

یک هزار حدیث در یک صد موضوع

نویسنده: هادی موحدی

تذکر این کتاب توسط مؤسسه فرهنگی - اسلامی شبکه الامامین الحسنین علیهم السلام
بصورت الکترونیکی برای مخاطبین گرامی منتشر شده است.

لازم به ذکر است تصحیح اشتباهات تایپی احتمالی، روی این کتاب انجام گردیده
است.

مقدمه

بعد از قرآن مجید که آخرین کتاب آسمانی است ، راهنمای ما سنت رسول اکرم ﷺ و ائمه معصومین علیهم السلام است و این همان دو گوهر ارزشمند است که بعد از رحلت پیامبر ﷺ به یادگار مانده ، و با چنگ زدن به این دو هرگز گمراه نخواهیم شد. در این باره از طرف پیامبر گرامی اسلام و ائمه هدی صلوات الله علیهم جهت حفظ و نگهداری و تعلیم و تعلم و عمل به احادیث تاکید بسیار شده و بدان تشویق نموده اند چنان که رسول اکرم ﷺ در وصایای خود به امیرالمؤمنین علی علیهما السلام می فرمایند:

یا علی ، من حفظ من امتی اربعین حدیثا یطلب بذلک وجه الله عزوجل والدار الاخرة حشره الله یوم القيامة مع النبیین و الصدیقین و الشهداء و الصالحین و حسن اولئک رفیقا؛

بحار الانوار 7/157/2

ای علی : هر کس از امتم چهل حدیث را حفظ کند که به آن وسیله ، رضای خدا و آخرت را طلب نماید خداوند در قیامت او را با پیامبران ، صدیقین ، شهدا و صالحین مهشور می نماید و اینان چه خوب رفقایی هستند.

همچنین از آن حضرت روایت شده که فرمود:

من حفظ علی امتی اربعین حدیثا من السنة کنت له شفیعاً یوم القيامة ؛

وسائل الشیعه 58/67/18

هر کس برای امتم چهل حدیث از سنت حفظ کند من در قیامت از او شفاعت خواهم کرد.

و در فرمایش امام صادق علیهما السلام آمده است :

من حفظ من شيعتنا اربعين حديثا بعثه الله عزوجل يوم القيامة عالما فقيها و لم
يعذبه ؛

بحار الانوار 1/153/2

هر کس از شیعیان ما چهل حدیث حفظ نماید خدای عزوجل او را در روز
قیامت ، عالم و فقیه مبعوث می کند و عذابش نخواهد کرد.

این همه انگیزه ای شد تا این حقیر به جمع آوری و دسته بندی یک هزار
حدیث در صد موضوع که هر موضوع شامل ده حدیث باشد اقدام نمایم . امید
آن است بعد از این مجموعه ، توفیق خدمتی دیگر نصیب گردد.

از خداوند متعال حکیم دانای مهربان ، توفیق درک آیات و احادیث و عمل
به آنها را برای خود و دیگران خواستارم .

امیدوارم خوانندگان گرامی حقیر را از انتقادهای و پیشنهادهای خویش بهره
مند سازند.

هادی موحدی

1 - خداشناسی

(1) امام علی علیه السلام :

ما یسرنی لومت طفلا و ادخلت الجنة ولم اءکبر فاءعرف ربی عزوجل ؛⁽¹⁾
دوست ندارم که در کودکی از دنیا می رفتم و وارد بهشت می شدم و بزرگ
نمی شدم تا پروردگارم ، عزوجل ، را بشناسم .

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اءفضل الاعمال العلم بالله ان العلم ینفعک معه قليل العمل و کثیره و ان الجهل
لا ینفعک معه قليل العمل و لا کثیره ؛⁽²⁾

بهترین اعمال ، خداشناسی است ، زیرا با وجود علم و معرفت ، علم ، کم یا
زیاد تو را سود می بخشد اما با وجود نادانی (نسبت به خدا) عمل ، نه اندکش
تو را سود می بخشد و نه بسیارش .

(3) امام علی علیه السلام :

ولو ضربت فی مذاهب فکرک لتبلغ غایاته ما دلتک الدلالة الا علی اءن فاطر
النملة هو فاطر النخلة لدقیق تفصیل کل شیء و غامض اختلاف کل حی و ما
الجلیل و اللطیف و الثقیل و الخفیف و القوی و الضعیف فی خلقه الا سواء؛⁽³⁾
اگر راههای اندیشه ات را در نوردی تا به پایانه های آن رسی ، هیچ دلیلی
تو را جز به این رهنمون نشود که آفریننده مورچه همان آفریننده درخت خرما
است و این به سبب دقت و ظرافتی است که جداسازی هر چیزی از چیز دیگر
و پیچیدگی و تنوعی است که در هر موجود زنده ای به کار رفته است
موجودات بزرگ و کوچک ، سنگین و سبک و نیرومند و ناتوان ، همگی در
آفرینش برای خداوند یکسانند.

(4) امام رضا عليه السلام :

انما قلت اللطيف ، للخلق اللطيف و لعلمه بالشيء اللطيف اءلاترى الى اءثر صنعته فى النبات اللطيف و غير اللطيف و فى الخلق اللطيف من اءجسام الحيوان من الجرجس والبعوض و ما هو اءصغر منهما مما لا يكاد تستبينه العيون بل لا يكاد يستبان لصغره الذكر من الانثى والمولود من القديم فلما راءينا صغر ذلك فى لطفه ... علمنا ان خالق هذا الخلق لطيف ؛ ⁽⁴⁾

گفتم لطيف است ، چون هم موجودات لطيف آفريده و هم به چيزهاى ظريف و ريز آگاهى دارد. آيا نشانه آفريش او را در گياهان ظريف و غير ظريف و در پيكرهاى ظريف و ريز جاندارانى چون كك و پشه و كوچكتر از اينها را نمى بينى كه تقريبا به چشم ديده نمى شوند و از بس ريزند و نر و ماده آنها و نوزاد و كهن زادشان از يكديگر تشخيص داده نمى شوند. پس چون ريزى و ظرافت اين چيزها را ديديم ... پي برديم كه آفريننده اين موجودات نيز لطيف است .

(5) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و آسائه :

ان الله خلق يوم خلق السماوات و الارض مائة رحمة كل رحمة طباق ما بين السماء و الارض فجعل منها فى الارض رحمة فيها تعطف الوالدة على ولدها و الوحش و الطير بعضها على بعض و اءخر تسعا و تسعين فاذا كان يوم القيامة اءكملها بهذه الرحمة ؛ ⁽⁵⁾

خداوند روزى كه آسمان و زمين را آفريد، صد رحمت بيافريد كه هر يك از آنها ميان زمين و آسمان را پر مى كند و يكى را در زمين قرار داد تا به وسيله آن مادر به فرزند محبت مى كند و حيوانات وحشى و پرندگان به يكديگر

ماء نوسند و نودونه رحمت را نگه داشته و همین که روز قیامت شود این یک رحمت را نیز بر آنها می افزاید.

(6) امام صادق علیه السلام :

و قد ساء له ابن ابي العوجاء: ولم احتجب عنهم و ارسى اليهم الرسل؟ و يلك و كيف احتجب عنك من اراك قدرته في نفسك؟ نشاءك ولم تكن و كبرك بعد صغرک و قواك بعد ضعفك ... وما زال يعد علي قدرته التي هي في نفسي التي لا ادفعها حتى ظننت انه سيظهر فيما بيني و بينه ؛ (6)

در پاسخ ابن ابی العوجاء که پرسید: چرا خداوند خود را از مردم در پرده داشت و آن گاه پیامبران را سویشان فرستاد؟ فرمود: وای بر تو کسی که قدرتش را در وجود تو نشان داده چگونه خود را از تو پوشیده داشته است؟ تو را که نبودی پدید آورد، کوچک بودی بزرگت کرد، ناتوان بودی توانایت گردانید... حضرت پیوسته مظاهر قدرت خدا را که در وجود من است و نمی توانم منکرشان شوم برایم برشمرد تا جایی که خیال کردم خداوند بزودی میان من و او ظاهر خواهد شد.

(7) امام علی علیه السلام :

و لا يعزب عنه عدد قطر الماء و لا نجوم السماء و لا سوا في الريح في الهواء و لا ديبب النمل على الصفا و لا مقييل الذر في الليلة الظلماء يعلم مساقط الاء وراق و خفي طرف الاء حداق ؛ (7)

شما قطره های آبها و ستارگان آسمان و ذرات گردوغبار پراکنده در هوا و حرکت مورچه بر سنگ و خوابگاه مورچگان در شب تاریک بر او پوشیده نیست و محل ریزش برگها و بر هم خوردن پلکها را می داند.

(8) امام علی علیه السلام :

... عالم السر من ضمائر المضميرين و نجوى المتخافتين و خواطر رجم الظنون
و عقد عزیقات الیقین...؛⁽⁸⁾

خدا داناست به هر رازی که مردم به دل داشته اند، و به نجوای آهسته
رازگویان و به هر گمان که در خاطری نهفته است و به هر تصمیمی که از روی
یقین گرفته شود.

(9) امام علی علیه السلام :

اعلم الناس بالله اكثرهم له مساءلة ؛⁽⁹⁾

خداشناس ترین مردم پر درخواست ترین آنها از خداست .

(10) امام علی علیه السلام :

ينبغي لمن عرف الله سبحانه ان لا يخلو قلبه من رجائه و خوفه ؛⁽¹⁰⁾

کسی که خدای سبحان را می شناسد، شایسته است دلش از بیم و امید به او
خالی نباشد.

2 - یاد خدا

(1) امام علی علیه السلام :

الذکر یونس اللب و ینیر القلب و ینزل الرحمة: (11)

یاد خدا عقل را آرامش می دهد، دل را روشن می کند و رحمت او را فرود می آورد.

(2) امام علی علیه السلام :

اذکروا الله ذکرا خالصا تحبوا به اءفضل الحیاة و تسلكوا به طرق النجاة؛ (12)

خدا را خالصانه یاد کنید تا بهترین زندگی را داشته باشید و با آن راه نجات و رستگاری را بیمایید.

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

من اءطاع الله عزوجل فقد ذکر الله وان قلت صلاته و صیامه و تلاوته للقرآن؛ (13)

هر کس خدای عزوجل را اطاعت کند خدا را یاد کرده است ، هر چند نماز خواندن و روزه گرفتن و قرآن خواندنش اندک باشد.

(4) امام صادق علیه السلام :

فی قوله تعالی : (لذکر الله اءکبر) - : ذکر الله عند ما اءحل و حرم؛ (14)

درباره آیه «یاد خدا بزرگتر است» - : به یاد خدا بودن در هنگام روبه رو شدن با حلال و حرام .

(5) امام باقر علیه السلام :

كأمن المومنين هم الفقهاء اهل فكرة و عبرة ، لم يصمهم عن ذكر الله ما سمعوا
بآذانهم ولم يعمهم عن ذكر الله ما راء و امن الزينة ؛ (15)

گویا مومنان همان فقیهان (فرزانگان دین فهم) و اهل اندیشیدن و پندگرفتن
هستند. شنیده های دنیوی ، گوش آنها را از (شنیدن) یاد خدا کر نمی کند و
زرق و برق دنیا چشم آنان را از یاد خدا کور نمی گرداند.

(6) امام صادق علیه السلام :

قال : اءوحى الله عزوجل الى موسى عليه السلام يا موسى ، لاتتسنى على كل حال و
لا تفرح بكثرة المال ، فان نسيانى يقسى القلوب ، ومع كثرة المال كثرة الذنوب ؛
(16)

خدای عزوجل به موسی وحی کرد: ای موسی در هیچ حالی مرا فراموش
نکن و به ثروت زیاد شاد نشو، زیرا از یاد بردن من دلها را سخت می کند و
همراه ثروت زیاد، گناهان زیاد است .

(7) امام سجاد علیه السلام :

ان قسوة البطنة و فترة الميلة و سكر الشبع و عزة الملك مما يثبط و يبسطى ء
عن العمل و ينسى الذكر؛ (17)

پرخوری و سستی اراده و مستی سیری و غفلت حاصل از قدرت ، از عوامل
بازدارنده و کنترل کننده در عمل است و ذکر (خدا) را از یاد می برد.

(8) امام سجاد علیه السلام :

يا من ذكره شرف للذاكرين و يا من شكره فوز للشاكرين و يا من طاعته
للمطيعين ، صل على محمد و آله واشغل قلوبنا بذكرك عن كل ذكر؛ (18)

ای آن که یادش مایه شرافت و بزرگی یاد کنندگان است و ای آن که
سپاسگزاریش موجب دست یافتن سپاسگزاران (بر نعمتها) است و ای آن که

فرمانبرداریش سبب نجات فرمانبرداران است ، بر محمد و آل او درود فرست و با یاد خود دل‌های ما را از هر یاد دیگری بازدار.

(9) امام باقر علیه السلام :

ذکر اللسان الحمد والثناء و ذکر النفس الجهد والعناء و ذکر الروح الخوف والرجاء و ذکر القلب الصدق و الصفاء و ذکر العقل التعظیم والحیاء و ذکر المعرفة التسلیم والرضا و ذکر السر الرویة واللقاء؛⁽¹⁹⁾

ذکر زبان حمد و ثناء، ذکر نفس سختکوشی و تحمل رنج ، ذکر روح بیم و امید، ذکر دل صدق و صفا، ذکر عقل تعظیم و شرم ، ذکر معرفت تسلیم و رضا و ذکر باطن مشاهده و لقا است .

(10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

يقول الله عزوجل اذ كان الغالب على العبد الاشتغال بي ، جعلت بغيته ولذته في ذكرى فاذا جعلت بغيته ولذته في ذكرى عشقني و عشقته فاذا عشقني و عشقته رفعت الحجاب فيما بيني و بينه و صيرت ذلك تغالبا عليه لايسهو اذا سها الناس اولئك كلامهم كلام الانبياء اولئك الابطال حقا؛⁽²⁰⁾

خدای عزوجل می فرماید: هر گاه یاد من بر بنده ام غالب شود، خواهش و خوشی او را در یاد خود قرار دهم و چون خواهش و خوشی او را در یاد خود قرار دهم عاشق من شود و من نیز عاشق او گردم و چون عاشق یکدیگر شدیم حجاب میان خود و او را بر دارم و عشق خود را بر جان او چیره گردانم ، چندان که مانند مردم دچار سهو و غفلت نمی شود، سخن اینان سخن پیامبران است ، اینان بر راستی قهرمانند.

3 - رابطه با خدا

(1) امام علی علیه السلام :

ان العبد اذا اراد ان يقرأه او يعمل عملا فيقول : بسم الله الرحمن الرحيم فانه يبارك له فيه ؛ ⁽²¹⁾

هر گاه بنده ای بخواهد چیزی بخواند و یا کاری انجام دهد و بسم الله الرحمن الرحيم بگوید در کارش برکت داده می شود.

(2) امام صادق علیه السلام :

المفوض امره الى الله في راحة الابد والعيش الدائم الرغد والمفوض حقا هو العالي عن كل همه دون الله تعالى ؛ ⁽²²⁾

کسی که کارهای خود را به خدا بسپارد همواره از آسایش و خیر و برکت در زندگی برخوردار است و واگذارنده حقیقی کارها به خدا، کسی است که تمام همتش به سوی خدا باشد.

(3) امام علی علیه السلام :

من اءصلح فيما بينه وبين الله اءصلح الله فيما بينه وبين الناس ؛ ⁽²³⁾
هر کس رابطه اش را با خدا اصلاح کند، خداوند رابطه او را با مردم اصلاح خواهد نمود.

(4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ان الله لا ينظر الى صوركم و لا الى اءموالكم وانما ينظر الى قلوبكم و اءعمالكم ؛ ⁽²⁴⁾

خداوند به شکل شما و اموال شما نگاه نمی کند بلکه به دلها و اعمال شما توجه می نماید.

(5) امام علی علیه السلام :

طوبی لمن اءخلص لله عمله وعمله وحبه وبغضه واءخذہ وترکہ وکلامه وصمته وفعله وقوله ؛ ⁽²⁵⁾

خوشا به سعادت کسی که عمل ، علم ، دوستی ، دشمنی ، گرفتن ، رهاکردن ، سخن ، سکوت ، کردار و گفتارش را برای خدا خالص گرداند.

(6) امام علی علیه السلام :

من ترک لله سبحانه شیئا عوضه الله خیرا مما ترک ؛ ⁽²⁶⁾

هر کس به خاطر خدای سبحان از چیزی بگذرد، خداوند بهتر از آن را به او عوض خواهد داد.

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اللهم ارزقنی حبک وحب من یحبک وحب ما یقربنى الی حبک واجعل حبک اءحب الی من الماء البارد؛ ⁽²⁷⁾

خدایا روزی کن مرا محبت خودت و محبت دوستدارانت را و محبت آنچه مرا به تو نزدیک می کند و محبت خودت را نزد من از آب خنک محبوب تر گردان .

(8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لیس من عبد یظن بالله خیرا الا کان عند ظنه به ؛ ⁽²⁸⁾

بنده ای نیست که به خداوند خوش گمان باشد مگر آنکه خداوند نیز طبق همان گمان با او رفتار کند.

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

من اءخلص لله اءربعين صباحا ظهرت ينابيع الحكمة من قلبه على لسانه ؛⁽²⁹⁾
هر کس چهل روز خود را برای خدا خالص کند چشمه های حکمت از قلب
وی بر زبانش جاری می شود.

(10) امام صادق علیه السلام :

من استخار الله راضيا بما صنع الله له خار الله له حتما؛⁽³⁰⁾
هر کس از خدا خیر بخواهد و به آنچه خدا خواسته راضی باشد، خداوند
حتما برای او خیر خواهد خواست .

4 - قرآن

(1) رسول اکرم ﷺ :

ان البيت اذا كثر فيه تلاوة القرآن كثر خيره واتسع اهله واطمأن لاهل السماء
كما تضيء نجوم السماء لاهل الدنيا؛⁽³¹⁾
خانه ای که در آن قرآن فراوان خوانده شود، خیر آن بسیار گردد و به اهل
آن وسعت داده شود و برای آسمانیان بدرخشد چنان که ستارگان آسمان برای
زمینیان می درخشند.

(2) رسول اکرم ﷺ :

الا من تعلم القرآن وعمله وعمل بما فيه فاءنا له سائق الى الجنة ودليل الى
الجنة؛⁽³²⁾

بدانید هر کس قرآن را بیاموزد و به دیگران آموزش دهد و به آنچه در قرآن
است عمل کند، من جلودار و راهنمای او به سوی بهشت هستم .

(3) رسول اکرم ﷺ :

يا بني لا تغفل عن قراءة القرآن فان القرآن يحيي القلب وينهي عن الفحشاء
والمنكر والبغى؛⁽³³⁾

فرزندم از خواندن قرآن غافل مباش ، زیرا که قرآن دل را زنده می کند و از
فحشاء و زشتی و ستم باز می دارد.

(4) رسول اکرم ﷺ :

ان اردتم عيش السعداء وموت الشهداء والنجاة يوم الحسرة والظل يوم الحرور
والهدى يوم الضلالة فادرسوا القرآن فانه كلام الرحمان و حرز من الشيطان و
رجحان في الميزان ؛⁽³⁴⁾

اگر زندگی سعادت‌مندان ، مرگ شهیدان ، نجات روز حسرت (قیامت)، سایه
روز سوزان و هدایت در روز گمراهی را می خواهید، قرآن را یاد بگیرید که آن
سخن خدای مهربان است و سپری است در مقابل شیطان و سنگینی در ترازوی
اعمال .

(5) رسول اکرم ﷺ :

اصدق القول وابلغ الموعظة واحسن القصص كتاب الله ؛⁽³⁵⁾
راست ترین سخن ، رساترین پند و زیباترین حکایت ، کتاب خدا (قرآن)
است .

(6) رسول اکرم ﷺ :

من قراء القرآن ابتغاء وجه الله وتفقهها في الدين كان له من الثواب مثل جميع ما
اعطى الملائكة والانبياء والمرسلون .⁽³⁶⁾

هر کس برای کسب رضایت خدا و آگاهی در دین قرآن بیاموزد، ثوابی مانند
همه آنچه که به فرشتگان و پیامبران و رسولان داده شده ، برای اوست .

(7) امام علی علیہ السلام :

عليكم بكتاب الله ... من عمل به سبق ؛⁽³⁷⁾
بر شما باد رجوع به کتاب خدا (قرآن)... کسی که به آن عمل کند از همه
پیشی می گیرد.

(8) امام علی علیہ السلام :

الا ان فيه ما ياءتي والحديث عن الماضي ودواء دائكم ونظم ما بينكم ؛⁽³⁸⁾

آگاه باشید که دانش آینده ، اخبار گذشته و درمان دردهایتان و نظم میان شما در قرآن است .

(9) امام علی علیه السلام :

ان القرآن ظاهره انیق و باطنه عمیق لا تفنی عجائبه و لا تنقضی غرائبه
ولا تکشف الظلمات الا به ؛ ⁽³⁹⁾

براستی که قرآن ظاهرش زیباست و باطنش عمیق ، عجایبش پایان ندارد،
اسرار نهفته آن پایان نمی پذیرد و تاریکی های جهل جز بوسیله آن رفع نخواهد
شد.

(10) امام صادق علیه السلام :

من لم يعرف الحق من القرآن لم یتنكب الفتن ؛ ⁽⁴⁰⁾

هر کس حقیقت را از طریق قرآن نشناسد، از فتنه ها برکنار نمی ماند.

(1) فی المناقب لابن شهر آشوب :

كان النبي ﷺ قبل المبعث موصوفا بعشرين خصلة من خصال الانبياء، لو انفرد احد باء حدها لدل على جلاله ، فكيف من اجتمعت فيه؟! كان نبيا امينا، صادقا، حاذقا، اصيلا، نبیلا، مكينا، فصیحا، نصیحا، عاقلا، فاضلا، عابدا، زاهدا، سخيا، كميا، قانعا، متواضعا، حلیمًا، رحیما، غیورا، صبورا، موافقا، مراققا، لم یخالط منجما و لا كاهنا ولا عیافا؛ (41)

پیامبر خدا ﷺ پیش از آن که مبعوث شود، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بود که اگر فردی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل بر عظمت اوست چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین ، راستگو، ماهر، اصیل ، شریف ، والامقام ، سخنور، خیرخواه ، خردمند، بافضیلت ، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و جنگاور، قانع ، فروتن ، بردبار، مهربان ، غیرتمند، صبور، سازگار و نرمخو بود، با هیچ منجم (قائل به تاءثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی همنشین نبود.

(2) امام علی علیه السلام :

فی صفة النبی ﷺ طیب دوار بطبه قد اء حکم مراهمه واء حمی (اء مضی) مواسمه یضع ذلک حیث الحاجة الیه من قلوب عمی و آذان صم واء لسنه بکم ، متتبع بدوائه مواضع الغفلة ومواطن الحیرة ...؛ (42)

در توصیف پیامبر ﷺ می فرماید: پزشکی است که با دانش خود، همواره میان مردم می گردند، مرهمهایش را به خوبی فراهم و ابزار کارش را آماده کرده

و آنها را هر جا که لازم باشد، از دل‌های کور و گوش‌های کر و زبان‌های گنگ به کار می‌برد. غفلت گاه‌ها و جایگاه‌های حیرت را جستجو و با داوری خود آنها را درمان می‌کند.

(3) کعب الاحبار:

انا نجد في التوراة: محمد النبي المختار لافظ ولاغليظ و لا صخاب في الاسواق ولايجزى السيئة السيئة ولكن يعفو ويعفر؛⁽⁴³⁾

ما در تورات چنین می‌خوانیم: محمد پیامبر برگزیده، نه تند خوست و نه خشن و نه اهل جارو جنجال. در کوچه و بازار، بدی را با بدی جواب نمی‌دهد، بلکه می‌بخشد و گذشت می‌کند.

(4) امام حسین عليه السلام:

كان صلى الله عليه وآله ... يعطى كل جلسائه نصيبه و لا يحسب احد من جلسائه اء احد اء كرم عليه منه؛⁽⁴⁴⁾

پیامبر صلى الله عليه وآله بهره هر یک از هم نشینان خود را عطا می‌فرمودند و چنان معاشرت می‌نمودند که کسی گمان نمی‌کرد شخص دیگری نزد پیامبر از او گرمی‌تر باشد.

(5) امام علی عليه السلام:

وهو خاتم النبیین، اء جود الناس كفا وارحب الناس صدرا و اء صدق الناس لهجة و اء و في الناس ذمة و اء لينهم عريكة و اء كرمهم عشرة من رآه بديهة هابه و من خالطه معرفة اء حبه يقول ناعته: لم ارقبله و لا بعده مثله؛⁽⁴⁵⁾

او خاتم پیامبران است. بخشنده‌ترین مردم بود، سعه صدرش از همه بیشتر (یر حوصله‌ترین مردم) و راستگوترین و پایبندترین آنها به عهد و پیمان. از همه نرمخوتر بود و رفتارش بزرگووارانه‌تر. هر کس بدون‌ه سابقه قبلی او را می‌

دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را وصف کند، می گفت : نظیر او را در گذشته و حال ندیده ام .

(6)عایشه :

عائشة كان صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اءلين الناس واءكرم الناس وکان رجلا من رجالكم الاءنه
كان ضحاكا بساما؛ (46)

عایشه : رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نرمخوترین و بزرگوارترین مردم بود. او هم مردی چون مردان شما بود، با این تفاوت که همواره خنده و تبسم بر لب داشت .

(7)فی المناقب لابن شهر آشوب :

كان النبی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لایقوم و لایجلس الا علی ذکر الله ؛ (47)
در مناقب ابن شهر آشوب آمده است : پیامبر خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بر نمی خاست و نمی نشست مگر با ذکر خدا.

(8)داود بن الحصین :

فی صفة النبی صلی الله علیه و آله وسلم - : کان رجلا ٱفضل قومه مروءة واءحسنهم خلقا واءكرمهم مخالطة واءحسنهم جوارا واءعظهم حلما واءمانة واءصدقهم حدیثا واءبعدهم من الفحش والاذی ومارئی ملاحیا ولاماریا اءحدا حتی سماه قومه الامین لما جمع الله له من الامور الصالحة فیه ، فلقد کان الغالب علیه بمكة الامین ؛ (48)

داود بن حصین - در اوصاف پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : او مردی بود که از همه قوم خود جوانمردتر، خوش اخلاق تر، خوش برخوردتر، همسایه دراتر، بردبارتر، امانتدارتر، راستگوتر، و از بدزبانی و آزار رسانی به دورتر بود. هرگز دیده نشد که با کسی کشمکش و مجادله کند. خداوند اخلاق و صفات پسندیده را در آن

حضرت جمع کرده بود تا جایی که قومش او را امین نامیدند و در مکه غالباً با لقب امین از ایشان یاد می شد.

(9) عایشه :

ما كان خلقا بغيض الى رسول الله ﷺ من الكذب وما اطلع منه على شيء عند احد من اصحابه فيبخل له من نفسه حتى يعلم ان حدث توبة ؛ (49)

هیچ خصلتی نزد رسول خدا ﷺ منفورتر از دروغ نبود و هر گاه مطلع می شدند یکی از اصحابشان دروغی گفته است ، به او بی اعتنایی می کردند تا آن که می فهمیدند توبه کرده است .

(10) فی المناقب لابن شهر آشوب :

كان النبي ﷺ ... يجالس الفقراء ويواكل المساكين ؛ (50)

در مناقب ابن شهر آشوب آمده است : پیامبر خدا ﷺ با تهیدستان می نشستند و با مستمندان غذا می خوردند.

پاورقی ها 1- کنز العمال 36472/151/13.

2- کنز العمال 28731/143/10.

3- نهج البلاغه خطبه 63.

4- التوحيد ص 63.

5- نهج الفصاحه ج 781.

6- التوحيد ص 127.

7- نهج البلاغه خطبه 178.

8- نهج البلاغه خطبه 91.

9- غررالحکم 3260/451/2.

10- غررالحکم 10926/441/6.

11- غررالحکم 1858/66/2.

12- بحارالانوار 16/39/78.

- 13- بحارالانوار 3/86/77.
- 14- نورالتقيلين 61/162/4.
- 15- بحارالانوار 17/36/73.
- 16- كافي 8/45/8.
- 17- بحارالانوار 1/129/78.
- 18- صحيفه سجاديه از دعای 11.
- 19- مشکاة الانوار ص 113.
- 20- كنز العمال 1872/433/1.
- 21- بحارالانوار 48/242/92.
- 22- مصباح الشريعة 83/175/1.
- 23- بحارالانوار 12/366/71.
- 24- امالى طوسى 1162/536/1.
- 25- تحف العقول ص 100.
- 26- غررالحكم 8909/395/5.
- 27- محجة البيضاء 5/8.
- 28- بحارالانوار 42/384/70.
- 29- نهج الفصاحه ح 2836.
- 30- كافي 330/241/8.
- 31- كافي 1/610/2.
- 32- كنز العمال 2375/531/1.
- 33- كنز العمال 4033/291/2.
- 34- جامع الاخبار ص 41.
- 35- بحارالانوار 8/116/77.
- 36- وسائل الشيعة 7683/183/6.
- 37- نهج البلاغه خطبه 155.
- 38- نهج البلاغه خطبه 157.
- 39- نهج البلاغه خطبه 18.
- 40- محاسن 702/341/1.

- 41- المناقب لابن شهر آشوب 107/1.
- 42- نهج البلاغه خطبه 108.
- 43- الطبقات الكبرى 306/1.
- 44- بحار الانوار 4/152/16.
- 45- بحار الانوار 27/190/16.
- 46- الطبقات الكبرى 365/1.
- 47- المناقب لابن شهر آشوب 127/1.
- 48- الطبقات الكبرى 121/1.
- 49- البقات الكبرى 378/1.
- 50- المناقب لابن شهر آشوب 127/1.

(1) رسول اکرم ﷺ :

انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله وعترتی اهل بیتی ما ان تمسکتهم بهما لن
تضلوا: (51)

من دو چیز ارزشمند در میان شما می گذارم؛ کتاب خدا، و عترت و اهل
بیتم، اگر به آنها چنگ بزنید هرگز گمراه نمی شوید.

(2) رسول اکرم ﷺ :

انما مثل اهل بیتی فیکم کمثل سفینة نوح ﷺ من دخلها نجا ومن تخلف
عنها غرق؛ (52)

مثل اهل بیت من مانند کشتی نوح است که هر کس داخل آن شد، نجات
یافت و هر کس رهایش کرد، غرق گردید.

(3) امام رضا ﷺ :

الناس لو علموا محاسن کلامنا لاتبعونا؛ (53)

مردم اگر از زیبایی های سخنان ما آگاه می شدند، از ما پیروی می کردند.

(4) امام باقر ﷺ :

من اصبیح یجد برد حبنا علی قلبه فلیحمد الله علی بادی النعم قیل وما بادی
النعم؟ قال: طیب المولد؛ (54)

هر کس صبح کند و خنکای محبت ما را در قلب خود بیابد، باید خدا را
برای نخستین نعمت سپاس گوید، گفته شد نخستین نعمت چیست؟ فرمودند:
حلال زادگی.

(5) امام صادق ﷺ :

انا ناءمر صبياننا بتسبيح فاطمة عليها السلام كما ناءمرهم بالصلاة فالزومه فانه لم يلزمه
عبد فشقى ؛ ⁽⁵⁵⁾

ما همان گونه که فرزندان خود را به نماز وامی داریم به تسبیح فاطمه
عليها السلام وادار می سازیم پس به آن پایبند باش که هر کس به آن پایبند شود،
بدیخت نخواهد شد.

(6) امام حسین عليه السلام :

من زارنی بعد موتی زرتہ یوم القیامة ولولم یکن الا فی النار لاخرجته ؛ ⁽⁵⁶⁾
هر کس مرا پس از مرگ زیارت کند، در قیامت به دیدارش می روم و حتی
اگر در دوزخ باشد او را بیرون می آورم .

(7) امام صادق عليه السلام :

لیس منا و لا کرامة من کان فی مصر فیه مائة اءلف اءو یزیدون و کان فی
ذلک المصر اءحد اورع منه ؛ ⁽⁵⁷⁾
از ما نیست و کرامتی ندارد کسی که در شهر صد هزار نفری یا بیشتر باشد و
در آن شهر کسی پرهیزکارتر از او وجود داشته باشد.

(8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

المهدی من ولدی تکنون له غیبة اذا ظهر یملا الارض قسطا وعدلا کما ملئت
جورا وظلما؛ ⁽⁵⁸⁾

مهدی فرزند من است او غیبت خواهد داشت و زمانی که ظهور می کند زمین
را پس از یک دوران ظلم و ستم ، سراسر عدل و داد خواهد نمود.

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ان الله خلق علیا وفاطمة والحسن والحسین والائمة من نور واحد؛ ⁽⁵⁹⁾

خداوند، من و علی و فاطمه و حسن و حسین و امامان را از یک نور آفریده
است .

(10) رسول اکرم ﷺ :

ستدفن بضعة منی بخراسان ما زارها مکروب الا نفس الله عزوجل کربه و لا
مذنب الا غفر الله له ذنوبه ؛ (60)

دیری نخواهد گذشت که پاره ای از تن من در سرزمین خراسان به خاک
سپرده خواهد شد هر آدم گرفتار و یا گناهکاری که او را زیارت کند خداوند
متعال گرفتاری او را برطرف و گناهان او را خواهد بخشید.

7 - نماز

(1) رسول اکرم ﷺ :

لا تزال امتی بخیر ما تحابوا واقاموا الصلاة و آتوا الزكاة و قرؤوا الضیف ...؛⁽⁶¹⁾
امتم همواره در خیر و خوبی اند تا وقتی که یکدیگر را دوست بدارند، نماز
را برپا دارند، زکات بدهند و میهمان را گرامی بدارند...

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم :

الصلاة مفتاح کل خیر؛⁽⁶²⁾

نماز کلید همه خوبی هاست .

(3) رسول اکرم ﷺ :

اول الوقت رضوان الله و وسط الوقت رحمة الله و آخر الوقت عفو الله ؛⁽⁶³⁾
نماز در اول وقت خشنودی خداوند، میان وقت رحمت خداوند و پایان وقت
عفو خداوند است .

(4) رسول اکرم ﷺ :

ایها الناس ان المصلی اذا صلی فانه یناجی ربه تبارک و تعالی فلیعلم بما
یناجیه ؛⁽⁶⁴⁾

ای مردم همانا نمازگزار هنگام نماز با پروردگار بزرگ و بلند مرتبه اش
مناجات می کند، پس باید بداند چه می گوید.

(5) امام علی علیہ السلام :

لو يعلم المصلی ما یغشاه من الرحمة لما رفع رءسه من السجود؛⁽⁶⁵⁾
اگر نمازگزار بداند تا چه حد مشمول رحمت الهی است هرگز سر خود را از
سجده بر نخواهد داشت .

(6)

امام علی علیه السلام :

انظر فیما تصلی وعلی ما تصلی ان لم یکن من وجهه وحله فلا قبول؛⁽⁶⁶⁾
بنگر در چه (لباسی) و بر چه (چیزی) نماز می گزاری ، اگر از راه صحیح و
حلالش نباشد، قبول نخواهد بود.

(7) امام صادق علیه السلام :

من قبل الله منه صلاة واحدة لم یعذبه و من قبل حسنه لم یعذبه؛⁽⁶⁷⁾
خداوند از هر کس یک نماز و یا یک کار نیک را قبول کند؛ عذابش نمی
نماید.

(8) امام صادق علیه السلام :

تسییح فاطمة علیها السلام فی کل یوم فی دبر کل صلاة احب الی من صلاة الف رکعة
فی کل یوم؛⁽⁶⁸⁾

تسییحات فاطمه زهرا علیها السلام در هر روز پس از هر نماز نزد من محبوب تر از
هزار رکعت نماز در روز است .

(9) امام صادق علیه السلام :

سجدة الشکر واجبة علی کل مسلم تتم بها صلاتک وترضی بها ربک وتعجب
الملائكة منک...؛⁽⁶⁹⁾

سجده شکر بر هر مسلمانی واجب است ، با آن نمازت را کامل و
پروردگارت را خشنود می سازی و فرشتگان را به شگفتی می آوری .

(10) امام صادق علیه السلام :

يعرف من يصف الحق بثلاث خصال : ينظر الى اصحابه من هم ؟ والى صلاته

كيف هي ؟ وفي اي وقت يصلونها؟؛⁽⁷⁰⁾

كسى كه از حق دم مى زند با سه ويژگى شناخته مى شود: ببينيد دوستانش

چه كسانى هستند؟ نمازش چگونه است ؟ و در چه وقت آن را مى خواند؟

8 - روزه

(1) رسول اکرم ﷺ :

ان للجنة بابا يدعى الريان لا يدخل منه الا الصائمون ؛ (71)
بهشت را دری است که ریان نامیده می شود از آن در، جز روزه داران وارد نشوند.

(2) رسول اکرم ﷺ :

صوموا تصحوا؛ (72)
روزه بگیرید تا تندرست باشید.

(3) رسول اکرم ﷺ :

من اشبع صائما سقاه الله من حوضي شربة لا يظماء بعدها؛ (73)
هر کس روزه داری را سیر نماید، خداوند از حوض (کوثر) من شربتی نصیب او خواهد کرد که پس از آن هرگز تشنه نشود.

(4) رسول اکرم ﷺ :

اللهم لك صمنا وعلى رزقك افطرننا فتقبله منا ذهب الظماء وابتلت العروق
وبقى الاجر؛ (74)

بار خدایا برای تو روزه گرفتیم و با روزی تو افطار می کنیم پس آن را از ما بپذیر، تشنگی رفت و رگها شاداب شد و پاداش ماند.

(5) رسول اکرم ﷺ :

من منعه الصوم من طعام يشتهييه كان حقا على الله ان يطعمه من طعام الجنة و
يسقيه من شرابها؛ (75)

هر کس روزه ، او را از خوردن غذایی که اشتهای او را دارد، باز دارد، بر خداست که او را از غذای بهشت سیرش کند و از نوشیدنی بهشت به او بنوشاند.

(6) امام علی علیه السلام :

ليس الصوم الامساك عن الماء كل والمشرب ، الصوم الامساك عن كل مايكرهه الله سبحانه ؛ (76)

روزه امساک از خوردن و آشامیدن نیست بلکه روزه ، خودداری از تمامی چیزهایی است که خداوند سبحان آنها را بد می داند.

(7) امام علی علیه السلام :

نوم الصائم عبادة وصمته تسبیح ودعاؤه مستجاب وعمله مضاعف . ان للصائم عند افطاره دعوة لاترد؛ (77)

خواب روزه دار عبادت ، سکوت او تسبیح ، دعایش پذیرفته و عملش دو چندان است . دعای روزه دار به هنگام افطار از درگاه خدا رد نمی شود.

(8) امام صادق علیه السلام :

اما العلة فى الصيام ليستوى به الغنى والفقير وذلك لان الغنى لم يكن ليجد مس الجوع فيرحم الفقير لان الغنى كلما اراد شيئاً قدر عليه ...؛ (78)

علت روزه گرفتن آن است که به سبب آن ثروتمند و فقیر برابر شوند زیرا ثروتمند گرسنگی را احساس نکرده تا به فقیر رحم کند چرا که ثروتمند هر گاه چیزی بخواهد می تواند فراهم کند...

(9) امام صادق علیه السلام :

الصوم جنة من آفات الدنيا وحجاب من عذاب الاخرة ؛ (79)

روزه سپری است از آفت های دنیا و پرده ای است از عذاب آخرت .

(10) امام صادق علیه السلام :

الصوم فوه لايتكلم الا بالخير؛⁽⁸⁰⁾

روزه داری (در حکم) دهانی است که جز به خیر سخن نگوید.

9 - امر به معروف

(1) امام علی علیه السلام :

و ما اعمال البر كلها والجهاد في سبيل الله عند الامر بالمعروف والنهي عن المنكر الا كنفثة في بحر لحي ؛ ⁽⁸¹⁾

همه کارهای خوب و جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر چون قطره ای است در دریای عمیق .

(2) امام علی علیه السلام :

ان الامر بالمعروف والنهي عن المنكر لا يقربان من اجل و لا ينقصان من رزق ، لكن يضاعفان الثواب ويعظمان الاجر و افضل منهما كلمة عدل عند امام جائر؛ ⁽⁸²⁾

امر به معروف و نهی از منکر نه اجلی را نزدیک می کنند و نه روزی را کم می نمایند، بلکه ثواب را دو چندان و پاداش را بزرگ می سازند و برتر از امر به معروف و نهی از منکر سخن عادلانه است نزد حاکمی ستمگر.

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اذا لم ياءمروا بمعروف ولم ينفوا عن منكر ولم يتبعوا الاخير من اهل بيتي ، سلط الله عليهم شرارهم ، فيدعوا عند ذلك خيارهم فلا تستجاب لهم ؛ ⁽⁸³⁾

هر گاه (مردم) امر به معروف و نهی از منکر نکنند، و از نیکان خاندان من پیروی ننمایند، خداوند بدانشان را بر آنان مسلط گرداند و نیکانشان دعا کنند اما دعایشان مستجاب نشود.

(4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لا ياءمر بالمعروف و لا ينهى عن المنكر الا من كان فيه ثلاث خصال : رفيق
بما ياءمر به رفيق فيما ينهى عنه ، عدل فيما ياءمر به عدل فيما ينهى عنه ، عالم
بما ياءمر به عالم بما ينهى عنه ؛⁽⁸⁴⁾
امر به معروف و نهی از منکر نکند مگر کسی که سه خصلت در او باشد: در
امر و نهی خود مدارا کند، در امر و نهی خود میانه روی نماید و به آنچه امر و
نهی می کند، دانا باشد.
(5)

امام علی عليه السلام :

من امر بالمعروف شد ظهر المؤمن من ومن نهی عن المنكر اءرغم اءنف المنافق
و اءمن كیده ؛⁽⁸⁵⁾
هر کس امر به معروف کند به مومن نیرو می بخشد و هر کس نهی از منکر
نماید بینی منافق را به خاک مالیده و از مکر او در امان می ماند.

(6) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

لا يزال الناس بخير ما امروا بالمعروف و نهوا عن المنكر و تعاونوا على البر
والتقوى فاذا لم يفعلوا ذلك نزعتم منهم البر كات ، وسلط بعضهم على بعض ،
ولم يكن لهم ناصر فى الارض و لا فى السماء؛⁽⁸⁶⁾
تا زمانی که مردم امر به معروف و نهی از منکر نمایند و در کارهای نیک و
تقوا به یاری یکدیگر بشتابند در خیر و سعادت خواهند بود، اما اگر چنین
نکنند، برکت ها از آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند و نه
در زمین یاوری دارند و نه در آسمان .

(7) امام باقر عليه السلام :

ءوحى الله تعالى الى شعيب النبى انى معذب من قومك مائة اءلف : اءربعين اءلفا من شرارهم وستين اءلفا من خيارهم فقال : يارب هولاء الاشرار فما بال الاخير؟! فاوحى الله عزوجل اليه : داهنوا اهل المعاصى فلم يغضبوا لغضبى ؛ ⁽⁸⁷⁾ خدای تعالی به شعيب پیامبر وحی فرمود که : من صد هزار نفر از قوم تو را عذاب خواهم کرد: چهل هزار نفر بدکار را، و شصت هزار نفر از نیکانشان را. شعيب عرض کرد: پروردگارا! بدکاران سزاوارند اما نیکان چرا؟ خدای عزوجل به او وحی فرمود که : آنان با گنهکاران راه آمدند و به خاطر خشم من به خشم نیامدند.

(8) رسول اکرم ﷺ :

من رأى منكم منكرا فليغيره بيده ، فان لم يستطع فليسانه ، فان لم يستطع فليقلبه وذلك اءضعف الايمان ؛ ⁽⁸⁸⁾

هر کس از شما منکری ببیند باید با دست و اگر نتوانست با زبانش و اگر نتوانست با قلبش آن را تغییر دهد، که پائین ترین درجه ایمان همین (تغییر قلبی) است .

(9) امام باقر ؑ :

ان الامر بالمعروف والنهى عن المنكر سبيل الانبياء، ومنهاج الصلحاء، فريضة عظيمة بها تقام الفرائض ، و تاءمن المذاهب ، و تحل المكاسب ، و ترد المظالم ، و تعمر الارض ، و ينصف من الاعداء، ويستقيم الامر؛ ⁽⁸⁹⁾

امر به معروف و نهی از منکر راه و روش پیامبران و شیوه صالحان است و فريضة بزرگی است که دیگر فرائض به واسطه آن بر پا می شود، راه ها امن می گردد و درآمدها حلال می شود و حقوق پایمال شده به صاحبانش بر می گردد،

زمین آباد می شود و (بدون ظلم) حق از دشمنان گرفته می شود و کارها سامان می پذیرد.

(10) رسول اکرم ﷺ :

من امر بالمعروف ونهی عن المنکر فهو خلیفة الله فی الارض و خلیفة رسوله ؛ (90)

هر کس امر به معروف و نهی از منکر نماید، جانشین خدا در زمین و جانشین رسول اوست .

10 - جهاد

(1)

امام علی علیه السلام :

ان الجهاد باب من ابواب الجنة فتحه الله لخاصة اوليائه وهو لباس التقوى
ودرع الله الحصينة وجنته الوثيقة ؛ ⁽⁹¹⁾

براستی که جهاد یکی از درهای بهشت است که خداوند آن را برای اولیای
خاص خود گشوده است . جهاد جامعه تقوا و زره استوار خداوند و سپر محکم
است .

(2) امام علی علیه السلام :

ان الله فرض الجهاد وعظمه وجعله نصره وناصره . والله ما صلحت دنيا ولادين
الا به ؛ ⁽⁹²⁾

در حقیقت خداوند جهاد را واجب گردانید و آن را بزرگداشت و مایه
پیروزی و یاور قرارش داد. به خدا سوگند که کار دنیا و دین جز با جهاد درست
نمی شود.

(3) امام علی علیه السلام :

ان الله كتب القتل على قوم والموت على آخرين وكل آتیه منيته كما كتب الله
له فطوبى للمجاهدين فى سبيله والمقتولين فى طاعته ؛ ⁽⁹³⁾

براستی که خداوند برای گروهی کشته شدن را مقرر فرمود و برای دیگران
مردن را. هر گروهی با همان سرنوشتی که خداوند مقرر کرده است می رسد.
پس ، خوشا به سعادت مجاهدان در راه خدا و کشته شدگان در راه اطاعت او.

(4) امام علی علیه السلام :

جاهدوا فی سبیل الله باءیدیکم فان لم تقدرُوا فجاهدوا باءلسنتکم فان لم تقدرُوا فجاهدوا بقلوبکم ؛ (94)

در راه خدا با دستهای خود جهاد کنید، اگر نتوانستید با زبانهای خود و اگر باز هم نتوانستید با قلب خود جهاد کنید.

(5) رسول اکرم ﷺ :

حرس لیلة فی سبیل الله عزوجل افضل من اءلف لیلة یقام لیلها و یصام نهارها؛ (95)

یک شب نگهبانی در راه خدا برتر است از هزار شبانه روز که شبهایش به عبادت و روزهایش به روزه داری سپری شود.

(6) رسول اکرم ﷺ :

افضل الجهاد من اءصبح لایهم بظلم اءحد؛ (96)

برترین جهاد آن است که انسان روز خود را آغاز کند در حالی که در اندیشه ستم کردن به احدی نباشد.

(7) امام علی علیه السلام :

جهاد المراءة حسن التبعل ؛ (97)

جهاد زن خوب شوهرداری کردن است .

(8) امام علی علیه السلام :

جاهد شهوتک وغالب غضبک وخالف سوء عادتک ، تزک نفسک ، ویکمل عقلک و تستکمل ثواب ربک ؛ (98)

با هوا و هوس خود جهاد کن ، بر خشم مسلط شو و با عاداتهای بد خود مخالفت کن تا نفست پاکیزه شود، عقلت به کمال برسد و از پاداش پروردگارت بهره کامل ببری .

(9) امام علی علیه السلام :

علیکم بالجد والاجتهاد و التاذهب والاستعداد والتزود فی منزل الزاد
ولاتغرنکم الحیاة الدنیا کما غزت من کان قبلکم من الامم الماضیة والقرون
الخالیة ؛ (99)

بر شما باد تلاش و سختکوشی و مهیا شدن و آماده گشتن و توشه برداشتن
از سرای توشه (دنیا). مبادا زندگی دنیا شما را بفریبد چنان که ملت های گذشته و
اقوام پیشین را فریفت .

(10) امام باقر علیه السلام :

لما قال له رجل ضعيف العمل قليل الصلاة قليل الصوم ولكن اءرجو ان لا
آكل الا حلالا و لا اءنکح الا حلالا: واءى جهاد اءفضل من عفة بطن وفرج؟!؛
(100)

در پاسخ کسی که عرض کرد: من در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جای
می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم
فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگهداشتن داشتن شکم و شرمگاه؟!.

11 - توکل

(1) امام علی علیه السلام :

التوکل علی الله نجات من کل سوء وحرز من کل عدو؛⁽¹⁰¹⁾
توکل بر خداوند، مایه نجات از هر بدی و محفوظ بودن از هر دشمنی است .

(2) امام علی علیه السلام :

من توکل علی الله ذلت له الصعاب وتسهلت علیه الاسباب ؛⁽¹⁰²⁾
هر کس به خدا توکل کند، دشواری ها برای او آسان می شود و اسباب
برایش فراهم می گردد.

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

من توکل علی الله کفاه مؤننه ورزقه من حیث لا یحتسب ؛⁽¹⁰³⁾
هر کس به خدا توکل کند، خداوند هزینه او را کفایت می کند و از جایی که
گمان نمی برد به او روزی می دهد.

(4) امام صادق علیه السلام :

ان الغنی والعز یجولان فاذا ظفرا بموضع التوکل اءو طنا؛⁽¹⁰⁴⁾
بی نیازی و عزت به هر طرف می گردند و چون به جایگاه توکل دست
یافتند در آنجا قرار می گیرند.

(5) امام باقر علیه السلام :

من توکل علی الله لایغلب و من اعتصم بالله لایهزم ؛⁽¹⁰⁵⁾
هر کس به خدا توکل کند، مغلوب نشود و هر کس به خدا توسل جوید،
شکست نخورد.

(6) رسول اکرم ﷺ :

التوکل بعد الکیس مؤ عظة ؛ (106)

توکل کردن (به خدا) بعد از به کار بردن عقل ، خود موعظه است .

(7) رسول اکرم ﷺ :

الطیرة شرک ومامننا الا ولکن الله یدهبه بالتوکل ؛ (107)

فال بد زدن شرک است و هیچ کس از ما نیست مگر این که به نحوی دستخوش فال بد زدن می شود، اما خداوند با توکل به او آن را از بین می برد.

(8) رسول اکرم ﷺ :

راءى رسول الله ﷺ قوما لا یزرعون قال : ما ائتم ؟ قالوا: نحن المتوکلون ، قال : لا، بل ائتم المتکلون ؛ (108)

رسول اکرم ﷺ گروهی را که کشت و کار نمی کردند، دیدند و فرمودند: شما چه کاره اید؟ عرض کردند ما توکل کننده گانیم . فرمودند: نه ، شما سربارید.

(9) امام کاظم علیه السلام :

لما سئل عن قوله تعالى : (ومن یتوکل علی الله فهو حسبه) - : التوکل علی الله درجات ، منها ان تتوکل علی الله فی امورک کلها فما فعل بک کنت عنه راضیا تعلم انه لایاءلوک خیرا وفضلا وتعلم ان الحکم فی ذلک له فتوکل علی الله بتفویض ذلک الیه وثق به فیها وفی غیرها ؛ (109)

در پاسخ به سوال از آیه «و هر کس به خدا توکل کند او برای وی بس است» توکل کردن بر خدا درجاتی دارد: یکی از آنها این است که در تمام کارهایت به خدا توکل کنی و هر چه با تو کرد از او خشنود باشی و بدانی که او نسبت به تو از هیچ خیر و تفضلی کوتاهی نمی کند و بدانی که در این باره حکم

، حکم اوست ، پس با واگذاری کارهایت به خدا بر او توکل کن و در آن کارها
و دیگر کارها به او اعتماد داشته باش .

(10) رسول اکرم ﷺ :

يقول الله عزوجل ما من مخلوق يعتصم دوني الا قطعتم اءسباب السماوات
و اءسباب الارض من دونه فان ساءلني لم اعطه وان دعاني لم اجبه ؛ (110)
خداوند عزوجل می فرماید: هیچ مخلوقی نیست که به غیر من پناه ببرد، مگر
اینکه دستش را از اسباب و ریسمانهای آسمانها و زمین کوتاه کنم ، پس اگر از
من بخواهد عطایش نکنم و اگر مرا بخواند جوابش ندهم .

12 - دعا

(1) امام صادق عليه السلام :

عليكم بالدعاء، فانكم لا تقربون الى الله بمثله ، و لا تتركوا صغيرة لصغيرها اءن تدعوا بها، ان صاحب الصغار هو صاحب الكبار؛ ⁽¹¹¹⁾

شما را سفارش می کنم به دعا کردن ، زیرا با هیچ چیز به مانند دعا به خدا نزدیک نمی شوید. و دعا کردن برای هیچ امر کوچکی را، به خاطر کوچک بودنش رها نکنید، زیرا حاجتهای کوچک نیز به دست همان کسی است که حاجتهای بزرگ به دست اوست .

(2) امام حسن مجتبی عليه السلام :

انا الضامن لمن لم يهجس في قلبه الا الرضا اءن يدعو الله فيستجاب له ؛ ⁽¹¹²⁾
کسی که در دلش هوایی جز خشنودی خدا خطور نکند، من ضمانت می کنم که خداوند دعایش را مستجاب کند.

(3) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

من سره ان يستجيب الله له عند الشدائد والكره فليكثر الدعاء في الرخاء؛ ⁽¹¹³⁾

هر کس دوست دارد خداوند هنگام سختی ها و گرفتاری ها دعای او را اجابت کند، در هنگام آسایش ، دعا بسیار کند.

(4) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

ليس شيء اءسرع اجابة من دعوة غائب لغائب ؛ ⁽¹¹⁴⁾

هیچ دعایی زودتر از دعایی که انسان در غیاب کسی می کند، مستجاب نمی شود.

(5) رسول اکرم ﷺ :

اغتنموا الدعاء عند الرقة فانها رحمة ؛ (115)

دعا کردن را در هنگام رقت قلب غنیمت شمیرید، که رقت قلب ، رحمت است .

(6) امام صادق علیه السلام :

إذا اراد احدكم ان يستجاب له فليطيب كسبه وليخرج من مظالم الناس ، و ان الله لا يرفع اليه دعاء عبد وفي بطنه حرام او عنده مظلمة لاحد من خلقه ؛ (116)

هر کس بخواهد دعایش مستجاب شود، باید کسب خود را حلال کند و حق مردم را بپردازد. دعای هیچ بنده ای که مال حرام در شکمش باشد یا حق کسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود.

(7) امام صادق علیه السلام :

ان العبد ليدعو فيقول الله عزوجل للملكين : قد استجبت له ولكن احبسوه بحاجته ، فاني احب ان اسمع صوته وان العبد ليدعو فيقول الله تبارك و تعالى : عجلوا له حاجته فاني ابغض صوته ؛ (117)

هر آینه بنده دعا می کند و خداوند عزوجل به دو فرشته می فرماید: من دعای او را مستجاب کردم اما حاجتش را نگهدارید، زیرا دوست دارم صدای او را بشنوم و همانا بنده دعا می کند و خداوند تبارک و تعالی می فرماید: زود خواسته اش را برآورید که من خوش ندارم صدای او را بشنوم .

(8) امام سجاد علیه السلام :

من لم يرج الناس في شيء ورد أمره إلى الله عزوجل في جمع أمورهِ
استجاب الله عزوجل له في كل شيء؛⁽¹¹⁸⁾

هر کس در هیچ کاری به مردم امید نبندد و همه کارهای خود را به خدای
عزوجل واگذارد، خداوند هر خواسته ای که او داشته باشد اجابت کند.
(9) امام علی عليه السلام :

ربما ساءلت الشيء فلا توتاه واوتيت خيرا منه عاجلا او آجلا او صرف
عنك لما هو خير لك ، فرب امر طلبته فيه هلاك دينك لو اوتيته ، فاتكن
مساءلتك فيما يبقى لك جماله وينفي عنك وباله ؛⁽¹¹⁹⁾

-
- پاورقی ها 51- غاية المرام 115/1.
52- امالی طوسی 721/349.
53- بحار الانوار 13/30/2.
54- امالی صدوق 755/562/1.
55- کافی 13/343/3.
56- المنتخب للطریحی ص 70.
57- کافی 10/78/2.
58- منتخب الاثر 8/249/1.
59- جامع الاخبار ص 46.
60- من لا يحضره الفقيه 3187/583/2.
61- امالی طوسی 1340/647.
62- الفردوس 3796/404/2.
63- سنن الدار قطنی 974/201/1.
64- مسند ابن حنبل 129/2.
65- غررالحکم 7592/116/5.
66- تحف العقول ص 174.
67- کافی 11/266/3.

- 68- كافي 15/343/3.
- 69- التهذيب 183/110/2.
- 70- محاسن 885/396/1.
- 71- معانى الاخبار ص 409.
- 72- نهج الفصاحه ح 1854.
- 73- دعائم الاسلام 269/1.
- 74- كافي 1/95/4.
- 75- بحارالانوار 13/331/40.
- 76- شرح نهج البلاغه 417/299/20.
- 77- الدعوات للراوندى ص 27.
- 78- بحارالانوار 53/371/96.
- 79- مستدرک الوسائل 841/369/7.
- 80- بحارالانوار 15/325/96.
- 81- نهج البلاغه حکمت 374.
- 82- غررالحکم 3648/611/2.
- 83- امالى صدوق ص 254.
- 84- بحارالانوار 64/87/100.
- 85- كافي 1/50/2.
- 86- تهذيب الاحكام 22/181/6.
- 87- كافي 1/56/5.
- 88- نهج الفصاحه ح 3010.
- 89- كافي 1/56/5.
- 90- مستدرک الوسائل 13817/179/12.
- 91- نهج البلاغه خطبه 27.
- 92- وسائل الشيعه 15/9/11.
- 93- شرح نهج البلاغه 184/3.
- 94- بحارالانوار 23/49/100.
- 95- كنز العمال 10730/326/4.

- 96- محاسن 1449/292/1.
- 97- خصال ص 620.
- 98- غررالحكم 4760/365/3.
- 99- نهج البلاغه خطبه 230.
- 100- محاسن 448/292/1.
- 101- بحارالانوار 56/79/78.
- 102- غررالحكم 9028/425/5.
- 103- كنز العمال 5693/103/3.
- 104- كافي 3/65/2.
- 105- جامع الاخبار ص 322.
- 106- كنز العمال 5696/103/3.
- 107- سنن ابن ماجه 3538/1170/2.
- 108- مستدرک الوسائل 12789/217/11.
- 109- كافي 5/65/2.
- 110- امالي طوسي 1210/585.
- 111- كافي 6/467/2.
- 112- كافي 11/62/2.
- 113- نهج الفصاحه ح 3023.
- 114- بحارالانوار 17/359/93.
- 115- بحارالانوار 14/347/93.
- 116- بحارالانوار 31/321/93.
- 117- كافي 3/489/2.
- 118- كافي 3/148/2.
- 119- نهج البلاغه نامه 31.

گاه چیزی را (از خدا) می خواهی اما به تو داده نمی شود و دیر یا زود بهتر است از آن به تو داده می شود، یا به خاطر آنچه خیر و مصلحت تو در آن است از بر آورده شدن خواسته ات دریغ می شود، زیرا بسا خواسته ای که اگر برآورده شود به نابودی و تباهی دین تو می انجامد، پس ، چیزی بخواه که زیبایی و نیکیش برایت می ماند و پیامد سوئی ندارد.

(10) رسول اکرم ﷺ :

من اراد تستجاب دعوته واءن تکشف کرپته فلیفرج عن معسر؛⁽¹²⁰⁾
هر کس می خواهد دعایش مستجاب شود و غمش از بین برود باید گره از کار گرفتاری باز کند.

13 - شکر

(1) امام صادق علیه السلام :

لو كان عند الله عبادة تعبد بها عباده المخلصون اءفضل من الشكر على كل حال لاطلق لفظه فيهم من جميع الخلق بها فلما لم يكن اءفضل منها خصها من بين العبادات وخص اءربابها، فقال تعالى (وقليل من عبادى الشكور)؛⁽¹²¹⁾

اگر نزد خداوند عبادتی بهتر از شکر گزاری در همه حال بود که بندگان مخلص با آن عبادتش کنند، هر آینه آن کلمه را درباره خلقش به کار می برد، اما چون عبادتی بهتر از آن نبود از میان عبادات آن را خاص قرار داد و صاحبان آن را ویژه گردانید و فرمود: «واندکی از بندگان من سپاس گزارند» .

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الطاعم الشاكر له من الاجر كءجر الصائم المحتسب ، والمعافى الشاكر له من الاجر كءجر المبتلى الصابر، والمعطى الشاكر له من الاجر كءجر المحروم القانع ؛⁽¹²²⁾

سیر سپاسگذار اجرش همانند روزه داری است اگر برای خدا روزه می گیرد، تندرست سپاسگذار همانند آن اجری را دارد که بیمار شکیبیا و بخشنده سپاسگذار همان اجر را دارد که تنگدست قانع .

(3) امام حسین علیه السلام :

شكرک لنعمة سالفة يقتضى نعمة آنفة ؛⁽¹²³⁾

شکر تو بر نعمت گذشته ، زمینه ساز نعمت آینده است .

(4) امام علی علیه السلام :

ءكثر اءن تنظر الى من فضلت عليه ، فان ذلك من اءبوابك الشكر؛⁽¹²⁴⁾
به کسی که به او برتری داده شده ای بسیار بنگر، زیرا این کار یکی از انگیزه
های شکر گذاری است .

(5) امام صادق عليه السلام :

ما من عبد اءنعم الله عليه فعرف اءنها من عند الله الا غفر الله له قبل اءن يحمده
؛⁽¹²⁵⁾

هیچ بنده ای نیست که خداوند به او نعمتی دهد و او آن را از جانب خدا
بداند مگر آن که ، پیش از سپاسگویی او، خداوند بیامرزدش .

(6) امام صادق عليه السلام :

ءدنى الشكر روية النعمة من الله من غير علة يتعلق القلب بها دون الله عزوجل
والرضا بما اعطى والا تعصيه بنعمته و تخالفه بشى ء من اءمره ونهيه بسبب نعمته
؛⁽¹²⁶⁾

کم ترین سپاسگزاری ، این است که انسان نعمت را (مستقیماً) از خدا بداند و
جز او علتی برای او نداند و نیز به آنچه خداوند عطایش کرده ، خرسند باشد و
با نعمت او مرتکب گناه وی نشود و نعمت خدا را وسیله مخالفت با امر و نهی او
قرار ندهد.

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ان الله ليرضى عن العبد اءن ياءكل الاكلة فيحمده عليها ءو يشرب الشربة
فيحمده عليها؛⁽¹²⁷⁾

خداوند از بنده ای که پس از خوردن لقمه ای غذا و یا آشامیدن جرعه ای او
را سپاس می گوید، خشنود می گردد.

(8) امام صادق عليه السلام :

اوحی الله تعالی الی موسی علیه السلام یا موسی اشکرنی حق شکری فقال : یا رب و کیف اءشکرک حق شکرک ، و لیس من شکر اءشکرک به الا و اءنت انعمت به علی؟! فقال : یا موسی الان شکرتنی حین علمت اءن ذلک منی ؛ ⁽¹²⁸⁾

خدای تعالی به موسی علیه السلام وحی فرمود که : ای موسی مرا چنان که باید شکر کن . موسی عرض کرد: پروردگارا چگونه تو را چنان که باید شکر گویم حال آن که هر شکری که تو را می گویم خود نعمتی است که تو به من ارزانی داشته ای ؟ فرمود: ای موسی حال که دانستی توفیق آن شکر را هم من به تو داده ام ، شکر مرا ادا کرده ای .

(9) اما رضا علیه السلام :

اعلموا اءنکم لا تشکرون الله تعالی بشی ء بعد ایمان بالله و بعد الاعتراف بحقوق اءولیاء الله من آل محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم اءحب الیه من معاونتکم لاءخوانکم المومنین علی دنیاہم ؛ ⁽¹²⁹⁾

بدانید که بعد از ایمان به خدا و بعد از اعتراف به حقوق اولیاء الله از آل محمد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم هیچ شکری نزد خدا خوشایندتر از این نیست که برادران مومن خود را در امور دنیایشان یاری رسانید.

(10) امام جواد علیه السلام :

نعمة لا تشکر کسیئة لا تغفر؛ ⁽¹³⁰⁾

نعمتی که سپاسگزاری نشود مانند گناهی است که آمرزیده نشود.

14 - تقوا

(1) رسول اکرم ﷺ :

من رزق تقی فقد رزق خیر دنیا والاخرة ؛ ⁽¹³¹⁾

هر کس تقوا روزی اش شود، خیر دنیا و آخرت روزی او شده است .

(2) امام علی علیه السلام :

ان التقوی منتهی رضی الله من عباده وحاجته من خلقه فاتقوا الله الذی ان

اسررتم علمه وان اعلنتم کتبه ؛ ⁽¹³²⁾

نهایت خشنودی خداوند از بندگانش و خواسته او از آفریدگانش تقواست ،

پس تقوا از خداوندی بکنید که اگر پنهان کنید می داند و اگر آشکار سازید می

نویسد .

(3) امام علی علیه السلام :

لو ان السماوات والارض کانتا علی عبد رتقا ثم اتقی الله لجعل الله له منها

مخرجا ورزقه من حیث لا یحتسب ؛ ⁽¹³³⁾

اگر آسمان ها و زمین راه را بر بنده ای ببندند و او تقوای الهی پیشه کند،

خداوند حتما راه گشایشی برای او فراهم خواهد کرد و از جایی که گمان ندارد

روزی اش خواهد داد .

(4) امام علی علیه السلام :

ان لاهل التقوی علامات یعرفون بها: صدق الحدیث واداء الامانة والوفاء

بالعهد و... ؛ ⁽¹³⁴⁾

تقواییشان نشان‌هایی دارند که با آن شناخته می‌شوند: راستگویی ،
امانتداری ، وفای به عهد و ...

(5) امام علی علیه السلام :

التقى سابق الى كل خير؛ ⁽¹³⁵⁾

تقوایشه بر انجام هر کار خیری سبقت می‌گیرد.

(6) امام باقر علیه السلام :

ان الله عزوجل يقى بالتقوى عن العبد ما عزب عنه عقله ويجلى بالتقوى عنه
عماه وجهله ؛ ⁽¹³⁶⁾

خداوند به وسیله تقوا بنده را حفظ می‌کند از آنچه که عقلش به او نمی‌رسد
و کور دلی و نادانی او را بر طرف می‌سازد.

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اتقى الناس من قال الحق فيما له وعليه ؛ ⁽¹³⁷⁾

با تقواترین مردم ، کسی است که در آنچه به نفع یا ضرر اوست ، حق را
بگوید.

(8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

تمام التقوى ان تتعلم ما جهلت وتعمل بما علمت ؛ ⁽¹³⁸⁾

تمام و کمال تقوا این است که آنچه را نمی‌دانی بیاموزی و بدانچه می‌دانی
عمل کنی

(9) امام صادق علیه السلام :

سئل الامام الصادق علیه السلام عن قول الله عزوجل : (تقوا الله حق تقاته) قال :
يطاع فلا يعصى ويذكر فلا ينسى ويشكر فلا يكفر؛ ⁽¹³⁹⁾

از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام در باره آیه (تقوای الهی داشته باشید آنگونه که حق تقواست) سؤال شد، فرمودند: از خدا فرمان می برد و نافرمانی نمی کند، به یاد اوست و فراموشش نمی کند، شکرگزار اوست و کفران نمی کند.

(10) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

لا يكون الرجل من المتقين حتى يحاسب نفسه اشد من محاسبة الشريك لشريكه فيعلم من اين مطعمه ومن اين مشربه ومن اين ملبسه امن حل ذلك امام علي من حرام؛ ⁽¹⁴⁰⁾

انسان از تقواییشان نیست مگر آن که سخت تر از حسابرسی شریک از شریک، از خود حساب بکشد و بداند خوردنی، نوشیدنی و پوشیدنی اش از کجاست آیا از حلال است یا حرام؟

15 - نیت

(1) رسول اکرم ﷺ :

النّية الحسنة تدخل صاحبها الجنة ؛ (141)

نیت خوب صاحب خویش را به بهشت می برد.

(2) امام علی علیہ السلام :

وصول المرء الى كل ما يبتغيه من طيب عيشه وامن سر به وسعه رزقه ،

بحسن نيته وسعة خلقه ؛ (142)

آدمی با نیت خوب و خوش اخلاقی به تمام آنچه در جستجوی آن است ، از

زندگی خوش و امنیت محیط و وسعت روزی ، دست می یابد.

(3) امام علی علیہ السلام :

من حسنت نيته اءمده التوفيق ؛ (143)

هر کس نیتش خوب باشد، توفیق یاریش خواهد نمود.

(4) امام علی علیہ السلام :

حسن النية من سلامة الطوية ؛ (144)

نیت خوب ، برخاسته از سلامت درون است .

(5) امام سجاد علیہ السلام :

اللهم ... وائته بنيتي الى اءحسن النيات وبعملی الى اءحسن الاعمال ، اللهم

وفر بلطفك نيتي ؛ (145)

خدایا... نیتم را به بهترین نیت ها و عملم را به بهترین اعمال برسان ، خدایا
به لطف خود نیت مرا کامل گردان .

(6) امام علی علیه السلام :

اءبلغ ماتستدر به الرحمة اءن تضمر لجميع الناس الرحمة ؛ ⁽¹⁴⁶⁾
موثرترین وسیله جلب رحمت خدا این است که خیرخواه همه مردم باشی .

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

قال الله تعالى : اذا هم عبدی بحسنه ولم يعملها کتبتھاله حسنة فان عملها
کتبتھا له عشر حسنات الی سبعمائة ضعف واذا هم بسیئة ولم يعملها لم اءکتبھا
علیه فان عملها کتبتھا علیه سیئة واحدة ؛ ⁽¹⁴⁷⁾

خدای والا می فرماید: وقتی بنده من کار نیکی اراده کند و نکند آن را یک
کار نیک برای وی ثبت کنم و اگر بکند ده کار نیک تا هفتصد برابر ثبت کنم و
وقتی کار بدی اراده کند و نکند بر عهده او ثبت نکنم و اگر بکند یک کار بد بر
عهده او ثبت کنم .

(8) امام علی علیه السلام :

اذا فسدت النية وقعت البلیة ؛ ⁽¹⁴⁸⁾

هر گاه نیت فاسد شود، بلا و گرفتاری پیش می آید.

(9) امام صادق علیه السلام :

صاحب النية الصادقة صاحب القلب السليم ، لان سلامة القلب من هواجس
المحذورات بتخليص النية لله في الامور كلها؛ ⁽¹⁴⁹⁾

کسی که نیت درست داشته باشد، دل سالم و پاک دارد، زیرا سالم داشتن دل
از وسوسه های شیطانی به سبب خالص گردانیدن نیت در همه کارها برای
خداوند است .

(10) امام علی علیه السلام :

واو اعن الناس حین تنزل بهم النقم وتزول عنهم النعم ، فزعو الی ربهم بصدق
من نیاتهم ووله من قلوبهم ، لرد علیهم کل شارد، واءصلح لهم کل فاسد؛⁽¹⁵⁰⁾
اگر مردم به هنگامی که بلاها بر آنان فرود می آمد و نعمت ها از دستشان می
رفت ، با نیت های خوب و دلی مشتاق به پروردگار خود پناه می بردند، بی
گمان هر از دست رفته ای به آنان باز می گشت و هر فاسدی اصلاح می شد.

16 - دانش

(1) رسول اکرم ﷺ :

خیر دنیا والاخرة مع العلم و شر دنیا والاخرة مع الجهل ؛ (151)
خیر دنیا و آخرت با دانش است و شر دنیا و آخرت با نادانی .

(2) رسول اکرم ﷺ :

اءعلم الناس من جمع علم الناس الى علمه ؛ (152)
داناترین مردم کسی است که دانش دیگران را به دانش خود بیفزاید.

(3) رسول اکرم ﷺ :

طلب العلم فريضة على كل مسلم اءلا ان الله يحب بغاة العلم ؛ (153)
طلب دانش بر هر مسلمانی واجب است . خداوند جویندگان دانش را دوست دارد.

(4) امام علی عیضیه :

كل وعاء يضيق بما جعل فيه الا وعاء العلم فانه يتسع به ؛ (154)
فضای هر ظرفی بر اثر محتوای خود تنگ می شود مگر ظرف دانش که با تحصیل علوم ، فضای آن بازتر می گردد.

(5) امام علی عیضیه :

زكاة العلم بذله لمستحقه واجهاد النفس في العمل به ؛ (155)
زکات دانش ، آموزش کسانی که شایسته آن اند و کوشش در عمل به آن است .

(6) رسول اکرم ﷺ :

يا على وللعالم ثلاث علامات : صدق الكلم واحتساب الحرام واءن يتواضع
للناس كلهم ؛ (156)

يا على دانشمند سه نشانه دارد: راستگویی ، حرام گریزی و فروتنی در برابر
همه مردم .

(7) امام علی عليه السلام :

خير العلم مانفع ؛ (157)

بهترین علم آن است که مفید باشد.

(8) امام صادق عليه السلام :

لا ينبغي لمن لم يكن عالما ان يعد سعيدا؛ (158)

کسی که بهره ای از دانش ندارد معنا ندارد که دیگران او را سعادتمند بدانند.

(9) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

الناس رجلان : عالم و متعلم و لا خير فيما سواهما؛ (159)

مردم دو گروه اند: دانشمند و دانش اندوز و در غیر این دو، خیری نیست .

(10) امام صادق عليه السلام :

من تعلم العلم وعمل به وعلم الله دعى فى ملكوت السماوات عظيما فقيل :

تعلم لله وعمل لله وعلم لله ؛ (160)

هر کس برای خدا دانش بیاموزد و به آن عمل کند و به دیگران آموزش
دهد، در ملکوت آسمانها به بزرگی یاد شود و گویند: برای خدا آموخت و برای
خدا عمل کرد و برای خدا آموزش داد.

17 - نادانی

(1) امام علی علیه السلام :

اعظم المصائب الجهل ؛ ⁽¹⁶¹⁾

بزرگ ترین مصیبت ها، نادانی است .

(2) امام علی علیه السلام :

لا یزکو مع الجهل مذهب ؛ ⁽¹⁶²⁾

هیچ آیینی ، با نادانی رشد نمی کند.

(3) امام علی علیه السلام :

کم من عزیز اءذله جهله ؛ ⁽¹⁶³⁾

چه بسیار عزیزی که ، نادانی اش او را خوار ساخت .

(4) امام علی علیه السلام :

العقل یهدی و ینجی ، والجهل یغوی و یردی ؛ ⁽¹⁶⁴⁾

عقل راهنمایی می کند و نجات می دهد و نادانی گمراه می کند و نابود می گرداند.

(5) امام علی علیه السلام :

الجهل اءصل کل شر ؛ ⁽¹⁶⁵⁾

نادانی ریشه همه بدیهاست .

(6) امام علی علیه السلام :

العلم قاتل الجهل ؛ ⁽¹⁶⁶⁾

دانش ، نابود کننده نادانی است .

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ان الجاهل من عصى الله وان كان جميل المنظر عظيم الخطر؛⁽¹⁶⁷⁾
نادان کسی است که نافرمانی خدا کند، اگر چه زیبا چهره و دارای موقعیتی
بزرگ باشد.

(8) رسول اکرم ﷺ :

قلب ليس فيه شيء من الحكمة كييت خرب فتعلموا وعلموا وتفقهوا ولا
تموتوا جهالا فان الله لا يعذر على الجهل؛⁽¹⁶⁸⁾
دلی که در آن حکمت نیست ، مانند خانه ویران است ، پس بیاموزید و تعلیم
دهید، بفهمید و نادان نمیرید. براستی که خداوند بهانه ای را برای نادانی نمی
پذیرد.

(9) امام علی علیه السلام :

لو لآخمس خصال لصار الناس كلهم صالحين : اءولها القناعة بالجهل ،
الحرص على الدنيا، والشح بالفضل ، والرياء في العمل والاعجاب بالراءى؛⁽¹⁶⁹⁾
اگر پنج خصلت نبود، همه مردم جزو صالحان می شدند: قانع بودن به نادانی
، حرص به دنیا، بخل ورزی به زیادی ، ریاکاری در عمل ، و خود رایی .

(10) امام صادق علیه السلام :

ان الله لم ياءخذ على الجهال عهدا بطلب العلم حتى اءخذ على العلماء عهدا
بيذل العلم للجهال ، لان العلم كان قبل الجهل؛⁽¹⁷⁰⁾
خداوند از نادانان پیمان نگرفته که بیاموزند، تا آنکه از عالمان پیمان گرفته
که به نادانان بیاموزند، زیرا دانش ، پیش از نادانی بود.

18 - عقل

(1) رسول اکرم ﷺ :

یا علی العقل ما اکتسبت به الجنة وطلب به رضی الرحمن ؛ (171)
یا علی عقل چیزی است که با آن بهشت و خشنودی خداوند رحمان به دست می آید.

(2) امام علی علیه السلام :

اءعقل الناس اءبعدهم عن کل دنیة ؛ (172)
عاقل ترین مردم کسی است که از همه پستی ها به دور باشد.

(3) امام علی علیه السلام :

من لم یهذب نفسه لم ینتفع بالعقل ؛ (173)
هر کس خود را تزکیه نکند، از عقل بهره نمی برد.

(4) امام حسین علیه السلام :

لا یکمل العقل الا باتباع الحق ؛ (174)
عقل جز با پیروی از حق کامل نمی شود.

(5) امام علی علیه السلام :

اءفضل الناس عقلا اءحسنهم تقدیرا لمعاشه واءشدهم اهتماما باصلاح معاده ؛
(175)

عاقل ترین مردم کسی است که در امور زندگیش بهتر برنامه ریزی کند و در اصلاح آخرتش بیشتر همت نماید.

(6) امام علی علیه السلام :

زکوة العقل احتمال الجهال ؛ (176)

زکات عقل تحمل نادان است .

(7) امام علی علیه السلام :

ردع النفس عن زخارف الدنيا ثمرة العقل ؛ (177)

دوری از تجملات دنیا میوه عقل است .

(8) امام علی علیه السلام :

ليس العاقل من يعرف الخير من الشر ولكن العاقل من يعرف خير الشرين ؛

(178)

عاقل آن نیست که خیر را از شر تشخیص دهد، بکله عاقل کسی است که

میان دو شر، آن را که ضررش کمتر است بشناسد.

(9) امام حسین علیه السلام :

إذا وردت علی العاقل لمة قمع الحزن بالحزم و قرع العقل للاحتیال ؛ (179)

چون برای عاقل مشکلی پیش آید، غم خود را با هوشیاری و دوراندیشی از

میان می برد و عقل را به چاره جویی وامی دارد.

(10) امام باقر علیه السلام :

ان الله تبارک و تعالی يحاسب الناس علی قدر ما آتاهم من العقول فی الدنيا؛

(180)

خداوند (در روز قیامت) از بندگانش به مقدار عقلی که به آنها داده

بازخواست خواهد کرد.

19 - مکارم الاخلاق

(1) رسول اکرم ﷺ :

انما بعثت لاتمم مکارم الاخلاق ؛ ⁽¹⁸¹⁾

براستی که من برای به کمال رساندن مکارم اخلاق مبعوث شده ام .

(2) امام علی علیه السلام :

علیکم بمکارم الاخلاق فانها رفعة وایاکم والاخلاق الدنیه فانها تضع الشریف

و تهدم المجد؛ ⁽¹⁸²⁾

به مکارم اخلاق پایبند باشید که آن مایه سربلندی است و از اخلاق پست

دوری کنید که آن انسانهای شریف را پست و بزرگواری را از بین می برد.

(3) امام علی علیه السلام :

نزه عن کل دنیه نفسک ، و اءبذل فی المکارم جهدک تخلص من المآثم

وتحرز المکارم ؛ ⁽¹⁸³⁾

خودت را از هر پستی پاک کن ، و در راه مکارم اخلاق نهایت کوشش خود

را به کارگیر تا از گناهان برهی و مکارم را بدست آوری .

(4) امام علی علیه السلام :

لو کنا لانرجو جنه و لا نخشی ناراً و لا ثواباً و لا عقاباً لکان ینبغی لنا ان

نطلب مکارم الاخلاق فانها مما تدل علی سبیل النجاح ؛ ⁽¹⁸⁴⁾

اگر هم به بهشت امید (وباور) نمی داشتیم و از دوزخ نمی هراسیدیم و پاداش

و کیفری در میان نمی بود باز شایسته بود که در طلب مکارم اخلاق برآییم ،

زیرا که راه موفقیت و پیروزی در تحصیل مکارم اخلاق است .

(5) امام صادق عليه السلام :

وقد سئل عن مكارم الاخلاق : العفو عن ظلمك وصيلة من قطعك واعطاء
من حرمك وقول الحق ولو على نفسك ؛ ⁽¹⁸⁵⁾
درباره مكارم اخلاق سوال شد، فرمودند: گذشت از کسی که به تو ظلم کرده
، رابطه با کسی که با تو قطع رابطه کرده ، عطا به آن کس که از تو دریغ داشته
است و گفتن حق اگر چه بر ضد خودت باشد.

(6) امام علی عليه السلام :

لا تكمل المكارم الا بالعفاف والايتار؛ ⁽¹⁸⁶⁾
مكارم اخلاق به کمال نمی رسد، مگر با پاکدامنی و از خود گذشتگی .

(7) امام علی عليه السلام :

اذا رغبت في المكارم فاجتنب المحارم ؛ ⁽¹⁸⁷⁾
اگر خواهان مكارم و بزرگواری ها هستی از حرام ها دوری کن .

(8) امام صادق عليه السلام :

ان الله تبارك وتعالى خص رسول الله صلى الله عليه وآله بمكارم الاخلاق ، فامتحنوا
انفسكم فان كانت فيكم فاحمدوا الله عزوجل وارغبوا اليه في الزيادة منها -
فذكرها عشرة - : اليقين ، والقناعة ، والصبر ، والشكر ، والحلم ، وحسن الخلق ،
والسخاء ، والغيرة ، والشجاعة ، والمروءة ؛ ⁽¹⁸⁸⁾

خدای تبارک و تعالی رسول خدا صلى الله عليه وآله را به مكارم الاخلاق مخصوص
گردانید. پس شما نیز خود را بیازمایید، اگر این صفت ها در شما بود خدای
عزوجل را سپاس گوئید و از او این مكارم را بیشتر بخواهید. سپس آن ده
خصلت را برشمردند یقین ، قناعت ، صبر ، شکر، بردباری ، خوش اخلاقی ،
سخاوت ، غیرت ، شجاعت و جوانمردی .

(9) امام صادق علیه السلام :

لجراح المدائنی - :ءلا احدثک بمکارم الاخلاق ؟ الصفح عن الناس ، و
مواساة الرجل اخاه فی ماله ، و ذکر الله کثیرا؛ ⁽¹⁸⁹⁾

به جراح مدائنی فرمودند: آیا به تو بگویم که مکارم اخلاق چیست ؟ گذشت
کردن از مردم ، سهیم کردن برادر (دینی) در مال خود و بسیار به یاد خدا بودن .

(10) امام صادق علیه السلام :

المکارم عشر، فان استطعت اءن تكون فیک فلتکن ...: صدق الباءس ، و صدق
اللسان ، و اءداء الامانة ، و صلة الرحم ، و اقراء الضیف ، و اطعام السائل ، و المكافاة
على الصنائع ، و التذمم للجار، و التذمم للصاحب ، و راء سهن الحياء؛ ⁽¹⁹⁰⁾

مکارم ده تا است : اگر می توانی آنها را داشته باش ...: استقامت در سختی ها،
راستگویی ، امانتداری ، صلہ رحم ، میهمان نوازی ، اطعام نیازمند، جبران کردن
نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه ، مراعات حق و حرمت رفیق و در
راءس همه ، حیا.

20 - اخلاق

(1) امام حسين عليه السلام :

الخلق الحسن عبادة ؛ ⁽¹⁹¹⁾

خوش اخلاقی عبادت است .

(2) امام صادق عليه السلام :

ان مما يزين الاسلام الاخلاق الحسنة فيما بين الناس ؛ ⁽¹⁹²⁾

خوش اخلاقی در بین مردم زینت اسلام است .

(3) امام علي عليه السلام :

من حسنت خليقته طابت عشرته ؛ ⁽¹⁹³⁾

هر کس خوش اخلاق باشد، زندگی اش پاکیزه و گوارا می گردد.

(4) امام صادق عليه السلام :

البر و حسن الخلق يعمران الديار ويزيدان في الاعمار؛ ⁽¹⁹⁴⁾

نیکی و خوش اخلاقی ، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

(5) امام علي عليه السلام :

حسن الاخلاق يدر الارزاق ويونس الرفاق ؛ ⁽¹⁹⁵⁾

خوش اخلاقی روزی ها را زیاد می کند و میان دوستان انس و الفت پدید

می آورد.

(6) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

حسنواء اخلاقكم والطفوا بجيرانكم واءكرموا نساءكم تدخلوا الجنة بغير

حساب ؛ ⁽¹⁹⁶⁾

اخلاق خود را نیکو کنید و با همسایگان خود مهربان باشید و زنان خود را گرامی بدارید تا بی حساب وارد بهشت شوید.

(7) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

عود نفسک الجمیل فباعتیادک اياه يعود لذیذا؛ ⁽¹⁹⁷⁾

خود را به کارهای زیبا (خداپسندانه) عادت بده که اگر به آنها عادت کنی برایت لذت بخش می شوند.

(8) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

روضواء نفسکم علی الاخلاق الحسنه فان العبد المومن یبلغ بحسن خلقه درجه الصائم القائم ؛ ⁽¹⁹⁸⁾

خودتان را بر خوش اخلاقی تمرین و ریاضت دهید، زیرا که بنده مسلمان با خوش اخلاقی خود به درجه روزه گیر شب زنده دار می رسد.

(9) امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ :

لما سئل عن حد حسن الخلق : تلین جانبک و تطیب کلامک و تلقی اءخاک ببشر حسن ؛ ⁽¹⁹⁹⁾

در پاسخ به پرسش از معنای خوش اخلاقی فرمودند: نرمخو و مهربان باشی ، گفتارت پاکیزه و مودبانه باشد و با برادرت با خوشرویی برخورد کنی . ⁽¹⁰⁾

رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

اءلا انبئکم بخیارکم ؟ قالوا: بلی یا رسول الله . قال : اءحسنکم اءخلاقا الموطئون اکنافا، الذین یاءلفون و یؤلفون ؛ ⁽²⁰⁰⁾

آیا شما را از بهترین افرادتان خبر ندهم ؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا. حضرت فرمودند: خوش اخلاق ترین شما، آنان که نرمخو و بی آزارند، با دیگران انس می گیرند و دیگران نیز با آنان انس و الفت می گیرند.

-
- پاورقی ها 120 - نهج الفصاحه ح 2961.
- 121 - مصباح الشریعه ص 24.
- 122 - کافی 1/94/2.
- 123 - نزهه الناظر ص 80.
- 124 - نهج البلاغه از نامه 69.
- 125 - کافی 8/427/2.
- 126 - مصباح الشریعه ص 24.
- 127 - نهج الفصاحه ح 791.
- 128 - کافی 27/99/2.
- 129 - عیون الاخبار الرضا علیہ السلام 180/1.
- 130 - اعلام الدین ص 309.
- 131 - کنز العمال 5641/91/3.
- 132 - غررالحکم 3620/593/2.
- 133 - غررالحکم 7799/118/5.
- 134 - خصال ص 483.
- 135 - بحار الانوار 95/90/78.
- 136 - کافی 16/52/8/.
- 137 - معانی الاخبار ص 195.
- 138 - تنبیه الخواطر 120/2.
- 139 - بحار الانوار 31/292/70.
- 140 - کنز العمال 8501/699/3.
- 141 - نهج الفصاحه ح 3163.
- 142 - غررالحکم 10141/245/6.
- 143 - غررالحکم 9186/462/5.
- 144 - غررالحکم 4817/384/3.
- 145 - صحیفه سجادیه از دعای بیستم.
- 146 - غررالحکم 3354/476/2.

- 147- نهج الفصاحه ح 2068.
- 148- غررالحكم 4021/125/3.
- 149- بحارالانوار 32/210/70.
- 150- نهج البلاغه خطبه 178.
- 151- بحارالانوار 23/204/1.
- 152- امالى صدوق 41/73/1.
- 153- كافى 1/30/1.
- 154- نهج البلاغه حكمت 196.
- 155- غررالحكم 4951/421/3.
- 156- ميراث حديث 120/35/2.
- 157- غررالحكم 4951/421/3.
- 158- تحف العقول ص 246.
- 159- نهج الفصاحه ح 3145.
- 160- كافى 6/35/1.
- 161- غررالحكم 2844/371/2.
- 162- غررالحكم 10542/363/6.
- 163- غررالحكم 6922/546/4.
- 164- غررالحكم 2151/152/2.
- 165- غررالحكم 819/205/1.
- 166- غررالحكم 1030/258/10.
- 167- كنزالفوائد ص 13.
- 168- كنزالعمال 28750/147/10.
- 169- المواعظ العدديه ص 263.
- 170- كافى 1/41/1.
- 171- من لا يحضره الفقيه 5762/369/4.
- 172- غررالحكم 3073/413/2.
- 173- غررالحكم 8972/411/5.
- 174- بحارالانوار 11/127/78.

- 175- غررالحكم 3340/472/2.
- 176- غررالحكم 7301/18/5.
- 177- غررالحكم 5399/88/4.
- 178- بحارالانوار 58/6/78.
- 179- نزهة الناظر ص 13/84/.
- 180- بحارالانوار 2/106/1.
- 181- مكارم الاخلاق ص 8.
- 182- بحارالانوار 89/53/78.
- 183- غررالحكم 9989/181/6.
- 184- مستدرک الوسائل 12721/193/11.
- 185- معانى الاخبار 1/191.
- 186- غررالحكم 10745/396/6.
- 187- غررالحكم 4069/138/3.
- 188- امالى صدوق 8/290.
- 189- معانى الاخبار 2/191.
- 190- خصال 11/431.
- 191- تاريخ يعقوبى 246/1.
- 192- مشکاة الانور ص 240.
- 193- غررالحكم 8153/238/5.
- 194- كافي 8/100/2.
- 195- غررالحكم 4856/393/3.
- 196- الشهاب فى الحكم والاداب ص 24.
- 197- شرح نهج البلاغه 92/266/20.
- 198- تحف العقول ص 111.
- 199- غررالحكم ص 1/253.
- 200- بحارالانوار 76/396/71.

21 - وفای به عهد

(1) رسول اکرم ﷺ :

اقربکم غدا منی فی الموقف اصدقکم للحديث واداکم للامانة ووافاکم بالعهد
واحسنکم خلقا واقربکم من الناس ؛ (201)

نزدیک ترین شما به من در قیامت ، راستگوترین ، امانت دارترین ،
وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است .

(2) رسول اکرم ﷺ :

من کان یومن بالله والیوم الاخر فلیف اذا وعد؛ (202)

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، هر گاه وعده می دهد باید وفا کند.

(3) رسول اکرم ﷺ :

من عامل الناس فلم یظلمهم وحدثهم فلم یکذبهم ووعدهم فلم یخلفهم فهو
ممن کملت مروته وظهرت عدالته ووجبت اخوته وحرمت غیبتة ؛ (203)

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید، خلف وعده
ننماید، جوانمردیش کامل ، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام
است .

(4) رسول اکرم ﷺ :

ثلاث لیس لاحد من الناس فیهن رخصة : بر الوالدين مسلما کان او کافرا
والوفاء بالعهد لمسلم او کافرا واداء الامانة الی مسلم کان او کافرا؛ (204)

سه چیز است که ترک آن برای هیچ کس جایز نیست: نیکی به پدر و مادر
مسلمان باشند یا کافر، وفای به عهد با مسلمان یا کافر و ادای امانت به مسلمان
یا کافر.

(5) رسول اکرم ﷺ :

ثلاث من كن فيه فهي راجعة على صاحبها: البغي والمكر والنكث؛ (205)
سه خصلت است که در هر کس باشد (آثارش) به خود او بر می گردد: ظلم
کردن، فریب دادن، تخلف از وعده.

(6) امام علی علیه السلام :

ليس من فرائض الله شيء الناس اشد عليه اجتماعا مع تفرق اهوائهم و تشتت
آرائهم من تعظيم الوفاء بالعهود؛ (206)

هیچ یک از فرائض الهی مانند وفای به عهد نیست که مردم به همه خواسته
های گوناگون و دیدگاه های مختلف، بیشتر بر آن اتفاق نظر داشته باشند.

(7) امام علی علیه السلام :

وايک ... ان تعدهم فتنبع موعدک بخلفک ... فان الخلف يوجب المقت عند
الله والناس؛ (207)

بپرهیز از خلف وعده که آن موجب نفرت خدا و مردم از تو می شود.

(8) امام علی علیه السلام :

لا تعدن عدة لا تتق من نفسک بانجازها؛ (208)

وعده ای نده که از وفای به آن اطمینان نداری.

(9) امام علی علیه السلام :

لا تعتمد على مودة من لا يوفى بعهدہ؛ (209)

به دوستی که به عهد خود وفا نمی کند اعتماد نکن.

(10) امام سجاد علیه السلام :

قلت لعلی بن الحسین علیه السلام : اخبرنی بجمیع شرایع الدین قال علیه السلام :
قول الحق والحکم بالعدل والوفاء بالعهد؛ ⁽²¹⁰⁾
به امام سجاد علیه السلام عرض کردم : مرا از تمام دستورهای دین آگاه کنید امام
علیه السلام فرمودند: حقیقتی ، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.

22 - گذشت

(1) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

العفو تاج المكارم ؛ ⁽²¹¹⁾

گذشت ، اوج بزرگواریهاست .

(2) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

إذا وقف العباد نادى مناد: ليقم من أجره على الله وليدخل الجنة قيل : من

ذاذى أجره على الله ؟ قال : العافون عن الناس ؛ ⁽²¹²⁾

هنگامی که بندگان در پیشگاه خدا می ایستند، آواز دهنده ای ندا دهد: آن

کس که مزدش با خداست برخیزد و به بهشت رود. گفته می شود: چه کسی

مزدش با خداست ؟ می گوید: گذشت کنندگان از مردم .

(3) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

من كثر عفوہ مد فی عمره ؛ ⁽²¹³⁾

هر کس پر گذشت باشد، عمرش طولانی شود.

(4) امام رضا عَلَيْهِ السَّلَامُ :

ما التقت فتنان قط الا نصرء عظمها عفوا؛ ⁽²¹⁴⁾

هرگز دو گروه با هم رویاروی نشدند، مگر این که با گذشت ترین آنها پیروز

شد.

(5) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

من عفا عن مظلمة ابد له الله بها عزا فى الدنيا والاخرة ؛ ⁽²¹⁵⁾

هر کس از ظلمی که در حق او شده گذشت کند، خداوند به جای آن در دنیا و آخرت به او عزت می بخشد.

(6) امام حسین علیه السلام :

ان اءعفی الناس من عفا عند قدرته ؛ ⁽²¹⁶⁾

با گذشت ترین مردم ، کسی است که در زمان قدرت داشتن ، گذشت کند.

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

تعافوا تسقط الضغائن بینکم ؛ ⁽²¹⁷⁾

از یکدیگر گذشت کنید، تا کینه های میان شما از بین برود.

(8)

امام رضا علیه السلام :

فی قوله تعالی : (فاصفح الصفح الجمیل) - : عفو من غیر عقوبة تعنیف ولا

عتب ؛ ⁽²¹⁸⁾

درباره آیه «پس گذشت کن گذشتی زیبا...» فرمودند: مقصود، گذشت بدون

مجازات و تندی و سرزنش است .

(9) امام علی علیه السلام :

شر الناس من لا یعفو عن الزلة ولا یستر العورة ؛ ⁽²¹⁹⁾

بدترین مردم کسی است که خطای دیگران را نبخشد و عیب را نپوشاند.

(10) امام علی علیه السلام :

جاز بالحسنة و تجاوز عن السيئة ما لم یکن ثلما فی الدین اءو وهنا فی

سلطان الاسلام ؛ ⁽²²⁰⁾

(بدی یا خوبی را) به نیکی پاداش ده و از بدی درگذر، به شرط آنکه به دین

لطمه ای نزنند یا در قدرت اسلام ضعیفی پدید نیآورد.

23 - راستگویی

(1) امام صادق عليه السلام :

ان الله عزوجل لم يبعث نبيا الا بصدق الحديث واءداء الامانة الى البر والفاجر؛
(221)

خدای عزوجل هیچ پیامبری را نفرستاد، مگر با راستگویی ، و برگرداندن
امانت به نیکوکار و یا بدکار.

(2) امام صادق عليه السلام :

ان الصادق اءول من يصدق الله عزوجل يعلم انه صادق و تصدقه نفسه تعلم
انه صادق ؛ (222)

راستگو را نخستین کسی که تصدیق می کند، خدای عزوجل است که می داند
او راستگوست و نیز نفس او تصدیقش می کند که می داند راستگوست .

(3) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

يا على اصدق وان ضرک في العاجل فانه ينفعک في الاجل و لا تکذب و ان
ينفعک في العاجل فانه يضرک في الاجل ؛ (223)

راست بگو اگر چه در حال حاضر به ضرر تو باشد ولی در آینده به نفع
توست و دروغ نگو اگر چه در حال حاضر به نفع تو باشد ولی در آینده به ضرر
توست .

(4) امام علی عليه السلام :

اءربع من اءعطيهن فقد اءعطى خیر الدنيا والاخرة صدق حدیث واءداء اءمانة
وعفة بطن وحسن خلق ؛ (224)

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است : راستگویی ، اداء امانت ، حلال خوری و خوش اخلاقی .

(5) امام علی علیه السلام :

الصادق علی شفا منجاة و کرامة والکاذب علی شرف مهواة و مهانة ؛ ⁽²²⁵⁾
راستگو در آستانه نجات و بزرگواری است و دروغگو در لبه پرتگاه و خواری .

(6) امام صادق علیه السلام :

لا تغتروا بصلاتهم و لا بصيامهم ، فان الرجل ربما لهج بالصلاة والصوم حتی لو
ترکه استوحش ، ولكن اختبروهم عند صدق الحديث و اداء الامانة ؛ ⁽²²⁶⁾
فرب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو
می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به
راستگویی و امانتداری بیازماید.

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اذا رایت من اءختک ثلاث خصال فارجه : الحياء والامانة والصدق ؛ ⁽²²⁷⁾
هر گاه در برادر (دینی) خود سه صفت دیدی به او امیدوار باش : حیا،
امانتداری و راستگویی .

(8) امام علی علیه السلام :

المؤ من صدق اللسان بذول الاحسان ؛ ⁽²²⁸⁾
مؤ من بسیار راستگو و بسیار نیکوکار است .

(9) امام صادق علیه السلام :

من صدق لسانه زکی عمله ؛ ⁽²²⁹⁾
هر کس راستگو باشد عملش پاکیزه می شود و رشد می کند.

(10) امام علی علیه السلام :

یبلغ الصادق بصدقه ما یبلغه الکاذب باحتیاله ؛ ⁽²³⁰⁾

راستگو، با راستگویی خود به همان می رسد که دروغگو با حيله گری خود.

24 - دروغگویی

(1) رسول اکرم ﷺ :

ان رجلا اتي سيدنا رسول الله ﷺ فقال : يا رسول الله علمني خلقا يجمع لي خير الدنيا والاخرة فقال ﷺ لا تكذب ؛ (231)

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم عرض کرد: به من اخلاقی بیاموزید که خیر دنیا و آخرت در آن جمع باشد، حضرت فرمودند: دروغ نگو.

(2) امام علی ﷺ :

ليس الكذب من خلائق الاسلام ؛ (232)

دروغگویی از اخلاق اسلام نیست .

(3) امام علی ﷺ :

(علامة) الايمان ان توتر الصدق حيث يضرك على الكذب حيث ينفعك ؛

(233)

(نشانه) ایمان ، این است که راستگویی را هر چند به زیان تو باشد بر

دروغگویی ، گر چه به سود تو باشد، ترجیح دهی .

(4) رسول اکرم ﷺ :

انا رعيم بييت في ربض الجنة ، وبيت في وسط الجنة ، وبيت في اءعلى الجنة لمن ترك المراء وان كان محقا، ولمن ترك الكذب وان كان هازلا، ولمن

حسن خلقه ؛ (234)

من بر کسی که مجادله را رها کند، هر چند حق با او باشد و کسی که دروغ

نگوید، هر چند به شوخی باشد و کسی که اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در

حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می
کنم .

(5) امام سجاد علیه السلام :

اتقوا الكذب الصغير منه والكبير، في كل جد وهزل فان الرجل اذا كذب في
الصغير اجترأ على الكبير؛ (235)

از دروغ کوچک و بزرگش ، جدی و شوخیش پرهیزید، زیرا انسان هر گاه
در چیز کوچک دروغ بگوید، به گفتن دروغ بزرگ نیز جرئت پیدا می کند.

(6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الكذب ينقص الرزق ؛ (236)

دروغ ، روزی را کم می کند.

(7) امام علی علیه السلام :

يكتسب الكاذب بكذبه ثلاثا: سخط الله عليه واستهانة الناس به ومقت الملائكة
له ؛ (237)

دروغگو با دروغگویی خود سه چیز بدست می آورد: خشم خدا را نسبت به
خود، نگاه تحقیرآمیز مردم را نسبت به خود و دشمنی فرشتگان را نسبت به
خود.

(8) امام صادق علیه السلام :

ان مما اعان الله (به) على الكذابين النسيان ؛ (238)

از جمله کمکهای خداوند بر ضد دروغگویان فراموشی است .

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عبد الله بن عامر: دعنتی امی یوما و رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قاعد فی بیتنا، فقالت :
ها تعال اعطک ، فقال لها رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ما اعدت اءن تعطیه ؟ قالت : اءرادت

اين اعطيه تمرا، فقال لها رسول الله صلى الله عليه و اله اما انك لولم تعطه شيئا
كنت عليك كذبة ؛ (239)

عبدالله بن عامر: روزی رسول خدا ﷺ در خانه ما نشسته بودند. مادرم مرا
صدا زد و گفت : بیا به تو (چیزی) بدهم . رسول خدا ﷺ به او فرمودند: می
خواهی چه به او بدهی ؟ عرض کرد: می خواهم خرمایی به او بدهم . رسول
خدا ﷺ به مادرم فرمودند: بدان که اگر چیزی به او ندهی ، دروغ برایت
نوشته می شود.

(10) رسول اکرم ﷺ :

ان الله عزوجل اءحب الكذب فى الصلاح واءبغض الصدق فى الفساد؛ (240)
خداوند عزوجل ، دروغی را که باعث صلح و آشتی شود دوست دارد و از
راستی که باعث فتنه شود بیزار است .

25 - گشاده رویی

(1) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

البشر اءول البر؛ ⁽²⁴¹⁾

گشاده رویی ، سر آغاز نیکی است .

(2) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

حسن البشر يذهب بالسخيمة ؛ ⁽²⁴²⁾

گشاده رویی کنیه را از بین می برد .

(3) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

البشر شيمة الحر؛ ⁽²⁴³⁾

گشاده رویی خوی آزاده است .

(4) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

كن بشاشا فان الله يحب البشاشين و تبغض العبوس كرية الوجه ؛ ⁽²⁴⁴⁾

گشاده رو باش که خداوند انسانهای گشاده رو را دوست دارد و با اخموی

ترش رو دشمن است .

(5) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

بشرك يدل على كرم نفسك ؛ ⁽²⁴⁵⁾

گشاده رویی تو نشانگر بزرگواری و کرامت نفس توست .

(6) امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ :

صنائع المعروف و حسن البشر يكسبان المحبة ويدخلان الجنة والبخل و

عبوس الوجه يبعدان من الله ويدخلان النار؛ ⁽²⁴⁶⁾

نیکوکاری و گشاده رویی ، محبت آوردن و به بهشت می برند و بخل و ترش رویی از خدا دور می کنند و به دوزخ برند.

(7) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

بالبشر وبسط الوجه يحسن موقع البذل ؛ ⁽²⁴⁷⁾

با گشاده رویی و خوش رویی ، بخشش ارزش پیدا می کند.

(8) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

انكم لن تسعوا الناس باءموالكم فالتقوهم بطلاقة الوجه و حسن البشر؛ ⁽²⁴⁸⁾

شما هرگز نمی توانید با اموال خود همه مردم را بهره مند سازید، پس با آنان با گشاده رویی تمام برخورد کنید.

(9) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

اذا لقيتم اخوانكم فتصافحوا واءظهروا لهم البشاشة و البشر تفرقوا ما عليكم من الاوزار قد ذهب ؛ ⁽²⁴⁹⁾

هر گاه با برادران خود روبه رو شدید و دست دادید و خوش رویی و گشاده رویی نشان دادید، هنگام جدا شدن گناهانتان ریخته است .

(10) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

بسط الوجه زينة اللحم ؛ ⁽²⁵⁰⁾

گشاده رویی زینت بردباری است .

26 - حیا

(1) امام علی علیه السلام :

الحیاء مفتاح کل الخیر؛ ⁽²⁵¹⁾

حیا کلید همه خوبی هاست .

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الحیاء زینة الاسلام ؛ ⁽²⁵²⁾

حیا زینت اسلام است .

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ان الله یحب الحیی الحلیم العفیف المتعفف ؛ ⁽²⁵³⁾

خداوند انسان با حیای بردبار پاک دامنی را که پاکدامنی می ورزد، دوست دارد.

(4) امام کاظم علیه السلام :

احیاء من الایمان والایمان فی الجنة والبذاء من الجفاء و الجفاء فی النار؛ ⁽²⁵⁴⁾

حیا از ایمان و ایمان در بهشت است و بدزبانی از بی مهری و بدرفتاری است و بدرفتاری در جهنم است .

(5) امام صادق علیه السلام :

الحیاء علی وجهین فمنه ضعف ومنه قوة واسلام وایمان ؛ ⁽²⁵⁵⁾

حیا بر دوگونه است : یکی حیای ضعف و ناتوانی و دیگری حیای قدرت و اسلام و ایمان .

(6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الحياء عشرة اءجزاء فتسعة فى النساء وواحد فى الرجال ؛ (256)

حیا ده جز دارد، نه جزء آن در زنان و یک جزء آن در مردان .

(7) امام على عليه السلام :

غاية الحياء اءن يستحى المرء من نفسه ؛ (257)

اوج حیا این است که آدمی از خودش حیا کند.

(8) امام على عليه السلام :

ثلاث لا يستحى منهن : خدمة الرجل ضيفه و قيامه عن مجلسه لاييه و معلمه

وطلب الحق وان قل ؛ (258)

از سه کار حیا نباید کرد: خدمت به میهمان ، از جا برخاستن در برابر پدر و

آموزگار خویش و طلب حق گرچه اندک باشد.

(9) امام على عليه السلام :

الحياء من الله يمحو كثيرا من الخطايا؛ (259)

حیا از خدا بسیاری از گناهان را پاک می کند.

(10) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

ءما الحياء فيتشعب منع اللين ، والرءافة ، والمراقبة لله فى السر والعلانية ،

والسلامة ، واحتتاب الشر ، والبشاشة ، والسماحة ، والظفر ، وحسن الثناء على

المرء فى الناس ، فهذا ما ءصاب العاقل بالحياء ، فطوبى لمن قبل نصيحة الله

وخاف فضيخته ؛ (260)

اما شاخه های حیا عبارتند از: نرمش ، مهربانی ، در نظر داشتن خدا در

آشکار و نهان ، سلامت ، دوری از بدی ، خوشرویی ، گذشت ، بخشندگی ،

پیروزی و خوشنامی در میان مردم ، اینها فوایدی است که خردمند از حیا می

برد. خوشا بحال کسی که نصیحت خدا را بپذیرد و از رسوایی خودش بترسد.

27 - مدارا

(1) رسول اکرم ﷺ :

ءامرني ربي بمدارة الناس كما ءمرني باءداء الفرائض ؛ (261)
پروردگارم ، همان گونه که مرا به انجام واجبات فرمان داده ، به مدارا کردن
با مردم نیز فرمان داده است .

(2) رسول اکرم ﷺ :

ءعقل الناس ءشدهم مداراة للناس ؛ (262)
عاقل ترین مردمی کسی است که بیشتر با مردم مدارا کند.

(3) رسول اکرم ﷺ :

من ءعطى حظّه من الرفق فقد ءعطى حظّه من خير الدنيا والاخرة ؛ (263)
هر کس را که بهره ای از مدارا داده اند، بدون شک بهره اش را از خیر دنیا و
آخرت داده اند.

(4) رسول اکرم ﷺ :

ما كان الرفق فى شىء الا زانه ؛ (264)
مدارا با چیزی همراه نشد مگر آنکه آن را زینت بخشید.

(5) رسول اکرم ﷺ :

ان الله يحب الرفق ويعين عليه ؛ (265)
خداوند مدارا را دوست دارد و انسان را بر انجام آن یاری می کند.

(6) امام علی علیہ السلام :

ليس الحكيم من لم يدار من لا يجد بدا من مداراته ؛ (266)

حکیم نیست آن کس که مدارا نکند با کسی که چاره ای جز مدارا کردن با او نیست .

(7) رسول اکرم ﷺ :

ان الانبياء انما فضلهم الله على خلقه بشدة مداراتهم لاعداء دين الله وحسن تقيتهم لاجل اخوانهم في الله ؛ ⁽²⁶⁷⁾

خداوند از این رو پیامبران را بر دیگر مردمان برتری داد که با دشمنان دین خدا بسیار با مدارا رفتار می کردند و برای حفظ برادران همکیش خود نیکو تقیه می کردند.

(8) امام حسین علیّه السلام :

من اءحجم عن الرأى وعييت به الحيل كان الرفق مفتاحه ؛ ⁽²⁶⁸⁾

هر کس فکرش به جایی نرسد و راه تدبیر بر او بسته شود، کلیدش مداراست .

(9) امام صادق علیّه السلام :

فی قوله تعالى (وقولوا للناس حسنا) :- اءى للناس كلهم مؤ منهم و مخالفهم ، اءما المومنون فيبسط لهم وجهه ، واءما المخالفون فيكلمهم بالمداواة لاجتذابهم الى الايمان ، فانه باءيسر من ذلك يكف شرورهم عن نفسه ، وعن اخوانه المومنين ؛ ⁽²⁶⁹⁾

درباره آیه (و با مردم سخن نیکو گوید) فرمود: مقصود همه مومنان اعم از مومن و کافر است . اما با مومنان باید گشاده رو بود و اما با کافران باید به نرمی و مدارا سخن گفت ، تا به سوی ایمان کشیده شوند و کمترین ثمرش این است که خود و برادران مومنش را از گزند آنان مصون می دارد.

(10) امام علی علیّه السلام :

دار الناس تاء من غوائلهم وتسلم من مكايدهم ؛ (270)
با مردم مدارا کن ، تا از گزندهایشان در امان باشی و از نیرنگهایشان سالم
بمانی .

28 - انصاف

(1) رسول اکرم ﷺ :

لامیر المومنین علیؑ اءلا اخبرکم ، بءشبهکم بی خلقا؟ قال : بلی یا رسول الله
قال : اءحسنکم خلقا، واءعظمکم حلما، واءبرکم بقربته واءشدکم من نفسه
انصافا؛ (271)

به امیرالمومنین علیؑ فرمودند: آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما
به من شبیه تر است ؟ عرض کردند: آری ، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که
از همه شما خوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با
انصاف تر باشد.

(2) امام علی علیؑ :

الانصاف اءفضل الفضائل ؛ (272)

انصاف ، برترین ارزشهاست .

(3) امام علی علیؑ :

الانصاف یرفع الخلاف ویوجب الایتلاف ؛ (273)

انصاف ، اختلافات را از بین می برد و موجب الفت و همبستگی می شود.

(4) امام علی علیؑ :

من اءنصف انصف ؛ (274)

هر کس با انصاف باشد، انصاف می بیند.

(5) امام علی علیؑ :

زکاة القدرة الانصاف ؛ (275)

زکات قدرت ، انصاف است .

(6) امام صادق عليه السلام :

من انصف الناس من نفسه رضى به حكما لغيره ؛ ⁽²⁷⁶⁾

هر کس با مردم منصفانه رفتار کند، دیگران داوری او را می پذیرند.

(7) امام علی عليه السلام :

اعدل الناس من انصف من ظلمه ؛ ⁽²⁷⁷⁾

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

(8) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

من واسى الفقير و انصف الناس من نفسه فذلك المومن حقا؛ ⁽²⁷⁸⁾

هر کس به نیازمند کمک مالی کند و با مردم منصفانه رفتار نماید چنین کسی مومن حقیقی است .

(9) امام علی عليه السلام :

انصف الناس من نفسک واهلک وخاصتک و من لک فيه هوى واعدل فى العدو والصدیق ؛ ⁽²⁷⁹⁾

خودت و خانواده ات و نزدیکانت و کسانی که به آنان علاقه داری ، با مردم منصفانه رفتار کنید و با دوست و دشمن به عدالت رفتار کن .

(10) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

انصف الناس من نفسک وانصح الامة وارحمهم فاذا كنت كذلك و غضب الله على اهل بلدة اءنت فيها واءراد اءن ينزل عليهم العذاب نظر اليک فرحمهم بک ، يقول الله تعالى : (وما كان ربک ليهلک القرى بظلم واهلها مصلحون)؛ ⁽²⁸⁰⁾

با مردم منصفانه رفتار کن و نسبت به آنان خیرخواه و مهربان باش ، زیرا اگر چنین بودی و خداوند بر مردم آبادیی که تو در آن به سر می بری خشم گرفت و خواست بر آنان عذاب فرو فرستد، به تو نگاه می کند و به خاطر تو به آن مردم رحم می کند. خدای متعال می فرماید «و پروردگار تو (هرگز) بر آن نبوده است که شهرهایی را که مردمش درستکارند، به ستمی هلاک کند» .

29 - دوستی

(1) لقمان حکیم رحمة الله :

يا بنی لاتعد بعد تقوی الله من اءن تتخذ صاحباً صالحاً؛ (281)
فرزندم بعد از تقوای الهی از گرفتن دوست شایسته نگذر.

(2) رسول اکرم ﷺ :

من اراد الله به خيراً رزقه الله خلیلاً صالحاً؛ (282)

هر کس که خداوند برای او خیر بخواهد، دوستی شایسته نصیب وی خواهد نمود.

(3) لقمان حکیم رحمة الله :

يا بنی اتخذ اءلف صدیق واءلف قليل ولا تتخذ عدوا واحداً والواحد كثير؛ (283)
فرزندم هزار دوست بگیر که هزار دوست هم کم است و یک دشمن بگیر که یک دشمن هم زیاد است .

(4) رسول اکرم ﷺ :

الجلس الصالح خير من الوحدة ، والوحدة خير من جلیس السوء؛ (284)

هم نشین خوب ، از تنهایی بهتر است و تنهایی از هم نشین بد بهتر است .

(5) امام علی علیه السلام :

من لم يقدم فی اتخاذ الاخوان الاعتبار دفعه الاغترار الی صحبة الفجار؛ (285)

هر کس در انتخاب برادران (دوستان) امتحان را مقدم ندارد، فریب خوردگی او را با مصاحبت با بدکاران می کشاند.

(6) امام علی علیه السلام :

خير اخوانك من دعاك الى صدق المقال بصدق مقاله و ندبک الى اءفضل
الاعمال بحسن اءعماله ؛ (286)

بهترین برادرانت (دوستت)، کسی است که با راستگویی اش تو را به
راستگویی بخواند و با اعمال نیک خود، تو را به بهترین اعمال برانگیزد.
(7) امام صادق عليه السلام :

لا ينبغي للمراء المسلم اءن يواخى الفاجر و لا الاحمق الكذاب ؛ (287)

پاورقی ها 201- بحار الانوار 12/94/75.

202- کافی 2/364/2.

203- خصال ص 208.

204- جامع الصغير 2/3469/716/2.

205- نهج الفصاحه ح 1281.

206- نهج البلاغه از نامه 53.

207- نهج البلاغه از نامه 53.

208- غررالحكم 6/10297/292/6.

209- غررالحكم 6/10260/283/6.

210- خصال ص 113.

211- غررالحكم 1/520/140/1.

212- كنز العمال 3/7009/374/3.

213- اعلام الدين ص 315.

214- کافی 2/8/108/2.

215- امالی طوسی ص 182.

216- الدرّة الباهرة ص 24.

217- كنز العمال 3/7004/373/3.

218- اعلام الدين ص 307.

219- غررالحكم 4/5735/175/4.

220- غررالحكم 3/4788/373/3.

- 221- كافي 1/104/2.
- 222- كافي 6/104/2.
- 223- ميراث حديث شيعه 65/27/2.
- 224- غررالحكم 2142/151/2.
- 225- نهج البلاغه خطبه 86.
- 226- كافي 11/105/2.
- 227- نهج الفصاحه ح 205.
- 228- غررالحكم 1596/9/2.
- 229- كافي 11/105/2.
- 230- غررالحكم 11006/471/6.
- 231- بحارالانوار 43/262/72.
- 232- غررالحكم 7460/74/5.
- 233- نهج البلاغه حكمت 458.
- 234- خصال ص 144.
- 235- تحف العقول ص 278.
- 236- الترغيب و الترهيب 29/596/3.
- 237- غررالحكم 11039/480/6.
- 238- كافي 15/341/2.
- 239- الترغيب و الترهيب 32/597/3.
- 240- من لا يحضره الفقيه 5762/353/4.
- 241- غررالحكم 295/79/1.
- 242- كافي 6/103/2.
- 243- غررالحكم 656/173/1.
- 244- الشهاب في الحكم و الاداب ص 38.
- 245- غررالحكم 4453/269/3.
- 246- كافي 5/103/2.
- 247- غررالحكم 4313/232/3.
- 248- كافي 1/103/2.

- 249- بحارالانوار 3/20/76.
- 250- بحارالانوار 14/131/77.
- 251- غررالحكم 340/93/1.
- 252- مستدرک الوسایل 1244/488/1.
- 253- كافي 8/112/2.
- 254- بحارالانوار 1/309/78.
- 255- بحارالانوار 108/242/78.
- 256- كنز العمال 5769/121/3.
- 257- غررالحكم 6369/373/4.
- 258- غررالحكم 4666/338/3.
- 259- غررالحكم 1548/399/1.
- 260- تحف العقول ص 17.
- 261- كافي 4/117/2.
- 262- من لا يحضره الفقيه 5840/395/4.
- 263- نهج الفصاحه ح 2838.
- 264- تحف العقول ص 47.
- 265- كافي 12/120/2.
- 266- بحارالانوار 121/57/78.
- 267- بحارالانوار 42/401/75.
- 268- بحارالانوار 11/128/78.
- 269- بحارالانوار 42/401/75.
- 270- غررالحكم 5128/15/4.
- 271- مكارم الاخلاق ص 442.
- 272- غررالحكم 805/203/1.
- 273- غررالحكم 1702/203/1.
- 274- غررالحكم 7692/144/5.
- 275- غررالحكم 5448/105/4.
- 276- تحف العقول ص 357.

- 277- غررالحكم 3186/435/2.
- 278- خصال ص 47.
- 279- غررالحكم 2403/210/2.
- 280- مكارم الاخلاق ص 457.
- 281- الاخوان 25/110.
- 282- نهج الفصاحه ح 3064.
- 283- بحارالانوار 4/413/13.
- 284- امالى طوسى 1162/535/1.
- 285- غررالحكم 8922/398/5.
- 286- غررالحكم 5022/434/3.
- 287- كافى 3/640/2.

سزاوار نیست که مسلمان با بدکار و احمق و دروغگو رفاقت کند.

(8) رسول اکرم ﷺ :

ثلاثة تخلص المودة : اهداء العيب ، و حفظ العيب ، والمعونة في الشدة ؛⁽²⁸⁸⁾
سه چیز دوستی را یکرنگ می سازد: هدیه کردن عیب های یکدیگر، در
غیبت دوست پاس خاطر او را داشتن و بدگویی نکردن و یاری رساندن در
سختی .

(9) امام علی علیه السلام :

الصدیق من كان ناهيا عن الظلم والعدوان معينا على البر والاحسان ؛⁽²⁸⁹⁾
دوست ، کسی است که از ظلم و تجاوز باز دارد و بر انجام خوبی و نیکی
یاری کند.

(10) امام علی علیه السلام :

وابذل ... للعامّة بشرک و محبتک ولعدوک عدلک وانصافک ...؛⁽²⁹⁰⁾
گشاده رویی و دوستی ات را برای عموم مردم و عدالت و انصافت را برای
دشمنت بکارگیر.

30 - مشورت

(1) رسول اکرم ﷺ :

ما يستغنى رجل عن مشورة ؛ (291)

هیچ کس از مشورت بی نیاز نیست .

(2) امام حسن علیاً :

ما تشاور قوم الا هدوا الی رشدهم ؛ (292)

هیچ ملتی با هم مشورت نکردند مگر آن که راه درست خود را پیدا کردند.

(3) امام علی علیاً :

خیر من شاورت ذووالنهی والعلم واولوا التجارب والحزم ؛ (293)

بهترین کسی که با او مشورت کنی کسی است که صاحب عقل و علم و تجربه

ها و دوراندیشی باشد.

(4) امام علی علیاً :

من استبد براءیه هلک و من شاور الرجال شارکها فی عقولها؛ (294)

هر کس خود راءى شد هلاک می شود و هر کس با افراد صاحب نظر

مشورت کند در عقل آنان شریک می شود.

(5) رسول اکرم ﷺ :

مشاورة العاقل الناصح رشد ویمن وتوفیق من الله فاذا اءشار علیک الناصح

العاقل فایاک والخلاف فان فی ذلک العطب ؛ (295)

مشورت کردن با عاقل خیر خواه مایه هدایت و میمنت است و توفیقی است از جانب خداوند، پس هر گاه خیرخواه عاقل تو را راهنمایی کرد، مبادا مخالفت کنی که موجب نابودی می شود.

(6) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

شاور فی امورک الذین یخشون الله ترشد؛⁽²⁹⁶⁾

در کارهای خود با افراد خدا ترس مشورت کن ، تا راه درست را بیابی .

(7) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

لا تستشر الکذاب فانه کالسراب یقرب علیک البعید ویبعه علیک القریب ؛⁽²⁹⁷⁾

با دروغگو مشورت نکن ، چون دروغگو، مانند سراب ، دور را در نظرت

نزدیک نشان می دهد و نزدیک را دور.

(8) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

من استشاره اءخوه المومن فلم یمحضه النصیحة سلبه الله لیه ؛⁽²⁹⁸⁾

هر کس برادر مومنش با او مشورت کند و او صادقانه راهنمائی نکند،

خداوند عقلش را از او بگیرد.

(9) امام سجاد عَلَيْهِ السَّلَامُ :

حق المستشیر ان علمت ان له رأیا ءشرت علیه وان لم تعلم ءرشدته الی

من یعلم ؛⁽²⁹⁹⁾

حق مشورت کننده این است ، که اگر برای راهنمایی او نظر داری ،

راهنمائی کنی و اگر اطلاعی نداشته باشی او را به کسی که (در آن زمینه)

آگاهی دارد راهنمایی کنی .

(10) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

یا علی لاتشاور جبانا فانه یضیق علیک المخرج ولاتشاور البخیل فانه
یقصر بک عن غایتک ولاتشاور حریصا فانه یزیک لک شرها؛⁽³⁰⁰⁾
ای علی با ترسو مشورت مکن ، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو
تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن ، زیرا او تو را از هدف باز می دارد و با
حریص مشورت مکن ، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

31 - شجاعت

(1) امام علی علیه السلام :

الشجاعة عز حاضر، الجبن ذل ظاهر؛ ⁽³⁰¹⁾

شجاعت عزتی است آماده ، ترس ذلتی است آشکار.

(2) امام علی علیه السلام :

الشجاعة نصره حاضرة وفضيلة ظاهرة ؛ ⁽³⁰²⁾

شجاعت ، نصرتی نقد و فضیلتی آشکار است .

(3) امام علی علیه السلام :

السخاء والشجاعة غرائز شريفة ، يضعها الله سبحانه فيمن اءحبه وامتحنه ؛ ⁽³⁰³⁾

سخاوت و شجاعت خصلت های والایی هستند که خداوند سبحان آن دو را

در وجود هر کس که دوستش داشته و او را آزموده باشد می گذارد.

(4) امام علی علیه السلام :

جبلت الشجاعة على ثلاث طبائع ، لكل واحدة منهن فضيلة ليست للآخرى :

السخاء بالنفس والانفة من الذل وطلب الذكر...؛ ⁽³⁰⁴⁾

شجاعت بر سه خصلت سرشته شده که هر یک از آنها فضیلتی دارد که

دیگری فاقد آن است : از خود گذشتگی ، تن ندادن به خواری و ذلت و

نامجویی .

(5) امام علی علیه السلام :

ثمرة الشجاعة الغيرة ؛ ⁽³⁰⁵⁾

غیرت میوه شجاعت است .

(6) امام صادق علیه السلام :

ثلاثة لا تعرف الا في ثلاث مواطن : لا يعرف الحليم الا عند الغضب الشجاع الا عند الحرب و لا اخ الا عند الحاجة ؛ ⁽³⁰⁶⁾
سه کس اند که جز در سه جا شناخته نمی شوند: بردبار جز در هنگام خشم ، شجاع جز در جنگ و برادر جز در هنگام نیازمندی .

(7) امام علی علیه السلام :

لا اءشجع من لبيب ؛ ⁽³⁰⁷⁾

شجاع تر از خردمند، وجود ندارد.

(8) امام علی علیه السلام :

لو تميزت الاشياء لكان الصدق مع الشجاعة و كان الجبن مع الكذب ؛ ⁽³⁰⁸⁾

اگر خصلت ها از یکدیگر متمایز و جدا شوند، هر آینه راستی با شجاعت باشد و بزدلی با دروغ .

(9) امام علی علیه السلام :

آفة الشجاعة اضاءة الحزم ؛ ⁽³⁰⁹⁾

آفت شجاعت ، فرو گذاشتن دوراندیشی است .

(10) امام علی علیه السلام :

العدل اءفضل من الشجاعة لان الناس لو استعملوا العدل عموما في جميعهم

لاستغنوا عن الشجاعة ؛ ⁽³¹⁰⁾

عدالت بهتر از شجاعت است زیرا اگر مردم عدالت را همگی دوباره به کار گیرند از شجاعت بی نیاز می شوند.

32 - بردباری

(1) امام صادق علیه السلام :

الحلم سراج الله ... والحلم يدور على خمسة اءوجه : اءن يكون عزيزا فيذل
ءو يكون صادقا فيتهم ءو يدعو الى الحق فيستخف به ءو ءن يوذى بلا جرم
ءو ءن يطالب بالحق و يخالفوه فيه ، فان آتيت كلا منها حقه فقد آصبت ...؛ ⁽³¹¹⁾
بردباری چراغ خداست ... پنج چیز است که بردباری می طلبد: شخص
عزیز باشد و خوار شود، راستگو باشد و نسبت ناروا داده شود، به حق دعوت
کند و سبکش بشمارند، بی گناه باشد و اذیت شود، حق طلبی کند و با او
مخالفت کنند. اگر در هر پنج مورد، به حق رفتار کنی ، بردبار هستی ...

(2) امام علی علیه السلام :

الحلم غطاء سائر والعقل حسام قاطع ، فاستر خلل خلقك بحلمك و قاتل
هواك بعقلك ؛ ⁽³¹²⁾

برباری پرده ای پوشاننده و عقل شمشیری برنده است ، پس عیبهای اخلاقی
خود را با بردباری بیوشان و با عقلت به جنگ هوا و هوس برخیز.

(3) امام علی علیه السلام :

ان لم تكن حلیمًا فتحلم فانه قل من تشبه بقوم الا ءءوشك ءن يكون منهم ؛
⁽³¹³⁾

اگر بردبار نیستی خود را بردبار جلوه ده ، زیرا کمتر کسی است که خود را
شبهه گروهی کند و بزودی یکی از آنان نشود.

(4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

كاد الحليم ان يكون نبيا؛ (314)

آدم بردبار به پیامبری نزدیک است .

(5) رسول اکرم ﷺ :

ليس بحليم من لم يعاشر بالمعروف من لابد له من معاشرته حتى يجعل الله من

ذلك مخرجا؛ (315)

بردبار نیست آن که با کسی که چاره ای جز معاشرت با او ندارد به نیکی معاشرت نکند تا این که خداوند برای او راه نجاتی از معاشرت با وی فراهم آورد.

(6) امام علی علیه السلام :

الحلم يطفى نار الغضب والحدة توجب احراقه ؛ (316)

بردباری آتش خشم را فرو می نشاند و تندی آن را شعله ورت می کند.

(7) امام علی علیه السلام :

ليس الحليم من عجز فهجم واذا قدر انتقم ، انما الحليم من اذا قدر عفا و كان

الحلم غالبا على كل امره ؛ (317)

کسی که چون ناتوان شود هجوم برد و چون قدرت یابد انتقام گیرد بردبار نیست ، بلکه بردبار کسی که قدرت داشته باشد اما گذشت کند و بردباری بر تمامی امور او غالب باشد.

(8) امام علی علیه السلام :

من حلم عن عدوه ظفر به ؛ (318)

هر کس در مقابل دشمن بردبار باشد بر او پیروز می شود.

(9) امام علی علیه السلام :

من غاظك بقبح السفه عليك ، فغظه بحسن الحلم عنه ؛ (319)

هر کس با زشتی سبکسری تو را خشمگین کرد تو با زیبایی بردباری او را به خشم آور.

(10) رسول اکرم ﷺ :

فأما الحلم فممنه ركوب الجميل ، و صحبة الابرار و رفع من الضعة و رفع من الخساسة و تشهى الخير و تقرب صاحبه من معالى الدرجات والعفو والمهل والمعروف والصمت فهذا ما يتشعب للعاقل بحلمه ؛ (320)

حاصل بردباری : آراسته شدن به خوبیها، هم نشینی با نیکان ، ارجمند شدن ، عزیز گشتن ، رغبت به نیکی ، نزدیک شدن بردبار به درجات عالی ، گذشت ، آرامش و تاعنی ، احسان و خاموشی . اینها ثمره بردباری عاقل است .

33 - خشم

(1) رسول اکرم ﷺ :

الا ان خير الرجال من كان بطىء الغضب سريع الرضا؛⁽³²¹⁾
بدانید که بهترین انسان ها کسانی هستند که دیر به خشم آیند و زود راضی
شوند.

(2) رسول اکرم ﷺ :

ما تجرع عبد جرعة افضل عند الله من جرعة غيظ كظمها ابتغاء وجه الله ؛⁽³²²⁾
انسان هیچ جرعه ای ننوشد که نزد خدا از جرعه خشمی که برای رضای خدا
فرو خورد بهتر باشد.

(3) رسول اکرم ﷺ :

ان الغضب من الشيطان وان الشيطان خلق من النار وانما تطفاء النار بالماء فاذا
غضب احدكم فليتوضأ؛⁽³²³⁾
خشم از شیطان و شیطان از آتش آفریده شده است و آتش با آب خاموش
می شود، پس هر گاه یکی از شما به خشم آمد، وضو بگیرد.

(4) رسول اکرم ﷺ :

الصرعة كل الصرعة الذى يغضب غيشتد غضبه ويحمر وجهه ويقشر شعره
فيصرع غضبه ؛⁽³²⁴⁾
کمال دلیری آن است که کسی خشمگین شود و خشمش شدت گیرد و چهره
اش سرخ شود و موهایش بلرزد، اما بر خشم خود چیره گردد.

(5) امام علی علیه السلام :

بئس القرين الغضب : يبدي المعائب ويدنى الشر ويباعد الخير؛⁽³²⁵⁾
خشم همنشین بسیار بدی است : عیب ها را آشکار، بدی ها را نزدیک و
خوبی ها را دور می کند.

(6) امام علی علیه السلام :

اقدر الناس علی الصواب من لم یغضب ؛⁽³²⁶⁾
تواناترین مردم در تشخیص درست کسی است که خشمگین نشود.
(7)

امام صادق علیه السلام :

لیس منا من لم یملک نفسه عند غضبه ؛⁽³²⁷⁾
کسی که هنگام خشم خوددار نباشد، از ما نیست .
(8) امام صادق علیه السلام :

من غضب علیک ثلاث مرات ولم یقل فیک سوءا فاتخذہ لنفسک خلیلا؛⁽³²⁸⁾
هر کس سه بار بر تو خشم گرفت ولی به تو بد نگفت ، او را برای خود به
دوستی انتخاب کن .

(9) امام صادق علیه السلام :

المومن اذا غضب لم یخرجه غضبه من حق واذا رضی لم یدخله رضاه فی
باطل والذی اذا قدر لم یأخذ اکثر مما له ؛⁽³²⁹⁾
مومن چون خشمگین شود، خشمش او را از حق بیرون نبرد و چون خشنود
شود، خشنودیش او را به باطل نکشاند و چون قدرت یابد بیش از حق خود
نگیرد.

(10) امام هادی علیه السلام :

الغضب علی من تملک لوم ؛⁽³³⁰⁾

بر زبردستان خشمگین شدن نشانه پستی است .

34 - مردانگی

(1) امام علی علیه السلام :

المروءة اسم جامع لسائر الفضائل والمحاسن ؛ ⁽³³¹⁾

مردانگی ، نامی است که همه بزرگواریها و خوبیها را در بر می گیرد.

(2) امام علی علیه السلام :

مر علی قوم يتحدثون - فيم اءنتم ؟ فقالوا: نتذاكر المروءة ، فقال : اءو ما كفاكم الله في كتابه اذ يقول : (ان الله ياءمر بالعدل والاحسان) فالعدل الانصاف والاحسان التفضل ، فما بعد هذا؟!؛

امام علی علیه السلام بر گروهی عبور کردند که در حال گفتگو بودند. فرمودند در باره چه سخن می گوئید؟ عرض کردند: درباره مردانگی گفتگو می کنیم . فرمودند: آیا خداوند در کتاب خود پاسخ شما را نداده است ، آنجا که می فرماید: «همانا خداوند به عدل و احسان فرمان می دهد؟» عدل ، انصاف است و احسان ، نیکی و بخشش . غیر از اینها چیز دیگری هم هست ؟

(3) امام علی علیه السلام :

المروءة اجتناب الرجل ما يشينه واكتسابه ما يزينه ؛ ⁽³³²⁾

مردانگی ، دوری کردن احسان است از آنچه مایه ننگ اوست و به دست آوردن آنچه که باعث آراستگی اوست .

(4) امام علی علیه السلام :

جماع المروءة اءن لا تعمل في السر ما تستحيى منه في العلانية ؛ ⁽³³³⁾

اساس مردانگی ، این است که در پنهان ، کاری را نکنی که در آشکار از انجام آن شرم داشته باشی .

(5) امام علی علیه السلام :

يستدل على مروءة الرجل ببث المعروف وبذل الاحسان وترك الامتنان ؛ ⁽³³⁴⁾
نشانه مردانگی انسان ، به همه نیکی کردن و احسان نمودن و منت نگذاشتن است .

(6) امام علی علیه السلام :

اصل المروءة الحياء و ثمرتها العفة ؛ ⁽³³⁵⁾
ریشه مردانگی حیا و میوه اش پاکدامنی است .

(7) امام علی علیه السلام :

من تمام المروءة ان تنسى الحق لك وتذكر الحق عليك ؛ ⁽³³⁶⁾
از کمال مردانگی است که حقی را که بر گردن دیگران داری ، فراموش کنی و حقی را که دیگران بر گردن تو دارند، به یاد داشته باشی .

(8) امام علی علیه السلام :

بالصدق والوفاء تكمل المروءة لاهلها ؛ ⁽³³⁷⁾
با صداقت و وفاداری ، مردانگی به کمال می رسد.

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

المروءة اصلاح المال ؛ ⁽³³⁸⁾
مردانگی ، اصلاح ثروت است .

(10) امام علی علیه السلام :

اعقلوا ذوی المروءات عشراتهم ، فيما يعتر منهم عاثر الا وید الله بیده یرفعه ؛ ⁽³³⁹⁾

از لغزش جوانمردان در گذرید، زیرا که هیچ یک از آنان نلغزد، مگر این که دست خداوند دستش را بگیرد و او را بلند کند.

35 - سخاوت

(1) امام علی علیه السلام :

السخاء یکسب المحبة ویزین الاخلاق ؛ ⁽³⁴⁰⁾
سخاوت ، محبت آور و زینت اخلاق است .

(2) امام صادق علیه السلام :

السخاء من اخلاق الانبياء، و هو عماد الايمان ؛ و لا يكون مومن الا سخيا،
و لا يكون سخيا الا ذو يقين و هممة عالية ؛ لان السخاء شعاع نور اليقين ، و من
عرف ما قصد هان عليه ما بذل ؛ ⁽³⁴¹⁾

سخاوت از اخلاق پیامبران و ستون ایمان است . هیچ مومنی نیست مگر آن
که بخشنده است و تنها آن کس بخشنده است که از یقین و همت والا برخوردار
باشد؛ زیرا که بخشندگی پرتو نور یقین است . هر کس هدف را بشناسد بخشش
بر او آسان شود.

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

السخی قریب من الله ، قریب من الناس ، قریب من الجنة ؛ ⁽³⁴²⁾
سخاوتمند به خدا، مردم و بهشت نزدیک است .

(4) امام صادق علیه السلام :

السخاء ما كان ابتداء، فاء ما كان من مساءلة فحیاء و تدمم ؛ ⁽³⁴³⁾
سخاوت آن است که بی درخواست انجام گیرد، اما سخاوتی که در مقابل
درخواست باشد ناشی از شرمندگی و برای افرار از سرزنش است .

(5) امام رضا علیه السلام :

السخی یاء کل من طعام الناس لیاء کلوا من طعامه ، والبخیل لا یاء کل من طعام
الناس لئلا یاء کلوا من طعامه ؛ (344)

سخاوتمند از غذای مردم می خورد، تا مردم از غذای او بخورند اما بخیل از
غذای مردم نمی خورد تا آنها نیز از غذای او نخورند.
(6) رسول اکرم ﷺ :

طعام السخی دواء وطعام الشحیح داء؛ (345)

غذای سخاوتمند، دارو است و غذای بخیل ، درد.

(7) امام صادق علیه السلام :

- لما سئل عن حد السخاء - : تخرج من مالک الحق الذی اءوجه الله علیک
، فتضعه فی موضعه ؛ (346)

در پاسخ به سوال از مرز سخاوت فرمودند: حقوقی را که خداوند بر اموال تو
واجب کرده است ، خارج کنی و آن را در جای خودش قرار دهی .
(8) رسول اکرم ﷺ :

السخی بما ملک واءراد به وجه الله ، واءما السخی فی معصیة الله فحمال
سخط الله وغضبه وهو اءبخل الناس علی نفسه فکیف لغيره !؛ (347)

سخاوتمند کسی است که از اموال خود و برای رضای خدا سخاوت داشته
باشد، اما کسی که در راه معصیت خدا دست و دل باز دارد، بارکش
ناخوشنودی و خشم خداست . چنین کسی بخیل ترین مردمان نسبت به خود
است چه رسد به دیگران .

(9) امام حسن عسگری علیه السلام .

ان للسخاء مقدارا فان زاد علیه فهو سرف ؛ (348)

سخاوت اندازه ای دارد که اگر از آن فراتر رود اسراف است .

(10) رسول اکرم ﷺ :

ان الله يبغض البخیل فی حیاته ، السخی عند وفاته ؛ (349)
خداوند از کسی که در زندگی بخیل باشد و در هنگام مرگ سخی شود،
نفرت دارد.

36 - اسراف

امام صادق علیه السلام :

(1) ان السرف يورث الفقر وان القصد يورث الغنى ؛ ⁽³⁵⁰⁾

اسراف باعث فقر یا میانه روی موجب بی نیازی می شود.

(2) امام باقر علیه السلام :

یا بنی علیک بالحسنة بین السيئتين تمحوهما قال : و كيف ذلك يا اءبة ؟ قال

: مثل قوله ، «والذين اذا انفقوا لم يسرفوا ولم يقتروا» ؛ ⁽³⁵¹⁾

امام باقر علیه السلام به فرزندش امام صادق علیه السلام فرمودند: تو را سفارش می کنم به انجام کار خیر وسط دو کار بد تا آن دو را محو کند، امام صادق علیه السلام سؤال کردند چگونه چنین چیزی ممکن است ؟ امام فرمودند: همانطور که مومنین می گوید مومنین کسانی هستند که وقتی خرج می کنند اسراف و یا سختگیری نمی کنند (اسراف و سختگیری هر دو بدند و میانه روی وسط آنها خوب است).

(3) امام صادق علیه السلام :

ليس فيما اصلح البدن اسراف ... انما الاسراف فيما اءتلف المال واءضر بالبدن

؛ ⁽³⁵²⁾

در آنچه بدن را سالم نگه می دارد اسراف نیست بلکه اسراف در چیزهایی

است که مال را از بین ببرد و به بدن صدمه بزند.

(4) امام صادق علیه السلام :

للمسرف ثلاث علامات : يشترى ماليس له ويلبس ما ليس له وباءكل ما ليس

له ؛ ⁽³⁵³⁾

اسراف کننده سه نشانه دارد: آنچه در شانش نیست خریداری کند، آنچه در شانش نیست می پوشد و آنچه در شانش نیست می خورد.

(5) امام صادق علیه السلام :

من انفق شيئاً في غير طاعة الله مبذر ومن انفق في سبيل الخير فهو مقتصد؛
(354)

هر کس مالی را در غیر طاعت خداوند خرج کند، اسرافکار و هر کس که در راه خیر خرج نماید، میانه رو است .

(6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يا على اربعة يذهبن ضياعا: الاكل على الشبع والسراج في القمر والزرع في السبخة والصنعة عند غير اهلها؛
(355)

ای علی چهار چیز به هدر می رود: 1. خوردن بعد از سیری ، 2. روشن کردن چراغ در مهتاب (جائی که روشن است)، 3. زراعت در زمینی که شوره زار است ، 4. نیکی کردن به کسی که لایق آن نیست .

(7) امام صادق علیه السلام :

روی اءنه نظر الصادق الى فاكهة قد رميت من دراه لم يستقص اءكلها فغضب وقال : ما هذا ان كنتم شعبتم فان كثيرا من الناس لم يشبعوا فاطعموه من يحتاج اليه ؛
(356)

نقل شده است از امام صادق علیه السلام مشاهده کردند که سیبی نیم خورده از خانه بیرون انداخته اند، خشمگین شدند و فرمودند: اگر شما سیر هستید، خیلی از مردم گرسنه اند خوب بود آن را به نیازمندی می دادید.

(8) امام علی علیه السلام :

فدع الاسراف مقتصدا واذكر في اليوم غدا واءمسك من المال بقدر ضرورتك
وقدم الفضل ليوم حاجتك ؛
(357)

اسراف را رها کن و میانه روی در پیش گیر و امروز به یاد فرداباش و از مال به اندازه ضرورت نگه دار و اضافی آن را برای روز نیازمندیت (قیامت) پیش فرست .

(9) امام صادق علیه السلام :

لما سئل عن اءدنی الاسراف - :الذالك ثوب صونك واهراقك فضل انائك
... (358)

در پاسخ به سوال از کمترین حد اسراف فرمودند: کم ترین اندازه آن این است که لباس بیرون را لباس خانه دم دستی قرار دهی و ته مانده ظرفت را دور بریزی .

(10) امام علی علیه السلام :

الاسراف مذموم فی کل شیء الا فی افعال البرد؛ (359)
اسراف در هر چیزی بایسند است ، مگر در کارهای خیر.

37 - قناعت

(1) امام علی علیه السلام :

اءنعم الناس عیسا منحه الله سبحانه القناعة و اءصلح له زوجه ؛ ⁽³⁶⁰⁾
خوش ترین زندگی را کسی دارد که خداوند سبحان قناعت را ارزانیست
داشته و همسری پاک و شایسته نصیبش گردانیده است .

(2) حدیث قدسی :

اءوحی الله تعالی داود علیه السلام وضعت الغنی فی القناعة وهم یطلبونه فی کثیرة
المال فلا یجدونه ؛ ⁽³⁶¹⁾

خداوند متعال به داود علیه السلام وحی کرد: من بی نیازی را در قناعت نهاده ام ،
اما مردم آن را در فراوانی مال می جویند. از این رو نمی یابندش .

(3) امام علی علیه السلام :

من قنعت نفسه عز معسرا؛ ⁽³⁶²⁾

هر کس قانع باشد، در عین تنگدستی با عزت است .

(4) امام علی علیه السلام :

ثمرة القناعة الاجمال فی المكتسب والعزوف عن الطلب ؛ ⁽³⁶³⁾

میوه قناعت ، میانه روی در کسب و کار است و خویشترداری از دست دراز
کردن سوی مردم .

(5) امام علی علیه السلام :

فی صفة الانبیاء -، ولكن الله سبحانه جعل رسله اولی قوة فی عزائمهم وضعفة
فیما ترى الاعین من حالاتهم مع قناعة تملأ القلوب والعیون غنی وخصاصة تملأ
الابصار والاسماع اذی ؛ (364)

در صفات پیامبران می فرماید: خداوند سبحان فرستادگان خود را دارای
اراده هایی قوی قرار داد ولی از نظر ظاهر ضعیف بودند قناعتی داشتند که چشم
و دلشان را سیر می کرد، هر چند اگر فقر و ناداری آنان معلوم می گشت، چشم
ها و گوش ها را از ناراحتی لبریز می نمود.

(6) امام صادق علیه السلام :

انظر الی من هو دونک فی المقدره و لا تنظر الی من هو فوقک فی المقدره
فان ذلک اءقنع لک بما قسم لک ؛ (365)

به ناتوان تر از خودت، بنگر و توانگر از خویش، منگر، زیرا که تو را به
آنچه قسمت تو شده است قانع تر می سازد.

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

واقنع بما اوتیته یخف علیک الحساب ؛ (366)

به آنچه داده شده ای قانع باشد، تا حسابت سبک شود.

(8) امام صادق علیه السلام :

من رضی الله بالیسیر من المعاش رضی الله بالیسیر من العمل ؛ (367)

هر کس به معاش (و روزی) اندک خدا خشنود باشد، خداوند به عمل اندک
او خشنود شود.

(9) امام علی علیه السلام :

اقنعوا بالقلیل من دنیاکم لسلامة دینکم فان المومن البلغة الیسیره من الدنیا

تقنعه ؛ (368)

برای سالم ماندن دینتان ، به اندکی از دنیای خود قانع باشید، زیرا که مومن را اندکی او را کفایت کند قانع می سازد.

(10) امام صادق علیه السلام :

-
- پاورقی ها 288- تنبيه الخواطر 121/2.
289- غررالحکم 2078/128/2.
290- خصال 178/147.
291- نهج الفصاحه ح 1637.
292- تحف العقول ص 233.
293- غررالحکم 4990/428/3.
294- نهج البلاغه قصار 161.
295- محاسن 25/602/2.
296- غررالحکم 5756/179/4.
297- غررالحکم 10351/310/6.
298- بحارالانوار 36/104/72.
299- خصال ص 570.
300- علل الشرايع 1/559/2.
301- غررالحکم 572/152/1.
302- غررالحکم 1700/30/2.
303- غررالحکم 1820/56/2.
304- تحف العقول ص 323.
305- غررالحکم 4620/328/3.
306- بحارالانوار 9/229/78.
307- غررالحکم 10591/373/6.
308- غررالحکم 7597/118/5.
309- غررالحکم 3938/105/3.
310- شرح نهج البلاغه 816/333/20.

- 311- بحار الانوار 61/422/71.
- 312- نهج البلاغه حكمت 424.
- 313- نهج البلاغه حكمت 207.
- 314- بحار الانوار 61/70/43.
- 315- كنز العمال 5815/130/3.
- 316- غرر الحكم 2063/123/2.
- 317- غرر الحكم 7529/91/5.
- 318- كنز الفوائد ص 147.
- 319- غرر الحكم 8620/333/5.
- 320- تحف العقول ص 16.
- 321- نهج الفصاحه ح 469.
- 322- نهج الفصاحه ح 2628.
- 323- نهج الفصاحه ح 660.
- 324- نهج الفصاحه ح 1872.
- 325- غرر الحكم 4417/257/3.
- 326- غرر الحكم 3047/408/2.
- 327- كافي 2/637/2.
- 328- معدن الجواهر ص 34.
- 329- بحار الانوار 85/209/78.
- 330- بحار الانوار 4/370/78.
- 331- غرر الحكم 2178/158/2.
- 332- كنز العمال 4475/451/2.
- 333- غرر الحكم 1815/56/2.
- 334- غرر الحكم 4785/373/3.
- 335- غرر الحكم 10974/453/6.
- 336- غرر الحكم 9409/39/6.
- 337- غرر الحكم 4307/231/3.
- 338- كنز العمال 7178/408/3.

- 339- نهج البلاغه حكمت 20.
- 340- غررالحكم 1600/10/2.
- 341- بحارالانوار 17/355/71.
- 342- بحارالانوار 37/308/73.
- 343- بحارالانوار 21/357/71.
- 344- بحارالانوار 8/352/71.
- 345- بحارالانوار 22/357/71.
- 346- بحارالانوار 10/353/71.
- 347- بحارالانوار 17/355/71.
- 348- بحارالانوار 115/407/69.
- 349- بحارالانوار 8/175/77.
- 350- وسائل الشيعه 8/258/15.
- 351- تفسير نورالثقلين 98/27/4.
- 352- بحارالانوار 6/303/75.
- 353- تفسير نورالثقلين 313/772/1.
- 354- بحارالانوار 1/302/75.
- 355- من لا يحضر الفقيه 5762/373/4.
- 356- بحارالانوار 16/432/66.
- 357- نهج البلاغه نامه 21.
- 358- كافي 10/56/4.
- 359- غررالحكم 1938/86/2.
- 360- غررالحكم 3295/460/2.
- 361- بحارالانوار 21/453/78.
- 362- غررالحكم 8439/294/5.
- 363- غررالحكم 4634/330/3.
- 364- نهج البلاغه از خطبه 192.
- 365- كافي 338/244/8.
- 366- بحارالانوار 37/187/77.

367- كافي 3/138/2.

368- غررالحكم 2549/259/2.

38 - حرص اقنع بما قسم الله لك ولا تنظر الى ما عند غيرك و لا تتمن ما
لست نائله فانه من قنع شبع ومن لم يقنع لم يشبع وخذ حظك من آخرتك ؛ ⁽³⁶⁹⁾
به آنچه خداوند قسمت تو کرده قانع باش و به آنچه دیگران دارند چشم
مدوز و آنچه را که بدان نمی رسی ، آرزو مکن زیرا کسی که قانع باشد، سیر می
شود و کسی که قانع نباشد، سیر نمی شود و به فکر بهره آخرت باش .

(1) رسول اکرم ﷺ :

ایاکم والشح فانما هلك من كان قبلکم بالشح امرهم بالبخل فبخلوا واءمرهم بالقطيعة وامرهم بالفجور ففجروا؛⁽³⁷⁰⁾

از حرص پرهیزید که پیشینیان شما در نتیجه حرص هلاک شدند، حرص آنها را به بخل وادار کرد بخیل شدند. به قطع رحم وادار کرد و قطع رابطه کردند با خویشاوندان . به بدی وادارشان کرد و بدکار شدند.

(2) امام علی علیه السلام :

ان الدنيا مشغلة عن غيرها ولم يصب صاحبها منها شيئا الا فتحت له حرصا عليها ولهجا بها ولن يستغنى صاحبها بما نال فيها عمالم يبلغه منها؛⁽³⁷¹⁾
براستی که دنیا آدمی را به کلی سرگرم می سازد و دنیا پرست به چیزی از آن نرسد، مگر آن که باب حرص و شیفتگی به آن بر رویش گشوده شود و به آنچه از این دنیا دست یافته اکتفا نمی کند تا در پی چیزی که بدست نیاورده نرود.

(3) امام حسین علیه السلام :

ليست العفة بما نعة رزقا و لا الحرص بجالب فضلا وان الرزق مقسوم والاجل محتوم واستعمال الحرص طالب الماء ثم ؛⁽³⁷²⁾
نه خودداری از حرام و ناپسند، مانع روزی می شود و نه حرص روزی بیشتر می آورد، که روزی تقسیم شده و اجل حتمی است و حرص به سوی گناه می کشد.

(4) امام صادق علیه السلام :

حرم الحریص خصلتین ولزمتہ خصلتان : حرم القناعة فافتقد الراحة وحرم
الرضا فافتقد اليقين ؛ ⁽³⁷³⁾

حریص از دو خصلت محروم شده و در نتیجه دو خصلت را با خود دارد: از
قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست داده است ، از راضی بودن
محروم است و در نتیجه یقین را از دست داده است .

(5) امام باقر علیه السلام :

مثل الحریص علی الدنيا مثل دودة القز: كلما ازدادت من القر علی نفسها لفا
كان ابعدها من الخروج ، حتی تموت غما؛ ⁽³⁷⁴⁾

مثل حریص به دنیا، مثل کرم ابریشم است که هر چه بیشتر دور خود بیافد
خارج شدن از پیله بر او سخت تر می شود تا آن که از غصه می میرد.

(6) امام علی علیه السلام :

الحرص موقع فی كثير الغیوب ؛ ⁽³⁷⁵⁾

حرص انسان را به عیب های زیادی مبتلا می کند.

(7) امام علی علیه السلام :

اغنی الاغنیاء من لم یکن للحرص اءسیرا؛ ⁽³⁷⁶⁾

بی نیازترین بی نیازان کسی است که اسیر حرص نباشد.

(8) امام علی علیه السلام :

انتقم من الحرص بالقناعة كما تنتقم من العدو بالقصاص ؛ ⁽³⁷⁷⁾

از حرص ، با قناعت انتقام بگیر، چنان که با قصاص از دشمن انتقام می
گیری .

(9) امام علی علیه السلام :

اءعظم الناس ذلا الطامع الحريص المريب ؛ (378)

ذليل ترین مردم ، کسی است که طمعکار، حریص و وسوسه گر باشد.

(10) امام علی علیه السلام :

ان البخل والجبن والحرص غرائز شتی یجمعها سوء الظن بالله ؛ (379)

به درستی که بخل و ترس و حرص ، غریزه ها و تمایلات متعدد و پراکنده

ای هستند که سوءظن به خداوند آنها را جمع می کند.

39 - رحم

(1) رسول اکرم ﷺ :

ان الله رحيم يحب الرحيم يضع رحمته على كل رحيم ؛ (380)
خداوند رحيم است و رحيم را دوست دارد و دست مهر خود را بر سر هر
رحيمي مي گذارد.

(2) رسول اکرم ﷺ :

والذي نفسى بيده لا يدخل الجنة الا رحيم ، قالوا: «كلنا رحيم» ، قال : لا
حتى ترحم العامة ؛ (381)
سوگند به آنکه جانم در دست اوست کسی جز شخص رحيم به بهشت نمی
رود. عرض کردند: «همه ما دل رحم و مهربانيم» ، فرمودند: نه ، مگر آن گاه که
به عموم مردم رحم کنید.

(3) رسول اکرم ﷺ :

من رحم ولو ذبيحة عصفور رحمه الله يوم القيامة ؛ (382)
هر کس حتی به لاشه گنجشکی رحم کند، خداوند در روز قیامت به او رحم
خواهد کرد.

(4) امام صادق عليه السلام :

المومن ... ينصر المظلوم و يرحم المسكين . نفسه منه فى عناء والناس منه
فى راحة ؛ (383)
مومن ... مظلوم را يارى مي کند و به مسكين و درمانده رحم مي نمايد،
جانش از او در رنج است و مردم از او در آسائش .

(5) رسول اکرم ﷺ :

ارحم الصغير ووقر الكبير تكن من رفقائي ؛ (384)

به کودکان رحم کن و بزرگسالان را احترام نما تا از دوستان من باشی .

(6) امام علی عليه السلام :

انما ينبغي لاهل العصمة والمصنوع اليهم في السلامة ان يرحموا اهل الذنوب والمعصية ويكون الشكر هو الغالب عليهم ؛ (385)

شایسته است که افراد پاکدامن و بهره مند از سلامت ، با گنهکاران و اهل معصیت ، رحیم باشند و سپاسگزاری (حق) بر جان آنان چیره شود.

(7) رسول اکرم ﷺ :

من لا يرحم لا يرحم ومن لا يغفر له ومن لا يتب لا يتوب الله عليه ؛ (386)

هر کس رحم نکند به او رحم نشود، هر کس نبخشد بخشیده نشود و هر کس پوزش را نپذیرد، خداوند پوزش و توبه او را نخواهد پذیرفت .

(8) امام علی عليه السلام :

يا ايها الانسان ما جراك على ذنبك...؟! اما ترحم من نفسك ما ترحم من غيرك ؛ (387)

ای انسان ، چه چیز تو را در گناه کردن گستاخ کرده است...؟! چرا همچنان که به دیگران رحم می کنی به خودت رحم نمی کنی؟!

(9) رسول اکرم ﷺ :

ارحموا عزيزا ذل ، وغنيا افتقر وعالما ضاع في زمان الجهال ؛ (388)

به عزیزی که خوار گشته و ثروتمندی که فقیر شده و دانشمندی که در روزگار نادانان تباه گردیده است ، رحم کنید.

(10) امام علی عليه السلام :

ارحم من دونك یرحمک من فوقک وقس سهوه بسهوک ومعصیته لک
بمعصیتک لر بک وفقره الی رحمتک بفقرک الی رحمة ربک ؛ ⁽³⁸⁹⁾
به زیر دست خود رحم کن تا بالا دستت به تو رحم کند و خطای او را با
خطای خودت و نافرمانی اش از تو را با نافرمانی خود از پروردگارت و احتیاج
او به ترحم تو را به احتیاجت و رحمت و بخشایش خدایت بسنج

40 - غبطه

(1) امام صادق عليه السلام :

ان المومن يغبط ولا يحسد والمنافق يحسد ولا يغبط؛⁽³⁹⁰⁾

مومن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد.

(غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری دارد، نداشته باشد).

(2) امام صادق عليه السلام :

من كان آخر يوميه خيرهما فهو مغبوط؛⁽³⁹¹⁾

کسی که امروزش بهتر از دیروزش باشد، شایسته است که مورد غبطه قرار گیرد.

(3) امام علی عليه السلام :

اءغبط الناس المسارع الى الخيرات ؛⁽³⁹²⁾

شایسته ترین مردم که مورد غبطه قرار گیرد کسی است که برای انجام کار خیر سبقت می گیرد.

(4) امام علی عليه السلام :

ما المغبوط الا من كانت همته نفسه لا يغبها عن محاسبتها و مطالبتها
ومجاهدتها؛⁽³⁹³⁾

شایسته نیست کسی مورد غبطه قرار گیرد، مگر کسی که همتش خودش باشد در این که از خودش حساب کشی کند و خودش را مؤاخذه نماید و در اصلاح خود بکوشد.

(5) امام علی علیه السلام :

ان المغبون من غبن عمره وان المغبوط من اءنفذ عمره فی طاعة ربه ؛ ⁽³⁹⁴⁾
بدرستی که زیانکار کسی است که عمرش را بیهوده تلف کند، و کسی که عمر خود را در اطاعت خدا بگذارند شایسته است مورد غبطه قرار گیرد.

(6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

راءى موسى عليه السلام رجلا عند العرش فغبطه بمكانه فساءل عنه فقال : كان لا يحسد الناس على ما آتاهم الله من فضله ؛ ⁽³⁹⁵⁾

حضرت موسی علیه السلام مردی را نزد عرش دید و به جایگاه او غبطه خورد و در مورد او سوال کرد. به او گفته شد که او به آنچه خداوند از فضل خود به مردم داده است حسد نمی برد.

(7) امام صادق علیه السلام :

انه قال لبعض شيعته - عليكم بالورع والاجتهاد، وصدق الحديث واءداء الامانة والتمسك بما اءتم عليه ، فانما يغتبط اءحدكم اذا انتهت نفسه الى هاهنا، واءومى بيده الى حلقة ؛ ⁽³⁹⁶⁾

امام صادق علیه السلام به بعضی از شیعیان خود فرمودند: بر شما لازم است پرهیزکاری و تلاش و راستگویی و امانت داری و چنگ زدن به مذهب خود، زیرا هر یک از شما به هنگام جان دادن ، غبطه او را خواهد خورد.

(8) امام صادق علیه السلام :

فی فضل زیارة الحسین بن علی علیه السلام ولقد حدثنی اءبی اءنه لم یخل مکانه منذ قتل من مصل یرصلی علیه من الملائكة اءو من الجن اءومن الانس اءو من الوحش وما من شیء الا وهو یغبط زائرہ ویتمسح به یرجو فی النظر الیه الخیر لنظره الی قبره ؛ ⁽³⁹⁷⁾

پدرم در فضیلت زیارت حسین بن علی علیه السلام فرمودند : جایگاه آن حضرت از آن زمان که کشته شده ، از فرشته یا جن یا حیوان وحشی که بر آن حضرت درود می فرستد خالی نیست و هر چیزی غبطه زائر آن حضرت را می خورد و خود را به او می مالد و در نگاه کردن به زائر امام حسین علیه السلام امید خیر دارد زیرا او به قبر امام حسین علیه السلام نگاه کرده است .

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم :

یروی عن ربه تبارک و تعالی - حقت محبتی علی المتزاورین فی وحقت محبتی علی المتبازلین فی وهم علی منابر من نور یغبطهم النبیون والصدیقون بمکانهم ؛ ⁽³⁹⁸⁾

خداوند متعال می فرماید: برخوردار و کسانیکه در راه من به یکدیگر بخشش می نمایند، چنین کسانیکه (روز قیامت) بر منبری از نورند به گونه ای که پیامبران و صدیقین به جایگاه آنان غبطه می خورند.

(10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم :

ءءلا احدکم عن اءقوام لیسوا باءنبیاء و لا شهداء یغبطهم یوم القیامة الانبیاء والشهداء بمنازلهم من الله علی منابر من نور. قیل : من هم یا رسول الله ؟ قال : هم الذین یحبون عباد الله الی الله و یحبون الله الی عباد، قلنا: هذا حببوا الله الی

عباده ، فكيف يحبون عباد الله الى الله ؟ قال : ياءمرونهم بما يحب الله وينهونهم عما يكره الله ، فاذا اطاعوهم اءحبهم الله ؛ (399)

آيا آگاه كنم شما را از گروهی كه نه از انبیا هستند و نه از شهدا، ولی انبیا و شهدا در روز قیامت به مقام و منزلت آنان غبطه می خورند، و آنها بر منبرهایی از نور نشسته اند؟ سوال شد ای رسول خدا! آنان کیانند؟ فرمودند: آنان کسانی هستند كه بندگان خدا را نزد خدا و خدا را نزد بندگانش محبوب می گرداند عرض کردیم : ایجاد محبت خدا در دلها معلوم است ، ولی چگونه بندگان را نزد خدا محبوب می گردانند؟ فرمودند: آنان را فرمان می دهند به آنچه خدا دوست می دارد و باز می دارند از آنچه خدا دوست نمی دارد، پس اگر آنان را اطاعت کنند، خداوند دوستشان می دارد.

41 - حسد

(1) امام صادق علیه السلام :

قال لقمان لابنه : وللحاسد ثلاث علامات : يغتاب اذا غاب و يتملق اذا شهد و
يشمت بالمصيبة ؛ (400)

لقمان به فرزندش گفت : حسود را سه نشانه است : پشت سر غیبت می کند،
رو به رو تملق می گوید و از گرفتاری دیگران شاد می شود.

(2) امام علی علیه السلام :

الحسد عیب فاضح و شح فادح لایشفی صاحبه الا بلوغ آمله فیمن یحسده ؛
(401)

حسادت عیبی رسوا و بخلی سهمگین است و حسود تا به آرزوی خود
درباره محسودش نرسد آرام نمی گیرد.

(3) امام علی علیه السلام :

الحسود سریع الوثبة ، بطیء العطفة ؛ (402)

حسود زود خشمگین می شود و دیر کینه از دلش می رود.

(4) امام علی علیه السلام :

الحسد لا یجلب الا مضرة و غیظا یوهن قلبک و یمرض جسمک ؛ (403)

حسادت نتیجه ای جز زیان و ناراحتی که دلت را سست و تنت را بیمار می
گرداند به بار نمی آورد.

(5) امام صادق علیه السلام :

يقول ابليس لجنوده : اءلقوا بينهم الحسد والبغى ، فانهما يعد لان عند الله
الشرك ؛ (404)

شیطان به سپاهیانش می گوید: میان مردم حسد و تجاوزگری بیاندازید چون
این دو، نزد خدا برابر با شرک است .

(6) امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام :

النصيحة من الحاسد محال ؛ (405)

نصیحت و خیرخواهی از حسود محال است .

(7) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ :

استعینوا علی قضاء حوائجکم بالکتمان ، فان کل ذی نعمة محسود؛ (406)

در برآوردن نیازهای خود از پنهان کاری کمک بگیرید، زیرا هر صاحب
نعمتی مورد حسد واقع می شود.

(8) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ :

ایاکم والحسد، فانه یاءکل الحسنات کما تاءکل النار الحطب ؛ (407)

از حسادت پرهیزید، زیرا حسد نیکی ها را می خورد چنان که آتش هیزم را
می خورد.

(9) امام علی عَلَيْهِ السَّلَام :

لله در الحسد ما عدله ! بدا بصاحبه فقتله ؛ (408)

آفرین بر حسادت ! چه عدالت پیشه است ! پیش از همه صاحب خود را می
کشد.

(10) امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام :

ستة لا تكون فی المومن : العسر والنکه والحسد واللجاجة والکذب والبغی ؛
(409)

شش (صفت) در مومن نیست : سخت گیری ، بی خبری ، حسادت ، لجاجت
، دروغگویی و تجاوز.

42 - امانتداری

(1) رسول اکرم ﷺ :

لا تزال امتی بخیر ما تحابوا و تهادوا و اءدوا الامانة ؛ (410)
امت من تا هنگامی که یگدیگر را دوست بدارند، به یکدیگر هدیه دهند و امانتداری کنند، در خیر و خوبی خواهند بود.

(2) امام صادق علیه السلام :

انظر ما بلغ به علی علیه السلام عند رسول الله ﷺ فالزمه فان علیا علیه السلام انما بلغ ما بلغ به عند رسول الله بصدق الحديث و اءداء الامانة ؛ (411)
بنگر علی علیه السلام با چه چیز آن مقام را نزد پیامبر خدا ﷺ پیدا کرد همان را پیروی کن . همانا علی علیه السلام آن مقام را نزد پیامبر خدا ﷺ با راستگویی و امانتداری بدست آورد.

(3) امام صادق علیه السلام :

اتقوا الله ، وعلیکم باءداء الامانة الی من ائتمکم فلو اءن قاتل امیرالمومنین علیه السلام ائتمنی علی اءمانة لادیتها الیه ؛ (412)
تقوای الهی پیشه کنید و امانت را به کسی که شما را امین دانسته است ، باز گردانید، زیرا حتی اگر قاتل امیر المومنین علیه السلام امانتی را به من بسپرد هر آینه آن را به او بر می گردانم .

(4) امام علی علیه السلام :

الامانة تجر الرزق ، و الخیانة تجر الفقر ؛ (413)
امانتداری روزی می آورد و خیانت در امانت فقر.

(5) رسول اکرم ﷺ :

لا تنظروا الى كثرة صلاتهم وصومهم وكثرة الحج والمعروف وطننتهم بالليل ،
ولكن انظروا الى صدق الحديث واءداء الامانة ؛ (414)
به زيادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید،
بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

(6) امام علی علیه السلام :

لا تخن من ائتمنک وان خانک ولا تدع سره وان اذاع سرک ؛ (415)
به کسی که تو را امین قرار داده است خیانت مکن هر چند او به تو خیانت
کرده باشد و راز او را فاش مساز اگر چه او راز تو را فاش ساخته باشد.

(7) امام علی علیه السلام :

لا تءامنن ملولا ؛ (416)
شخص به ستوه آمده و رنجیده را امین مشمار.

(8) رسول اکرم ﷺ :

من خان اءمانة فى الدنيا ولم يردها الى اءهلها ثم اءدرکه الموت مات على
غير ملتى ويلقى الله و هو عليه غضبان ؛ (417)
کسی که در دنیا به امانتی خیانت کند و آن را به صاحبش برنگرداند و آن
گاه بمیرد و دین من نمرده است و با خدا دیدار می کند در حالی که بر او
خشمگین است .

(9) رسول اکرم ﷺ :

من ائتمن غیر اءمین فلیس له على الله ضمان لانه قدنهاه اءن یاتمنه ؛ (418)
هر کس به فردی غیر امین امانت بسپارد، خداوند ضامن او نیست ، زیرا او را
از امانت سپاری به غیر امین باز داشته است .

(10) رسول اکرم ﷺ :

لیس منا من یحقر الامانة حتى یستهلكها اذا استوددها؛ (419)

از ما نیست کسی که امانت را کوچک بشمارد و از آن مواظبت نکند و در معرض تلف شدن قرار بدهد.

43 - اصلاح بين مردم

(1) رسول اکرم ﷺ :

اتقوا الله واءصلحوا ذات بينكم فان الله يصلح بين المومنين يوم القيامة ؛ (420)
تقوای الهی داشته باشید و اصلاح کنید میان خودتان را زیرا خداوند در روز
قیامت میان مومن را اصلاح می کند.

(2) رسول اکرم ﷺ :

اءلا اخبرکم بءفضل من درجه الصيام والصلاة والصدیقه ؟ صلاح ذات البین ،
فان فساد ذات البین هی الحالقة ؛ (421)
آیا شما را به چیزی با فضیلت تر از نماز روزه و صدقه (زکات) آگاه نکنم ؟
آن چیز اصلاح میان مردم است ، زیرا تیره شدن رابطه میان مردم ریشه کن
کننده دین است .

(3) امام کاظم ؑ :

طوبی للمصلحین بین الناس ، اولئک هم المقربون يوم القيامة ؛ (422)
خوشا به سعادت اصلاح کننده بین مردم که آنان همان مقربان روز قیامت اند.

(4) امام صادق ؑ :

للمفضل - : اذا رأیت بین اثنین من شیعتنا منازعة فافتدها من مالی ؛ (423)
به مفضل فرمودند: هر گاه میان دو نفر از شیعیان من نزاعی دیدی از مال من
گرامت بده (یعنی با پرداخت وجه مورد اختلاف ، میان آنان را اصلاح کن).

(5) امام صادق ؑ :

صدقه یحبها الله : اصلاح بین الناس اذا تفاسدوا، وتقارب بینهم اذا تباعدوا؛
(424)

صدقه ای که خداوند آن را دوست دارد عبارت است از: اصلاح میان مردم هر گاه رابطه شان تیره شده و نزدیک کردن آنها به یکدیگر هر گاه از هم دور شدند.

(6) امام صادق علیه السلام :

الكلام ثلاثة : صدق وكذب واصلاح بين الناس قال : قيل له : جعلت فداك ما
الاصلاح بين الناس ؟ قال : تسمع من الرجل كلاما يبلغه فتخبث نفسه ، فتلقاه
فتقول : سمعت من فلان قال فيك من الخير كذا وكذا، خلاف ما سمعت منه ؛
(425)

سخن سه گونه است : راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت
عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست ؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره
دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن
دیگری را می بینی و برخلاف آنچه شنیده ای ، به او می گویی : از فلانی شنیدم
که در خوبی تو چنین و چنان می گفت .

(7) امام صادق علیه السلام :

... والله ما اوتى لقمان الحكمة بحسب ، ولا مال ولا اهل ولا بسط فى جسم
ولا جمال ولكنه كان رجلا قويا الى اءن قال : ولم يمر برجلين يختصمان اءو
يقتتلان الا اءصلح بينهما ولم يمض عنهما حتى تحاجزا؛
(426)

... به خدا قسم که : به لقمان تنها حکمت و دانش عطا نشده بود، و نیز دارائی
و خانواده و قدرت جسمی و زیبایی چشمگیر نداشت ولی او مردی با اراده بود
تا آنجا که امام فرمودند: و او به دو نفر که با هم نزاع می کردند و یا می

جنگیدند نمی گذشت مگر اینکه : میانشان صلح برقرار می کرد و از پیش آنان نمی رفت تا آنکه آنها دست از نزاع و جنگ کشیده و متفرق می شدند.

(8) رسول اکرم ﷺ :

ایما مسلمین تهاجرا فمکتنا ثلاثا لا یصلحان الا کانا خارجین من الاسلام ، ولم یکن بینهما ولایة فایهما سبق الی کلام اءخیه کان السابق الی الجنة یوم الحساب ؛ (427)

هر دو مسلمانی که با هم قهر کنند و سه روز به قهر خود ادامه دهند و آشتی نکنند، هر دو از اسلام بیرون روند و میان آنان هیچ پیوند دینی نباشد و هر کدام از آنها پیش از دیگری با برادرش حرف بزند، در روز حسابرسی زودتر به بهشت می رود.

(9) رسول اکرم ﷺ :

الصلح جائز بین المسلمین ، الا صلحا ءءحل حراما و حرم حلالا؛ (428)

صلح میان مسلمانان جایز است ، مگر صلحی که حرامی را حلال یا حلالی را حرام کند.

(10) رسول اکرم ﷺ :

ان الله ءءحب الءذب فی الصلاء وءبغض الصدق فی الفساد؛ (429)

براستی که خداوند دروغی را که باعث اصلاح باشد دوست می دارد و راستی را که موجب فساد گردد، دشمن می دارد.

44 - تشکر از مردم

امام سجاد علیه السلام :

(1) اما حق ذی المعروف علیک فاءن تشکره و تذکر معروفه ، و تکسبه المقالة الحسنة و تخلص له الدعاء فیما بینک و بین الله عزوجل ، فاذا فعلت ذلک کنت قد شکرته سرا و علانية ، ثم ان قدرت علی مکافاتہ یوما کافیتہ ؛ ⁽⁴³⁰⁾ حق کسی که به تو نیکی کرده ، این است که از او تشکر کنی و نیکیش را به زبان آوری و از وی به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزوجل برایش خالصانه دعا کنی ، هر گاه چنین کردی بی گمان پنهانی و آشکارا از او تشکر کرده ای . سپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

(2) امام رضا علیه السلام :

من لم یشکر المنعم من المخلوقین لم یشکر الله عزوجل ؛ ⁽⁴³¹⁾ هر کس در مقابل خوبی مردم تشکر نکند، از خدای عزوجل تشکر نکرده است .

(3) امام علی علیه السلام :

ان مکرمة صنعتها الی احد من الناس ، انما اکرمتم بها نفسک و زینت بها عرضک ، فلا تطلب من غیرک شکر ما صنعت الی نفسک ؛ ⁽⁴³²⁾ اگر به کسی خوبی کردی در واقع با این کار خود را گرامی داشته ای و به خودت آبرو داده ای ، پس به سبب خوبی ای که به خودت کرده ای از دیگران خواهان تشکر مباش .

(4) امام علی علیه السلام :

شکرک للراضی عنک یزیده رضا ووفاء، شکرک للساخط علیک یوجب لک
منه صلاحاً و تعظفاً؛ (433)

سیاسگزاری تو از کسی که از تو راضی است، موجب رضایت و وفاداری
بیشتر او می شود و سیاسگزاری از کسی که از تو ناخشنود است، سبب رفع
ناراحتی و مهربانی او نسبت به تو می شود.

(5) امام علی علیه السلام :

من صنع بمثل ما صنع الیه فانما کافاه و من اضعفه کان شکورا؛ (434)
هر کس در برابر خوبی ای که به او شده همانند آن را انجام دهد آن را تلافی
کرده است و اگر بیشتر از آن خوبی کند سیاسگزاری نموده است .

(6) امام رضا علیه السلام :

ان الله عزوجل امر... بالشکر له ولوالدین فمن لم یشکر والدیه لم یشکر الله ؛
(435)

خدای عزوجل دستور داد... به سیاسگزاری از خود و از پدر و مادر، پس
کسی که از پدر و مادر خود سیاسگزاری نکند از خداوند سیاسگزاری نکرده
است .

(7) امام صادق علیه السلام :

لعن الله قاطعی سبل المعروف قیل وما قاطعوا سبل المعروف ؟ قال : الرجل
یصنع الیه المعروف فیکفره ، فیمتنع صاحبه من ان یصنع ذلک الی غیره ؛ (436)

پاورقی ها 369- کافی 337/243/8.

370- نهج الفصاحه ح 992.

371- نهج البلاغه نامه 49.

372- اعلام الدین ص 428.

373- خصال ص 69.

- 374- كافي 7/316/2.
- 375- غررالحكم 1.1131/294/1.
- 376- غررالحكم 2.3201/438/2.
- 377- شرح نهج البلاغه 20.607/314/20.
- 378- غررالحكم 2.3265/453/2.
- 379- نهج البلاغه نامه 53.
- 380- كنز العمال 4.10381/249/4.
- 381- كنز العمال 3.5989/167/3.
- 382- كنز العمال 6.15614/263/6.
- 383- كافي 2.4/231/2.
- 384- كنز العمال 3.6055/181/3.
- 385- نهج البلاغه خطبه 140.
- 386- كنز العمال 3.5966/162/3.
- 387- نهج البلاغه خطبه 223.
- 388- بحار الانوار 74.2/405/74.
- 389- غررالحكم 2.2422/216/2.
- 390- كافي 2.7/307/2.
- 391- معاني الاخبار ص 342.
- 392- غررالحكم 2.3122/423/2.
- 393- غررالحكم 6.9685/105/6.
- 394- غررالحكم 2.3502/525/2.
- 395- روضة الواعظين ص 424.
- 396- دعائم الاسلام 1.66/1.
- 397- مستدرک الوسائل 10.11952/252/10.
- 398- صحيح ابن حبان 2.338/2.
- 399- مشكاة الانوار ص 136.
- 400- خصال ص 121.
- 401- غررالحكم 2.2205/164/2.

- 402- بحارالانوار 29/256/73.
- 403- بحارالانوار 29/256/73.
- 404- كافي 2/327/2.
- 405- خصال ص 269.
- 406- شرح نهج البلاغه 316/1.
- 407- جامع الاخبار ص 451.
- 408- شرح نهج البلاغه 316/1.
- 409- تحف العقول ص 377.
- 410- عيون الخبار الرضا 25/32/1.
- 411- كافي 5/104/2.
- 412- امالي صدوق ص 318.
- 413- بحارالانوار 138/60/78.
- 414- بحارالانوار 5/114/75.
- 415- بحارالانوار 1/208/77.
- 416- نهج البلاغه حكمت 211.
- 417- امالي صدوق ص 516.
- 418- بحارالانوار 3/179/103.
- 419- بحارالانوار 13/172/75.
- 420- محجة البيضاء 373/3.
- 421- نهج الفصاحه ح 458.
- 422- تحف العقول ص 393.
- 423- كافي 3/209/2.
- 424- كافي 1/209/2.
- 425- كافي 16/341/2.
- 426- مستدرک الوسائل 3/442/13.
- 427- كافي 5/345/2.
- 428- الفقيه 32/67/32/3.
- 429- وسائل الشيعه 1/578/8.

- 430- خصال ص 568.
- 431- عيون الاخبار الرضا (ع) 2/27/1.
- 432- غررالحكم 3542/542/2.
- 433- غررالحكم 5668/161/4 و 5669.
- 434- كافي 1/28/4.
- 435- خصال 196/156.
- 436- كافي 1/33/4.

45 - نصیحت

خدا لعنت کند راهزنان نیکی را. سوال شد راهزنان نیکی چه کسانی هستند؟ فرمودند: کسی که به او نیکی شود، و او ناسپاسی کند، در نتیجه نیکوکاران را از نیکی به دیگران باز دارد.

(8) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

لا یزهدنک فی المعروف من لا یشکر لک ، فقد یشکرک علیه من لا یستمع بشی ء منه ، وقد تدرک من شکر الشاکر اکثر مما ۛضاع الکافر، والله یحب المحسنین ؛ ⁽⁴³⁷⁾

تشکر نکردن دیگران از تو نباید تو را به خوبی کردن بی رغبت سازد، زیرا کسی که از آن نیکی کم ترین بهره ای نمی برد (یعنی خداوند) از تو قدردانی می کند و از سپاسگزاری این سپاسگزار به بیش از آن چیز می رسی که فرد ناسپاس فرو گذاشته است و خداوند نیکو کاران را دوست دارد.

(9) امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ :

ان المومن مکفر وذلك اءن معروفه یصعد الی الله تعالی فلا ینتشر فی الناس ، والکافر مشهور وذلك اءن معروفه للناس ینتشر فی الناس و لا یصعد الی السماء؛ ⁽⁴³⁸⁾

مومن ناسپاسی می شود، زیرا خوبی او به درگاه خدای متعال و در میان مردم شایع نمی شود، اما خوبی های کافر شایع می شود چون برای مردم است و به درگاه الهی بالا نمی رود.

(10) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

اءفضل الناس عند الله منزلة واءقربهم من الله وسيلة المحسن يكفر احسانه ؛
(439)

بهترین مردم در نزد خداوند و نزدیک ترین آنان به او، نیکوکاری است که از
نیکی او قدردانی نمی شود.

45 - نصیحت

(1) رسول اکرم ﷺ :

ان اءعظم الناس منزلة عندالله يوم القيامة اءمشاهم فى اءرضيه بالنصيحة لخلقه ؛
(440)

بلند مرتبه ترین مردم در روز قیامت نزد خداوند کسی است که در روی زمین
بیشتر در خیرخواهی و ارشاد مردم قدم بردارد.

(2) لقمان حکیم رحمة الله :

يا بنى ... عليك بالموعظة فاعمل بها فانها عند العاقل اءحلى من العسل
الشهد؛ (441)

فرزندم نصیحت را بپذیر و به آن عمل کن که نصیحت نزد عاقل از عسل ناب
شیرین تر است .

(3) امام علی ؑ :

من قبل النصيحة سلم من الفضيحة ؛ (442)

هر کس نصیحت را بپذیرد، از رسوایی به سلامت می ماند.

(4) امام جواد ؑ :

المومن يحتاج الى ثلاث خصال : توفيق من الله وواعظ من نفسه و قبول ممن
ينصحه ؛ (443)

مومن نیازمند سه چیز است : توفیقی از پروردگار، پند دهنده ای از درون
خویش و پذیرش از نصیحت کنندگان .
(5) رسول اکرم ﷺ :

إذا أراد الله بعبد خيرا جعل له واعظا من نفسه يامرہ وينهاہ ؛ (444)
هر گاه خداوند خیر بنده ای را بخواهد، واعظی از درون او برایش قرار می
دهد که او را به کار نیک وادار و از کار بد باز دارد.
(6) رسول اکرم ﷺ :

يا على اذا لم يكن العالم تقيا تائبا زلت موعظته عن قلوب الناس كما تزل
القطرة عن بيضة النعامة والصفاء؛ (445)
یا علی هر گاه عالم با تقوا و توبه کار نباشد، موعظه اش از دل مردم می لغزد
همچنانکه قطره آب از روی تخم شتر مرغ و سنگ صاف می لغزد.
(7) امام علی ؑ :

المسلم مرآة اءخيه فاذا راء ائتم من اءخيكم هفوة فلاتكونوا عليه الباء واءرشدوه
وانصحوا له و تزفقوا به ...؛ (446)
مسلمان آینه برادر خویش است . هر گاه خطایی از برادر خود دیدید همگی
او را مورد حمله قرار ندهید بلکه او را راهنمایی و نصیحت نمایید و با او مدارا
کنید...

(8) امام حسن عسکری ؑ :
من وعظ اءخاه سرا فقد زانه ومن وعظه علانية فقد شانه ؛ (447)

هر کس برادر (دینی) خود را پنهانی نصیحت کند، او را آراسته و اگر آشکارا نصیحتش نماید ارزش او را کاسته است .

(9) امام سجاد علیه السلام :

وإما حق المستنصح فإن حقه أن تودى إليه النصيحة على الحق الذي ترى له
أعنه يحمل ويخرج المخرج الذي يلين على مسامحة وتكلمه من الكلام بما يطيقه
عقله فإن لكل عقل طبقة من الكلام يعرفه ويجتنبه وليكن مذهبك الرحمة ؛ (448)
حق نصیحت خواه این است که به راه صحیحی که می دانی می پذیرد،
راهنمائی کنی و سخن در حد درک و فهم و عقلش بگویی که هر عقلی
ظرفیت مخصوص خود را دارد و روش تو باید همراه با مهربانی و رحمت باشد.

(10) امام سجاد علیه السلام :

وإما حق الناصح فأن تلين له جناحك ثم تشرئب له قلبك و تفتح له
سمك حتى تفهم عنه نصيحتته ثم تنظر فيها فان كان رفق فيها للصواب حمدت
الله على ذلك و قبلت منه و عرفت له نصيحتته ...؛ (449)

حق نصیحت کننده این است که نسبت به او فروتنی کنی ، دل را برای فهم
نصیحتش آماده نمایی و به سخنانش گوش دهی و اگر گفتارش درست بود خدا
را شکر گویی و بپذیری و حق شناسی کنی ...

46 - تواضع

امام علی علیه السلام :

(1) اشرف الخلائق التواضع والحلم ولین الجانب ؛ ⁽⁴⁵⁰⁾

شریف ترین اخلاق ، تواضع ، بردباری و نرم خویی است .

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ان الله تعالى اءوحى الى اءن تواضعوا حتى لا يفخر اءحد على اءحد ولا یبغى

ءءحد على اءحد؛ ⁽⁴⁵¹⁾

خدای متعال به من وحی فرمود که متواضع باشید، تا هیچ کس بر دیگری

فخر نفرشد و احدی به دیگری زورگویی و تجاوز نکند.

(3) امام صادق علیه السلام :

ان فى السماء ملكین موکلین بالعباد، فمن تواضع لله رفعاہ و من تکبر وضعاه ؛

⁽⁴⁵²⁾

در آسمان دو فرشته بر بندگان گماشته شده اند پس هر کس برای خدا

تواضع کند، او را بالا برند و هر کس تکبر ورزد او را پست گردانند.

(4) امام علی علیه السلام :

اذا تفقه الرفیع تواضع ؛ ⁽⁴⁵³⁾

انسان بلند مرتبه چون به فهم و دانایی رسد، متواضع می شود.

(5) امام علی علیه السلام :

فى صفة المتقین - : ملبسهم الاقتصاد ومشیهم التواضع ؛ ⁽⁴⁵⁴⁾

در وصف پرهیزکاران - : لباسشان میانه رویست و راه رفتن و رفتارشان متواضعانه است .

(6) امام صادق علیه السلام :

ان من التواضع اعن یرضی الرجل بالمجلس دون المجلس واءن یسلم علی من یلقى واءن یترک المرء وان کان محقا ولا یحب اعن یحمد علی التقوی ؛ ⁽⁴⁵⁵⁾
از تواضع است که انسان به پایین مجلس رضایت دهد، به هر کس بر می خورد سلام کند، مجادله را رها کند اگر چه حق با او باشد و دوست نداشته باشد که او را به پرهیزکاری بستایند.

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ثلاثة لا یزید الله بهن الا خیرا: التواضع لا یزید الله به الا ارتفاعا وذل النفس لا یزید الله به الا عزا والتعفف لا یزید الله به الا غنی ؛ ⁽⁴⁵⁶⁾

سه چیز است که خداوند به سبب آنها جز بر خیر و خوبی نمی افزاید: تواضع که خداوند به سبب آن جز بلند مرتبگی نمی افزاید، شکسته نفسی که خداوند به سبب آن جز عزت نمی افزاید و مناعت طبع که خداوند به سبب آن جز بی نیازی نمی افزاید.

(8) امام کاظم علیه السلام :

ان الزرع ینبت فی السهل ولا ینبت فی الصفا فکذلک الحکمة تعمر فی قلب المتواضع و لا تعمر فی قلب المتکبر الجبار، لان الله جعل التواضع آلة العقل و جعل التکبر من آلة الجهل ؛ ⁽⁴⁵⁷⁾

زراعت در زمین همواره می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت ، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال ، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است .

(9) امام رضا علیه السلام :

التواضع درجات : منها ان يعرف المرء قدر نفسه فينزلها منزلتها بقلب سليم ،
لا يحب ان ياتي الى احد الا مثل ما يوتى اليه ، ان رأى سيئة دراءها بالحسنة ،
كاظم الغيظ عاف عن الناس ، والله يحب المحسنين ؛ ⁽⁴⁵⁸⁾
تواضع درجاتی دارد: یکی از آنها این است که انسان اندازه خود را بشناسد و
با طیب خاطر خود را در آن جایگاه قرار دهد، دوست داشته باشد با مردم همان
گونه رفتار کند که انتظار دارد با او رفتار کنند، اگر بدی دید آن را با خوبی
جواب دهد، خشم خود را فرو خورد و از مردم در گذرد، و خداوند نیکوکاران
را دوست دارد.

(10) امام علی علیه السلام :

من اتي غنيا فتواضع له لغناه ذهب ثلثا دینه ؛ ⁽⁴⁵⁹⁾
هر کس در مقابل ثروتمند در مقابل ثروتش تواضع کند دو سوم دینش از بین
برود.

47 - تکبر

(1) امام صادق عليه السلام :

الكبر اءن تغمص الناس و تسفه الحق ؛ (460)

تکبر، این است که مردم را تحقیر کنی و حق را خوار شماری .

(2) امام علی عليه السلام :

الحرص والكبر والحسد دواع الى التقحم فى الذنوب ؛ (461)

حرص و کبر و حسادت ، انگیزه های فرورفتن در گناهانند.

(3) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

الا اخبركم باءهل النار؟ كل عتل جواظ مستكبر؛ (462)

آیا شما را از اهل دوزخ آگاه نکنم ؟ هر درشتخوی خشن متکبر.

(4) امام صادق عليه السلام :

ما من اءحد يتيه الا من ذلة يجدها فى نفسه ؛ (463)

هیچ کس نیست که تکبر ورزد، مگر بر اثر خواری و حقارتی است که در

خود می بیند.

(5) امام علی عليه السلام :

عجبت للمتکبر الذى كان بالامس نطفة ويكون غدا جيفة ؛ (464)

در شگفتم از شخص متکبر، که دیروز نطفه ای بود و فردا لاشه ای است .

(6) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

انه ليعجبني اءن يحمل الرجل الشىء فى يده يكون مهنثا لاهله يدفع به الكبر

عن نفسه ؛ (465)

براستی که خوش دارم مرد با خوشحالی و افتخار چیزی را با دست خودش
برای خانواده اش ببرد و بدین وسیله تکبر را از خود دور کند.

(7) امام علی علیه السلام :

فی صفة المتقین - : بعده عن تباعد عنه زهد ونزاهة ودنوه ممن دنا منه لین
ورحمة لیس تباعده بکبر و عظمة و لا دنوه بمکر و خدیعة ؛ ⁽⁴⁶⁶⁾

در وصف پرهیزگاران ، می فرماید: اگر از کسی دوری می کند، به خاطر دنیا
گریزی و پاکدامنی است و اگر به کسی نزدیک می شود، از سر خوشخویی و
مهربانی است ، نه دوری کردنش از روی تکبر و نخوت است و نه نزدیک
شدنش از روی مکر و فریب .

(8) امام صادق علیه السلام :

من ذهب یری اءن له علی الاخر فضلا فهو من المستکبرین ، (قال حفص بن
غیاث) : فقلت له انما یری اءن له علیه فضلا بالعافیة اذا رآه مرتکبا للمعاسی ،
فقال : هیئات هیئات ! فلعله اءن یکون قد غفر له ما اءتی و اءنت موقوف
محاسب اءما تلوت قصة سحرة موسى علیه السلام ؛ ⁽⁴⁶⁷⁾

هر کس خودش را بهتر از دیگران بداند، او از متکبران است . حفص بن
غیاث می گوید: عرض کردم : اگر گنهکاری را ببیند و به سبب بی گناهی و
پاکدامنی خود، خویشان را از او بهتر بداند چه ؟ فرمودند: هرگز هرگز! چه بسا
که او آمرزیده شود اما تو را برای حسابرسی نگه دارند، مگر داستان جادوگران
و موسی علیه السلام را نخوانده ای ؟

(9) امام علی علیه السلام :

وعن ذلک ما حرس الله عباده المومنین بالصلوات والزکوات ومجاهدة الصیام
فی الايام المفروضات تسکینا الاطرافهم وتخشیعا لابصارهم وتذلیلا لنفوسهم

وتخفيضا لقلوبهم واذهابا للخيلاء عنهم ... انظروا الى ما في هذه الافعال من قمع
نواجم الفخر وقدع طوالع الكبر؛⁽⁴⁶⁸⁾

از اين جاست كه خداوند بندگان مومن خود را به وسيله نمازها و زكاتها و
جديت در روزه داري در روزهاي واجب ، نگرهاني مي كند، زيرا كه اين امور
باعث آرام شدن اعضا و جوارح و خشوع ديدهگان و فروتنی جانها و خضوع
دلها و بيرون راندن كبر و نخوت از وجود آنان مي شود... بنگريد، كه اين اعمال
چگونه نموده‌هاي فخر فروشي را در هم مي شكند و آثار و نشانه هاي تكبر را
مي زدايد!

(10) امام حسن مجتبي عليه السلام :

لما قيل له ان فيك كبرا-: كلا، الكبر لله وحده ولكن في عزة ، قال الله تعالى :
(ولله العزة ولرسوله وللمؤمنين)؛⁽⁴⁶⁹⁾

در پاسخ کسی که به ایشان گفت : در وجود شما تكبر است ، فرمودند:
هرگز، تكبر تنها از آن خداست . اما در وجود من ، عزت است . خدای متعال
فرموده است : «و عزت از آن خدا و پیامبر او و مومن است» .

48 - صبر

رسول اکرم ﷺ :

(1) الصبر ثلاثة : صبر عند المصيبة ، وصبر على الطاعة وصبر عن المعصية ؛
(470)

صبر سه نوع است : صبر در هنگام معصیت ، صبر بر طاعت و صبر بر ترک گناه .

(2) امام علی علیه السلام :

الصبر ان يحتمل الرجل ما ينوبه ويكظم ما يغضبه ؛ (471)
صبر آن است که انسان گرفتاری و مصیبتی که به او می رسد تحمل کند و خشم خود را فرو خورد.

(3) رسول اکرم ﷺ :

علامة الصابر في ثلاث : اولها ان لا يكسل ، والثانية ان لا يضجر ، والثالثة ان لا يشكو من ربه تعالى ؛ لانه اذا كسل فقد ضيع الحق ، واذا ضجر لم يود الشكر ، واذا شكى من ربه عزوجل فقد عصاه ؛ (472)

صبور سه نشانه دارد: اول آن که سستی نمی کند، دوم آنکه افسرده و دل‌تنگ نمی شود و سوم آن که از پروردگار خود شکوه نمی کند؛ زیرا اگر سستی کند، حق را ضایع کرده ، و اگر افسرده و دل‌تنگ باشد شکر نمی گذارد و اگر از پروردگار شکوه کند او را معصیت کرده است .

(4) رسول اکرم ﷺ :

الصبر اربع شعب : الشوق ، والشفقة ، والزهادة ، والترقب ، فمن اشتاق الى الجنة سلا عن الشهوات ، و من اشفق عن النار رجع عن المحرمات ، و من زهد في الدنيا تهاون بالمصيبات ، و من ارتقب الموت سارع في الخيرات ؛ ⁽⁴⁷³⁾

صبر چهار شعبه دارد: شوق ، ترس ، زهد و انتظار، هر کس شوق بهشت داشته باشد، از هوا و هوس دست می کشد و هر کس از آتش بترسد، از حرام ها خود را نگه می دارد و هر کس به دنیا بی اعتنا باشد، گرفتاری ها را به چیزی نگیرد و هر کس منتظر مرگ باشد، در کارهای خیر بکوشد.

(5) رسول اکرم ﷺ :

ثلاث من كن فيه جمع الله له خير الدنيا والاخرة : الرضا بالقضاء والصبر عند البلاء والدعاء عند الشدة والرخاء؛ ⁽⁴⁷⁴⁾

کسی که سه خصلت در او باشد خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او فراهم می کند: خشنودی به مقدرات ، صبر در بلا و دعا در سختی و راحتی .

(6) امام کاظم علیه السلام :

اصبر على طاعة الله ، واصبر عن معاصي الله ، فانما الدنيا ساعة ، فما مضى منها فليس تجدله سرورا و لا حزنا، وما لم يات منها فليس تعرفه ، فاصبر على تلك اساعة التي اءنت فيها فكانك قد اغتبطت ؛ ⁽⁴⁷⁵⁾

بر طاعت خدا صبر کن و بر ترک معاصی او شکبیا باش ؛ زیرا دنیا لحظه ای بیش نیست . آنچه گذشته جای شادی و غم ندارد و از آنچه نیامده نیز خبر نداری ، پس لحظه ای را که در آن به سر میبری ، صبور باش چنان که گویی خوشبخت و خوشحالی .

(7) امام علی علیه السلام :

فصبرا على دنیا تمر بلاوائها كليلة باء حلامها تنسلخ ؛ ⁽⁴⁷⁶⁾

در برابر دنیایی که گرفتاری آن ، مانند خواب های پریشان شب می گذرد
شکیبا باش .

(8) رسول اکرم ﷺ :

ان المعونة تاءتى من الله على قدر المونة وان الصبر ياءتى من الله على قدر
المصيبة ؛ (477)

براستی که کمک از جانب خداوند به اندازه هزیننه می رسد و صبر از جانب
خداوند به اندازه گرفتاری می آید.

(9) امام علی علیه السلام :

انک ان صبرت جرت علیک المقادیر واءنت ماءجور، وان جزعت جرت
علیک المقادیر واءنت ماءزور؛ (478)

اگر صبر کنی مقدرات الهی بر تو جاری خواهد شد و اجر خواهی برد و اگر
بیتابی کنی باز هم مقدرات خداوند بر تو جاری می شود و گناهکار خواهی بود.

(10) رسول اکرم ﷺ :

اللهم ارزقنى ... الصبر على ما اءبليتنى ؛ (479)

خدایا روزی کن مرا... صبر بر آنچه مرا بدان می آزمایی .

49 - محبت

(1)

امام جواد عليه السلام :

ثلاث خصال تجتلب بهن المحبة : الانصاف في المعاشرة والمواساة في الشدة والانطواع والرجوع الى قلب سليم ؛ ⁽⁴⁸⁰⁾

با سه خصلت ، محبت (ديگران) به دست می آید: انصاف در معاشرت ، همدردی (با ديگران) در سختی ها، و بازگشت به قلبی پاک .

(2) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

خير المومنين من كان مائة لفة للمومنين ولاخير فيمن لا يالف ولا يولف ؛ ⁽⁴⁸¹⁾
بهترین مومنان کسی است که با مومنان انس بگیرد و کسی که انس نگیرد و انس نپذیرد، خیر در او نیست .

(3) امام علی عليه السلام :

النصح يثمر المحبة ؛ ⁽⁴⁸²⁾

خیر خواهی محبت آور است .

(4) امام صادق عليه السلام :

ان الله عزوجل ليرحم الرجل لشدة حبه لولده ؛ ⁽⁴⁸³⁾

خداوند عزوجل انسان را برای محبت بسیار به فرزندانش مورد رحمت خود قرار می دهد.

(5) امام سجاد عليه السلام :

القول الحسن يثرى المال وينمي الرزق وينسى في الاجل و يحبب الى الاهل
ويدخل الجبة ؛ ⁽⁴⁸⁴⁾

گفتار نیک ، ثروت را زیاد و روزی را فراوان می کند، مرگ را به تاخیر می اندازد، (انسان را) محبوب خانواده می کند و به بهشت وارد می نماید.

(6) امام علی علیه السلام :

من حسن ظنه بالناس حاز منهم المحبة ؛ ⁽⁴⁸⁵⁾

هر کس به مردم خوش گمان باشد، محبت آنان را به دست می آورد.

(7) امام علی علیه السلام :

عليكم بالسخاء و حسن الخلق فانهما يزيدان الرزق و يوجبان المحبة ؛ ⁽⁴⁸⁶⁾

سخاوتمند و خوش اخلاق باشید زیرا این دو روزی را زیاد می کنند و محبت آورند.

(8) امام باقر علیه السلام :

اعلم ان الالف من الله والفرك من الشيطان ؛ ⁽⁴⁸⁷⁾

بدان که ، انس و الفت گرفتن (با دیگران) از خداوند و دشمنی از شیطان است

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

تهادوا تزدادوا حبا؛ ⁽⁴⁸⁸⁾

به یکدیگر هدیه بدهید تا محبت را در میان خود بیفزایید.

(10) امام صادق علیه السلام :

اللهم انى اساءلك الزين والزينة واءعوذ بك من الشين والشنان والمقت ؛ ⁽⁴⁸⁹⁾

خدایا از تو خوبی ، آراستگی و محبت را خواستارم و از بدی و دشمنی و

کینه ، به تو پناه می برم .

50 - کینه

(1) امام علی علیه السلام :

الدنيا اءصغر واءحقر واءنزر من اءن تطاع فيها الاحقاد؛ ⁽⁴⁹⁰⁾
دنیا کوچکتر و حقیرتر و ناچیزتر از آن است که در آن از کینه ها پیروی
شود.

(2) امام علی علیه السلام :

الغل یحبط الحسنات ؛ ⁽⁴⁹¹⁾
کینه ، خوبی ها را نابود می کند.

(3) امام علی علیه السلام :

من اطرح الحقد استراح قلبه ولبه ؛ ⁽⁴⁹²⁾
هر کس کینه را از خود دور کند، قلب و عقلش آسوده گردند.

(4) امام علی علیه السلام :

سبب الفتن الحقد؛ ⁽⁴⁹³⁾
علت فتنه ها و آشوب ها کینه توزی است .

(5) امام حسین علیه السلام :

ان شیعتنا من سلامت قلوبهم من کل غش وغل ودغل ؛ ⁽⁴⁹⁴⁾
بی گمان شیعیان ما دل‌هایشان از هر خیانت ، کینه ، و فریبکاری پاک است .

(6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

تهادوا فانها تذهب بالضعائن ؛ ⁽⁴⁹⁵⁾
به یکدیگر هدیه بدهید زیرا کینه ها را از بین می برد.

(7) امام علی علیه السلام :

احصد الشر من صدر غیرک بقلعه من صدرک ؛ ⁽⁴⁹⁶⁾

برای درو کردن بدی از سینه دیگران ، آن را از سینه خودت ریشه کن کن .

(8) امام علی علیه السلام :

احتمل اءخاک علی ما فیه ولا تکثر العتاب ، فانه یورث الضغینة ؛ ⁽⁴⁹⁷⁾

برادرت را با همان وضعی که دارد تحمل کن و زیاد سرزنش نکن ، زیرا این

کار کینه می آورد.

(9) امام علی علیه السلام :

عند الشدائد تذهب الاحقاد؛ ⁽⁴⁹⁸⁾

در هنگام سختی ها و گرفتاری ها کینه ها از بین می رود.

(10) امام هادی علیه السلام :

العتاب مفتاح الثقال والعتاب خیر من الحقد؛ ⁽⁴⁹⁹⁾

گلایه کردن کلید سرسنگینی و بهتر از کینه است .

51 - عزت

(1) امام حسن عسکری علیه السلام :

ما ترک الحق عزیز الا ذل و لا اءخذبه ذلیل الا عز؛⁽⁵⁰⁰⁾

هیچ عزیزی حق را ترک نکرد، مگر این که ذلیل شد و هیچ ذلیلی به حق عمل نکرد مگر این که عزیز شد.

(2) امام صادق علیه السلام :

ان الله فوض الى المومن اموره كلها ولم يفوض اليه اءن يكون ذليلا اءما تسمع الله تعالى يقول : (ولله العزة ولرسوله وللمومنين)؟ فالمومن يكون عزيرا و لا يكون ذليلا قال : ان المومن اءعز من الجبل لان الجبل يستقل منه بالمعاول والمومن لا يستقل من دينه بشىء؛⁽⁵⁰¹⁾

خداوند اختیار همه کارها را به مومن داده اما این اختیار را به او نداده است که ذلیل باشد. مگر نشنیده ای که خدای تعالی می فرماید: «عزت از آن خدا و رسولش و مومن است»؟ پس ، مومن عزیز است و ذلیل نیست . (در ادامه) فرمودند: مومن از کوه محکم تر است ، زیرا از کوه با ضربات تیشه کم می شود اما با هیچ وسیله ای از دین مومن نمی توان کاست .

(3) امام علی علیه السلام :

ءلا انه من ينصف الناس من نفسه لم يزه الله الا عزاء؛⁽⁵⁰²⁾

بدانید که هر کس با مردم منصفانه رفتار کند، خداوند جز بر عزت او نیفزاید.

(4) امام صادق علیه السلام :

ما من عبد كظم عيظا الا زاده الله عزوجل عزا فى الدنيا والاخرة؛⁽⁵⁰³⁾

هیچ بنده ای خشم خود را فرو نخورد، مگر این که خداوند عزوجل بر عزت او در دنیا و آخرت افزود.

(5) رسول اکرم ﷺ :

ان الله تعالى يقول كل يوم : اءنا ربكم العزيز، فمن اءراد عز الدارين فليطع العزيز؛ (504)

خدای تعالی هر روز می فرماید: من پروردگار عزیز شما هستم ، پس هر کس خواهان عزت دو جهان است باید که از خدای عزیز اطاعت کند.

(6) امام علی علیه السلام :

ثم اءنزل علیه الكتاب ... وعزا لاتهزم اءنصاره ...؛ (505)

قرآنی که بر پیامبر نازل شد... عزتی است که هوادارانش شکست نمی خورند...

(7) امام صادق علیه السلام :

ثلاثه اقسّم بالله اءنها الحق ما نقص مال من صدقه ولا زکاة و لا ظلم اءحد بظلامه فقدر اءن یکافی بها فکظمها الا اءبد له الله مکانها عزا و لا فتح عبد علی نفسه باب مساءلة الا فتح علیه باب فقر؛ (506)

به خدا قسم سه چیز حق است : هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشده ، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشترنداری نمود مگر اینکه خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای در خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

(8) امام سجاد علیه السلام :

اللهم ... ذللتنی بین یدیک واءعزنی عند خلقک وضعنی اذا خلوت بک وارفعتنی بین عبادک واءوغننی عنمن هو غنی عنی وزدنی الیک فاقة وفقرا؛ (507)

خداوند... مرا در پیشگاه خودت خوار و نزد خلقت عزیز فرما، مرا در خلوت با خودت پست و در میان بندگان سربلند گردان و از کسی که از من بی نیاز است، بی نیاز گران و بر نیازمندی و فقر من به خودت بیفزای .

(9) امام علی علیه السلام :

فرض الله ... الجهاد عزا للاسلام؛ (508)

خداوند... جهاد را برای عزت و سربلندی اسلام واجب فرمود.

(10) امام صادق علیه السلام :

لا يزال العز قليقا حتى ياءتى دارا قد استشعرا هلهها الياس مما فى اءبدى الناس فيوطنها؛ (509)

عزت پیوسته بی قراری می کند تا آن که به خانه ای در آید که اهل آن چشم طمع به دست مردم نداشته باشند و در آن جا مستقر می شود.

پاورقی ها 437- نهج البلاغه حکمت 204.

438- علل الشرايع 1/560/2.

439- بحارالانوار 1/44/75.

440- كافي 5/208/2.

441- ارشاد القلوب 72/1.

442- غررالحكم 8344/277/5.

443- بحارالانوار 1/358/78.

444- نهج الفصاحه ح 154.

445- ميراث حديث 81/29/2.

446- تحف العقول ص 108.

447- تحف العقول ص 489.

448- تحف العقول ص 269.

449- تحف العقول ص 269.

450- غررالحكم 3223/442/2.

- 451- كنز العمال 5722/110/3.
- 452- كافي 2/122/2.
- 453- غررالحكم 4048/133/3.
- 454- نهج البلاغه خطبه 193.
- 455- بحارالانوار 3/118/75.
- 456- بحارالانوار 3/118/75.
- 457- تحف العقول ص 396.
- 458- كافي 13/124/2.
- 459- نهج البلاغه حكمت 228.
- 460- كافي 8/310/2.
- 461- نهج البلاغه حكمت 371.
- 462- الترغيب و الترهيب 16/563/3.
- 463- كافي 17/312/2.
- 464- نهج البلاغه حكمت 126.
- 465- تنبيه الخواطر 201/1.
- 466- نهج البلاغه خطبه 192.
- 467- كافي 98/128/8.
- 468- نهج البلاغه خطبه 192.
- 469- بحارالانوار 40/325/24.
- 470- كافي 15/91/2.
- 471- غررالحكم 1874/69/2.
- 472- علل الشرايع 1/498/2.
- 473- كنز العمال 1388/285/1.
- 474- بحارالانوار 71/157/68.
- 475- بحارالانوار 1/311/75.
- 476- بحارالانوار 29/348/40.
- 477- كنز العمال 15993/347/6.
- 478- جامع الاخبار 882/316.

- 479- بحارالانوار 305/90.
- 480- بحارالانوار 77/82/78.
- 481- بحارالانوار 23/298/67.
- 482- غررالحكم 613/161/1.
- 483- مكارم الاخلاق ص 219.
- 484- خصال ص 100/317.
- 485- غررالحكم 8842/379/5.
- 486- غررالحكم 6161/304/4.
- 487- كافي 1/500/5.
- 488- نهج الفصاحه ح 1190.
- 489- كافي 6/519/6.
- 490- غررالحكم 1804/52/2.
- 491- غررالحكم 642/168/1.
- 492- غررالحكم 8584/326/5.
- 493- غررالحكم 5522/121/4.
- 494- بحارالانوار 11/156/68.
- 495- كافي 14/144/5.
- 496- نهج البلاغه حكمت 178.
- 497- تحف العقول ص 84.
- 498- غررالحكم 6212/323/4.
- 499- بحارالانوار 4/369/78.
- 500- بحارالانوار 24/374/78.
- 501- التهذيب 367/179/6.
- 502- كافي 4/144/2.
- 503- كافي 5/110/2.
- 504- كنز العمال 43101/784/15.
- 505- نهج البلاغه خطبه 198.
- 506- بحارالانوار 79/209/78.

507- صحیفه سجادیه از دعای 47.

508- نهج البلاغه حکمت 252.

509- کشف الغمه 423/2.

52 - ذلت

(1) امام علی علیه السلام :

من اعترز بغير الله اءهلكه العز؛ ⁽⁵¹⁰⁾

هر کس به جز از خدا عزت بجوید آن عزت او را هلاک می کند.

(2) امام علی علیه السلام :

كل عزيز داخل تحت القدرة فذليل؛ ⁽⁵¹¹⁾

هر عزیزی که تحت قدرت و سلطه ای باشد ذلیل است .

(3) امام صادق علیه السلام :

ترك الحقوق مذلة وان الرجل يحتاج الى اءن يتعرض فيها الكذب؛ ⁽⁵¹²⁾

ندادن حقوق (دیگران) ذلت می آورد و انسان در این باره مجبور به دروغ گفتن می شود.

(4) امام حسین علیه السلام :

ما اءهون الموت على سبيل نيل العز و اءياء الحق ليس الموت فى سبيل العز

الاحياة خالدة وليست الحياة مع الذل الا الموت الذى لاحياة معه؛ ⁽⁵¹³⁾

چه آسان است مرگی که در راه رسیدن به عزت و احیای حق باشد، مرگ

عزتمندانه جز زندگی جاوید و زندگی ذلیلانه جز مرگ همیشگی نیست .

(5) امام علی علیه السلام :

الناس من خوف الذل متعجلوا الذل؛ ⁽⁵¹⁴⁾

مردم از ترس ذلت به سوی ذلت می شتابند.

(6) امام صادق علیه السلام :

لا ينبغي للمؤمن ان يذل نفسه (قال مفضل بن عمر): قلت : بما يذل نفسه ؟
قال : يدخل فيما يعتذر منه ؛ (515)

سزاوار نیست که مومن خود را خوار سازد - مفضل بن عمر می گوید: -
پرسیدم چگونه خود را خوار می کند؟ فرمودند: دست به کاری زند که موجب
عذر خواهی شود.

(7) امام علی عليه السلام :

المنية و لا الدنيا والتقل و لا التوسل ؛ (516)

مرگ آری اما پستی و خواری هرگز، به اندک ساختن آری اما دست سوی
این و آن دراز کردن هرگز.

(8) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

من اقر بالذل طائعا فليس منا اهل البيت ؛ (517)

هر کس آزادانه ذلت را بپذیرد از ما خاندان نیست .

(9) امام علی عليه السلام :

رضى (ب) الذل من كشف (عن) ضره ؛ (518)

کسی که از گرفتاری خود پرده بردارد، به خواری تن داده است .

(10) امام علی عليه السلام :

الصدق عز والجهل ذل ؛ (519)

راستی عزت است و نادانی ذلت .

53 - غیرت

(1) امام صادق علیه السلام :

ان الله غيور و يحب كل غيور و لغيرته حرم الفواحش ظاهرها و باطنها؛⁽⁵²⁰⁾
خداوند با غیرت است و مردان غیور را دوست دارد و از همین رو، زشتی ها
را چه آشکار و چه پنهان حرام کرده است .

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الغيرة من الايمان والميذاء من النفاق؛⁽⁵²¹⁾
غیرت از ایمان است و بی بندوباری از نفاق .

(3) امام علی علیه السلام :

... اياك والتغاير في غير موضع غيرة فان ذلك يدعو الصحيحة الى السقم
والبريئة الى الريب ...؛⁽⁵²²⁾

از غیرت نابجا پرهیزید زیرا این کار، زن درستکار را به انحراف و زن
پاکدامن را به تردید می کشاند.

(4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ان الله تعالى ليبغض الرجل يدخل عليه في بيته فلا يقاتل؛⁽⁵²³⁾
خدای متعال ، بی گمان نفرت دارد از مردی که به زور وارد خانه اش شوند
و او نجنبند.

(5) امام علی علیه السلام :

عفته (الرجل) علی قدر غیرته؛⁽⁵²⁴⁾
پاکدامنی مرد به اندازه غیرت اوست .

(6) امام علی علیه السلام :

غیرة المؤمن بالله سبحانه ؛ (525)

غیرت مومن به خاطر خداوند سبحان است .

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

كان ابراهيم ابي غيورا وانا اغير منه واءرغم الله انف من لا يغار من

المومنين ؛ (526)

پدرم ابراهیم با غیرت بود و من با غیرت تر از اویم . خدا بینی مومنی را که

غیرت ندارد، به خاک می مالد.

(8) امام علی علیه السلام :

على قدر الحمية تكون الغيرة ؛ (527)

غیرت به اندازه تعصب و ننگ داشتن بستگی دارد.

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ءءلا وان الله حرم الحرام وحد الحدود و ما اءءء اءغير من الله ومن غيرته حرم

الفواحش ؛ (528)

بدانید که خدا حرام را ممنوع فرموده و حدود آن را مشخص کرده است و

احدی غیرت مندتر از خدا نیست و از غیرت اوست که زشتی ها را حرام

فرموده است .

(10) امام علی علیه السلام :

ءلم یبلغنی عن نساءكم اءنهن یزاحمن العلوج الاسواق اءلا تغارون ؟ من لم

یغر فلا خیر فیہ ؛ (529)

به من خبر رسیده که زنانتان در بازار تنه شان به تنه مردان بی ایمان و

لاابالی می خورد آیا غیرت ندارید؟! کسی که غیرت ندارد خیری در او نیست .

54 - همت

امام علی علیه السلام :

الشرف بالهمم العالية لا بالرمم البالية ؛ ⁽⁵³⁰⁾

شرافت به همت های بلند است نه به استخوان های پوسیده .

(2) امام علی علیه السلام :

الفعل الجمیل ینبی عن علو الهمة ؛ ⁽⁵³¹⁾

کردار زیبا از بلندی همت خبر می دهد.

(3) امام علی علیه السلام :

الطاعة همة الاکياس ، المعصية همة الارجاس ؛ ⁽⁵³²⁾

فرمانبری از خداوند همت زیرکانه است . نافرمانی از خدا همت پلیدانه است

(4) امام علی علیه السلام :

اءشرف الهمم رعاية الذمام ؛ ⁽⁵³³⁾

شریف ترین همت ها نگهداری حق و حرمت ها و رعایت عهد و پیمان

هاست .

(5) امام علی علیه السلام :

الكف عما فی ایدی الناس عفة و کبر همة ؛ ⁽⁵³⁴⁾

طمع نداشتن به آنچه در نزد مردم است ، (نشان) عزت نفس و بلند همتی

است .

(6) امام علی علیه السلام :

من شرف الهممة لزوم القناعة ؛ (535)

پایبندی به قناعت ، از والایی همت است .

(7) امام علی علیه السلام :

اقصر همتك علی ما یلزمک و لا تخض فیما لا ینیک ؛ (536)

همت خود را صرف چیزهایی کن که به آن نیاز داری و آنچه را به کار تو

نمی آید پی گیری مکن .

(8) امام علی علیه السلام :

نعوذ بالله من المطامع الدنیه والهمم الغیر المرضیه ؛ (537)

به خدا پناه می برم از مطامع پست و همت ها و خواسته های ناپسند.

(9) امام علی علیه السلام :

ان سمت همتك لاصلاح الناس فابداء بنفسک ، فان تعاطیک صلاح غیرک و

ءانت فاسد ءکبر العیب ؛ (538)

اگر همت والای اصلاح مردم را در سرداری ، از خودت آغاز کن ، زیرا

پرداختن تو به اصلاح دیگران ، در حالی که خود فاسد باشی بزرگترین عیب

است .

(10) امام علی علیه السلام :

ما ءبعد الخیر ممن همته بطنه وفرجه ؛ (539)

چه دور است خیر و خوبی از کسی که هم و غمش شکم و شرمگاه اوست .

55 - روانشناسی

(1) امام علی علیه السلام :

الناس كالشجر شرابه واحد وثمره مختلف ؛ ⁽⁵⁴⁰⁾

مردم همانند درختانند که آبشان یکی است و میوه هایشان گوناگون .

(2) امام علی علیه السلام :

الناس الى اءشكالهم اءمیل ؛ ⁽⁵⁴¹⁾

مردم به همانند خود، بیشتر تمایل دارند.

(3) امام صادق علیه السلام :

النوم راحة للجسد والنطق راحة للروح و السكوت راحة للعقل ؛ ⁽⁵⁴²⁾

خواب ، آرام بخش جسم است ، سخن گفتن آسایش روح است و سکوت ،

سبب راحتی عقل است .

(4) امام علی علیه السلام :

ان للقلوب شهوة و كراهة واقبالا وادبار فاتوها من اقبالها وشهوتها، فان القلب

اذا اكره عمی ؛ ⁽⁵⁴³⁾

دلها را حالت خواستن و ناخواستن و روی آوردن و پشت کردن است . از راه

خواسته ها و تمایلات سراغ قلبها بروید، چرا که اگر دل را به کار مجبور نکنید

کور می شود.

(5) امام علی علیه السلام :

من لم يحسن ظنه استوحش من كل اءحد؛ ⁽⁵⁴⁴⁾

آن کس که گمان خود را نیکو نسازد (و بدبین باشد) از هر کسی وحشت می کند.

(6) امام علی علیه السلام :

الناس اعداء ماجهلوا؛ ⁽⁵⁴⁵⁾

مردم ، با آنچه نمی دانند دشمن اند.

(7) امام علی علیه السلام :

خوافی الاخلاق تکشفها المعاشرة ؛ ⁽⁵⁴⁶⁾

خصلت ها و اخلاق پنهان را، معاشرت آشکار می سازد.

(8) امام صادق علیه السلام :

رجلا يساءل ابا عبد الله عليه السلام فقال : الرجل يقول اءودك ، فكيف اءعلم اءنه

يودني ؟ فقال : امتحن قلبك ، فان كنت توده فانه يودك ؛ ⁽⁵⁴⁷⁾

شخصی از امام صادق علیه السلام پرسید: گاهی به من گفته می شود: دوستت دارم

. از کجا بدانم که (راست می گوید و) دوستم دارد؟ حضرت فرمودند: قلب

خودت را بیازمای ، پس اگر تو او را دوست داری ، بدان که او نیز تو را دوست

دارد.

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

بموت النفس تكون حياة القلب و بحياة القلب البلوغ الى الاستقامة ؛ ⁽⁵⁴⁸⁾

زیر پا گذاشتن هوا و هوس ، دل را زنده می کند و زنده دلی ، سبب استقامت

است .

(10) امام صادق علیه السلام :

من ساء خلقه عذب نفسه ؛ ⁽⁵⁴⁹⁾

هر کس بد اخلاق باشد، خودش را شکنجه و آزار می دهد.

(1) امام علی علیه السلام :

ان فی الانسان عشر خصال یظهرها لسانه : شاهد ینبر عن الضمیر و حاکم یفصل بین الخطاب وناطق یردبه الجواب و شافع یدرک به الحاجة و واصف یعرف به الاشیاء و امیر یاءمر بالحسن و واعظ ینهی عن القبیح و معز تسکن به الاحزان و حاضر تجلی به الضغائن و مونتق تلتذ به الاسماع ؛ ⁽⁵⁵⁰⁾

در انسان ده خصلت وجود دارد که زبان او آنها را آشکار می سازد، زبان گواهی است که از درون خبر می دهد. گویایی است که بوسیله آن به پرسش ها پاسخ داده می شود. واسطه ای است که با آن مشکل برطرف می شود. وصف کننده ای است که با آن اشیاء شناخته می شود. فرماندهی است که به نیکی فرمان می دهد. اندرزگویی است که از زشتی باز می دارد. تسلیت دهنده ای است که غمها به آن تسکین می یابد. حاضری است که به وسیله آن کینه ها برطرف می شود و دلربایی است که گوشها بوسیله آن لذت می برند.

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

من کان یومن بالله والیوم الاخر فلیقل خیرا ً و لیسکت ؛ ⁽⁵⁵¹⁾
هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید سخن خیر بگوید یا سکوت نماید.

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

جمال الرجل فصاحة لسانه ؛ ⁽⁵⁵²⁾

زیبایی مرد به شیوایی زبان اوست .

(4) امام باقر علیه السلام :

ان هذا اللسان مفتاح كل خير وشر فينبغي للمؤمن ان يختم على لسانه كما
يختم على ذهبه وفضته ؛ ⁽⁵⁵³⁾

براستی که این زبان کلید همه خوبیها و بدیهاست پس سزاوار است که مومن
بر زبان خود مهر زند، همان گونه که بر (کیسه) طلا و نقره خود مهر می زند.

(5) امام علی علیه السلام :

ما اءضمر اءحد شیئا الا ظهر فی فلتات لسانه وصفحات وجهه ؛ ⁽⁵⁵⁴⁾
هیچ کس چیزی را در دل پنهان نداشت ، جز این که در لغزش های زبان و
خطوط چهره او آشکار شد.

(6) امام سجاد علیه السلام :

حق اللسان اكرامه عن الخنى وتعويده الخير وترك الفضول التى لا فائدة لها
والبر بالناس و حسن القول فيهم ؛ ⁽⁵⁵⁵⁾

حق زبان ، دور داشتن آن از زشت گویی ، عادت دادنش به خیر و خوبی ،
ترک گفتار بی فایده و نیکی به مردم و خوشگویی درباره آنان است .

(7) امام علی علیه السلام :

اللسان سبع ان خلی عنه عقر ؛ ⁽⁵⁵⁶⁾

زبان ، درنده ای است که اگر رها شود، گاز می گیرد.

(8) امام صادق علیه السلام :

اذا اءراد الله بعبد خزيا اءجرى فضيحتة على لسانه ؛ ⁽⁵⁵⁷⁾

هر گاه خداوند بخواهد بنده ای را رسوا کند، از طریق زبانش او را رسوا می
کند.

(9) امام سجاد علیه السلام :

ان لسان ابن آدم یشرف کل یوم علی جوارحه فیقول : کیف اءصباحتم ؟
فیقولون : بخیر ان ترکتنا! ویقولون : الله الله فینا! ویناشدونه ویقولون : انما نشاب
بک ونعاقب بک ؛ (558)

زبان آدمیزاد، هر روز به اعضای او نزدیک می شود و می گوید: چگونه اید؟
آنها می گویند: اگر تو ما را به خودمان واگذاری ، خوب هستیم و می گویند: از
خدا بترس و کاری به ما نداشته باش : و او را سوگند می دهند و می گویند: ما
فقط به واسطه تو پاداش می یابیم و به واسطه تو، مجازات می شویم .
(10) امام علی علیه السلام :

احبس لسانک قبل اءن یطیل حبسک ویردی نفسک فلا شی ء اءولی بطول
سجن من لسان یعدل عن الصواب و یتسرع الی الجواب ؛ (559)
پیش از آنکه زبانت تو را به زندان طولانی و هلاکت در افکند، او را زندانی
کن ، زیرا هیچ چیز به اندازه زبانی که از جاده ثواب منحرف می شود و به
جواب دادن می شتابد، سزاوار زندانی شدن دراز مدت نیست .

57 - غیبت

(1) رسول اکرم ﷺ :

اءتدرون ما الغيبة ؟ قالوا: الله و رسوله اءعلم ، قال : ذكرک اءخاک بما یکره
قیل : اءراءیت ان کان فی اءخی ما اءقول ؟ قال : ان کان فیہ ما تقول فقد اغتبتہ
وان لم یکن فیہ ما تقول فقد بهتہ ؛ (560)

آیا می دانید غیبت چیست ؟ عرض کردند: خدا و پیامبر او بهتر می داند
فرمودند: این که از برادرت چیزی بگویی که دوست ندارد. عرض شد: اگر آنچه
می گویم در برادرم بود چه ؟ فرمودند: اگر آنچه می گویی در او باشد، غیبتش
کرده ای و اگر آنچه می گویی در او نباشد، به او تهمت زده ای .

(2) رسول اکرم ﷺ :

من اغتاب مسلما ءو مسلمة لم یقبل الله صلاته ولا صیامه اربعین یوما ولیلة
الا ءن یغفر له صاحبه ؛ (561)

هر کس از مرد یا زن مسلمانی غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و
روزه او را نپذیرد مگر این که غیبت شونده او را ببخشد.

(3) امام صادق ؑ :

الغیبة ءن تقول فی اءخیک ما ستره الله علیه وءما الامر الظاهر فیہ مثل الحدة
والعجلة فلا؛ (562)

غیبت آن است که درباره برادرت چیزی بگویی که خداوند آن را پوشیده نگه
داشته است ، اما (گفتن) خصلتهای آشکاری چون تندخویی و شتاب زدگی
غیبت نیست .

(4) امام صادق عليه السلام :

إذا جاهر الفاسق بفسقه فلا حرمة له ولا غيبة ؛ (563)

هر گاه شخص فاسق و گنهکار آشکارا گناه کند، نه حرمتی دارد و نه غیبتی .

(5) امام علی عليه السلام :

السامع للغيبة كالمغتتاب ؛ (564)

شنونده غیبت ، مانند غیبت کننده است .

(6) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

كفارة الاغتياب اءن تستغفر لمن اغتبته ؛ (565)

کفاره غیبت این است که برای شخصی که از او غیبت کرده ای آمرزش

بطلبی .

(7) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

إذا وقع في الرجل و اءنت في ملا، فكن للرجل ناصرا وللقوم زاجرا و قم عنهم

؛ (566)

اگر در میان جمعی بودی و از کسی غیبت شد، او را یاری کن و آن جمع را

از غیبت کردن بازدار و از میانشان برخیز و برو .

(8) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

الغيبة اسرع في دين الرجل المسلم من الاكلة في جوفه ؛ (567)

غیبت کردن در (نابودی) دین مسلمان موثرتر از خوره در درون اوست .

(9) امام باقر عليه السلام :

من اغتیب عنده اءخوه المومن فنصره و اءعانه نصره الله في الدنيا و الاخرة و

من اغتیب عنده اءخوه المومن فلم ينصر (و لم يعنه) ولم يدفع عنه وهو يقدر علی

نصرته و عونہ الاخفزه الله في الدنيا و الاخرة ؛ (568)

کسی که در حضور او از برادر مومنش غیبت شود و او به یاریش برخیزد، خداوند در دنیا و آخرت او را یاری دهد و کسی که در حضور او از برادر مومنش غیبت شود و او با آن که می تواند یاریش کند به یاری او برخیزد و از وی دفاع نکند، خداوند او را در دنیا و آخرت پست گرداند.

(10) رسول اکرم ﷺ :

یوتی باءحد یوم القیامة یوقف بین یدی الله ویدفع الیه کتابه فلایری حسناته فبقول : الهی ، لیس هذا کتابی فانی لاءری فیها طاعتی؟! فیقال له : ان ربک لایضل ولاینسی ذهب عملک باغتیاب الناس ثم یوتی بآخر ویدفع الیه کتابه فیری فیها طاعات کثیرة فبقول : الهی ما هذا کتابی فانی ما عملت هذه الطاعات فبقول : لان فلانا اغتابک فدفعت حسناته الیک ؛ (569)

روز قیامت فردی را می آوردند و در پیشگاه خداوند نگه می دارند و کارنامه اش را به او می دهند، اما حسنات خود را در آن نمی بیند، عرض می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من در آن طاعات خود را نمی بینم به او گفته می شود: پروردگار تو نه خطا می کند و نه فراموش . عمل تو به سبب غیبت کردن از مردم بر باد رفت . سپس مرد دیگری را می آورند و کارنامه اش را به او می دهند. در آن طاعت بسیاری را مشاهده می کند. عرض می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من این طاعات را به جا نیاورده ام! گفته می شود: فلانی از تو غیبت کرد و من حسنات او را به تو دادم .

58 - سلام

(1) رسول اکرم ﷺ :

ان اءولى الناس بالله و برسوله من بدا بالسلام ؛ (570)
نزدیکترین مردم به خدا و رسول او کسی است که آغازگر سلام باشد.

(2) امام علی علیہ السلام :

السلام سبعون حسنة تسعة وستون للمبتدی وواحدة للراد؛ (571)
سلام هفتاد ثواب دارد که شصت و نه تای آن برای سلام کننده است و یکی
برای جواب دهنده .

(3) رسول اکرم ﷺ :

یسلم الصغیر علی الکبیر، و یسلم الواحد علی الاتین ، و یسلم القلیل علی
الکثیر، و یسلم الراكب علی الماشی ، و یسلم المار علی القائم ، و یسلم القائم علی
القاعد؛ (572)

کوچک به بزرگ سلام کند و یک نفر به دو نفر و عده کمتر به عده بیشتر و
سواره به پیاده و رهگذر به ایستاده و ایستاده به نشسته .

(4) امام صادق علیہ السلام :

اسلام قبل الکلام ؛ (573)

نخست سلام ، سپس کلام .

(5) رسول اکرم ﷺ :

البادی بالسلام بری ء من الکبر؛ (574)

سلام کننده ، از تکبر به دور است .

(6) رسول اکرم ﷺ :

خمس لا ادعهن حتى الممات ... والتسليم على الصبيان لتكون سنة من بعدی ؛ (575)

پنج چیز است که تا زنده ام رهايش نمی کنم ... و سلام کردن به کودکان تا بعد از من سنت شود.

(7) رسول اکرم ﷺ :

افش السلام يكثر خير بيتك ؛ (576)

سلام را رواج ده تا خیر و برکت خانه ات زیاد شود.

(8) امام باقر علیہ السلام :

ان الله يحب اطعام الطعام وافشاء السلام ؛ (577)

خداوند غذا دادن و به همه سلام کردن را دوست دارد.

(9) رسول اکرم ﷺ :

ان من موجبات المغفرة بذل السلام وحسن الكلام ؛ (578)

یکی از موجبات مغفرت ، سلام کردن و سخن نیکو گفتن است .

(10) امام باقر علیہ السلام :

فی قول الله عزوجل : (فاذا دخلتم بيوتا فسلموا على انفسكم) هو تسليم الرجل على اهل البيت حين يدخل ، ثم يردون عليه ، فهو سلامكم على انفسكم ؛ (579)

درباره آیه «هر گاه وارد خانه هایی شدید به خودتان سلام کنید» فرمود: منظور سلام کردن مرد به اهل خانه است در هنگام وارد شدن به آن و جواب دادن اهل خانه به او. پس ، این سلام شماست به خود شما.

59 - شوخی

(1) امام باقر علیه السلام :

ان الله عزوجل يحب المداعب في الجماعة بلا رفث؛ (580)

خداوند عزوجل دوست دارد کسی را که در میان جمع شوخی کند به شرط آن که ناسزا نگوید.

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

انی اءمزح و لا اءقول الا حقا؛ (581)

من شوخی می کنم ، اما جز حق نمی گویم .

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

المومن دعب لعب والمنافق قطب غضب؛ (582)

مومن شوخ و شنگ است و منافق اخمو و عصبانی .

(4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اءتت امراءة عجوز الى النبی صلی الله علیه و آله و سلم فقال لا تدخل الجنة عجوز، فبکت ، فقال : انک لست یومئذ بعجوز، قال الله تعالی : (اناء انشاءناهن انشاء فجعلناهن اءبکارا)؛ (583)

پیر زنی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد. حضرت به او فرمودند: پیر به بهشت نمی رود. پیرزن گریست . حضرت فرمودند: تو در آن روز پیر نخواهی بود. خدای متعال می فرماید: «ما آنان را آفرینش نوینی بخشیدیم و همه را دوشیزه قرار دادیم» .

(5) امام کاظم علیه السلام :

ان رسول الله ﷺ كان ياء تيه الاعرابي فيهدى له الهدية ، ثم يقول مكانه :
اعطينا ثمن هديتنا فيضحك رسول الله ﷺ و كان اذا اغتم يقول : ما فعل
الاعرابي؟! ليتناه اء تانا؛ (584)

باديه نشيني بود كه نزد رسول خدا ﷺ مي آمد و براي آن حضرت هديه
مي آورد و همان جا مي گفت : يول هديه ما را بده و رسول خدا ﷺ مي
خنديدند. آن حضرت هر گاه اندوهگين مي شدند، مي فرمودند، آن باديه نشين
چه شد؟ كاش نزد ما مي آمد.

(6) امام علي عليه السلام :

كثر المزاح تذهب البهاء وتوجب الشحناء؛ (585)

شوخی زیاد، ارج و احترام را می برد و موجب دشمنی می شود.

(7) امام علي عليه السلام :

من كثر مزاحه استجهل ؛ (586)

هر کس زیاد شوخی کند، نادان شمرده می شود.

(8) امام علي عليه السلام :

رب هزل عاد جدا؛ (587)

چه بسا شوخی ای که جدی می شود.

(9) رسول اکرم ﷺ :

لا يبلغ العبد صريح الايمان حتى يدع المزاح والكذب ويدع المرء وان كان

محققا؛ (588)

بنده به ایمان ناب نرسد، مگر آن که شوخی و دروغ را ترک گوید و مجادله

(بگومگو) را رها کند، هر چند حق با او باشد.

(10) امام صادق عليه السلام :

اذاءحببت رجلا فلا تمازحه ولا تماره ؛ (589)

هر گاه کسی را دوست داشتی ، با او نه شوخی کن نه مجادله .

(1) فی الحدیث القدسی :

یا احمد ان العبادۃ عشرة اءجرا: تسعة منها طلب الحلال فاذا طيبت مطعمك
ومشربك فاءنت في حفظي وكنفي ؛⁽⁵⁹⁰⁾

در حدیث قدسی آمده است که خداوند می فرماید: ای احمد همانا عبادت ده
جزء است که نه جزء آن طلب روزی حلال است ، پس چون خوراکی و
نوشیدنی خود را پاک کردی در پناه و حمایت من هستی .

(2) رسول اکرم ﷺ :

طلب الحلال واجب علی کل مسلم ؛⁽⁵⁹¹⁾

کسب در آمد حلال ، بر هر مسلمانی واجب است .

(3) امام علی عليه السلام :

ان العبد ليحرم نفسه الرزق الحلال بترك الصبر، و لا يزداد على ما قدر له ؛⁽⁵⁹²⁾
بنده به سبب بی صبری ، خودش را از روزی حلال محروم می کند و بیشتر
از روزی مقدر هم نصیبش نمی شود.

(4) امام صادق عليه السلام :

الفضل بن ابي قرة : دخلنا على ابي عبد الله عليه السلام وهو يعمل في حائط له
فقلنا: جعلنا الله فداك : دعنا نعمل لك او تعمله الغلمان ، قال : لادعوني فاني
ءشتهي اءن يراني الله عزوجل اءعمل بيدي وءطلب الحلال في اءذى نفسي ؛⁽⁵⁹³⁾

پاورقی ها 510- غررالحکم 8217/253/5.

511- تحف العقول ص 215.

- 512- تحف العقول ص 360.
- 513- احقاق الحق 601/11.
- 514- غررالحكم 2172/156/2.
- 515- مشكاة الانوار ص 103.
- 516- نهج البلاغه حكمت 396.
- 517- تحف العقول ص 58.
- 518- تحف العقول ص 201.
- 519- تحت العقول ص 356.
- 520- كافي 1/5345/5.
- 521- نهج الفصاحه ح 2045.
- 522- نهج البلاغه از نامه 31.
- 523- كنز العمال 7074/387/3.
- 524- نهج البلاغه حكمت 47.
- 525- غررالحكم 6395/379/4.
- 526- بحار الانوار 33/248/103.
- 527- غررالحكم 6175/311/4.
- 528- امالي صدوق 348/1.
- 529- كنز العمال 8735/780/3.
- 530- غررالحكم 1991/106/2.
- 531- غررالحكم 1388/365/1.
- 532- غررالحكم 617 و 616/162/1.
- 533- غررالحكم 3305/463/2.
- 534- غررالحكم 1387/365/1.
- 535- غررالحكم 9435/44/6.
- 536- غررالحكم 2303/182/2.
- 537- غررالحكم 9974/175/6.
- 538- غررالحكم 3749/23/3.
- 539- غررالحكم 9642/93/6.

- 540- غررالحكم 2097/136/2.
- 541- بحارالانوار 100/92/78.
- 542- من لا يحضره الفقيه 5865/402/4.
- 543- نهج البلاغه حكمت 193.
- 544- غررالحكم 9084/442/5.
- 545- نهج البلاغه حكمت 438.
- 546- غررالحكم 5099/466/3.
- 547- كافي 2/652/2.
- 548- مستدرک الوسایل 12813/226/11.
- 549- كافي 4/321/2.
- 550- كافي 4/20/8.
- 551- نهج الفصاحه ح 2915.
- 552- كنز العمال 28775/152/10.
- 553- تحف العقول ص 298.
- 554- نهج البلاغه حكمت 26.
- 555- بحارالانوار 41/286/71.
- 556- نهج البلاغه حكمت 60.
- 557- بحارالانوار 101/228/78.
- 558- بحارالانوار 14/278/71.
- 559- غررالحكم 2437/223/2.
- 560- الترغيب و الترهيب 31/515/3.
- 561- بحارالانوار 53/258/75.
- 562- بحارالانوار 7/246/75.
- 563- بحارالانوار 32/253/75.
- 564- غررالحكم 1171/307/1.
- 565- امالي طوسي ص 192.
- 566- كنز العمال 8028/586/3.
- 567- كافي 1/357/2.

- 568- ثواب الاعمال ص 148.
- 569- جامع الاخبار ص 412.
- 570- بحارالانوار 50/12/76.
- 571- بحارالانوار 46/11/76.
- 572- كنز العمال 25321/126/9.
- 573- جامع الاخبار 596/231.
- 574- كنز العمال 25265/117/9.
- 575- خصال ص 271.
- 576- خصال ص 181.
- 577- محاسن 7/388/2.
- 578- جامع الاخبار 591/230.
- 579- بحارالانوار 16/5/76.
- 580- كافي 4/663/2.
- 581- شرح نهج البلاغه 330/6.
- 582- تحف العقول ص 49.
- 583- تنبيه الخواطر 112/1.
- 584- كافي 1/663/2.
- 585- غررالحكم 7126/597/4.
- 586- غررالحكم 7883/183/5.
- 587- تحف العقول ص 85.
- 588- الترغيب و الترهيب 20/594/3.
- 589- كافي 9/664/2.
- 590- مستدرک سفينة البحار 378/2.
- 591- كنز العمال 9204/5/4.
- 592- شرح نهج البلاغه 160/3.
- 593- الفقيه 3595/163/3.

فضل بن ابی قره : خدمت امام صادق علیه السلام که در باغش مشغول کار بود رسیدم و عرض کردم : خدا ما را فدای شما کند، اجازه بدهید ما برایتان کار کنیم یا غلامان این کار را انجام دهند. حضرت فرمودند: نه ، مرا به حال خود بگذارید، زیرا دوست دارم خداوند عزوجل مرا در حال کار کردن و زحمت کشیدن برای کسب روزی حلال ببیند.

(5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

حق الولد علی والده ... اءن لایرزقه الا طیباً؛ ⁽⁵⁹⁴⁾

حق فرزند بر پدرش این است که ... جز از راه حلال ، روزی او را تامین نکند.

(6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا علی من اءکل صفادینه ، ورق قلبه ، ودمعت عیناه من خشية الله تعالی ولم یکن لدعوته حجاب ؛ (595)

ای علی هر کس حلال بخورد، دینش صفا می یابد، رقت قلب پیدا می کند، چشمانش از ترس خداوند متعال پر اشک می شود و برای (استجابت) دعایش مانعی نمی باشد.

(7) امام صادق علیه السلام :

الغلام ... یتعلم الحلال و الحرام سبع سنین ؛ ⁽⁵⁹⁶⁾

فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید.

(8) امام باقر علیه السلام :

والله لحديث تصیبه من صادق فی حلال و حرام خیر لک مما طلعت علیه الشمس حتی تغرب ؛ ⁽⁵⁹⁷⁾

به خدا قسم اگر از شخصی راستگو حدیثی درباره حلال و حرام بشنوی ؛ از آنچه که آفتاب برای آن طلوع و غروب می کند برای تو بهتر است .

(9) امام صادق علیه السلام :

لا خیر فی من لا یحب جمع المال من حلال فیکف به وجهه ویقضى به دینه ؛
(598)

خیری در آن کس نیست که دوست ندارد از راه حلال مالی بدست آورد که آبرویش را حفظ و قرضش را با آن ادا نماید.

(10) امام علی علیه السلام :

من یکتسب مالا من غیر حله یصرفه فی غیر حقه ؛ (599)

هر کس مالی را از راه غیر حلال بدست آورد، آن را در راه غیر حق مصرف خواهد نمود.

61 - حرام

(1) امام علی علیه السلام :

ما نهی الله سبحانه عن شیء الا واءغنی عنه ؛ ⁽⁶⁰⁰⁾

خدای سبحان انسان را از هیچ چیزی نهی نفرموده جز آن که او را از آن بی نیاز کرده است .

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

من اعرض عن محرم اءبد الله به عبادة تسره ؛ ⁽⁶⁰¹⁾

هر کس از حرام دوری کند، خداوند به جای آن عبادتی که او را شاد کند نصیبش می گرداند.

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

العبادة مع اءكل الحرام كالبناء على الرمل - وقیل : على الماء؛ ⁽⁶⁰²⁾

عبادت با خوردن حرام همانند ساختن بنایی است بر روی شن «و به قولی : بر روی آب» .

(4) امام صادق علیه السلام :

كسب الحرام یبین فی الذریة ؛ ⁽⁶⁰³⁾

در آمد حرام (اثرش) در فرزندان آشکار می شود.

(5) امام سجاد علیه السلام :

و اء ما حق یدك فاءن لا تبسطها الی ما لا یحل لك فتنال بما تبسطها الیه من

الله العقوبة فی الاجل ومن الناس بلسان الائمة فی العاجل ...؛ ⁽⁶⁰⁴⁾

حق دست این است که آن را به حرام نگشایی که آن مایه کیفر خدا در
قیامت و سرزنش مردم در دنیا است ...

(6) ابوالحسن عليه السلام امام کاظم عليه السلام :

یا داود ان الحرام لاینمی وان نمی لایبارک له فیه وما اءنفقه لم یوجر علیه وما
خلفه کان زاده الی الناز؛ ⁽⁶⁰⁵⁾

ای داود! مال حرام رشد نمی کند و اگر هم رشد کند برای صاحبش برکت
ندارد و اگر از آن چیزی انفاق کند پاداشی نخواهد دید و آنچه پس از خود بر
جای گزارد، ره توشه او به سوی دوزخ است .

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

من اءصاب مالا من مهاوش اذهبه الله فی نهابر؛ ⁽⁶⁰⁶⁾

هر کس مالی از حرام بدست آورد، خداوند در حوادث سخت آن را از بین
می برد.

(8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

من کسب مالا من غیر حله اءفقره الله ؛ ⁽⁶⁰⁷⁾

هر کس از حرام مالی به دست آورد، خداوند به فقر مبتلایش خواهد نمود.

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

من اءکل الحلال اءربعین یوما نور الله قلبه . وقال ان لله ملکا ینادی علی بیت
المقدس کل لیلة من اءکل حراما لم یقبل الله منه صرفا و لا عدلا والصرف النافلة
والعدل الفریضة ؛ ⁽⁶⁰⁸⁾

هر کس چهل روز حلال بخورد، خداوند قلبش را نورانی فرماید. و فرمودند:
خدای را فرشته ای است در بیت المقدس که هر شب ندا می دهد هر کس حرام
خورد خداوند کار مستحب و واجبی را از او قبول نمی کند.

(10) رسول اکرم ﷺ :

لا يقدر رجل على حرام ثم يدعه ليس به الا مخافة الله الا اءبد له الله فسى
عاجل الدنيا قبل الاخرة ما هو خير له من ذلك ؛ (609)
هر کس بتواند کار حرامی انجام دهد و آن را فقط از ترس خدا فرو گزارد،
خداوند در همین دنیا، پیش از آخرت بهتر از آن را به او عوض می دهد.

62 - روزی

(1) رسول اکرم ﷺ :

خیر الرزق ما یکفی ؛ ⁽⁶¹⁰⁾

بهترین روزی آن است که انسان را کفایت کند.

(2) رسول اکرم ﷺ :

من اکل من کد یده حلالا فتح له ابواب الجنة یدخل من ائبها شاء؛ ⁽⁶¹¹⁾

هر کس از دسترنج حلال خود روزی خورد، درهای بهشت به روی او

گشوده می شود تا از هر کدام که بخواهد وارد شود.

(3) امام علی علیه السلام :

اعلموا ان وان ضعف حیلته ، و وهنت مکیدته انه لن ینقص مما قدر الله له

، و ان قوی فی شدة الحیلة و قوة المکیدة انه لن یزاد علی ما قدر الله له ؛ ⁽⁶¹²⁾

بدانید که آنچه خداوند برای بنده مقدر کرده است ، بی کم و کاست به او می

رسد هر چند در چاره اندیشی و پیدا کردن راه های کسب روزی ناتوان باشد و

نیز بیش از آنچه خداوند برایش مقدر کرده به او نرسد، هر چند بسیار زرنگ و

چاره اندیش باشد.

(4) امام باقر علیه السلام :

لیس من نفس الا وقد فرض الله لها رزقها حلالا یاءتیها فی عافیة ، وعرض

لها بالحرام من وجه آخر، فان هی تناولت من الحرام شیئا قاصها به من الحلال

الذی فرض الله لها، وعند الله سواهما فضل کبیر؛ ⁽⁶¹³⁾

خداوند برای هر کس روزی حلالی مقرر داشته که به سلامت به او خواهد رسید. از سوی دیگر روزی حرام نیز روزی او قرار داده است که اگر انسان روزی خود را از آن حرام به دست آورد خداوند در عوض روزی حلالی را که برای او مقدر کرده است از او باز خواهد داشت و غیر از این دو روزی (حلال و حرام) روزی های فراوان دیگری نیز نزد خداوند هست .

(5) امام باقر علیه السلام :

اللهم ارزقني رزقا حلالا يكفيني ولا ترزقني رزقا يطغيني و لا تبتليني بفقر
اء شقى به مضيقاء على ...؛⁽⁶¹⁴⁾

خدایا روزی کن مرا رزق حلالی که کفایت کند و روزی مکن آن رزقی که به سرکشی ام کشاند و مرا به فقری گرفتار نساز که در تنگنایم قرار دهد و بدبخت شوم .

(6) امام حسن علیه السلام :

فان الرزق مقسوم واستعمال الحرص استعمال الماثم ؛⁽⁶¹⁵⁾

روزی قسمت شده است و حرص زدن سبب مبتلا شدن به گناهان می شود.

(7) امام علی علیه السلام :

اذا اء لطاءت الارزاق عليك فاستغفر الله يوسع عليك فيها؛⁽⁶¹⁶⁾

هر گاه در روزی تو تاءخیر و تنگی پدید آمد، آمرزش بخواه تا روزی را بر تو فراخ گرداند.

(8) امام صادق علیه السلام :

فی قوله تعالى (ویرزقه من حيث لا يحتسب) اءى يبارك فيما آتاه ؛⁽⁶¹⁷⁾

درباره آیه «و او را از جایی که گمانش را نمی برد روزی می دهد» فرمود: یعنی به آنچه که عطایش فرموده است برکت و فزونی می بخشد.

(9) رسول اکرم ﷺ :

من رضى بما رزقه الله قرت عينه ؛ (618)

هر کس به آنچه خداوند روزی اش کرده راضی باشد، خوش و خرم بماند.

(10) امام باقر علیه السلام :

ان العبد لیذنب الذنب فیزوی عنه الرزق ؛ (619)

بنده گناه می کند و به سبب آن روزی از او گرفته می شود.

63 - افزایش روزی

(1) رسول اکرم ﷺ :

من اءحب اءن یمد له فی عمره واءن یزاد فی رزقه فلیبر والذیه ولیصل رحمة
؛ (620)

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزیش زیاد شود به پدر و مادر
خود نیکی کند و صله رحم نماید.

(2) امام صادق علیه السلام :

من حسن بره فی اءهل بیته زید فی رزقه ؛ (621)

هر کس به شایستگی در حق خانواده اش نیکی کند، روزیش زیاد می شود.

(3) رسول اکرم ﷺ :

اربع تزید الرزق : حسن الخلق وحسن الجوار و کف الاذی وقلة الضجر؛ (622)

چهار چیز روزی را زیاد می کند: خوش اخلاقی ، خوشرفتاری با همسایه ،
اذیت نکردن و کم بی تابی کردن .

(4) امام صادق علیه السلام :

من حسنت نیته زید فی رزقه ؛ (623)

نیت خوب داشتن روزی را زیاد می کند.

(5) رسول اکرم ﷺ :

استنزلوا الرزق بالصدقة والبکور مبارک یزید فی جمیع النعم خصوصا فی

الرزق ... وطیب الکلام یزید فی الرزق ؛ (624)

با صدقه دادن روزی را فرود آورید، سحر خیزی برکت آور است و همه نعمت ها، مخصوصا روزی را زیاد می کند و خوش زبانی (هم) روزی را زیاد می کند.

(6) امام علی علیه السلام :

مواساة الاخ فی الله عزوجل یزید فی الرزق والبکور فی طلب الرزق یزید فی الرزق والاستغفار یزید فی الرزق واستعمال الامانة یزید فی الرزق وقول الحق یزید فی الرزق ؛ (625)

همدردی و یاری نمودن برادر (دینی) روزی را زیاد می کند، سحر خیزی در طلب روزی ، استغفار، امانت داری ، و حق گویی روزی را زیاد می کند.

(7) امام صادق علیه السلام :

البر یزید فی الرزق ؛ (626)

نیکوکاری روزی را زیاد می کند.

(8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لما قیل له : احب اءن یوسع علی فی الرزق ؟ - : دم علی الطهارة یوسع علیک فی الرزق ؛ (627)

به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرض شد: دوست دارم روزیم زیاد شود، فرمودند پیوسته با وضو باش .

(9) امام علی علیه السلام :

العسر یفسد الاخلاق ، التسهل یدر الارزاق ؛ (628)

سختگیری ، اخلاق را تباه می کند، آسان گیری روزی ها را سرازیر می کند.

(10) امام علی علیه السلام :

ترك الحرص يزيد في الرزق وشكر المنعم يزيد في الرزق واحتساب اليمين
الكاذبة يزيد في الرزق؛ ⁽⁶²⁹⁾
حرص نوزیدن روزی را زیاد می کند، شکر نعمت و دوری نمودن از قسم
دروغ روزی را زیاد می کند.

64 - قرض

(1) رسول اکرم ﷺ :

دخلت الجنة فراءيت على بابها: الصدقة بعشرة والقرض بثمانية عشر فقلت يا جبرئيل كيف صارت الصدقة بعشرة والقرض بثمانية عشر؟ قال : لان الصدقة تقع على يد الغنى والفقير والقرض لا يقع الا فى يد من يحتاج اليه ؛ (630)

وارد بهشت شدم ، دیدم بر در آن نوشته است (ثواب) صدقه ده برابر است و قرض هجده برابر. گفتم : ای جبرئیل چرا صدقه ده برابر و هجده قرض برابر است ؟ گفت : زیرا صدقه به دست نیازمند و بی نیاز می رسد اما قرض جز به دست کسی که به آن نیاز دارد، نمی رسد.

(2) رسول اکرم ﷺ :

من اءخذ اموال الناس يريد اءداءها اءدى الله عنه و من اءخذها يريد اتلافها اءلفه الله ؛ (631)

هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد پرداخت آن را داشته باشد خداوند آن را بپردازد (او را یاری می کند) و هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد تلف کردن داشته باشد خداوند آن را تلف کند.

(3) رسول اکرم ﷺ :

ان الله تعالى مع الدائن حتى يقضى دينه مالم يكن دينه فيما يكره الله ؛ (632)

خداوند یار قرض دار است تا قرض خود را بپردازد به شرط آن که قرض وی بر خلاف رضای خدا نباشد.

(4) رسول اکرم ﷺ :

من اقرض ملهوفاً فاءحسن طلبته استاءنف العمل واءعطاءه الله بكل درهم
اءلف قنطار من الجنة؛ (633)

هر کس به گرفتار و درمانده ای قرض بدهد و در پس گرفتن آن
خوش رفتاری کند (گناهانش پاک می شود) اعمالش را دوباره شروع می کند و
خداوند در برابر هر درهم، هزار قنطار (ثروتی فراوان) در بهشت به او عطا کند.
(5) رسول اکرم ﷺ :

من احتاج اليه اءخوه المسلم فى قرض و هو يقدر عليه فلم يفعل حرم الله
عليه ربح الجنة؛ (634)

کسی که برادر مسلمانش در قرضی به او نیاز پیدا کند و او بتواند قرض
بدهد و چنین نکند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.
(6) رسول اکرم ﷺ :

كما لا يحل لغريمك اءن يملكك وهو موسر فكذلك لا يحل لك اءن تعسره
اذا علمت اءنه معسر؛ (635)

همانطور که برای آن کسی که از تو قرض گرفته جایز نیست که اداء آن را به
تاخیر بیندازد، پس برای تو هم جایز نخواهد بود که با این که می دانی او
تنگدست است از او مطالبه کنی .
(7) امام رضا علیه السلام :

اعلم اءن من استدان دينا ونوى قضاءه ، فهو فى اءمان الله حتى يقضيه ، فان
لم ينو قضاءه فهو سارق؛ (636)

کسی که قرض بگیرد در صورتی که تصمیم داشته باشد آن را پس دهد در
امان خداست تا آن را اداء کند ولی اگر تصمیم نداشته باشد آن را به صاحبش
برگرداند، دزد محسوب می شود.

(8) رسول اکرم ﷺ :

من اراد تستجاب دعوته وامن تکشف کرته فلیفرج عن معسر؛ (637)
هر کس می خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد.

(9) رسول اکرم ﷺ :

اعقل من الدین تعش حرا؛ (638)
قرض کمتر گیر تا آزاد باشی .

(10) رسول اکرم ﷺ :

حوسب رجل ممن كان قبلکم فلم یوجد له من الخیر شیء الا انه کان رجلاً
موسراً وکان یخالط الناس وکان یامر غلمانہ اءن یتجاوزوا عن المعسر فقال الله
عزوجل لملائکته نحن اءحق بذلك منه تجاوزوا عنه ؛ (639)
یکی از گذشتگان را به حساب کشیدند و کار نیکی نداشت جز آن که
توانگری بود و با مردم داد و ستد داشت و به غلامان خود می گفت از مطالبه
واماندگان درگذرید خداوند به فرشتگان گفت : ما به گذشت از او سزاوارتریم ،
از او در گذرید.

65 - ربا

رسول اکرم ﷺ :

(1) ان الله عزوجل لعن آكل الربا وموئله و كاتبه وشاهديه ؛ (640)
خدای عزوجل رباخوار و ربا دهنده و نویسنده و شاهد بر آن را لعنت کرده است .

(2) امام صادق علیه السلام :

درهم ربا اعظم عند الله من سبعين زنية بذات محرم في بيت الله الحرام ؛ (641)
یک درهم ربا نزد خداوند سنگین تر است از هفتاد بار زناکردن با محارم در خانه خدا.

(3) امام باقر علیه السلام :

انما حرم الله عزوجل الربا لئلا يذهب المعروف ؛ (642)
خدای عزوجل ربا را حرام فرمود تا احسان کردن از بین نرود.

(4) امام صادق علیه السلام :

آكل الربا لا يخرج من الدنيا حتى يتخبطه الشيطان ؛ (643)
ربا خوار از دنیا نرود، تا آن که شیطان دیوانه اش کند.

(5) رسول اکرم ﷺ :

يا على ... لاتصاقد آكل الربا فانه يبارز الله لان الله تعالى قال : (فان لم تفعلوا فاءذنوا بحرب من الله ورسوله)؛ (644)

ای علی : با رباخوار رفاقت نکن ، زیرا او با خداوند به مبارزه برخاسته ، چون خدای متعال می فرماید: «اگر دست از رباخواری برنداشتید پس به خدا و رسولش اعلان جنگ دهید.

(6) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

معاشر الناس ، الفقه ثم المتجر، والله للربا في هذه الامة اخفى من دبيب النمل
علی الصفا؛ (645)

ای مردم ! ابتدا احکام را یاد بگیرید، سپس تجارت کنید! به خدا قسم که ربا در میان این امت ناپیدتر از حرکت مورچه بر روی تخته سنگ است .

(7) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

اءتيت ليلة اسرى بي على قوم بطونهم كالبيوت فيها الحيات تری من خارج
بطونهم فقلت : من هولاء يا جبرئيل ؟ قال : هولاء اءكلة الربا؛ (646)

شبی که به معراج رفتم بر مردمی گذشتم که شکمهایشان چون خانه ای بود و در آنها مارهایی وجود داشت که از بیرون شکمهایشان دیده می شد. پرسیدم : ای جبرائیل اینها کیستند؟ گفت : اینان رباخوارانند.

(8) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

من اءكل الربا ملا الله عزوجل بطنه من نار جهنم بقدر ما اءكل ، وان اءتسب منه مالا لا يقبل الله تعالى منه شيئا من عمله ، ولم يزل في لعنة الله والملائكة ما كان عنده منه قيراط (واحد)؛ (647)

هر کس ربا بخورد خداوند عزوجل به اندازه ربایی که خورده شکمش را از آتش دوزخ پر کند و اگر از طریق ربا مالی به دست آورد، خدای تعالی هیچ عمل او را نپذیرد و تا زمانی که قیراطی (کمتر مقدار) از مال ربا نزدش باشد، پیوسته خداوند و فرشتگانش او را نفرین کنند.

(9) امام صادق علیه السلام :

انه او كان الربا حلالا لترك الناس التجارات وما يحتاجون اليه فحرم الله الربا ليفر الناس من الحرام الى الحلال و الى التجارات و الى البيع و الشراء فيبقى ذلك بينهم في القرض ؛ (648)

براستی ، اگر ربا حلال بود، مردم تجارت و تلاش برای معاش را رها می کردند. به همین دلیل خداوند ربا را حرام کرد تا مردم از حرام به حلال و تجارت و خرید و فروش رو بیاورند و به یکدیگر قرض بدهند.

(10) امام صادق علیه السلام :

لما سئل عن قول الله عزوجل : (يمحق الله الربا ويربي الصدقات) وقد اءرى من ياكل الربا يربو ماله ؟ - : فاءى محق اءمحق من درهم ربا يمحق الدين فان تاب منه ذهب ماله وافتقر؛ (649)

مردی از امام صادق علیه السلام درباره آیه «خداوند ربا را نابود می کند و صدقات را افزایش می دهد» سؤال کرد و گفت : گاه کسی را می بینم که ربا می خورد و با این حال ثروتش زیاد می شود؟ حضرت فرمودند: کدام نابودی ، نابود کننده تر از یک درهم ربا که دین را نابود می کند. که اگر توبه هم کند ثروتش از دست می رود و فقیر می شود.

66 - صدقه

(1) رسول اکرم ﷺ :

کل معروف صدقه و ما وقى به المرء عرضه كتب له به صدقة ؛ (650)
هر کار نیکی صدقه است و هر چیزی که به وسیله آن آبروی کسی حفظ
شود برای او صدقه نوشته می شود.

(2) رسول اکرم ﷺ :

الصدقة تدفع البلاء وهي اءنجح دواء وتدفع القضاء وقد ابرم ابراما ولايذهب
بالادواء الا الدعاء والصدقة ؛ (651)
صدقه بلا را دفع می کند و موثرترین داروست ، صدقه قضای حتمی را دفع
می کند و درد بیماریها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نبرد.

(3) امام باقر ؑ :

ان الصدقة لتدفع سبعين بلية من بلايا الدنيا مع ميتة السوء، ان صاحبها
لايموت ميتة السوء اءبدا؛ (652)
صدقه ، هفتاد نوع از بلاهای دنیوی و بد مردن را دفع می کند. صدقه دهنده
هرگز دچار بد مردن نمی شود.

(4) امام صادق ؑ :

ان صدقة الليل تطفىء غضب الرب وتمحو الذنب العظيم و تهون الحساب
و صدقة النهار تنمر المال و تزيد في العمر؛ (653)

صدقه در شب ، خشم پروردگار را فرو می نشاند و گناه بزرگ را پاک می کند و حساب (قیامت) را آسان می گرداند و صدقه در روز ثروت می آورد و عمر را زیاد می کند.

(5) رسول اکرم ﷺ :

خير الصدقة ما اءبقت غني ؛ (654)

بهترین صدقه آن است که بی نیازی آورد.

(6) رسول اکرم ﷺ :

من مشى بصدقه الى محتاج كان له كءجر صاحبها من غير ان ينقض من اءجره شىء ؛ (655)

هر کس صدقه ای را به نیازمندی برساند، اجر آن صدقه را دارد و از اجر صدقه دهنده نیز چیزی کم نمی شود.

(7) رسول اکرم ﷺ :

لا صدقة وذورحم محتاج ؛ (656)

تا زمانی که خویشاوند نیازمند است ، به کسی دیگر نباید صدقه داد.

(8) رسول اکرم ﷺ :

ليس المسكين بالطواف ولا بالذى ترده التمرة والتمران واللقمة واللقتان ولكن المسكين المتعفف الذى لا يسأل الناس شيئا و لا يفتن له فيصدق عليه ؛ (657)

مسکین نه آن گدای دوره گرد است و نه آن کسی که یکی دو دانه خرما و یکی دو لقمه نان می گیرد و می رود، بلکه مسکین آن ناداری است که مناعت و عزت نفس دارد، به طوری که دست سؤال سوی مردم دراز نمی کند و کسی به تهیدستی او پی نمی برد تا به وی صدقه دهد.

(9) رسول اکرم ﷺ :

اءفضل الصدقه اءن تصدق و اءنت صحیح شحیح تاءمل العیش و تخشی الفقر
و لا تمهل حتی اذا بلغت الحلقوم قلت لفلان كذا و لفلان كذا اءلا و قد كان لفلان ؛
(658)

بهترین صدقه آن است که وقتی سالم هستی و به زندگی امیدداری و از دچار
شدن به فقر می ترسی ، صدقه بدهی و نگذاری وقتی که جانت به لب رسید (و
در بستر مرگ افتادی) بگویی : این مقدار مال فلان باشد و آن مقدار مال بهمان
، چون در آن هنگام مال فلان و بهمان خواهد شد.

(10) امام صادق علیه السلام :

كان اءبو عبدالله علیه السلام اذا اءتمم وذهب من اللیل شطره اءخذ جرابا فیه خبز
ولحم والدرهم فحمله علی عنقه ثم ذهب به الی اءهل الحاجة من اءهل المدینة
فقسمه فیهم و لایعرفونه فلما مضی اءبو عبدالله علیه السلام فقدوا ذلك فعلموا اءنه
كان اءبا عبدالله (علیه السلام)؛ (659)

هوا که تاریک می شود و پاسی از شب می گذشت امام صادق علیه السلام انبانی پر
از نان و گوشت ، و درهم بر می داشتند و آن را بر دوش خود می نهادند و
برای نیازمندان مدینه می بردند و در میانشان تقسیم می کردند و آنها او را نمی
شناختند. وقتی حضرت علیه السلام در گذشتند، دیگر از آن کمک ها خبری نشد. در
نتیجه فهمیدند که آن مرد امام صادق علیه السلام بوده است .

67 - ورزش

(1) رسول اکرم ﷺ :

المومن القوى خير واءحب الى الله من المومن الضعيف ؛⁽⁶⁶⁰⁾
مومن نیرومند نزد خداوند بهتر و محبوب تر است از مومن ضعیف .

(2) امام صادق علیه السلام :

النشرة فى عشرة اءشياء: المشى والركوب والارتماس فى الماء و...؛⁽⁶⁶¹⁾
شادابی در ده چیز است : پیاده روی ، سواری ، آب تنی و...

(3) امام صادق علیه السلام :

ان رسول الله سابق بين الخيل واءعطى السوابق من عنده ؛⁽⁶⁶²⁾
پیامبر گرامی اسلام در میان سوارکاران اسب ، مسابقه می گذاشتند و پس از
پایان مسابقه ، جوایز خود را از آن جناب می گرفتند.

(4) رسول اکرم ﷺ :

خير لهو المومن السباحة ؛⁽⁶⁶³⁾

بهترین سرگرمی مومن شنا است .

(5) رسول اکرم ﷺ :

اءحب الله الى الله اجراء الخيل والرمى ؛⁽⁶⁶⁴⁾

بهترین سرگرمی در نزد خدا، اسب دوانی و تیراندازی است .

(6) امام صادق علیه السلام :

دخل النبى ﷺ ذات ليلة بيت فاطمة و معه الحسن والحسين عليهما السلام

فقال لهما النبى ﷺ قوما فاصطرا، فقاما ليصطرا...؛⁽⁶⁶⁵⁾

-
- پاورقى ها 594- كنز العمال 45340/443/16.
- 595- ميراث حديث 2/18/2.
- 596- كافي 3/47/6.
- 597- محاسن 157/227/1.
- 598- بحار الانوار 30/7/103.
- 599- غرر الحكم 8883/389/5.
- 600- غرر الحكم 9573/74/6.
- 601- بحار الانوار 20/121/77.
- 602- عدة الداعي ص 141.
- 603- كافي 4/124/5.
- 604- تحف العقول ص 257.
- 605- كافي 7/125/5.
- 606- نهج الفصاحه ح 2876.
- 607- بحار الانوار 17/5/103.
- 608- سفينة البحار 377/2.
- 609- كنز العمال 43113/787/15.
- 610- بحار الانوار 4/168/77.
- 611- جامع الاخبار 1086/390.
- 612- امالي مفيد 39/207.
- 613- بحار الانوار 6/147/5.
- 614- التهذيب 6/77/3.
- 615- بحار الانوار 4/106/78.
- 616- بحار الانوار 1/270/77.
- 617- نور الثقلين 46/357/5.
- 618- امالي طوسي 393/225.
- 619- كافي 8/270/2.
- 620- كنز العمال 45521/475/16.

- 621- الدعوات الراوندى ص 127.
- 622- معدن الجواهر ص 39.
- 623- كافي 11/105/2.
- 624- بحارالانوار 318/76.
- 625- خصال 2/505.
- 626- وسائل الشيعه 1/372/18.
- 627- كنز العمال 44154/128/16.
- 628- غررالحكم 802/202/1 و 803.
- 629- خصال 2/5050.
- 630- كنز العمال 15373/210/6.
- 631- نهج الفصاحه ح 2979.
- 632- نهج الفصاحه ح 733.
- 633- ثوب الاعمال ص 289.
- 634- امالى صدوق ص 516.
- 635- ثواب الاعمال ص 138.
- 636- فقه الرضا ص 268.
- 637- كنز العمال 15398/215/6.
- 638- نهج الفصاحه ح 432.
- 639- نهج الفصاحه ح 1401.
- 640- امالى صدوق ص 346.
- 641- نورالتقلين 1177/295/1.
- 642- وسائل الشيعه 10/425/12.
- 643- بحارالانوار 30/120/103.
- 644- ميراث حديث شيعه 189/46/2.
- 645- بحارالانوار 16/117/103.
- 646- كنز العمال 9766/107/4.
- 647- ثوال الاعمال ص 285.
- 648- من لا يحضره الفقيه 4937/567/3.

- 649- تهذيب الاحكام 83/19/7.
- 650- بحارالانوار 29/182/96.
- 651- بحارالانوار 71/137/93.
- 652- كافي 6/6/4.
- 653- كافي 3/9/4.
- 654- مستدرک الوسائل 7967/178/7.
- 655- امالي صدوق ص 517.
- 656- من لا يحضره الفقيه 1740/68/2.
- 657- كنز العمال 16552/462/6.
- 658- كنز العمال 16251/399/6.
- 659- كافي 1/8/4.
- 660- صحيح مسلم 56/8.
- 661- خصال ص 443.
- 662- بحارالانوار 4/190/103.
- 663- كنز العمال 40611/211/15.
- 664- كنز العمال 10812/344/4.
- 665- بحارالانوار 1/189/103.

پیامبر ﷺ شبی به خانه فاطمه علیها السلام رفتند و حسن و حسین علیهم السلام با او بودند. پیامبر ﷺ به آن دو فرمودند: «برخیزید و کشتی بگیرید». آن دو بزرگوار برخاستند و کشتی گرفتند.

(7) امام علی:

من يعمل یزدد قوة من یقصر فی العمل یزدد فترة؛ ⁽⁶⁶⁶⁾

هر کس کار کند، قدرتش بیشتر شده، و هر کس در کار کردن کوتاهی کند ضعیف تر خواهد شد.

(8) امام صادق علیه السلام:

ان الملائكة لتنفرد عند الرهان وتلعن صاحبه ما خلا الحافر والخف والریش والنصل وقد سابق رسول الله بن زید واءجرى الخیل؛ ⁽⁶⁶⁷⁾

فرشتگان از شرط بندی بیزارند و قمار باز را لعن می کنند، مگر شرط بندی در اسب و شترسواری و تیر اندازی و شمشیر بازی باشد، هم چنان که پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله و سلم در اسب سواری با اسامه بن زید مسابقه دادند.

(9) امام علی علیه السلام:

قوعلی خدمتک جوارحی و اشدد علی العزیمه جوانحی؛ ⁽⁶⁶⁸⁾

پروردگارا! اعضاء و اندام مرا در طریق خدمت به خودت نیرومند گردان و اعصاب و افکار را بر عزم و استواری محکم فرما.

(10) امام علی علیه السلام:

ان نفسک مطیتک ان اءجهدتها قتلتها وان رفقت بها اءبقیتها؛ ⁽⁶⁶⁹⁾

بدن تو مرکب سواری تو است اگر بیش از طاقت و ظرفیت بارش کنی او را خواهی کشت و اگر با آن مدارا کنی باقی خواهد ماند.

68 - مسافرت

(1) امام علی علیه السلام :

تغرب عن الاوطان فی طلب العلا وسافر ففی الاسفار خمس فوائد تفرج هم
واکتساب معیشة و علم و آداب و صحبة ماجد؛ ⁽⁶⁷⁰⁾

برای کسب مجد و عظمت از وطن دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج
فایده است : برطرف شدن اندوه ، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی ،
و هم نشینی با بزرگواران .

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

سافروا تصحوا وترزقوا؛ ⁽⁶⁷¹⁾

مسافرت کنید، تا سالم بمانید و روزی کسب کنید.

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

من السنة اذا خرج القوم فی سفر اءن یخرجوا نفقتهم ، فان ذلک اءطیب
لانفسهم واءحسن لاءخلاقهم ؛ ⁽⁶⁷²⁾

از سنت این است که وقتی گروهی به مسافرت می روند خرج سفرشان را
خود بردارند که این کار موجب آرامش خاطر و خوش اخلاقی آنان می شود.

(4) امام صادق علیه السلام :

افتتح سفرک بالصدقة واءخرج اذا بدالک فانک تشتتری سلامة سفرک ؛ ⁽⁶⁷³⁾

مسافرت خود را با صدقه آغاز کن و هر گاه خواستی بیرون برو، زیرا (با
صدقه دادن) سلامت سرفت را می خری .

(5) امام صادق علیه السلام :

كان ابو عبدالله عليه السلام اذا اراد سفرا، قال : اللهم خل سبيلنا واه حسن تسييرنا
واه عظم عافيتنا؛ ⁽⁶⁷⁴⁾

امام صادق عليه السلام وقتی تصمیم به سفر می گرفت عرض می کرد: خدایا راه را
بر ما بگشای و سفرمان را به بهترین وجه قرار ده و به ما سلامت و عافیت کامل
عطا کن .

(6) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

(في مروة السفر) واهما التي في السفر فبذل الزاد و حسن الخلق والمزاح في
غير المعاصي ؛ ⁽⁶⁷⁵⁾

(درباره مردانگی در سفر فرمودند) : مردانگی در سفر عبارت است از
بخشیدن از زاد و توشه خود به همراهان و خوش اخلاقی و شوخی کردن به
شرط آن که معصیت خدا نباشد.

(7) امام علی عليه السلام :

لا يخرج الرجل في سفر يخاف فيه على دينه وصلاته ؛ ⁽⁶⁷⁶⁾
انسان نباید به سفری رود که می ترسد در آن به دین و نمازش لطمه ای وارد
آید.

(8) امام صادق عليه السلام :

- لما ساءله شهاب بن عبد ربه عن التوسع على الاخوان في السفر - : لا تفعل
يا شهاب ، ان بسطت وبسطوا اءجحفت بهم ، وان هم اءمسكوا اءذلتهم ، فاصحب
نظراءك ، اصحب نظراءك ؛ ⁽⁶⁷⁷⁾

در پاسخ به سوال شهاب بن عبدربه از بخشش زیاد به برادران هنگام
مسافرت فرمودند: ای شهاب ، این کار را مکن ؛ زیرا اگر تو گشاده دستی کنی و
آنها نیز (از روی ناچاری) گشاده دستی کنند، آنان را به زحمت انداخته و اگر از

گشاده دستی خودداری کنند، آنان را خوار و خجلت زده کرده ای پس با افراد هم سطح خودت مسافرت کن .

(9) امام علی عليه السلام :

اءما مروءة السفر، فبذل الزاد وقلة الخلاف على من صحبک و کثرة ذکر الله عزوجل فی کل مصعد مهبط و نزول و قیام و قعود؛⁽⁶⁷⁸⁾

اما مردانگی در سفر عبارت است از بخشش از زاد توشه خود به همراهان ، کمی مخالفت و ناسازگاری با همسفران و زیاد به یاد خدا بودن در هر فراز و نشیب و نشست و برخاست .

(10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إذا خرج احدکم الی سفر ثم قدم علی اءهله فلیهدهم ولیطرفهم ولوحجارة ؛⁽⁶⁷⁹⁾

هر گاه یکی از شما به سفر رفت ، در بازگشت حتی اگر شده یک قطعه سنگ برای خانواده اش هدیه و تحفه بیاورد.

69 - پدر و مادر

(1) رسول اکرم ﷺ :

من یضمن لی بر الوالدین وصلة الرحم اضمن له كثرة المال و زيادة العمر
والمحبة فی العشيرة ؛ (680)

هر کس نیکی به پدر و مادر و صله رحم را برایم ضمانت کند، من نیز زیاده مال ، طول عمر و محبت او را در دل خویشاوندان ، ضمانت می نمایم .

(2) رسول اکرم ﷺ :

نظر الولد الی والديه حبا لهما عبادة ؛ (681)

نگاه محبت آمیز به پدر و مادرش عبادت است .

(3) امام صادق علیه السلام :

عن ابي ولاد الحنات قال : ساءلت ابا عبد الله عليه السلام عن قول الله : «و
بالوالدين احسانا» فقال : الاحسان ان تحسن صحبتهم تکلفهما ان یسالا
شیئا هما یحتاجان الیه ؛ (682)

ابی ولاد می گوید: معنای آیه «وبالوالدین احسانا» را از امام صادق علیه السلام پرسیدم ، فرمودند: احسان به پدر و مادر این است که رفتارت را با آنها نیکو کنی و مجبورشان نکنی تا چیزی که نیاز دارند از تو بخواهند (یعنی قبل از درخواست آنان نیازشان را بر طرف کنی).

(4) رسول اکرم ﷺ :

یا علی رضی الله کله فی رضی الوالدین وسخط الله تعالی فی سخطهما؛ (683)

یا علی همه خشنودی خداوند در خوشنودی پدر و مادر و ناخشنودی خداوند متعال در ناخشنودی آنان است .

(5) رسول اکرم ﷺ :

سید الابرار یوم القيامة رجل بر والديه بعد موتهما؛⁽⁶⁸⁴⁾

سرور نیکوکاران در روز قیامت آن کسی است که نسبت به پدر و مادر خود بعد از وفاتشان نیز نیکوکار باشد.

(6) امام رضا علیه السلام :

بر الوالدين واجب وان كانا مشركين و لا طاعة لهما في معصية الخالق؛⁽⁶⁸⁵⁾

نیکی به پدر و مادر واجب است اگر چه مشرک باشد، ولی در معصیت خدا نباید اطاعتشان کرد.

(7) امام علی علیه السلام :

من اءحزن والديه فقد عقهما؛⁽⁶⁸⁶⁾

کسی که پدر و مادر خود را ناراحت کند عاق والدین شده است .

(8) امام موسی کاظم علیه السلام :

كن بارا واقتصر على الجنة وان كنت عاقا فاقصر على النار؛⁽⁶⁸⁷⁾

اگر بهشت می خواهی با پدر و مادر خوشرفتار باش و اگر تحمل آتش دوزخ را داری عاق آنها باش .

(9) رسول اکرم ﷺ :

دعاء الوالد لولده كدعاء النبي لامته؛⁽⁶⁸⁸⁾

دعای پدر برای فرزندش همانند دعای پیامبر برای امتش است .

(10) رسول اکرم ﷺ :

دعا الوالدة يفضى الى الحجاب؛⁽⁶⁸⁹⁾

دعای مادر از موانع پذیرفتن دعا می گذرد.

70 - ازدواج

(1) رسول اکرم ﷺ :

ما بنی بناء فی الاسلام احل الی الله تعالی من التزویج ؛ (690)

هیچ بنایی در اسلام بر پا نشد که نزد خداوند متعال دوست داشتنی تر از ازدواج باشد.

(2) رسول اکرم ﷺ :

من اءحب ان یلقى الله طاهرا مطهرا فلیلقه بزوجة ؛ (691)

هر کس دوست دارد خداوند را پاک و پاکیزه دیدار کند، باید ازدواج کند.

(3) رسول اکرم ﷺ :

من ترک التزویج مخافة العیلة اساء ظنه بالله عزوجل ان الله عزوجل یقول : ان

یکونوا فقراء یغنهم الله من فضله ؛ (692)

هر کس از ترس فقر ازدواج نکند به خداوند بد گمان شده است زیرا خداوند می فرماید: اگر تهیدست باشند، خداوند آنان را از فضل خود، بی نیاز می کند.

(4) رسول اکرم ﷺ :

خیر النکاح ایسره ؛ (693)

بهترین ازدواج آن است که آسان تر انجام شود.

(5) امام صادق علیه السلام :

تزوجوا الحجر الصالح فان العرق دساس ؛ (694)

با خانواده خوب و شایسته وصلت کنید، زیرا اصل و نصب تاءثیر دارد.

(6) رسول اکرم ﷺ :

زوجوا ایامکم فان الله يحسن لهم في اخلاقهم ويوسع لهم في ارزاقهم
ویزیدهم فی مرواتهم؛ (695)

بی همسران خود را همسر دهید که خداوند اخلاق ایشان را نیکو می کند و
روزیشان را افزایش داده و بر مروت آنها می افزاید.

(7) رسول اکرم ﷺ :

ایاکم و خضراء الدمن قيل يا رسول الله ما خضراء الدمن قال : المراءة الحسنة
فی منبت السوء؛ (696)

از سبزه در زباله دانی دوری کنید! گفتند: ای رسول خدا سبزه در زباله دانی
چیست؟ فرمودند: زن زیبا در خانواده بد.

(8) رسول اکرم ﷺ :

من زوج کریمته من فاسق فقد قطع رحمة؛ (697)

هر کس دختر گرامیش را به ازدواج مردی گنه کار در آورد در حقیقت نسل
خود را ضایع کرده است .

(9) امام حسن علییه السلام :

زوجها من رجل تقی فانه ان احبها اکرمها وان ابغضها لم یظلمها؛ (698)

دخترت را به ازدواج فردی با تقوا در آور زیرا اگر دخترت را دوست بدارد،
گرامیش می دارد و اگر دوستش نداشته باشد به او ظلم نمی کند.

(10) امام صادق علییه السلام :

اذا تزوج الرجل المرأة لما لها او جمالها لم یرزق ذلک فان تزوجها لدینها
رزقه الله عزوجل جمالها و مالها؛ (699)

اگر مردی با زنی به خاطر ثروت یا زیبایی او ازواج کند، آن را به دست نمی آورد و اگر به خاطر دینش با او ازواج نماید، خداوند زیبایی و ثروت او را نیز نصیبش می گرداند.

(1) رسول اکرم ﷺ :

من سعادة المرء المسلم الزوجة الصالحة والمسكن الواسع والمركب البهي
والولد الصالح ؛ (700)

از خوشبختی مرد مسلمان ، داشتن همسری شایسته ، خانه ای بزرگ ، وسیله
ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است .

(2) رسول اکرم ﷺ :

استوصوا بالنساء خیرا؛ (701)

یکدیگر را به رفتار نیک با زنان سفارش کنید.

(3) امام علی ؑ :

اءحسن الصحبة لها فیصفو عیشک ؛ (702)

با همسرت خوشرفتار باش تا زندگی ات با صفا گردد.

(4) رسول اکرم ﷺ :

عفوا تعف نساؤکم ؛ (703)

پاکدامن باشید تا زنانتان پاکدامن باشند.

(5) امام صادق ؑ :

ان المرء یحتاج فی منزله وعیاله الی ثلاث خلال یتکلفها وان لم یکن فی

طبعه ذلک : معاشره جمیلة وسعة بتقدیر و غیرة بتحصن ؛ (704)

مرد در خانه و نسبت به خانواده اش نیازمند رعایت سه صفت است هر چند در طبیعت او نباشد: خوشرفتاری ، گشاده دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویشتن داری .

(6) امام باقر علیه السلام :

ان اكرمکم عند الله اشدکم اکراما لحلائلهم ؛ (705)

گرامی ترین شما نزد خدا، کسی است که بیشتر به همسر خود احترام بگذارد.

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

یا علی : لا یخدم العیال الا صدیق اء و شهید اء و رجل یرید الله به خیر الدنیا

والاخرة ؛ (706)

یا علی : به خانواده خود خدمت نمی کند مگر صدیق یا شهید یا مردی که

خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او می خواهد.

(8) امام صادق علیه السلام :

من حسن بره باءهله زاد الله فی عمره ؛ (707)

هر کس به شایستگی در حق خانواده اش نیکی کند، خداوند عمر او را زیاد

می کند.

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ان الرجل اذا نظر الی امرائه ونظرت الیه نظر الله تعالی الیهما نظر الرحمة ؛

(708)

وقتی مردی به همسر خود نگاه کند و همسرش به او نگاه کند خداوند به

دیده رحمت به آنان نگاه می کند.

(10) امام علی علیه السلام :

النصح بین الاملا تقریح ؛ (709)

نصیحت کردن در حضور دیگران ، خرد کردن شخصیت است .

72 - زن

(1) امام صادق عليه السلام :

اءكثر الخير فى النساء؛ ⁽⁷¹⁰⁾

بيشترين خير و برکت در زنان است .

(2) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :

المراءه الصالحة اءحد الکاسيين ؛ ⁽⁷¹¹⁾

زن شایسته یکی از دو عامل پیشرفت خانواده است .

(3) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :

ونساء کاسيات عاريات مميلات مائلات رؤ وسهن کاءسنمة البخت المائلة

لايد خلن الجنة ولايجدن ريحها وان ريحها ليوجد من مسيرة کذا و کذا؛ ⁽⁷¹²⁾

(در آینده) زنانی پیدا می شوند که در عین پوشیدگی برهنه اند (لباس های

بدن نما و جوراب های نازک می پوشند) هوسباز و دلفریب می باشند، موهای

خود را طوری آرایش می کنند که مانند کوهان شتر جلوه می کند. اینان داخل

بهشت نمی شوند و حتی بوی آن را استشمام نمی کنند، با این که بوی بهشت از

راه بسیار دور شنیده می شود.

(4) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :

ان خير نساءکم الولود الودود لعفيفة ، العزیزة فى اءهلها، الذلیلة مع بعلمها،

المتبرجة مع زوجها، الحصان على غيره التى تسمع قوله و تطيع اءمره ...؛ ⁽⁷¹³⁾

بهترین زنانان ، آن زن زایا، بسیار مهربان و پاکدامن است که برای شوهرش خود آرایی می کند و از غیر او خود را محفوظ نگه می دارد، حرف شوهرش را می شنود و فرمان او را اطاعت می کند...

(5) امام باقر علیه السلام :

لا شفیع للمراة اءنجح عند ربها من رضا زوجها؛⁽⁷¹⁴⁾

هیچ شفیی برای زن در نزد پروردگارش نجات بخش تر از رضایت شوهرش نیست .

(6) امام علی علیه السلام :

صيانة المراة اءنعم لخالها واءدوم لجمالها؛⁽⁷¹⁵⁾

محفوظ بودن و پاکدامنی برای سلامتی زن مفیدتر است و زیبایی او را بادوام تر می کند.

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ان الله تبارک و تعالی علی الاناث اءراءف منه علی الذکور من رجل یدخل فرحة علی امرأة بینه و بینها حرمة الا فرحه الله تعالی یو القیامة ؛⁽⁷¹⁶⁾
خدای بزرگ ، به زنان مهربان تر از مردان است و هیچ مردی ، زنی از محارم خود را خوشحال نمی کند، مگر آن که خداوند متعال او را در قیامت شاد می کند.

(8) امام علی علیه السلام :

ولا تملك الماء امرها ما جاوز نفسها فان المراة ریحانة ولیست بقهرمانة
...؛⁽⁷¹⁷⁾

کاری که در توان زن نیست به او مسپار زیرا او چون گلی است (ظریف و آسیب پذیر) نه قهرمان و کار فرما.

(9) رسول اکرم ﷺ :

الحیاء حسن ولكن فی النساء احسن ؛ (718)

حیا خوب است ولی برای زنان خوب تر است .

(10) رسول اکرم ﷺ :

ایما امرأة ماتت وزوجها عنها راض دخلت الجنة ؛ (719)

هر زنی ، از دنیا برود و شوهرش از او راضی باشد، به بهشت می رود.

73 - فرزند

(1) امام باقر علیه السلام :

اللهم ارزقنی ولدا واجعله تقیا زکیا لیس فی خلقه زیادة و لا نقصان واجعل

عاقبته الی خیر؛ (720)

خداوندا به من فرزندی عطا کن و او را پرهیزگار و پاک قرار ده که در

آفرینشش کم و زیادی نباشد و سرانجامش را نیکوگردان .

(2) رسول اکرم ﷺ :

ادبوا اولادکم فی بطون امهاتهم قیل : و کیف ذلک یا رسول الله ؟ فقال

باطعامهم الحلال ؛ (721)

فرزندانتان را در رحم مادرانتان تربیت کنید. سؤال شد: که چگونه است ، ای

رسول خدا؟ فرمودند: با خوراندن غذای حلال (به مادرش).

(3) رسول اکرم ﷺ :

من بکی صب یله فاءرضاه حتی یسکنه اءعطاءه الله عزوجل من الجنة حتی
یرضی ؛ (722)

هر کس کودک گریان خود را راضی کند تا آرام شود، خداوند از بهشت آن
قدر به او می دهد تا راضی شود.

(4) رسول اکرم ﷺ :

من قبل ولده كتب الله عزوجل له حسنة ومن فرحه فرحه الله يوم القيامة ؛ (723)
هر کس فرزند خود را ببوسد، خداوند ثواب برای او می نویسد و هر کس او
را شاد کند، خداوند او را در روز قیامت شاد خواهد کرد.

(5) امام صادق علیه السلام :

البنات حسنات والبنون نعم فالحسنات تثاب عليهن والنعمة تساءل عنها ؛ (724)
دختران خوبی ها و پسران نعمت اند، به خوبی ها ثواب می دهند و از نعمت
ها سؤال می شود.

(6) رسول اکرم ﷺ :

كان النبي ﷺ اذا اءصبح مسح على رؤوس ولده وولد ولده ؛ (725)
پیامبر ﷺ هر روز صبح بر سر فرزندان و نوادگان شان دست (نوازش) می
کشیدند.

(7) رسول اکرم ﷺ :

ان الولد الصالح ريحانة من رياض الجنة ؛ (726)
فرزند شایسته و خوب گلی از گلهای بهشت است .

(8) رسول اکرم ﷺ :

لا تضربه واهجره و لا تطل ؛ (727)

کودک را نزن ، بلکه با او قهر کن ولی نه به مدت طولانی .

(9) رسول اکرم ﷺ :

حق الولد علی والدہ ... اءن ٱستفره امه ؛ (728)

حق فرزند بر پدر این است که مادر او را گرامی بدارد.

(10) رسول اکرم ﷺ :

اءحبوا الصبىان وارحموهم واذا وعدتموهم شىئا ففوا لهم فانهم لا ٱدرون الا

اءنكم ترزقونهم ؛ (729)

كودكان را دوست بدارید و به آنان مهربانی کنید و هرگاه به آنها وعده دادید

وفا کنید زیرا آنها شما را روزی دهنده خود می دانند.

(1) امام صادق عليه السلام :

عليك بالاحداث فانهم اسرع الي كل خير؛ ⁽⁷³⁰⁾

نوجوانان را درياب زيرا كه آنان سريع تر به كارهاي خير روي مي آوردند.

(2) امام علي عليه السلام :

انما قلب الحدث كالارض الخالية و القى فيها من شىء قبلته ؛ ⁽⁷³¹⁾

دل نوجوان مانند زمين آماده است كه هر بذري در آن افشاندن شود، مي

پذيرد.

(3) رسول اكرم صلى الله عليه وآله وسلم :

اوصيكم بالشبان خيرا فانهم اءرق اءقثة ان الله بعثني بشيرا ونذيرا فحالفني

فحالفني الشبان وخالفني الشيوخ ؛ ⁽⁷³²⁾

به شما درباره جوانان به نيكي سفارش مي كنم چرا كه آنان نازك دل ترند،

خداوند مرا اميد دهنده و بيم دهنده مبعوث كرد جوانان با من هم پيمان شدند و

پير مردان به مخالفت با من برخاستند.

(4) امام صادق عليه السلام :

بادروا اءحدثكم بالحديث قبل اءن تسبقكم اليهم المرجة ؛ ⁽⁷³³⁾

به آموختن حديث به نوجوانان پيش از آن كه منجرين آنان را گمراه

سازنده ، اقدام نماييد.

(5) امام علي عليه السلام :

لا تقسروا اولادكم على آدابكم فانهم مخلوقون لزمان غير زمانكم ؛ ⁽⁷³⁴⁾

آداب و رسوم خود را به فرزندانان تحمیل نکنید زیرا آنان برای زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند.

(6) رسول اکرم ﷺ :

قال رجل : يا رسول الله ! ما حق ابني هذا؟ قال : تحسن اسمه واءدبه وتضعه موضعا حسنا؛ (735)

مردی به رسول خدا ﷺ عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم نیکو برایش انتخاب کنی و به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری .

(7) امام علی علیه السلام :

اولی الاشياء اءن يتعلمها الاحداث الاشياء التي اذا صاروا رجالا احتاجوا اليها؛ (736)

شایسته ترین چیزهایی که نوجوانان باید بیاموزند، آن چیزهایی هستند که هنگام بزرگسالی به آنها نیاز دارند.

(8) رسول اکرم ﷺ :

ان الله يحب الشاب الذي يفنى شبابه في طاعة الله ؛ (737)

خداوند جوانی را که جوانی اش را در اطاعت از او بگذراند دوست دارد.

(9) امام علی علیه السلام :

إذا احتجت الى المشورة في امر قد طراء عليك ، فاستبده ببداية الشبان ، فانهم اءحد اءذهانا واءسرع حدسا، ثم رده بعد ذلك الى راءى الكهول والشيوخ ليستعقبوه ويحسنوا، الاختيار له فان تجربتهم اءكثر؛ (738)

هنگامی که در پیش آمدی احتیاج به مشورت داشتی ابتدا به جوانان مراجعه نما زیرا که آنان ذهنی تیزتر و حدسی سریع تر دارند سپس (نتیجه) آن را به

نظر بزرگسالان و پیران برسان تا پیگیری نموده ، عاقبت آن را بسنجند و راه
بهتر را انتخاب کنند زیرا تجربه آنان بیشتر است .

(10) امام علی علیه السلام :

یا معشر الفتیان حصنوا اعراضکم بالادب و دینکم بالعلم ؛ ⁽⁷³⁹⁾
ای جوانان ! آبرویتان را با ادب و دینتان را با دانش حفظ کنید.

75 - تربیت

(1) رسول اکرم ﷺ :

الناس معادن والعرق دساس واءدب السوء كعرق السوء؛⁽⁷⁴⁰⁾
مردم همانند معدن ها مختلف اند و اصل و نسب در انسان موثر است و
تربیت بد همانند اصل و نسب بد است .

(2) رسول اکرم ﷺ :

اءكرموا اءولادكم و اءحسنوا آدابهم يغفر لكم؛⁽⁷⁴¹⁾
فرزندان خود را گرامی بدارید و خوب تربیتشان کنید تا گناهان شما آمرزیده
شود.

(3) امام سجاد ع :
اللهم ... اءعنى على تربيتهم و تاءديبهم وبرهم؛⁽⁷⁴²⁾

خدایا مرا بر تربیت ، ادب آموزی و نیکی کردن به فرزندانم یاری فرما.

(4) رسول اکرم ﷺ :

اءبوا اءولادكم على ثلاث خصال : حب نبيكم وحب اءهل بيته و قراءه القرآن
؛⁽⁷⁴³⁾

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی
خاندانش و قرائت قرآن .

(5) رسول اکرم ﷺ :

الولد سيد سبع سنين و عبد سبع سنين ووزير سبع سنين؛⁽⁷⁴⁴⁾
فرزند هفت سال سرور، هفت سال فرمانبردار و هفت سال وزیر است .

(6) امام سجاد علیه السلام :

و اما حق الولد فتعلم انه منك ومضاف اليك في عاجل الدنيا بخيره و شره
و انك مسؤو ل عما وليته من حسن الادب والدلالة على ربه والمعونة له على
طاعته ...؛⁽⁷⁴⁵⁾

حق فرزند این است که بدانی او از تو است در دنیا با هر خیر و شری که
دارد به تو منسوب است و تو مسئول تربیت نیکو و راهنمایی اش به سوی خدا
و یاریش در اطاعت از پروردگارش هستی ...

(7) امام علی علیه السلام :

من ساءل في صغره اءجاب في كبره ؛⁽⁷⁴⁶⁾

هر کس در خردسالی سؤال کند، در بزرگسالی پاسخ می گوید.

(8) امام صادق علیه السلام :

انا نامر صبياننا بالصلاة والصيام ما اءطاقوا اذا كانوا اءبناء سبع سنين ؛⁽⁷⁴⁷⁾

ما هنگامی که کودکانمان هفت ساله می شوند به اندازه ای که طاقت دارند
آنان را به انجام نماز و روزه فرمان می دهیم .

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

پاورقی ها 666- غررال حکم 7990/204/5 و 7991.

667- وسائل الشیعه 6/347/13.

668- مصباح المتهدد ص 849.

669- غررال حکم 3643/607/2.

670- مستدرک الوسایل 9099/115/8.

671- کنز العمال 17469/701/6.

672- من لا يحضره الفقيه 2439/287/2.

673- بحار الانوار 5/103/100.

674- من لا يحضره الفقيه 2415/271/2.

- 675- بحار الانوار 2/266/76.
- 676- بحار الانوار 1/108/10.
- 677- بحار الانوار 11/268/76.
- 678- بحار الانوار 1/266/76.
- 679- بحار الانوار 2/283/76.
- 680- مستدرک الوسائل 12/176/15.
- 681- تحف العقول ص 46.
- 682- بحار الانوار 78/79/74.
- 683- جامع الاخبار ص 214.
- 684- سفينة البحار 23/687/2.
- 685- بحار الانوار 55/72/74.
- 686- خصال ص 621.
- 687- كافي 2/348/2.
- 688- مشكاة الانوار ص 282.
- 689- سنن ابن ماجه 3863/1271/2.
- 690- من لا يحضره الفقيه 4343/383/3.
- 691- وسایل الشيعه 24912/18/20.
- 692- كافي 5/330/5.
- 693- نهج الفصاحه ح 1507.
- 694- مكارم الاخلاق ص 197.
- 695- بحار الانوار 38/222/103.
- 696- كافي 4/332/5.
- 697- مكارم الاخلاق ص 204.
- 698- مكارم الاخلاق ص 204.
- 699- من لا يحضره الفقيه 392/3.
- 700- بحار الانوار 35/155/76.
- 701- بحار الانوار 744/628/33.
- 702- من لا يحضره الفقيه 5834/392/4.

- 703- نهج الفصاحه ح 1089.
- 704- تحف العقول ص 322.
- 705- تهذيب الاحكام 87/141/8.
- 706- بحارالانوار 1/132/104.
- 707- كافي 269/219/8.
- 708- نهج الفصاحه ح 621.
- 709- شرح نهج البلاغه 908/341/20.
- 710- من لا يحضره الفقيه 4352/385/3.
- 711- بحارالانوار 39/238/103.
- 712- صحيح مسلم 2128/1680/3.
- 713- كافي 1/324/5.
- 714- خصال ص 588.
- 715- غررالحكم 5820/200/4.
- 716- كافي 7/6/6.
- 717- نهج البلاغه از نامه 31.
- 718- نهج الفصاحه ح 2006.
- 719- نهج الفصاحه ح 1022.
- 720- تهذيب الاحكام 1641/411/7.
- 721- جنگ مهدي ص 132.
- 722- الفردس 5715/549/3.
- 723- كافي 1/49/6.
- 724- تحف العقول ص 382.
- 725- بحارالانوار 75/99/104.
- 726- كافي 10/3/6.
- 727- عدة الداعي ص 79.
- 728- كافي 6/48/6.
- 729- كافي 3/49/6.
- 730- كافي 66/93/8.

- 731- نهج البلاغه نامه 31.
- 732- سفينة البحار 176/2.
- 733- تهذيب الاحكام 30/111/8.
- 734- شرح نهج البلاغه 102/267/20.
- 735- عدة الداعي ص 76.
- 736- شرح نهج البلاغه 817/333/20.
- 737- نهج الفصاحه ح 800.
- 738- شرح نهج البلاغه 866/337/20.
- 739- تاريخ يعقوبى 210/2.
- 740- نهج الفصاحه ح 3146.
- 741- مكارم الاخلاق ص 222.
- 742- صحيفه سجاديه از دعای 25.
- 743- كنز العمال 45409/456/16.
- 744- مكارم الاخلاق ص 222.
- 745- تحف العقول ص 263.
- 746- غررالحكم 8273/264/5.
- 747- دعائم الاسلام 194/1.

عرامة الصبی فی صغیر زیادة فی عقله فی کبره ؛ (748)

بازی گوشی کودک در خردسالی اش مایه فزونی عقل در بزرگسالی اوست .

(10) رسول اکرم ﷺ :

یا علی : رحم الله والدین حملا ولدهما علی برهما؛ (749)

ای علی : خداوند رحمت کند پدر و مادری را که فرزند خویش را بر نیکی

کردن به خودشان یاری کنند.

76 - خانواده

(1) رسول اکرم ﷺ :

خیرکم خیرکم لاهله واءنا خیرکم لاهلی ما اءکرم النساء الا کریم اءهانهن الا لئیم ؛ (750)

بهترین شما کسی است که برای خانواده اش بهتر باشد، و من از همه شما برای خانواده ام بهترم ، زنان را گرامی نمی دارد، مگر انسان بزرگوار و به آنان اهانت نمی کند مگر شخص پست و بی مقدار.

(2) رسول اکرم ﷺ :

الرجل راع علی اهل بینه وهو مسؤ ول عنهم والمراءة راعیة علی بیت بعلمها وولده وهی مسؤ ولة عنهم ...؛ (751)

مرد، سرپرست خانواده است و درباره آنان از او سؤال می شود و زن ، سرپرست خانه شوهر و فرزندان اوست و درباره آنان از وی سؤال می شود.

(3) رسول اکرم ﷺ :

خیر الرجال من اءمتی الذین لا یتطاولون علی اءهلهم ویحنون علیهم ولا یظلمونهم ؛ (752)

بهترین مردان امت من کسانی هستند که نسبت به خانواده خود خشن نباشند و اهانت نکنند و دلسوزشان باشند و به آنان ظلم نکنند.

(4) امام صادق علیه السلام :

من حسن بره باءهل بینه مد له فی عمره ؛ (753)

هر کس به شایستگی در حق خانواده اش نیکی کند، عمرش طولانی می شود.

(5) رسول اکرم ﷺ :

من ادخل علی اهل بینه سرورا خلق الله من ذلك السرور خلقا يستغفر له الی یوم القیامة ؛ (754)

هر کس خانواده اش را شاد کند، خداوند از آن شادی موجودی می آفریند که تا روز قیامت برای او آمرزش بخواهد.

(6) امام صادق علیه السلام :

لا يزال المؤمن یورث اهل بینه العلم و الادب الصالح حتی یدخلهم الجنة جمیعا ؛ (755)

مومن همواره خانواده خود را از دانش و تربیت شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

(7) رسول اکرم ﷺ :

إذا اراد الله باهل بیت خیرا فقههم فی الدین و وقر صغیرهم کبیرهم و رزقهم الرفق فی معیشتهم و القصد فی نفقاتهم و بصرهم عیوبهم فیتوبوا منها ؛ (756)

هر گاه خداوند برای خانواده ای خیر بخواهد آنان را در دین دانا می کند، کوچک ترها بزرگ ترهایشان را احترام می نمایند، مدارا در زندگی و میانه روی در خرج روزیشان می نماید و به عیوبشان آگاهشان می سازد تا آنها را برطرف کنند.

(8) رسول اکرم ﷺ :

یا علی : خدمة العیال کفارة للكبائر و تطفی غضب الرب ، و مهوور الحور العین و تزید فی الحسنات و الدرجات ؛ (757)

یا علی : خدمت به خانواده ، کفاره گناهان کبیره و خاموش کننده خشم خداوند و مهریه حورالعین و زیاد کننده حسنات و درجات است .

(9) رسول اکرم ﷺ :

المومن یاءکل بشهوة اءهله ، المنافق یاءکل اءهله بشهوته ؛ (758)
مومن به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

(10) رسول اکرم ﷺ :

تلا رسول الله ﷺ (قوا اءنفسکم واءهلکم ناراً) فقالوا: یا رسول الله کیف نقى اءهلنا ناراً؟ قال : تامرونهم بما یحب الله و تنهونهم عما یکره الله ؛ (759)
رسول خدا ﷺ این آیه را تلاوت فرمودند: «خود و خانواده تان را از آتش دوزخ حفظ کنید» ، گفتند: ای رسول خدا! چگونه خانواده مان را از آتش دوزخ حفظ کنیم ؟ فرمودند: به آنچه خدا دوست دارد امرشان کنید و از آنچه خدا نمی پسندد، نهیشان نمائید.

(1) رسول اکرم ﷺ :

خیر بیت فی المسلمین بیت فیہ یتیم یحسن الیه وشر بیت فی المسلمین بیت فیہ یتیم یساء الیه اءنا و کافل الیتیم فی الجنة هكذا؛ (760)

بهترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و به او نیکی کنند و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و با او بدی کنند، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دوانگشت همراهیم .

(2) رسول اکرم ﷺ :

یا علی اذا بکی الیتیم اهتز العرش ، فیقول الله عزوجل لجبرئیل : وسع فی النار لمن اءبکاه فانی ابکیه ، ووسع فی الجنة لمن اءضحکه فانی اضحکه ؛ (761)

ای علی هر گاه یتیم بگرید، عرش به لرزه می افتد، سپس خداند عزوجل به جبرئیل می فرماید: آتش دوزخ را برای کسی که او را گریاند، گسترش بده که من او را خواهم گریاند. و برای کسی که او را خداند در بهشت جایی بازکن که من او را خندان سازم .

(3) امام علی ؑ :

ما من مومن و لا مومنة یضع یده علی راس یتیم ترحما له الا کتب الله له بكل شعرة مرت یده علیها حسنة ؛ (762)

هیچ مرد و زن مومنی نیست که دست محبت بر سر یتیمی بگذارد، مگر این که خداوند به اندازه هر تار مویی که بر آن دست کشیده است ثوابی برایش بنویسد .

(4) رسول اکرم ﷺ :

کن للیتیم کالاب الرحیم ، واعلم انک تزرع کذلک تحصدا؛ (763)
برای یتیم چون پدر و مادر باش ، و بدان که هر چه کشت کنی همان می
دروی .

(5) رسول اکرم ﷺ :

من عال یتیم حتی یستغنی عنه اءوحب الله عزوجل له بذلک الجنته کما
ءوجب الله لاکل مال الیتیم النار؛ (764)
هر کس یتیمی را سرپرستی کند تا آن که بی نیاز گردد، خداوند به سبب این
کار بهشت را بر او واجب می سازد، همچنان که آتش دوزخ را بر خورنده مال
یتیم واجب ساخته است .

(6) رسول اکرم ﷺ :

ءتحب ان یلین قلبک وتدرک حاجتک ؟ ارحم الیتیم وامسح راسه واطعمه
من طعامک یلن قلبک وتدرک حاجتک ؛ (765)
آیا دوست داری نرم دل شوی و به خواسته ات برسی ؟ به یتیم مهربانی کن و
دست محبت بر سر او بکش و از غذایت به او بخوران ، تا دلت نرم شود و به
خواسته ات برسی .

(7) رسول اکرم ﷺ :

ثلاثه فی ظل العرش یوم القیامة یوم لا ظل الا ظله ... وامراءه مات زوجها و
ترک علیها ایتاما صغارا وقالت : لا اءتزوج علی ایتامی حتی یموتواءویغنیهم
الله ...؛ (766)

سه کس در روز قیامت هنگامی که سایه ای جز سایه عرش نیست در آن جای دارند... و زنی که شوهرش بمیرد و اطفال صغیری باقی گذارد و او گوید من با وجود یتیمان خود شوهر نمی کنم تا بمیرند یا خداوند آنها را بی نیاز کند.

(8) رسول اکرم ﷺ :

من احسن الی یتیم او و یتیمه کنت انا و هو فی الجنة کھاتین ؛ (767)

هر کس به پسر و یا دختر یتیمی نیکی کند، من و او در بهشت مانند این دو انگشت همسایه یکدیگریم .

(9) امام باقر علیه السلام :

اربع من کن فیہ بنی الله له بیتا فی الجنة : من آوی الیتیم ورحم الضعیف واءشفق علی والدیہ واءنفق علیہما ورفق بمملوکہ ؛ (768)

چهار چیز است که اگر در کسی باشد خداوند خانه ای در بهشت برای او بنا می کند: کسی که یتیمی را پناه بدهد، به ناتوان رحم کند، نسبت به پدر و مادرش دلسوز و مهربان باشد، برای آنها خرج کند و با مملوک خود مدارا نماید.

(10) رسول اکرم ﷺ :

لما اسری بی الی السماء رأیت قوما تقذف فی اءجوافهم النار و تخرج من اءدبارهم ، فقلت : من هولاء یا جبرئیل ؟ فقال : هو لاء الذین یاءکلون اءموال الیتامی ظلما ؛ (769)

شبی که به آسمان برده شدم گروهی را دیدم که در شکم های آنها آتش افکنده می شود و از مخرجشان خارج می گردد. گفتم : ای جبرئیل ، اینها کیستند؟ گفت : اینها کسانی هستند که اموال یتیمان را به ناحق می خورند.

78 - میهمان

(1) رسول اکرم ﷺ :

من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه ؛ (770)

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید میهمانش را گرمی دارد.

(2) رسول اکرم ﷺ :

الضيف ينزل برزقه ويرتحل بذنوب اهل البيت ؛ (771)

میهمان ، روزی خود را می آورد و گناهان اهل خانه را می برد.

(3) رسول اکرم ﷺ :

كل بيت لا يدخل فيه الضيف لا تدخله الملائكة ؛ (772)

هر خانه ای که میهمان بر آن وارد نشود، فرشتگان واردش نمی شوند.

(4) رسول اکرم ﷺ :

لا يتكلفن احد لضيفه مالا يقدر؛ (773)

هیچ کس نباید بیش از توانش خود را برای میهمان به زحمت اندازد.

(5) امام رضا علیه السلام :

دعا رجل امير المؤمنين عليه السلام فقال له : قد اءجتك على ان تضمن لي ثلاث

خصال . قال : و ما هي يا امير المؤمنين ؟ قال : لا تدخل على شيئا في البيت ، و

لا تجحف بالعيال . قال : ذاك لك يا امير المؤمنين ، فاءجابته على بن ابي

طالب عليه السلام ؛ (774)

مردی امیرالمؤمنین علیه السلام را به میهمانی دعوت کرد. حضرت فرمودند: می

پذیرم به شرط این که سه قول به من بدهی . عرض کرد: چه قولی ای

امیرالمومنین ؟ فرمودند: از بیرون چیزی برای من تهیه نکنی ، حاضری خانه ات را از من دریغ نمایی و به زن و فرزندان اجحاف نکنی ، عرض کرد: قبول می کنم ای امیرالمومنین . پس علی بن ابی طالب ع دعوت او را پذیرفتند .
(6) امام صادق ع :

ابن ابی یعفور: رأیت عند ابی عبدالله ع ضیفا، فقام یوما فی بعض الحوائج ، فنهاه عن ذلك ، وقام بنفسه الی تلك الحاجة ، وقال : نهی رسول الله ص عن ان یتخدم الضیف ؛ ⁽⁷⁷⁵⁾

ابن ابی یعفور: در خانه امام صادق ع میهمانی دیدم . روزی او برای انجام کاری برخاست . حضرت به او اجازه ندادند و شخصا آن کار را انجام دادند و فرمودند: رسول خدا ص از به کار گرفتن میهمان ، نهی فرموده است .
(7) رسول اکرم ص :

کفی بالمرء اثما ان یتقل ما یقرب الی اخوانه وکفی بالقوم اثما ان یتقلوا ما یقرب به الیهم ؛ ⁽⁷⁷⁶⁾
انسان را همین گناه بس ، که آنچه را که تقدیم برادران میهمان خود می کند کم شمارد و میهمان را همین گناه بس ، که آنچه را که میزبانان برای آنها فراهم می کند کم شمارند .

(8) امام باقر ع :
اذا دخل احدکم علی اءخیه فی رحله فلیقعد حیث یاءمر صاحب الرحل فان صاحب الرحل اءعرف بعورة بیته من الداخل علیه ؛ ⁽⁷⁷⁷⁾
هر گاه یکی از شما به خانه برادرش وارد شد، هر جا صاحب خانه گفت همان جا بنشینید، زیرا صاحب خانه به وضع اتاق خود از میهمان آشناتر است .
(9) رسول اکرم ص :

الضيف يلف ليلتين ، فاذا كانت ليلة الثالثة فهو من اهل البيت ياكل ما
اءدرک ؛ (778)

میهمان تا دو شب پذیرایی می شود، از شب سوم جزو اهل خانه به شمار می
آید و هر چه رسید بخورد.

(10) رسول اکرم ﷺ :

لا تاءكل طعام الفاسقين ؛ (779)

غذای مردم فاسق را نخور.

79 - همسایه

(1) امام صادق علیه السلام :

حسن الجوار يعمر الديار و يزيد في الاعمار؛ ⁽⁷⁸⁰⁾
خوش همسایگی شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ان اءحببتم اءن یحبکم الله ورسوله فاءدوا اذا ائتمنتم واعدقوا اذا حدثتم
واءحسنوا جوار من جاورکم ؛ ⁽⁷⁸¹⁾

اگر می خواهید که خدا و پیغمبر شما را دوست بدانند وقتی امانتی به شما
سپردند رد کنید و چون سخن گویند راست گویند و با همسایگان خود به نیکی
رفتار نمایید.

(3) امام علی علیه السلام :

والجوار اءربعون دارا من اءربعة جوانبها؛ ⁽⁷⁸²⁾
تا چهل خانه از چهار طرف همسایه به شمار می آیند.

(4) امام علی علیه السلام :

سل عن الرفیق قبل الطریق ، وعن الجار قبل الدار؛ ⁽⁷⁸³⁾
قبل از مسافرت ببین همسفرت کیست و پیش از خرید خانه ببین همسایه ات
کیست .

(5) امام سجاد علیه السلام :

اءما حق جارک فحفظه غائباً و اكرامه شاهدا و نصرته اذا كان مظلوما ولا تتبع
له عورة فان علمت علیه سوء سترته علیه وان علمت اءنه یقبل نصیحتک نصیحتته

فیما بینک و بینہ و لا تسلّمہ عند شدیدة و تقیل عشرته و تغفر ذنبه و تعاشره
معاشرة کریمه؛ (784)

اما حق همسایه ات این است که در غیاب او آبرویش را حفظ کن و در
حضورش او را احترام نهی . اگر به او ظلمی شد یاریش رسانی ، دنبال
عیبهایش نباشی ، اگر بدی از او دیدی بیوشانی ، اگر بدانی نصیحت تو را می
پذیرد او را در خفا نصیحت کنی ، در سختی ها رهایش نکنی ، از لغزشش
درگذری ، گنااهش را ببخشی و با او به خوبی و بزرگواری معاشرت کنی .

(6) رسول اکرم ﷺ :

فی حقوق الجار :- ان استغاثک اءغثته وان استقرضک اءقرضته وان افتقر
عدت علیه وان اءصابته مصیبة عزیزته وان اءصابه خیر هناته وان مرض عدته وان
مات اتبع جنازته و لا تستظل علیه بالبناء فتحجب عنه الريح الا باذنه ...؛ (785)
درباره حقوق همسایه فرمودند: اگر از تو کمک خواست کمکش کنی ، اگر از
تو قرض خواست به او قرض دهی ، اگر نیازمند شد نیازش را بر طرف سازی ،
اگر مصیبتی دید او را دلداری دهی ، اگر خیری به او رسید به وی تبریک گویی
، اگر بیمار شد به عیادتش روی ، وقتی مرد در تشییع جنازه اش شرکت کنی .
خانه ات را بلندتر از خانه او نسازی تا جلوی جریان هوا را بگیری مگر آن که
خودش اجازه دهد...

(7) رسول اکرم ﷺ :

ما آمن بی من بات شعبان و جاره طاویا، ما آمن بی من بات کاسیا و جاره
عاریا؛ (786)

به من ایمان نیاورده است آن کس که شب سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد. به من ایمان نیاورده است آن کسی که شب پوشیده بخوابد و همسایه اش برهنه باشد.

(8) امام کاظم علیه السلام :

لیس حسن الجوار كف الاذى ولكن حسن الجوار الصبر على الاذى ؛ ⁽⁷⁸⁷⁾
خوش همسایگی تنها این نیست که آزار نرسانی ، بلکه خوش همسایگی این است که در برابر آزار و اذیت همسایه صبر داشته باشی .

(9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لا يدخل الجنة عبد لا یاءمن جاره بوائقه ؛ ⁽⁷⁸⁸⁾
کسی که همسایه از شرش در امان نباشد به بهشت نمی رود.

(10) امام صادق علیه السلام :

من له جار و یعمل بالمعاسی فلم ینهه فهو شریکه ؛ ⁽⁷⁸⁹⁾
هر کس همسایه ای را داشته باشد که گناه می کند ولی او را نهی نکند، شریک در گناه اوست .

80 - صله رحم

(1) رسول اکرم ﷺ :

الصدقه على وجهها واصطناع المعروف وبر الوالدين وصلة الرحم تحول الشقاء سعادة وتزيد في العمر و تقى مصارع السوء؛⁽⁷⁹⁰⁾

صدقه بجا و نیکوکاری و نیکی به پدر و مادر و صله رحم ، بدبختی را به خوشبختی تبدیل و عمر را زیاد و از مرگ بد جلوگیری می کند.

(2) رسول اکرم ﷺ :

الصدقة بعشرة و القرض بثمانية عشرة و صلة الاخوان بعشرين و صلة الرحم باربعة و عشرين ؛⁽⁷⁹¹⁾

صدقه دادن ده حسنه ، قرض دادن هجده حسنه ، رابطه با برادران (دینی) بیست حسنه و صله رحم بیست و چهار حسنه دارد.

(3) امام علی علیہ السلام :

صلة الرحم توجب المحبة و تكبت العدو؛⁽⁷⁹²⁾

صله رحم محبت آور است و دشمن را خوار می گرداند.

(4) امام علی علیہ السلام :

كفروا ذنوبكم و تحببوا الى ربكم بالصدقة و صلة الرحم ؛⁽⁷⁹³⁾

با صدقه و صله رحم گناهان خود را پاک کنید و خود را محبوب پروردگارتان گردانید.

(5) امام علی علیہ السلام :

صلة الرحم تدر النعم و تدفع النقم ؛⁽⁷⁹⁴⁾

صله رحم نعمت ها را فراوان می کند و سختی ها را از بین می برد.

(6) امام علی علیه السلام :

زکوة اليسار بر الجيران وصلة الارحام ؛ ⁽⁷⁹⁵⁾

زکات رفاہ ، نیکی با همسایگان و صلہ رحم است .

(7) امام باقر علیه السلام :

ان اعجل الخیر ثوابا صلة الرحم ؛ ⁽⁷⁹⁶⁾

ثواب صلہ رحم سریع تر از هر کار خیری به صاحبش می رسد.

(8) امام باقر علیه السلام :

صلة الارحام تزکی الاعمال وتنمی الاموال وتدفع البلوی وتیسر الحساب

وتنسی فی الاجل ؛ ⁽⁷⁹⁷⁾

صلہ رحم اعمال را پاکیزه ، اموال را بسیار ، بلا را دفع ، حساب (قیامت) را

آسان می کند و مرگ را به تاخیر می اندازد.

(9) امام صادق علیه السلام :

ان صلة الرحم والبر ليهونان الحساب ويعصمان من الذنوب ؛ ⁽⁷⁹⁸⁾

صلہ رحم و نیکی ، حساب (قیامت) را آسان می کند و از گناهان جلوگیری

می نماید.

(10) امام صادق علیه السلام :

صلة الارحام تحسن الخلق و تسمع الكف و تطيب النفس و تزيد في الرزق و

تنسی فی الاجل ؛ ⁽⁷⁹⁹⁾

صلہ رحم اخلاق را خوب ، دست را بخشنده ، جان را پاکیزه ، روزی را زیاد

می کند و مرگ را به تاخیر می اندازد.

81 - شیطان

(1) رسول اکرم ﷺ :

یا ایها الناس انما هو الله والشیطان ، والحق والباطل والهدی والضلالة والرشد والغی والعاجلة والاجلة والعاقبة والحسنات والسيئات ، فما كان من حسنات فله وما كان من سيئات فللشیطان لعنه الله ؛ (800)

ای مردم ! جز این نیست که خداست و شیطان ، حق است و باطل ، هدایت است و ضلالت ، رشد است و گمراهی ، دنیاست و آخرت ، خوبی هاست و بدیها ، پس همه خوبی ها از آن خداست و همه زشتی ها از آن شیطان ملعون است .

(2) امام صادق علیه السلام :

قال ابليس : خمسة (أشياء) ليس لي فيهن حيلة وسائر الناس في قبضتي : من اعتصم بالله عن نية صادقة واتكل عليه في جميع اموره و من كثر تسبيحه في ليله ونهاره و من رضى لآخيه جميع اموره و من كثر تسبيحه في ليله ونهاره و من رضى لآخيه المومن بما يرضاه لنفسه و من لم يجزع على المصيبة حين تصيبه و من رضى بما قسم الله له ولم يهتم لرزقه ؛ (801)

شیطان گفت : پنج نفرند که هیچ راهی به آنها ندارم اما دیگر مردم در مشت من هستند: 1. هر کس با نیت درست به خدا پناه ببرد و در همه کارهایش بر او توکل کند، 2. کسی که شب و روز بسیار تسبیح خدا گوید، 3. کسی که برای برادر مومنش آن پسندید که برای خود می پسندد، 4. کسی که هر گاه مصیبتی

به او می رسد، بی تابی نمی کند، 5. و هر کس که به آنچه خداوند قسمتش کرده ، خرسند است و غم روزیش را نمی خورد.

(3) امام هادی علیه السلام :

فقال نوح عليه السلام تكلم ، فقال ابليس اذا وجدنا ابن آدم شحيحا ءءو حريصا ءءو حسودا ءءو جبارا ءءو عجولا تلقفناه تلقف الكرة فان اجتمعت لنا هذه الاخلاق سميناه شيطانا مریدا؛ (802)

شیطان به حضرت نوح علیه السلام گفت : اگر آدمی را بخیل یا حریص یا حسود یا ستمگر و یا عجول یافتیم ، به سرعت او را به چنگ می آوریم و اگر تمامی این صفات در او باشد - از ماست - و او را چون خود - شیطان نافرمان می نامیم .

(4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لا يزال الشيطان يربع من بني آدم ما حافظ على الصلوات الخمس فاذا ضيعهن تجرء عليه واءوقعه في العظائم ؛ (803)

شیطان تا آنگاه که انسان مراقب نمازهای پنجگانه اش می باشد از او می ترسد و چون نمازهایش را تباه کرد بر او جرات پیدا می کند و او را در گناهان بزرگ فرو می برد.

(5) امام علی علیه السلام :

احذر الغضب فانه جند عظیم من جنود ابليس ؛ (804)

از خشم بپرهیز که آن ، سپاهی بزرگ از سپاهیان شیطان است .

(6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ءءلا لا یخلون رجل بامرأة الا كان ثالثهما الشيطان ؛ (805)

بدانید که هیچ مردی با زن نامحرم خلوت نمی کند جز آنکه سومی آنها شیطان است .

(7) رسول اکرم ﷺ :

یا علی اذا حضر وقت صلاتک فتهیأ لها والا شغلك الشيطان واذا نويت خيرا فعجل والا منعك الشيطان عن ذلك ؛ (806)

ای علی هر گاه وقت نمازت رسید آماده آن شو و گرنه شیطان تو را سرگرم می نماید و هرگاه قصد (کار) خیری کردی شتاب کن و گرنه شیطان تو را از آن منع می کند.

(8) امام صادق علیه السلام :

لا یزال ابلیس فرحا ما اهتجر المسلمان ، فاذا التقيا اصطکت رکبته وتخلعت اءوصاله ونادی یا ویله ما لقی من الثبور؛ (807)

وقتی که میان دو نفر مسلمان قهر و جدایی به وجود آید، شیطان بسیار خوشحال می شود، اما همین که با یکدیگر آشتی کنند، زانوهایش می لرزد و بندبند وجودش پاره می شود و فریاد می زند: ای وای بر من که به سبب این آشتی هلاک شدم .

(9) امام صادق علیه السلام :

البيت الذی لا یقرأ فیہ القرآن ولا یذکر الله عزوجل فیہ تقل برکتہ وتهجره الملائکة وتحضره الشیاطین ؛ (808)

خانه ای که در آن قرآن خوانده نمی شود و از خدا یاد نمی گردد، برکتش کم شده ، فرشتگان آن را ترک می کنند و شیاطین در آن حضور می یابند.

(10) رسول اکرم ﷺ :

اءلا اخبركم بشىء ان انتم فعلتموه تباعد الشيطان منكم كما تباعد المشرق
من المغرب؟ قالوا: بلى، قال: الصوم يسود وجهه والصدقة تكسر ظهره والحب
فى الله والموازرة على العمل الصالح يقطعان دابره، والاستغفار يقطع وتينه؛⁽⁸⁰⁹⁾
آيا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید شیطان از شما دور
شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه
، روى شیطان را سیاه می کند و صدقه، پشت او را می شکند و دوست داشتن
برای خدا و هم یاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار، شاهرگش را
می زند.

82 - گناه

(1) رسول اکرم ﷺ :

اتقوا الذنوب فانها ممحقة للخيرات ان العبد ليذنب الذنب فينسى به العلم الذي كان قد علمه ؛ (810)

از گناهان دوری کنید، زیرا گناهان خوبیها را محو می کند، همانا بنده (گناه) گناه می کند و به سبب آن دانشی را که داشته فراموش می کند.

(2) رسول اکرم ﷺ :

الذنب شوم على غير فاعله ان غيره ابتلى به وان اغتابه اءثم وان رضى به شارکه ؛ (811)

گناه برای غیر گناهکار نیز شوم است ، اگر گناهکار را سرزنش کند به آن مبتلا شود و اگر غیبت او کند گناهکار شود و اگر به گناه رضایت دهد شریک وی باشد.

(3) رسول اکرم ﷺ :

اذا خفيت الخطيئة لا يضر الا صاحبها واذا ظهرت فلم تغير ضرت العامة ؛ (812)

وقتی گناهی مخفی بماند بجز گناهکار کسی را ضرر نمی رساند و اگر آشکار شود از آن جلوگیری نکنند برای همه مردم زیان دارد.

(4) رسول اکرم ﷺ :

من قارف ذنبا فارقه عقل لا يرجع اليه اءبدا؛ (813)

هر کس گناهی را مرتکب شود عقلی از او جدا شود که دیگر هرگز باز نگردد.

-
- 748- پاورقى ها كنز العمال 30747/91/11.
- 749- من لا يحضره الفقيه 372/4.
- 750- نهج الفصاحه ح 1520.
- 751- صحيح بخارى 125/3.
- 752- مكارم الاخلاق ص 216.
- 753- كافى 11/105/2.
- 754- كنز العمال 44995/379/16.
- 755- مستدرک الوسایل 13881/201/12.
- 756- نهج الفصاحه ح 147.
- 757- جامع الاخبار ص 276.
- 758- كافى 6/12/4.
- 759- الدر المنثور 244/6.
- 760- نهج الفصاحه ح 1510.
- 761- ميراث حديث 198/48/2.
- 762- بحار الانوار 9/4/75.
- 763- بحار الانوار 7/171/77.
- 764- بحار الانوار 8/4/75.
- 765- نهج الفصاحه ح 27.
- 766- نهج الفصاحه ح 1220.
- 767- كنز العمال 5999/168/3.
- 768- محاسن 23/8/1.
- 769- بحار الانوار 2/267/79.
- 770- كافى 1/285/6.
- 771- بحار الانوار 14/461/75.
- 772- جامع الاخبار ص 378.
- 773- كنز العمال 25876/248/9.
- 774- عيون اخبار الرضا 138/45/1.

- 775- كافي 1/283/6.
- 776- محاسن 165/414/2.
- 777- بحارالانوار 2/451/72.
- 778- كافي 1/283/6.
- 779- امالي شيخ طوسي ص 535.
- 780- كافي 8/667/2.
- 781- نهج الفصاحه ح 554.
- 782- خصال ص 545.
- 783- نهج البلاغه نامه 31.
- 784- خصال ص 569.
- 785- مسكن الفواد ص 105.
- 786- مستدرک الوسائل 9897/429/8.
- 787- تحف العقول ص 409.
- 788- نهج الفصاحه ح 2532.
- 789- ارشاد القلوب 183/1.
- 790- نهج الفصاحه ح 1869.
- 791- كافي 3/10/4.
- 792- غررالحكم 5825/209/4.
- 793- غررالحكم 7258/635/4.
- 794- غررالحكم 5836/204/4.
- 795- غررالحكم 5453/106/4.
- 796- كافي 15/152/2.
- 797- تحف العقول ص 299.
- 798- تحف العقول ص 376.
- 799- كافي 6/151/2.
- 800- كافي 2/15/2.
- 801- خصال ص 285.
- 802- بحارالانوار 10/288/11.

- 803- بحارالانوار 2/202/79.
- 804- نهج البلاغه نامه 69.
- 805- نهج الفصاحه ح 478.
- 806- ميراث حديث 18/20/2.
- 807- كافي 7/346/2.
- 808- كافي 1/499/2.
- 809- امالي صدوق ص 117.
- 810- بحارالانوار 14/377/73.
- 811- نهج الفصاحه ح 1623.
- 812- نهج الفصاحه ح 203.
- 813- المحجة البيضاء 160/8.

امام باقر علیه السلام :

عجبا لمن یحتمی من الطعام مخافة الداء کیف لا یحتمی من الذنوب مخافة النار؛ (814)

تعجب است از کسی که به خاطر ترس از بیماری از خوردن غذا پرهیز می کند، چگونه از ترس آتش دوزخ از گناهان پرهیز نمی کند.

(6) امام علی علیه السلام :

لو لم یتوعد الله علی معصيته لکان یجب اءلا یعصى شکرا لنعمة ؛ (815)
اگر خداوند برای نافرمانی از خود هشدار هم نمی داد باز واجب بود که به شکرانه نعمتهایش نافرمانی نشود.

(7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ایاک اءن تدع طاعة الله وتقصد معصيته شفقة علی اءهلک ، لانه تعالی یقول :
(یا اءیها الناس اتقوا ربکم واخشوا یوما لا یجزی والد عن ولده مولود هو جاز
عن والده شیئا...)؛ (816)

مبادا از روی مهر و محبت به خانواده ات ، طاعت خدا را واگذاری و به نافرمانی او روی آوری ، زیرا خدای تعالی می فرماید: «ای مردم تقوای الهی را رعایت کنید و از آن روزی بهر اسید که نه پدری می تواند برای فرزندش کاری بکند و نه فرزندی برای پدرش ...» .

(8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

من حاول اءمرا بمعصية الله کان اءبعد له مما رجاء واءقرب مما اتقى ؛ (817)
کسی که با معصیت و نافرمانی خدا به دنبال کاری باشد به آنچه امید دارد، زودتر از دستش می رود و از آنچه می ترسد، زودتر به سرش می آید.

(9) امام کاظم علیه السلام :

ان الله عزوجل في كل يوم وليلة مناديا ينادي : مهلا مهلا عباد الله عن معاصي الله ، فلولا بهائم رتع ، وصبية رضع ، وشيوخ ركع ، لصب عليكم العذاب صبا ترضون به رضا؛ ⁽⁸¹⁸⁾

در هر شب و روز از جانب خدای عزوجل آواز دهنده ای ندا می دهد: ای بندگان خدا از نافرمانی خدا باز ایستید، باز ایستید، زیرا اگر به خاطر حیوانات چرنده و کودکان شیرخواره و سالخوردهگان خمیده پشت نبود، چنان عذابی بر سر شما ریخته می شد که ریزه ریزه می شدید.

(10) امام علی علیه السلام :

الذنوب الداء والدواء الاستغفار والشفاء اءن الاتعود؛ ⁽⁸¹⁹⁾

گناهان درد، و داروی آنها، استغفار است و شفایش به این است که عود نکنند.

83 - انواع گناه

(1) رسول اکرم ﷺ :

ذنب لا یغفر و ذنب لا یترک و ذنب یغفر فاء ما الذی لا یغفر فالشک باله
و اء ما الذی یغفر ف ذنب العبد بینہ و بین الله عزوجل و اء ما الذی لا یترک ف ظلم العباد
بعضهم بعضا؛ (820)

گناهی هست که بخشیدنی نیست و گناهی هست که از آن نگذرند و گناهی
هست که قابل بخشش است ، آنچه بخشیدنی نیست شرک به خداست و آنچه
قابل بخشش است ، گناه بنده میان خود و خدای عزوجل است و آنچه از آن
نگذرند ظلم کردن بندگان به یکدیگر است .

(2) امام علی ؑ :

الحرص والكبر والحسد دوا التقم فی الذنوب ؛ (821)

حرص ، تکبر و حسادت انگیزه های فرو رفتن در گناهان است .

(3) رسول اکرم ﷺ :

اء کثر خطایا ابن آدم فی لسانه ؛ (822)

بیشترین گناهان فرزند آدم از زبان اوست .

(4) امام سجاد ؑ :

من بات شبعانا وبحضرته مؤ من جائع طاو قال الله عزوجل : ملائکتی ، اء شهد
کم علی هذا العبد اء ننی اء مرته فعصانی و اء طاع غیری ، و کلتہ الی عملہ ، و عزتی
و جلالی لا غفرت له اء بدا؛ (823)

کسی که شب سیر بخوابد و در کنارش مومنی گرسنه و بی غذا باشد، خداوند عزوجل می فرماید: ای فرشتگان گواه باشید که من این بنده را فرمان دادم و او نافرمانی من کرد و از جز من فرمان برد، من او را به کارش واگذار کردم، به عزت و جلالم سوگند که هرگز او را نمی بخشم .

(5) امام باقر علیه السلام :

لما سئل عن الكبائر - : كل شيء اءوعد الله عليه النار؛ ⁽⁸²⁴⁾

در پاسخ به سؤال از کبائر فرمود: هر گناهی که خداوند برای آن وعده آتش داده است (گناه کبیره می باشد).

(6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لكل ذنب توبة الا سوء الخلق ، فان صاحبه كلما خرج من ذنب دخل في ذنب ؛ ⁽⁸²⁵⁾

هر گناهی توبه دارد مگر بد اخلاقی ، زیرا آدم بد اخلاق از هر گناهی که در آید (و توبه کند) به گناهی دیگر می افتد.

(7) امام باقر علیه السلام :

الذنوب كلها شديدة واءشدها ما نبت عليه اللحم والدم ؛ ⁽⁸²⁶⁾

همه گناهان بدند و بدترین آنها گناهی است که از آن گوشت و خون برآید.

(8) امام علی علیه السلام :

- لما سئل : اءى ذنب اءعجل عقوبة لصاحبه ؟ - من ظلم من لا ناصر له الا

الله وجاور النعمة يا تقصير واستطال بالبغي على الفقير؛ ⁽⁸²⁷⁾

در پاسخ به این سؤال که: کیفر کدام گناه زودتر دامنگیر گنهکار می شود؟
فرمود: ستم کردن به کسی که یاوری جز خدا ندارد و کوتاهی در شکر نعمت و
دراز کردن دست ستم به نیازمند.

(9) امام باقر علیه السلام :

اربعه اءسرع شیء عقوبة : رجل اءحسن الیه ویکافیك بالاحسان الیه
اساءة ، ورجل لا تبغی علیه وهو یبغی علیک ، ورجل عاهدته علی اءمر فمن
اءمرک الوفاء له ومن اءمره الغدر بک ، ورجل یصل قرابته ویقطعونه ؛ ⁽⁸²⁸⁾
چهار چیز است که کیفرشان از هر گناهی زودتر به انسان می رسد: کسی که
به او خوبی کنی و او پاداش آن را به بدی دهد، کسی که تو به او ستمی نکنی و
او به تو ستم کند، کسی که در کاری با او پیمان بندی و تو به پیمانت وفادار
مانی و او خیانت و پیمان شکنی کند و کسی که تو با او رابطه برقرار کنی و او با
تو قطع رابطه کند.

(10) امام سجاد علیه السلام :

الذنوب الئی ترد الدعاء: سوء النیة ، وخبث السریرة ، والنفاق مع الاخوان ،
وترک التصدیق بالاجابة ، و تاخیر الصلوات المفروضات حتی تذهب اءوقاتها ،
وترک التقرب الی الله عزوجل بالبر والصدقة ، واستعمال البذاء ، والفحش فی القول
؛ ⁽⁸²⁹⁾

گناهانی که از استجابت دعا جلوگیری می کنند عبارتند از؛ بد نیتی ، خبث
باطن ، دورویی با برادران ، باور نداشتن به اجابت دعا، به تاءخیر انداختن
نمازهای واجب تا آن که وقتشان بگذرد، تقرب نجستن به خدای عزوجل با
نیکوکاری و صدقه ، بد زبانی و زشتگویی .

84 - آثار گناه

(1) امام علی علیه السلام :

ما زالت نعمة ولانضارة عيش الا بذنوب اجترحو ان الله ليس بظلام للعبید؛
(830)

هیچ نعمت و شادابی زندگی از دست نرفت مگر به سبب گناهانی که مرتکب شدند، همانا خداوند به بندگان ستم نمی کند.

(2) امام علی علیه السلام :

احذرو الذنوب فان العبد لیذنب فیحبس الرزق؛ (831)

از گناهان دوری کنید، زیرا بنده با گناهش مانع روزی می شود.

(3) امام باقر علیه السلام :

انه ما من سنة اقل مطرا من سنة ولكن الله یضعه حیث یشاء ان الله عزوجل
اذا عمل قوم بالمعاصی صرف عنهم ما كان قد لهم من المطر؛ (832)

هیچ سالی کم باران تر از سال دیگر نیست ، بلکه خداوند باران را هر جا که بخواهد می باراند. اما هر گاه مردمی مرتکب گناه شوند، خدای عزوجل بارانی را که برای آنان مقدر کرده بود از ایشان باز می دارد.

(4) امام رضا علیه السلام :

اذا كذب الولاة حبس المطر واذا جار السلطان هانت الدولة واذا حبست الزكاة
ماتت المواشی؛ (833)

هر گاه حاکمان دروغ می گویند باران بند می آید و هر گاه سلطان ستم کند دولت سست و بی اعتبار می شود و هر گاه زکات داده نشود چارپایان بمیرند.

(5) امام رضا علیه السلام :

كلما اءحدث العباد من الذنوب ما لم يكونوا يعملون احدث الله لهم من البلاء
ما لم يكونوا يعرفون ؛ ⁽⁸³⁴⁾

هر گاه بندگان مرتکب گناہانی شوند که قبلاً انجام نمی دادند، خداوند
بلاهایی را برایشان پدید آورد که سابقه نداشته است .

(6) امام صادق علیه السلام :

من يموت بالذنوب اكثر ممن يموت بالاجال ؛ ⁽⁸³⁵⁾

کسانی که بر اثر گناہان می میرند بیشترند از کسانی که بر اثر رسیدن اجل
می میرند .

(7) امام علی علیه السلام :

ما جفت الدموع الا لقسوة القلوب و ما قست القلوب الا لكثرة الذنوب ؛ ⁽⁸³⁶⁾
اشکها نخشکید مگر به سبب سخت دلی و دلها سخت نشد مگر به سبب
گناہان زیاد .

(8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ما من قوم يعمل فيهم المعاصي هم اءعز واءكثر ممن يعمله ثم لم يغيروه الا
عمهم الله تعالى منه بعقاب ؛ ⁽⁸³⁷⁾

هر ملتی که در میانشان گناه کنند و ایشان از گنهکاران قوی تر و بیشتر
باشند و جلوگیری نکنند، خدای والا از جانب خویش همه را عقوبت کند .

(9) امام صادق علیه السلام :

ءما انه ليس من عرق يضرب و لا نكبة و لا صداع و لا مرض الا بذنب و ذلك
قول الله عزوجل في كتابه (و ما اءصابكم من مصيبة ...) و ما يعفو الله اءكثر مما
يوأخذ به ؛ ⁽⁸³⁸⁾

هیچ رگی (بر اثر تب و بیماری) نزند و هیچ پایی به سنگ نخورد و هیچ سردرد یا مرضی رخ ندهد: مگر در اثر گناه. این فرموده خدای عزوجل در کتاب اوست که «اگر شما را مصیبتی رسد به خاطر کارهایی است که می کنید و خدا بسیاری را می بخشد» گناهانی که خداوند می بخشد بیشتر از گناهانی است که از آنها باز خواست می کند.

(10) امام صادق علیه السلام :

الذنوب التي تغير النعم والذنوب التي تورث الندم القتل و التي تنزل النقم الظلم
والتي تهتك الستر شرب الخمر والتي تحبس الرزق الزنا والتي تعجل الفناء قطيعة
الرحم والتي ترد الدعاء وتظلم الهواء عقوق الوالدين ؛ ⁽⁸³⁹⁾

گناهانی که نعمتها را دگرگون می کند، زورگویی و سرکشی است و گناهانی که پشیمانی به بار می آورد ستم است و گناهانی که پرده ها را می درد (و آبرو و حیثیت ها را می برد) شرابخواری است و گناهانی که جلوی روزی را می گیرد زناست و گناهانی که مرگ را شتاب می بخشد قطع رحم است و گناهانی که مانع استجاب دعا می شود و فضا را تیره و تار می کند، آزردن پدر و مادر است .

85 - پاک کننده گناه

(1) رسول اکرم ﷺ :

اتق الله حيثما كنت واءتبع السيئة الحسنة تمحها؛⁽⁸⁴⁰⁾

هر کجا هستی تقوای الهی پیشه کن و به دنبال گناه کار نیک انجام بده تا آن را محو کند.

(2) امام علی عليه السلام :

اوصيكم بتقوى الله ... وارحضوا بها ذنوبكم وداووا بها الاسقام؛⁽⁸⁴¹⁾

شما را به تقوای خدا سفارش می کنم ... به وسیله آن گناه خود را بشویید و بیماریهایتان را درمان کنید.

(3) رسول اکرم ﷺ :

اربع من كن فيه وكان من قرنه الى قدمه ذنوبا بدلها الله حسنات ؛ الصدق ،
والحياء وحسن الخلق والشكر؛⁽⁸⁴²⁾

چهار چیز است که هر کس داشته باشد، اگر سر تا پا غرق گناه باشد، خداوند آن را به حسنه و نیکی تبدیل می کند: راستی ، حیا، خوش اخلاقی و شکر.

(4) امام علی عليه السلام :

من كفارات الذنوب العظام : اغائة الملهوف والتنفيس عن المكروب؛⁽⁸⁴³⁾

یاری رساندن ستمدیده فریاد خواه و شاد کردن غمناک از کفاره های گناهان بزرگ است .

(5) امام صادق عليه السلام :

جاء رجل الى رسول الله ﷺ فقال : يا رسول الله صلى الله عليه و اله كثر ذنوبي وضعت عملي ، فقال رسول الله ﷺ اءكثر السجود فانه يحط الذنوب كما تحط الريح ورق الشجر؛ (844)

مردی خدمت پیامبر خدا ﷺ : آمد و عرض کرد: ای رسول خدا گناهانم زیاد شده و اعمالم سست و اندک گشته است ، رسول خدا فرمودند: زیاد سجده کن ، زیرا همانگونه که باد برگ درختان را می ریزد، سجده گناهان را می ریزد.
(6) رسول اکرم ﷺ :

ان من الذنوب ذنوبا لا يكفرها الصلاة و لا الصيام و لا الحج و لا العمرة يكفرها الهموم في طلب المعيشة ؛ (845)
بعضی گناهانست که نماز و روزه و حج و عمره آنها را پاک نمی کند، فقط گرفتاری در طلب معاش آنها را از بین می برد.

(7) رسول اکرم ﷺ :

لما ساء له رجل : ما الذي يمحو عنى الخطايا؟ - : الدموع والخضوع والامراض ؛ (846)

در پاسخ به سؤال مردی که پرسید: چه چیز گناهان مرا پاک می کند؟ فرمودند: اشک ها، خضوع و بیماریها.
(8) امام رضا علیه السلام :

من لم يقدر على ما يكفر به ذنوبه فليكثر من الصلوات على محمد و آله فانها تهدم الذنوب هدما؛ (847)

هرکس نمی تواند کاری کند که به سبب آن گناهانش آمرزیده شود بر محمد و آل او بسیار صلوات فرستد، زیرا که آن ، گناهان را ریشه کن می کند.
(9) امام علی علیه السلام :

لم يثدد عليك في قبول الانابة ولم يناقشك بالجريمة ولم يويسك من
الرحمة بل جعل نزوعك عن الذنب حسنة وحسب سيئتك واحدة وحسب
حسنتك عشرا وفتح لك باب المتاب ؛ (848)

در پذیرفتن توبه بر تو سخت نگرفته و به علت گناه تو را در تنگنا نینداخته و
از رحمت خویش نومیدت نکرده است ، بلکه خودداری تو از گناه را حسنه به
شمار آورده و گناهت را یک و حسنه ات را ده به شمار آورده و در توبه و
بازگشت را برای تو گشوده است .

(10) رسول اکرم ﷺ :

من اصاب حدا عقوبته في الدنيا فالله اعدل من ائني على عبده العقوبة
في الاخرة ومن اصاب حدا فستره الله عليه فالله اكرم من ائني يعود في شىء
قد عفا عنه ؛ (849)

هر کس گناهی را مرتکب شود و در دنیا عقوبت آن را ببیند خدا عادل تر از
آن است که بار دیگر بنده خویش را در آخرت عقوبت کند و هر کس گناهی
مرتکب شود و خدا آن را ببوشاند خدا کریم تر از آن است که به بخشیده خود
باز گردد.

(1) امام علی عليه السلام :

التوبة تستنزل الرحمة ؛ (850)

توبه ، رحمت الهی را نازل می کند.

(2) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

يا علی من اءنعم الله عليه فشكر واذا ابتلى فصبرو اذا اءساء استغفر دخل الجنة

من اءى باب شاء؛ (851)

ای علی هر کس شکر گزار نعمت خدا باشد و چون گرفتار شد صبر نماید و

اگر مرتکب گناهی شد توبه کند، از هر دری که بخواهد وارد بهشت می شود.

(3) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

لله اءفرح بتوبة عبده من العقیم الوالد ومن الضال الواجد ومن الظمآن الوارد؛

(852)

هر آینه شادی خداوند از توبه بنده خود بیشتر است تا شادی نازایی که بچه

می آورد و گم کرده ای که گمشده خود را می یابد و تشنه ای که به آب می

رسد.

(4) امام علی عليه السلام :

ثمرة التوبة استدراک فوارط النفس ؛ (853)

جبران خطاها میوه توبه است .

(5) امام علی عليه السلام :

عاص یقر بذنبه خیر من مطیع یفتخر بعمله ؛ (854)

گنهکاری که به گناه خود اعتراف کند، بهتر است از اطاعت کننده ای که به کار خویش بیالد.

(6) امام کاظم علیه السلام :

لیس منا من لم يحاسب نفسه في كل يوم فان عمل حسنا استزاد الله وان عمل سيئا استغفر الله منه وتاب اليه ؛ ⁽⁸⁵⁵⁾

از ما نیست کسی که هر روز اعمال خود را محاسبه نکند تا اگر نیکی کرده از خدا بخواهد که بیشتر نیکی کند و اگر بدی کرده از خدا طلب آمرزش نموده و توبه کند.

(7) امام علی علیه السلام :

التوبة ندم بالقلب واستغفار باللسان وترك بالجوارح واضمار اءن لا يعود؛ ⁽⁸⁵⁶⁾
توبه پشیمانی با دل است و آمرزش خواهی با زبان و ترک گناه در عمل و مصمم شدن بر تکرار نکردن آن .

(8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اذا عملت سيئة فاءحدث عندها توبة السر بالسر والعلانية بالعلانية ؛ ⁽⁸⁵⁷⁾
هر گاه کار بدی از تو سر زد، از آن توبه کن ، برای گناه پنهانی ، توبه پنهانی و برای گناه آشکار، توبه آشکار.

(9) امام صادق علیه السلام :

اءوحى الله عزوجل الى داود عليه السلام : يا داود ان عبدى المومن اذا اءذنب ذنبا ثم رجع وتاب من ذلك الذنب واستحى منى عند ذكره غفرت له واءنسيته الحفظة واءبدلته الحسنة ولاابالى واءنا اءرحم الراحمين ؛ ⁽⁸⁵⁸⁾

خدای عزوجل به داود پیامبر علیه السلام وحی کرد: ای داود هر گاه بنده مومن من گناهی کند و سپس از آن بر گردد و توبه نماید و به هنگام یاد کردن از آن گناه

از من شرم کند، او را بیامرزم و آن گناه را از یاد فرشتگان نگهبان اعمال بیرم و آن را به نیکی بدل کنم . و از این کار مرا باکی نیست که من مهربان ترین مهربانانم .

(10) امام علی علیه السلام :

الناس یوشکون اءن ینقطع بهم العمل و یسد علیهم باب التوبة ، فلا ینفع نفسا ایمانها لم تکن آمنت من قبل اءو کسبت فی ایمانها خیرا؛ ⁽⁸⁵⁹⁾
مردم هر لحظه در معرض آن اند که فرصت عملشان به پایان رسد و در توبه بر آنان بسته شود و در نتیجه ایمان کسی که پیش از مرگ ایمان نیاورده و کار خیری انجام نداده سودی ندارد.

87 - حکومت

(1) رسول اکرم ﷺ :

عمالکم اءعمالکم ، کما تکنونون ، یولی علیکم ؛⁽⁸⁶⁰⁾
کارگزاران شما (نتیجه) اعمال شما هستند، همان گونه که هستید، بر شما حکومت می شود.

(2) امام صادق علیه السلام :

لیس یحب للملوک ان یفرطوا فی ثلاث : فی حفظ الثغور، وتفقد المظالم
واختیار الصالحین لاعمالهم ؛⁽⁸⁶¹⁾
برای حاکم سزاوار نیست که در سه کار کوتاهی کند: حفظ مرزها، رسیدگی
به حقوق پایمال شده و انتخاب افراد شایسته برای کارهای خود.

(3) رسول اکرم ﷺ :

إذا كانت امراؤکم خیارکم واءغنیاءکم سمحاءکم وامورکم شوری بینکم
فظهرا الارض خیر لکم من بطنها و إذا كانت امراؤکم شرارکم واءغنیاءکم بخلاء
کم وامورکم الی نسیاءکم فبطن الارض خیر لکم من ظهرها؛⁽⁸⁶²⁾
هر گاه حاکماتان نیکان شما باشند و ثروتمندانان بخشندهگان شما و کارها
میان شما با مشورت باشد، روی زمین از درون آن برای شما بهتر است هر گاه
حاکمان شما اشرار شما و ثروتمندان شما بخیلان باشند و کارهای شما به دست
زنان افتد، درون زمین برای شما بهتر از روی زمین است .

(4) امام علی علیه السلام :

لعمر بن الخطاب - : ثلاث ان حفظتهن وعملت بهن کفتک ما سواهن وان
ترکتھن لم ینفعک شیء سواهن . قال : و ما هن یا اءباالحسن ؟ قال اقامة

الحدود على القريب والبعيد والحكم بكتاب الله في الرضا والسخط والقسم بالعدل بين الاحمر والاسود. فقال له عمر: لعمرى لقد اءو جزت واءبلغت ؛ ⁽⁸⁶³⁾

به عمر بن خطاب: سه چیز است که اگر آنها را به خاطر سپاری و به کار بندی به چیز دیگر نیاز نخواهی داشت و اگر آنها را رها کنی ، هیچ چیز دیگری سودت نبخشد. عمر گفت : آنها چیست ای ابالحسن ؟ فرمودند: اجرای حدود درباره نزدیکان و بیگانه ، حکم بر اساس کتاب خدا در خشنودی و خشم و تقسیم عادلانه (بیت المال) میان سرخ و سفید. عمر گفت : به جانم سوگند که کوتاه و رسا گفתי .

(5) امام علی علیه السلام :

فیما کتب للاشتر لما ولاء مصر - : ثم انظر فی امور عمالک ، فاستعملهم اختبارا و لا تولهم محاباة واءثرة فانهما جماع من شعب الجور والخيانة وتوخ منهم اهل التجربة والحیاء من اهل البيوتات الصالحة والقدم فی الاسلام المتقدمة ؛ ⁽⁸⁶⁴⁾

در فرمان استانداری مصر به مالک اشتر - : دیگر آن که در کارهای کارگزارانت اندیشه و تامل کن و پس از آزمودن آنها، ایشان را به کار گمار و به صرف جانبداری یا علاقه به کسی او را عهده دار کاری مکن ، زیرا این دو، کانون انواع ستم و خیانت است . کارگزاران خود را از میان افراد با تجربه و آبرومند خاندان های نیک و خوشنام و پیشگام در اسلام انتخاب کن .

(6) امام علی علیه السلام :

اذا بنی الملك على قواعد العدل و دعم بدعائم العقل نصر الله موالیه و خذل معادیه ؛ ⁽⁸⁶⁵⁾

چون حکومت بر پایه های عدل بنا شود و باستون های عقل استوار گردد، خداوند دوستانش را یاری و دشمنانش را خوار می نماید.

(7) امام علی علیه السلام :

... واجعل لذوی الحاجات منك قسما تفرغ لهم فيه شخصک وتجلس لهم مجلسا عاما فتتواضع فيه لله الذی خلقک وتقعده عنهم جندک واءعوانک من اءحراسک وشرطک حتی یکلمک متکلمهم غیر متمتع ...؛⁽⁸⁶⁶⁾

(در فرمان به استاندار مصر) و مقداری از وقت خود را به نیازمندان خود اختصاص ده و با آنان در یک مجلس عمومی بنشین و شخصا به مشکلاتشان رسیدگی کن و در آن مجلس برای خداوندی که تو را آفریده است فروتنی نما و سربازان و یاران را که جزء پاسداران و نگهبانان تو هستند از آنان دور بدار تا هر کس می خواهد سخن بگوید بدون لکنت زبان و ترس مطالبش را اظهار کند...

(8) امام علی علیه السلام :

من کتابه للاشتر لما ولاه مصر - : ثم تفقد اءعمالهم ، وابعث العیون من اءهل الصدق والوفاء علیهم فان تعاهدک فی السر لامورهم حدوة لهم علی التعمال الامانة ، والرفق بالرعية وتحفظ من الاعوان ...؛⁽⁸⁶⁷⁾

در فرمان استانداری مصر به مالک اشتر - : به کارهای آنان (کارگزاران) رسیدگی کن و از میان افراد با صداقت و وفادار مراقبانی بر آنها بگمار، زیرا مراقبت پنهانی تو در کارهای ایشان ، آنها را به رعایت امانت و خوشرفتاری با مردم و می دارد و با دقت مراقب دستیاران خویش باش ...

(9) امام علی علیه السلام :

ءءحب لعامة رعيتك ما تحب لنفسك وءءهل بيتك وءكره لهم ما تءكره لنفسك
وءءهل بيتك فان ذلك ءءوجب للءءجة وءءصلح للرعية ؛ ⁽⁸⁶⁸⁾

آنچه برای خود و خانواده ات دوست داری ، برای توده ملت خود نیز دوست
بدار و آنچه برای خود و خانواده ات نمی پسندی برای آنان مپسند، زیرا كه این
كار حجت را تمام تر می كند، و در اصلاح ملت موثرتر است .

(10) امام علی ؑ :

زكاة السلطان اءاثة الملهوف ؛ ⁽⁸⁶⁹⁾

زكات حاكم ، فریاد رسی دلسوختگان و درماندگان است .

(1) رسول اکرم ﷺ :

لن تقدس امة لا یؤخذ للضعیف فیها حقہ من القوی غیر متعتع ؛⁽⁸⁷⁰⁾
ملتی که نتوان در میان آنان بدون دلهره حق ضعیف را از قوی گرفت ، هرگز
قابل ستایش نیست .

(2) رسول اکرم ﷺ :

صنفان من امتی اذا صلحا صلحت امتی واذا فسدا، فسدت امتی ، قیل یا
رسول الله و من هما؟ قال : الفقهاء والامراء؛⁽⁸⁷¹⁾
دو گروه از امت من اگر صالح شوند امتم صالح می شوند و اگر آنها فاسد
شوند امتم فاسد شوند. عرض شد ای رسول خدا آن دو گروه کدامند؟ فرمودند:
عالمان و دولتمران .

(3) رسول اکرم ﷺ :

انما اءهلک الذین من قبلکم اءنهم كانوا اذا سرق فیهم الشریف ترکوه و اذا
سرق فیهم الضعیف اءقاموا علیه الحد؛⁽⁸⁷²⁾
هلاک پیشینیان شما از آنجا بود که اگر سرشناسی دزدی می کرد، رهایش
می ساختند و چون ناتوانی دزدی می نمود، مجازاتش می کردند.

(4) امام صادق علیه السلام :

العالم بزمانه لا تهجم علیه اللوابس ؛⁽⁸⁷³⁾ کسی که به اوضاع زمان خود آگاه
باشد، گرفتار هجوم اشتباهات نمی شود.

(5) امام علی علیه السلام :

لا يزال الناس بخير ما تفاوتوا فاذا استتوا، هلكوا؛⁽⁸⁷⁴⁾

مردم تا زمانی که با هم تفاوت دارند، در خیرند و هر گاه همه یکسان شوند
هلاک می گردند.

پاورقی ها 814- بحارالانوار 60/269/62.

815- نهج البلاغه حکمت 290.

816- مکارم الاخلاق ص 451.

817- بحارالانوار 10/178/77.

818- کافی 31/276/2.

819- غررالحکم 1890/72/2.

820- نهج الفصاحه ح 1624.

821- نهج البلاغه حکمت 371.

822- نهج الفصاحه ح 440.

823- ثواب الاعمال ص 298.

824- بحارالانوار 24/13/79.

825- من لا يحضره الفقيه 5762/335/4.

826- کافی 7/270/2.

827- الاختصاص ص 234.

828- خصال ص 230.

829- معانی الاخبار ص 271.

830- خصال ص 624.

831- خصال ص 620.

832- کافی 15/272/2.

833- امالی مفید ص 310.

834- کافی 29/275/2.

835- امالی طوسی ص 305.

836- علل الشرايع ص 81.

- 837- نهج الفصاحه ح 2692.
838- كافي 3/269/2.
839- كافي 1/447/2.
840- نهج الفصاحه ح 46.
841- نهج البلاغه خطبه 191.
842- كافي 7/107/2.
843- بحارالانوار 21/21/75.
844- امالي صدوق ص 589.
845- نهج الفصاحه ح 917.
846- كنز العمال 44154/129/16.
847- امالي صدوق ص 131.
848- نهج البلاغه نامه 31.
849- نهج الفصاحه ح 2953.
850- غررالحكم 1069/267/1.
851- ميراث حديث 99/31/2.
852- كنز العمال 10165/205/4.
853- غررالحكم 4657/334/3.
854- غررالحكم 6334/363/4.
855- كافي 2/453/2.
856- غررالحكم 2072/126/2.
857- نهج الفصاحه ح 222.
858- بحارالانوار 30/28/6.
859- بحارالانوار 12/312/6.
860- شرح شهاب الاخبار ص 260.
861- تحف العقول ص 319.
862- تحف العقول ص 36.
863- تهذيب الاحكام 547/227/6.
864- نهج البلاغه نامه 53.

- 865- غررالحكم 4118/168/3.
- 866- نهج البلاغه نامه 53.
- 867- نهج البلاغه نامه 53.
- 868- بحارالانوار 12/27/75.
- 869- غررالحكم 5456/106/4.
- 870- تحف العقول ص 142.
- 871- خصال ص 37.
- 872- نهج الفصاحه ح 943.
- 873- تحف العقول ص 356.
- 874- امالي صدوق ص 531.

(6) رسول اکرم ﷺ :

لا تختلفوا، فان من كان قبلكم اختلفوا فهلكوا؛ (875)

با هم اختلاف نکنید، که پیشینیان شما دچار اختلاف شدند و نابود گشتند.

(7) امام علی علیه السلام :

الناس باءمرائهم اءشبه منهم بأبائهم؛ (876)

مردم به دولتمردان خود شبیه ترند تا به پدرانشان .

(8) رسول اکرم ﷺ :

من اءصبح لایهتم بامور المسلمین فلیس منهم و من سمع رجلا ینادی یا

للمسلمین فلم یجبه فلیس بمسلم؛ (877)

هر کس صبح کند و به امور مسلمانان همت نورزد، از آنان نیست و هر کس

فریاد کمک خواهی کسی را بشنود و به کمکش نشتابد، مسلمان نیست .

(9) رسول اکرم ﷺ :

اذا کثر الزنا بعدی کثر موت الفجاءة و اذا طفف المکیال اخذهم الله بالسنین

و النقص و اذا منعوا الزکاة منعت الارض برکاتها من الزرع و الثمار و المعادن و اذا

جاروا فی الحکم تعاونوا علی الضلم و العدوان و اذا نقضوا العهود سلط الله علیهم

عدوهم ...؛ (878)

چون پس از من زنا زیاد شود، مرگ ناگهانی زیاد می شود و چون کم

فروشی کنند، خداوند آنان را به قحطی و کمبود مبتلا می گرداند و چون زکات

ندهند، زمین برکات خود مانند غلات و میوه ها و معادن را از آنان دریغ می

دارد و چون در قضاوت ستم نمایند، بر ظلم و تجاوز یکدیگر را یاری کنند و

چون عهد و پیمان ها را بشکنند، خداوند دشمنشان را بر آنان مسلط کند...

(10) رسول اکرم ﷺ :

اءلا کلکم راع وکلکم مسؤول عن رعیتہ ؛ (879)

آگاه باشید که همه شما سرپرست و مسئول هستید و درباره زبردستانان

بازخواست می شوید.

89 - حق

(1) امام علی علیه السلام :

ان الحق لا يعرف بالرجال اعرف الحق تعرف اءهله ؛ ⁽⁸⁸⁰⁾

حق به شخصیت ها شناخته نمی شود، خود حق را بشناس تا پیروان آن را بشناسی .

(2) امام صادق علیه السلام :

ليس من باطل يقوم بازاء الحق الا غلب الحق بالباطل وذلك قوله : (بل نقذف بالحق على الباطل فيدمغه ...)؛ ⁽⁸⁸¹⁾

هیچ باطلی نیست که در برابر حق بایستد مگر آن که حق بر باطل چیره شود و این سخن خداوند است : «بلکه حق را بر سر باطل می زنیم تا آن را در هم کوبد...» .

(3) امام علی علیه السلام :

من عمل بالحق مال اليه الخلق ؛ ⁽⁸⁸²⁾

هر کس بر اساس حق رفتار کند، مردم به سوی او روی خواهد آورد.

(4) امام علی علیه السلام :

لن يدرك النجاة من لم يعمل بالحق ؛ ⁽⁸⁸³⁾

هرگز رستگار نمی شود (نجات پیدا نمی کند) کسی که به حق عمل نکند.

(5) امام علی علیه السلام :

اءشبهه الناس باءنبياء الله اءقولهم للحق واءصبر هم على العمل به ؛ ⁽⁸⁸⁴⁾

شبيه ترين مردم به پيامبران الهی کسی است که در بيان حق گویاتر و در عمل به حق صابرتر باشد.

(6) رسول اکرم ﷺ :

اقبل الحق ممن اءتاك به - صغيراء و كبير - وان كان بغیضا، وارد الباطل علی من جاء به من صغيراء و كبير وان كان حبیبا؛⁽⁸⁸⁵⁾

حق را از هر کس برای آورد کوچک باشد و یا بزرگ پذیر هر چند دشمنت باشد و باطل را، کوچک یا بزرگ هر کس گوید به خودش برگردان هر چند دوستت باشد.

(7) امام علی ؑ :

اءصبر نفسک علی الحق فانه من منع شیئا فی حق اءعطی فی باطل مثلیه ؛⁽⁸⁸⁶⁾

خود را بر ادای حق شکبیا دار که هر کس حق را ادا نکند، دو برابر آن را در باطل می پردازد.

(8) امام صادق ؑ :

وقد استفتاه رجل من اهل الجبل فاءفتاه بخلاف ما یحب ، فراءى اءبو عبدالله الکراهة فیہ - : یا هذا، اصبر علی الحق ، فانه لم یصبر اءحد قط الحق الا عوضه الله ما هو خیر له ؛⁽⁸⁸⁷⁾

مردی از اهالی جبل از امام صادق ؑ استفتایی کرد، حضرت فتوایی داد که بر خلاف میل او بود. امام ناراحتی را در چهره او مشاهده کردند، پس فرمودند: ای مرد! حق را تحمل کن ، زیرا هیچ کسی حقی را تحمل نکرد مگر این که خداوند در عوض چیزی که برایش بهتر است به او عطا فرمود.

(9) امام صادق ؑ :

خیر الناس قضاة الحق ؛⁽⁸⁸⁸⁾

بهترین مردم کسانی هستند که به حق قضاوت کنند.

(10) امام علی علیه السلام :

اء عظم الخطایا اقتطاع مال امرء مسلم بغير حق ؛ ⁽⁸⁸⁹⁾

بزرگ ترین معصیت ، مال مسلمانی را به ناحق در اختیار گرفتن است .

90 - عدالت

(1) امام صادق عليه السلام :

ثلاثة اشياء يحتاج الناس طرا اليها: الامن والعدل والخصب ؛ ⁽⁸⁹⁰⁾
سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیت ، عدالت و آسایش .

(2) امام صادق عليه السلام :

العدل احلى من الشهد والين من الزبد واطيب ريحا من المسك ؛ ⁽⁸⁹¹⁾
عدالت از عسل شیرین تر، از کره نرم تر و از مشک خوشبوتر است .

(3) امام صادق عليه السلام :

الناس يستغنون اذا عدل بينهم وتنزل السماء رزقها وتخرج الارض بركتها
باذن الله تعالى ؛ ⁽⁸⁹²⁾

هنگامی که در میان مردم عدالت برقرار شود، بی نیاز می شوند و به اذن
خداوند متعال آسمان روزی خود را فرو می فرستد و زمین برکاتش را بیرون
می ریزد.

(4) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

عدل ساعة خير من عبادة سبعين سنة قيام ليلها وصيام نهارها؛ ⁽⁸⁹³⁾
ساعتی عدالت بهتر از هفتاد سال عبادت است که شب هایش به نماز و
روزهایش به روزه بگذرد.

(5) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

اعدل الناس من رضى للناس ما يرضى لنفسه وكره لهم ما يكره لنفسه ؛ ⁽⁸⁹⁴⁾

عادل ترین مردم کسی است که برای مردم همان را بیسندد که برای خود می پسندد و برای آنان نپسندد آنچه را برای خود نمی پسندد.

(6) رسول اکرم ﷺ :

اذا حکموا بغير عدل ارتفعت البرکات ؛ (895)

هنگامی که به غیر عدالت حکم کنند، برکت ها از بین می روند.

(7) امام علی ؑ :

اجعل الدین کھفک والعدل سیفک تنج من کل سوء و تظفر علی کل عدو؛ (896)

دین را پناهگاه و عدالت را اسلحه خود قرار ده تا از هر بدی نجات پیدا کنی و بر هر دشمنی پیروز گردی .

(8) امام علی ؑ :

ان العدل میزان الله سبحانه الذی وضعه فی الخلق ونصبه لاقامة الحق فلا تخالفه فی میزانه و لا تعارضه فی سلطانه ؛ (897)

براستی که عدالت ترازوی (معیار) خدای سبحان است که در میان خلق نهاده است و برای برپاداشتن حق نصب فرموده ، پس در ترازوی خداوند با او مخالفت نکن و با حکومتش مقابله ننما.

(9) امام علی ؑ :

قلوب الرعیة خزائن راعیها فما اودعها من عدل اوجور وجده ؛ (898)

دل‌های مردم صندوقچه های حاکم است ، پس آنچه از عدالت و یا ظلم در آنها بگذارد، همان را خواهد دید.

(10) امام علی ؑ :

استعمل العدل واحذر العسف والحييف فان العسف يعود بالجلاء والحييف يدعوا الی السیف ؛ (899)

عدالت را اجرا کن و از زورگویی و ستمگری بپرهیز زیرا زور گویی مردم را
به ترک از وطن وامی دارد، و ستم آنان را به قیام مسلحانه می کشاند.

91 - ظلم

(1) رسول اکرم ﷺ :

الظلم ثلاثة : فظلم لا يغفره الله وظلم يغفره ولا يتركه ، فاءما الظلم الذى لا يغفره الله فالشرك قال الله : «ان الشرك لظلم عظيم» واءما الظلم الذى يغفره الله فظلم العباد اءنفسهم فيما بينهم وبين ربهم واءما الظلم الذى لا يتركه الله فظلم العباد بعضه بعضا؛ (900)

ظلم سه قسم است ، ظلمى که خدا نمى آمرزد، ظلمى که مى آمرزد و ظلمى که از آن نمى گذرد، اما ظلمى که خدا نمى آمرزد شرک است خداوند مى فرمايد «حقاکه شرک ظلمى بزرگ است» و اما ظلمى که خدا مى آمرزد، ظلم بندگان بخودشان میان خود و پروردگارشان است اما ظلمى که خدا از آن نمى گذرد ظلم بندگان به یکدیگر است .

(2) رسول اکرم ﷺ :

اتقوا دعوة المظلوم وان كان كافرا ليس دونها حجاب ؛ (901)
از نفرين مظلوم بترسيد اگر چه کافر باشد، زیرا در برابر نفرين مظلوم پرده و مانعى نيست .

(3) رسول اکرم ﷺ :

من اءخذ للمظلوم من الظالم كان معى فى الجنة تصاحبا؛ (902)
هر کس داد مظلوم را از ظالم بگيرد، در بهشت با من يار و هم نشين باشد.

(4) رسول اکرم ﷺ :

ان الناس اذا راءوا الظالم فلم ياءخذوا على يديه اءوشك اءن يعمهم الله بعقاب منه ؛ (903)

مردم آنگاه که ظالم را ببینند و او را باز ندارند، انتظار می رود که خداوند همه را به عذاب خود گرفتار سازد.

(5) رسول اکرم ﷺ :

لينصر الرجل اءخاه ظالما اءو مظلوما ان كان ظالما فينجاه فانه له نصره وان كان مظلوما فينصره ؛ (904)

انسان باید برادر (دینی) خویش را یاری کند چه ظالم باشد چه مظلوم اگر ظالم باشد او را باز دارد و این بمنزله یاری کردن اوست و اگر مظلوم باشد یاریش کند.

(6) رسول اکرم ﷺ :

يقول الله عزوجل : وعزتي وجلالي لا انتقم من الظالم في عاجله و آجله ولا انتقم ممن راءى مظلوما فقدر اءن ينصره فلم ينصره ؛ (905)

خدای عزوجل می فرماید: به عزت و جلالم سوگند که از ظالم در دنیا و آخرت انتقام می گیرم و از کسی هم که مظلومی را ببیند و بتواند یاریش کند و نکند بی گمان انتقام می گیرم .

(7) امام باقر ؑ :

ما انتصر الله من ظالم الا بظالم و ذلك قوله عزوجل (وكذلك نولي بعض الظالمين بعضا)؛ (906)

خداوند هیچ گاه از ظالم انتقام نگرفت مگر به وسیله ظالمی دیگر و این سخن خدای عزوجل است که «و بدین سان ظالمان را به سزای اعمالی که می کنند بر یکدیگر مسلط می کنیم» .

(8) امام علی علیه السلام :

من طلب عزا بظلم و باطل اورثه الله ذلا بانصاف و حق ؛ ⁽⁹⁰⁷⁾

هر کس عزت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلت
نصیبش می نماید.

(9) امام سجاد علیه السلام :

اللهم انى اعوذ بک من ... اءن نعصد ظلما ءو نخذل ملهوفاً ءو نروم ما لیس
لنا بحق ؛ ⁽⁹⁰⁸⁾

خدایا به تو پناه می برم ... از این که ظالمی را یاری کنیم و یا مظلوم و
دلسوخته ای را بی یاور گذاریم و یا آنچه حق ما نیست بخواهیم .

(10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

رحم الله عبدا کانت لآخیه عنده مظلمة فى عرض ءومال فجاءه فاستحله قبل
ءن یوخذ و لیس ثم دینار و لادرم فان کانت له حسنات اخذ من حسناته وان لم
تکن له حسنات حملوا علیه من سیئاته ؛ ⁽⁹⁰⁹⁾

خدا رحمت کند بنده ای را که حلالیت بطلبید از برادری که به آبرو یا مال او
تجاوز کرده ، قبل از آن که (در قیامت) از او بازخواست کنند، آنجا که دینار و
درهمی نباشد، در نتیجه اگر شخص کار نیکی داشته باشد از آن بردارند و اگر
نداشته باشد، از گناهان مظلوم برداشته بر گناهان او بیفزاید.

92 - آزادی

(1) امام صادق علیه السلام :

خمس خصال من لم تكن فيه خصلة منها فليس فيه كثير مستمتع اءولها:
الوفاء والثانية التدبير والثالثة الحياء والرابعة حسن الخلق والخامسة وهى تجمع
هذه الخصال ، الحريره ؛ ⁽⁹¹⁰⁾

پنج خصلت است که در هر کس یکی از آنها نباشد خیر و بهره زیادی در او
نیست : اول : وفاداری دوم : تدبیر سوم : حیا چهارم : خوش اخلاقی و پنجم :-
که چهار خصلت دیگر را نیز در خود دارد - آزادگی .

(2) امام علی علیه السلام :

لا تكن عبد غيرك وقد جعلك الله حرا؛ ⁽⁹¹¹⁾

بنده دیگری مباش که خداوند تو را آزاد آفرید.

(3) امام صادق علیه السلام :

ان الحر حر على جميع اءحواله : ان نابتة نائبة صبر لها، وان تداكت عليه
المصائب لم تسكره وان اسر وقهر واستبدل باليسر عسرا، كما كان يوسف الصديق
الامين صلوات الله عليه : لم يضرر حرিতে اءن استعبد وقهر واسر؛ ⁽⁹¹²⁾

آزاده در همه حال آزاده است : اگر بلا و سختی به او رسد شکیبایی ورزد و
اگر مصیبت ها بر سرش فرو ریزند او را نشکنند هر چند به اسیری افتد و مقهور
شود و آسایش را از دست داده و به سختی و تنگدستی افتد. چنان که یوسف
صدیق امین ، صلوات الله علیه ، به بندگی گرفته شد و مقهور و اسیر گشت اما
این همه به آزادگی او آسیب نرساند.

(4) امام علی علیه السلام :

الحرية منزهة من الغل والمكر؛ ⁽⁹¹³⁾

آزادگی از کینه توزی و مکر منزّه است .

(5) امام علی علیه السلام :

من توفيق الحر اكتسابه المال من حله ؛ ⁽⁹¹⁴⁾

از موفقیت آزاده این است که مال را از راه حلال به دست آورد.

(6) امام علی علیه السلام :

ابدل مالك في الحقوق وواس به الصديق فان السخاء بالحراء خلق ؛ ⁽⁹¹⁵⁾

دارایی خود را در آنجا که حق است ببخش و با آن دوستانت را یاری رسان

که جامه بخشندگی برتن آزاد مرد زینده تر است .

(7) امام علی علیه السلام :

العبد حر ما قنع ، الحر عبد ما طمع ؛ ⁽⁹¹⁶⁾

بنده قانع آزاد است و آزاد طمعکار، بنده .

(8) امام علی علیه السلام :

من قضی ما اءسلف من الاحسان فهو كامل الحرية ؛ ⁽⁹¹⁷⁾

هر کس به وعده نیکی ای که در گذشته داده است عمل کند آزادگی اش

کامل است .

(9) امام علی علیه السلام :

من قام بشرائط العبودية اءهل للعتق ، من قصر عن اءحكام الحرية اعيد الى

الرق ؛ ⁽⁹¹⁸⁾

هر کس شرایط بندگی خدا را به جا آورد سزاوار آزادگی می شود و هر کس

در عمل به شرایط آزادگی کوتاهی کند، به بندگی (غیر خدا) مبتلا می شود.

(10) امام حسین علیه السلام :

ان لم یکن لکم دین و کنتم لا تخافون المعاد فکونوا اءحرارا فی دنیاکم ؛ ⁽⁹¹⁹⁾
اگر دین ندارید و از قیامت نمی ترسید لا اقل در دنیای خود آزاد مرد باشید.

(1) امام رضا علیه السلام :

ان الله تبارک و تعالی لی یبیح اءکلا ولا شربا الا لما فیہ المنفعة والصلاح ولم یحرم الا ما فیہ الضرر والتلف والفساد، فکل نافع مقول للجسم فیہ قوة للبدن فهو حلال ؛ ⁽⁹²⁰⁾

خداوند تبارک و تعالی هیچ خوردنی و نوشیدنی را حلال نکرده است مگر آن که در آن منفعت و صلاحی بوده و هیچ خوردنی و نوشیدنی را حرام ننموده مگر آن که در آن زیان و مرگ و فساد بوده است پس هر چیز سودمندی مقوی برای جسم ، که باعث تقویت بدن است حلال شده است .

(2) امام علی علیه السلام :

فی وصیته لابنه الحسن علیه السلام یا بنی اءلا اعلمک اءربع خصال تستغنی بها عن الطب ؟ فقال : بلی یا امیر المومنین ، قال : لاتجلس علی الطعام الا واءنت جائع و لا تقم عن الطعام الا واءنت تشتهیه ، وجود المضع ، و اذا نمت فاعرض نفسك علی الخلاء فاذا استعملت هذا استغنی عن الطب ؛ ⁽⁹²¹⁾

در سفارشی به فرزند خود امام مجتبی علیه السلام فرمودند: فرزندم! آیا چهار نکته به تو نیاموزم که با رعایت آنها از طبیب بی نیاز شوی؟ عرض کرد: چرا، ای امیرالمؤمنان. حضرت فرمودند: تا گرسنه نشدی غذا نخور و تا اشتها داری از غذا دست بکش و غذا را خوب بجو و قبل از خوابیدن قضای حاجت کن. اگر این نکات را رعایت کنی. از مراجعه به طبیب بی نیاز می شوی.

(3) امام حسین علیه السلام :

فبادروا بصحة الاجسام في مدة الاعمار؛⁽⁹²²⁾

در مدت عمر، در حفظ سلامت تن بکوشید.

(4) امام صادق عليه السلام :

لا يستغنى اهل كل بلد عن ثلاثة يفرع اليهم في امر دنياهم و آخرتهم ، فان
عدموا ذلك كانوا همجا: فقيه عالم ورع واءمير خير مطاع وطبيب بصير ثقة ؛⁽⁹²³⁾
مردم هر شهری به سه چیز نیازمندند که در امور دنیا و آخرت خود به آنها
رجوع کنند و چنانچه آن سه را نداشته باشند گرفتار جهل و نابسامانی می
شوند: دین شناس دانای پرهیزکار، حاکم نیکوکاری که مردم از او اطاعت کنند و
پزشک بصیر مورد اعتماد.

(5) امام رضا عليه السلام :

ليس من دواء الا وهو يهيج داء؛⁽⁹²⁴⁾

دارویی نیست مگر این که بیماری دیگری را تحریک می کند.

(6) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

تجنب الدواء ما احتمل بدنك الداء فاذا يحتمل الداء فالدواء؛⁽⁹²⁵⁾

تا هنگامی که بدنت درد را تحمل می کند از مصرف دارو بپرهیز، چنانچه درد
را تحمل نکردی آنگاه از دارو استفاده کن .

(7) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

ما خلق الله تعالى داء الا و خلق دواء الالسام ؛⁽⁹²⁶⁾

خداوند هیچ دردی را بی درمان نیافریده مگر سام (مرگ) که هیچ درمانی
ندارد.

(8) امام رضا عليه السلام :

اثنان عليان اءبدا: صحيح محتم وعليل مخلط؛⁽⁹²⁷⁾

دو گروه همیشه مریضند، سالمی که پرهیز می کند و مریضی که پرهیز نمی کند.

(9) امام رضا علیه السلام :

من اراد ان لا یؤذیه معدته فلا یشرب بین طعامه ماء؛ ⁽⁹²⁸⁾
هر کس می خواهد معده اش آزارش ندهد، در بین غذا آب نخورد.

(10) امام صادق علیه السلام :

لا تدخل الحمام الا وفي جوفک شیء یطفی به عنک وهج المعدة وهو
ءقوی للبدن ولا تدخله واءنت ممتلیء من الطعام؛ ⁽⁹²⁹⁾
داخل حمام نشو مگر در حالی که در شکمت چیزی (غذایی) که شدت
حرارت معده را خاموش کند وجود داشته باشد، که برای بدن موجب تقویت
است و در حالی که شکمت از غذا پر است نیز وارد حمام مشو.

94 - عیادت

(1) رسول اکرم ﷺ :

عائد المریض یشوؤ فی الرحمة ؛ (930)

عیادت کننده از بیمار، در رحمت خدا غوطه ور می شود.

(2) رسول اکرم ﷺ :

عائد المریض فی مخرفة الجنة ، فاذا جلس عنده غمرته الرحمة ؛ (931)

عیادت کننده از بیمار، در نخلستان بهشت میوه می چیند و هر گاه نزد بیمار

بنشیند، رحمت خدا او را فرا می گیرد.

(3) امام صادق علیه السلام :

من عاد مریضا شیعه سبعون اءلف ملک یشتغفرون له حتی یرجع الی منزله ؛

(932)

هر کس به عیادت بیمار برود، هفتاد هزار فرشته او را مشایعت می کنند و

برایش آمرزش می طلبند تا آن گاه که به منزل خود برگردد.

(4) رسول اکرم ﷺ :

ان الله عزوجل یقول یوم القیامة : یابن آدم مرضت فام تعدنی ! قال : یا رب

کیف اءعودک واءنت رب العالمین؟! قال : اءما علمت اءن عبدی فلانا مرض فلم

تعدہ؟! اءما علمت اءنک لو عدته لوجدتنی عنده؟! (933) خدای عزوجل در روز

قیامت می فرماید: ای پسر آدم! من بیمار شدم اما عیادت نکردی؟ عرض می

کند: پروردگارا چگونه تو را عیادت کنم حال آن که تو پروردگار جهانیانی؟ می

فرماید: مگر ندانسته ای که فلان بنده ام مریض شد و عیادتش نکردن ، مگر نمی دانستی که اگر به عیادتش روی ، مرا نزد او می یابی ؟

(5) رسول اکرم ﷺ :

خیر العیادة اخفها؛ (934)

بهترین عیادت ، آن است که سبک تر برگزار شود.

(6) رسول اکرم ﷺ :

عد من لایعودک واهد من لایهدی لک ؛ (935)

از کسی که به عیادت تو نمی آید عیادت کن و به کسی که به تو هدیه نمی دهد، هدیه بده .

(7) رسول اکرم ﷺ :

للمسلم علی المسلم خمس ... ویعوده اذا مرض ...؛ (936)

مسلمان بر مسلمان پنج حق دارد... و وقتی بیمار شد عیادتش کند.

(8) امام صادق علیه السلام :

مولی لجعفر بن محمد علیه السلام مرض بعض موالیه فخرجنا الیه نعوده ونحن عدة من موالی جعفر فاستقبلنا جعفر علیه السلام فی بعض الطریق فقال لنا اءین تریدون ؟ فقلنا: نرید فلانا نعوده فقال لنا: قفوا، فوقفنا، فقال : مع احدکم تفاحة اءو سفر جلة اءو اترجة اءو لعقه من طیب اءو قطعة من عودبخور؟ فقلنا: ما معنشی ء من هذا، فقال : اءما تعلمون اءن المریض یستریح الی کل ما دخل به عیله ؛ (937)

یکی از وابستگان امام صادق علیه السلام گوید: یک نفر از یاران حضرت بیمار شد و ما عده ای از یاران امام برای عیادت او بیرون رفتیم . در راه با حضرت صادق علیه السلام روبرو شدیم . از ما پرسیدند: کجا می روید؟ عرض کردیم به عیادت فلانی می رویم . فرمودند: بایستید. ما ایستادیم . حضرت فرمودند: آیا سببی ، بهی ،

ترنجی ، کمی عطر یا قطعه ای عود با یکی از شما هست ؟ عرض کردیم : از این چیزها با خود نداریم . حضرت فرمودند: مگر نمی دانید که بیمار از این که چیزی برایش ببرند، آرامش می یابد.

(9) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

ان من اعظم العواد اجرا عند الله عزوجل لمن اذا عاد اءخاه حفف الجلوس الا ان يكون المريض يحب ذلك ويريده ويساءله ذلك ؛ (938)

از بزرگترین پاداش ها در نزد خداوند عزوجل را آن عیادت کننده دارد که هر گاه به عیادت برادرش برود، زمان کوتاهی نزد او بنشیند، مگر این که خود بیمار دوست داشته باشد و از او بخواهد که بیشتر بنشیند.

(10) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

عودوا المريض واتبعوا الجنابة يذكرکم الاخرة ؛ (939)

به عیادت بیمار بروید و در تشییع جنازه شرکت کنید، که شما را به یاد آخرت می اندازد.

95 - پاکیزگی

(1) رسول اکرم ﷺ :

ان الله تعالى جميل يحب الجمال ، سخی يحب اسخاء، نظيف يحب النظافة ؛
(940)

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

(2) رسول اکرم ﷺ :

تنظفوا بكل ما استطعتم فان الله تعالى بنى الاسلام على النظافة ولن يدخل الجنة الا كل نظيف ؛ (941)

خودتان را با هر وسیله ای که می توانید پاکیزه کنید، زیرا که خدای متعال اسلام را بر پایه پاکیزگی بنا کرده است و هرگز به بهشت نرود مگر کسی که پاکیزه باشد.

(3) امام علی علیه السلام :

نعم البيت الحمام تذكر فيه النار ويذهب بالدرن ؛ (942)
چه نیکو جایگاهی است حمام ، یادآور دوزخ است و چرک را از میان می برد.

(4) امام علی علیه السلام :

تنظفوا بالماء من التتن الريح الذى يتأذى به ؛ (943)
خودتان را با آب ، از بوی بد، که دیگران را آزار می دهد بشویید.

(5) امام صادق علیه السلام :

ان لكل ثمرة سما فاذا اتيتم بها فمسوها بالماء اءو اغمسوها فى الماء؛ (944)
هر میوه ای سمی دارد، هر گاه میوه به دستتان رسید آن را با آب بشویید و یا
در آب فرو برید.

(6) امام علی عَلَيْهِ السَّلَامُ :

النظیف من الثیاب یدهب الهم والحزن وهو ظهور للصلاة؛ (945)
لباس پاکیزه غم و اندوه را می برد و موجب پاکیزگی نماز است .

(7) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

لا یطولن اءحدکم شاربه و لا شعر ابطیه و لا عانته فان الشیطان یتخذها مخبئاً
یستتر بها؛ (946)

بلند نکند کسی از شما موهای سبیل و موهای زیر بغل و موی زیر شکم خود
را، زیرا شیطان این مراکز را پناهگاه خود قرار داده زیر موها پنهان می شود.

(8) رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

تقلیم الاظفار یمنع الداء الاعظم ویزید الرزق؛ (947)
گرفتن ناخنها درد بزرگ را مانع می شود و روزی را زیاد می کند.

پاورقی ها 875- کنز العمال 894/177/1.

876- تحف العقول ص 208.

877- کافی 5/164/2.

878- تحف العقول ص 51.

879- بحار الانوار 36/38/75.

880- مجمع البیان 187/1.

881- بحار الانوار 24/305/5.

882- غرر الحکم 8646/338/5.

883- غرر الحکم 7430/67/5.

- 884- غررالحکم 3172/433/2.
- 885- کنز العمال 43152/794/15.
- 886- تحف العقول ص 296.
- 887- بحارالانوار 4/107/70.
- 888- بحارالانوار 20/266/104.
- 889- تحف العقول ص 216.
- 890- تحف العقول ص 320.
- 891- کافی 15/147/2.
- 892- کافی 6/568/3.
- 893- مشکاة الانوار ص 544.
- 894- نهج الفصاحه ح 340.
- 895- معدن الجواهر ح 73.
- 896- غررالحکم 2433/221/2.
- 897- غررالحکم 3464/508/2.
- 898- غررالحکم 6825/521/4.
- 899- نهج البلاغه حکمت 476.
- 900- نهج الفصاحه ح 1924.
- 901- نهج الفصاحه ح 48.
- 902- بحارالانوار 74/359/75.
- 903- نهج الفصاحه ح 833.
- 904- نهج الفصاحه ح 2422.
- 905- کنز العمال 7641/505/3.
- 906- بحارالانوار 28/313/75.
- 907- شرح نهج البلاغه 536/309/20.
- 908- صحيفه سجاديہ از دعای 8.
- 909- نهج الفصاحه ح 1657.
- 910- خصال 33/284.
- 911- نهج البلاغه از نامه 31.

- 912- كافي 6/89/2.
- 913- غررالحكم 1485/385/1.
- 914- غررالحكم 393/36/6.
- 915- غررالحكم 2384/204/2.
- 916- غررالحكم 413/113/1.
- 917- غررالحكم 8721/355/5.
- 918- غررالحكم 8529/314/5 و 8530.
- 919- بحارالانوار 51/45/.
- 920- مستدرک الوسائل 2/333/16.
- 921- خصال ص 228.
- 922- تحف العقول ص 239.
- 923- تحف العقول ص 321.
- 924- روضه كافي ص 273.
- 925- مكارم الاخلاق ص 362.
- 926- بحارالانوار 27/72/62.
- 927- فقه الرضا ص 340.
- 928- بحارالانوار 323/62.
- 929- وسايل الشيعه 1/377/1.
- 930- كنز العمال 25141/95/9.
- 931- كنز العمال 25127/91/9.
- 932- كافي 2/120/3.
- 933- الترغيب و الترهيب 3/317/4.
- 934- كنز العمال 25139/94/9.
- 935- كنز العمال 25150/97/9.
- 936- نهج الفصاحه ح 2272.
- 937- كافي 3/118/3.
- 938- كافي 6/118/3.
- 939- كنز العمال 25143/95/9.

- 940- نهج الفصاحه ح 690.
941- نهج الفصاحه ح 1182.
942- من لا يحضره الفقيه 237/115/1.
943- خصال ص 620.
944- كافي 4/350/6.
945- كافي 14/444/6.
946- وسائل الشيعه 6/422/1.
947- وسائل الشيعه 1/433/1.

(9) نظفوا بیوتکم من حوک العنکبوت ، فان ترکہ فی البیت یورث الفقر؛ (948)
خانه های خود را از تار عنکبوت تمیز کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه ،
فقر می آورد.

(10) رسول اکرم ﷺ :

لا تبتوا القمامة فی بیوتکم واءخرجوها نهارا، فانها مقعد الشیطان ؛ (949)
زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه
منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است .

96 - مسواک

(1) امام باقر علیه السلام :

لو يعلم الناس ما فی السواک لاباتوه معهم فی لحاف ؛ ⁽⁹⁵⁰⁾
اگر مردم نتایج و خواص مسواک کردن را بدانند هیچ گاه مسواک را از خود
جدا نمی کنند.

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ما زال جبرئیل یوصینی بالسواک حتی خفت اءن احفی او ادرد؛ ⁽⁹⁵¹⁾
جبرائیل پیوسته مرا به مسواک سفارش می کرد تا جایی که ترسیدم (از کثرت
مسواک زدن) دندانهایم سائیده شود و از بین برود.

(3) امام صادق علیه السلام :

فی السواک اثنتا عشرة خصلة : هو من السنة ، و مطهرة للفم ، و مجلاة للبصر ،
و یرضی الرحمن ، یرضی الاسنان ، یرضی بالحفر ، و یرشد اللثة ، و یرشهی الطعام ،
و یرضی بالبلغم ، و یرضی فی الحفظ ، و یرضی بالحسنات ، و تفرح به الملائكة ؛ ⁽⁹⁵²⁾
در مسواک زدن دوازده فایده وجود دارد: 1. سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است ، 2.
دهان را پاکیزه می کند، 3. نور چشم را زیاد می کند، 4. باعث خشنودی
خداوند است ، 5. دندانها را سفید می کند، 6. پوسیدگی آنها را از بین می برد،
7. لته را محکم می سازد، 8. اشتها آور است ، 9. بلغم را می برد، 10. حافظه را
زیاد می کند، 11. حسنات دو چندان می شوند، 12. فرشتگان شاد می گردند.

(4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عليكم بالسواك فنعم الشىء السواك يشد اللثة ويذهب بالبخر و يصلح المعدة
ويزيد فى درجات الجنة ويرضى الرب ويسخط الشيطان ؛ (953)

مسواک کنيد که مسواک زدن خوب چيزى است لثه را محکم می کند، بوى
دهان را می برد، معده را اصلاح می کند، درجات بهشت را می افزايد، پروردگار
را خشنود می کند و شيطان را به خشم می آورد.

(5) امام على عليه السلام :

السواك مرضاة لله وسنة النبي ﷺ ومطيبة للفم ؛ (954)

مسواک زدن سبب خشنودى خداوند، اجراى سنت پيغمبر و وسيله خوش
بوى و پاکيزگى دهان است .

(6) امام رضا عليه السلام :

السواك يجلو البصر وينبت الشعر ويذهب بالدمعة ؛ (955)

مسواک زدن ، نور چشم را زياد می کند، مو را پر پشت می نمايد و آبريزش
چشم را برطرف می سازد.

(7) رسول اکرم ﷺ :

تخللوا فانه ليس شىء اءبغض الى الملائكة من اءن يروا فى اءسنان العبد
طعاما ؛ (956)

خلال کنيد که بدترين چيز نزد فرشتگان اين است که لای دندانهاى بنده اى
مانده غذا ببينند.

(8) امام صادق عليه السلام :

ما اءدرت عليه لسانك فاءخرجته فابلعه وما اءخرجته بالخلال فارم به ؛ (957)

بعد از غذا زبان را دور دهان بگردان ، هر چه با زبان در آمد فرو ببر، و آنچه
را با خلال بيرون آوردى از دهان بيرون افکن .

(9) رسول اکرم ﷺ :

اذا استکتُم فاستکوا عرضاً؛ (958)

وقتی مسواک می کنید از عرض ، دهان ها را مسواک بزنید.

(10) رسول اکرم ﷺ :

ورکعتین بسواک اءحب الی الله عزوجل من سبعین رکعة بغير سواک ؛ (959)

دو رکعت نماز با دندان های مسواک زده نزد خداوند عزوجل محبوب تر از

هفتاد رکعت نماز بدون مسواک است .

97 - عطر

(1) امام علی علیه السلام :

الطيب نشرة ، والعسل نشرة والركوب نشرة ، والنظر الى الخضرة نشرة ؛ ⁽⁹⁶⁰⁾
عطر، عسل ، سواری و نگاه به سیزه شادی آفرین هستند.

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الطيب يشد القلب ؛ ⁽⁹⁶¹⁾

بوی خوش قلب را تقویت می کند.

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ان خيار عباد الله الموفون المطيبون ؛ ⁽⁹⁶²⁾

بهترین بندگان خدا کسانی هستند که به وعده وفا کنند و بوی خوش بکار
برند.

(4) امام صادق علیه السلام :

صلاة متطيب اء فضل من سبعين صلاة بغير طيب ؛ ⁽⁹⁶³⁾

یک نماز با عطر بهتر از هفتاد نماز بدون عطر است .

(5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ما طابت رائحة عبد الا زاد عقله ؛ ⁽⁹⁶⁴⁾

هیچ کس خوشبو نگردید مگر این که بر عقلش افزوده شد.

(6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ثلاث حق على كل مسلم : الغسل يوم الجمعة و السواك والطيب ؛ ⁽⁹⁶⁵⁾

سه چیز است که بر هر مسلمانی لازم است : غسل جمعه ، مسواک زدن و استعمال بوی خوش .

(7) رسول اکرم ﷺ :

خمس من سنن المرسلین : الحياء والحلم والحجامة والسواک والتعطر؛ (966)
پنج چیز از سنت پیغمبران است : حیا، حلم ، حجامت ، مسواک و عطر زدن .

(8) امام کاظم ؑ :

لا ینبغی للرجل ان یدع الطیب فی کل یوم فان لم یقدر علیه فیوم ویوم لا،
فان لم یقدر ففی کل جمعة ولا یدع؛ (967)

شایسته است که مرد هر روز از عطر استفاده کند، اگر هر روز نتوانست ، یک روز در میان عطر زند و چنانچه این هم مقدورش نبود جمعه ها را ترک نکند.

(9) امام صادق ؑ :

جاءت امراءة الی رسول الله ﷺ فقالت : یا رسول الله ما حق الزوج علی
المرءة ؟ قال :... و علیها ان تطیب باء طیب طیبتها؛ (968)

زنی نزد پیامبر ﷺ آمد و عرض کرد: یا رسول الله ، حق مرد بر زن چیست ؟ حضرت فرمودند:... و اینکه خود را برای او بیاراید و با بهترین عطرها خوشبو کند.

(10) امام باقر ؑ :

- فی اء حکام النساء - لایجوز لها ان تتطیب اذا خرجت من بیتها؛ (969)

جایز نیست زن با بوی خوش از خانه بیرون برود.

98 - خواص خوراکیها

(1) امام علی علیه السلام :

ااكل السفر جل قوة للقلب الضعيف وهو يطيب المعدة ويذكي الفؤاد ويشجع الجبان ويحسن الولد؛ ⁽⁹⁷⁰⁾

خوردن به قلب ضعیف را قوی ، معده را پاک ، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

(2) امام صادق علیه السلام :

لو يعلم الناس ما فى التفاح ، ماداووا مرضاهم الا به ، اءلا وانه اءسرع شىء منغعة للفؤاد خاصة وانه نضوحة ؛ ⁽⁹⁷¹⁾

اگر مردم می دانستند چه خواصی در سیب وجود دارد، بیماران خود را تنها با آن درمان می کردند. سیب از هر چیزی سریع تر به قلب فایده می بخشد به ویژه آن که خوشبو کننده می باشد.

(3) امام علی علیه السلام :

العسل شفاء من كل داء و لا داء فيه يقل البلغم ويجلو القلب ؛ ⁽⁹⁷²⁾
عسل شفای هر بیماری ای است و هیچ بیماری در آن نیست ، بلغم را کم و قلب را جلا می دهد.

(4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

يا على عليك بالعدس فانه مبارك مقدس وهو يرق القلب ويكثر الدمعة وانه بارک علیه سبعون نبیا؛ ⁽⁹⁷³⁾

ای علی تو را سفارش می کنم به خوردن عدس ، زیرا مبارک و پاک کننده است ، قلب را رقیق و اشک را زیاد می کند و هفتاد پیامبر پیوسته از آن استفاده می کردند.

(5) امام صادق علیه السلام :

نعم الطعام الزيت يطيب النكهة ويذهب بالبلغم ويصفى اللون و يشد العصب ويذهب بالوصب و يطفىء الغضب ؛ ⁽⁹⁷⁴⁾
زیتون غذای خوبی است ، دهان را خوشبو می کند، بلغم را از بین می برد، چهره را باز، اعصاب را محکم می کند و مرض را می برد و خشم را خاموش می کند.

(6) امام رضا علیه السلام :

التين يذهب بالبخر ويشد العظم وينبت الشعر ويذهب بالداء يحتاج معه الى دواء؛ ⁽⁹⁷⁵⁾

انجیر بوی بد دهان را بر طرف ، استخوانها را محکم ، رویش مو را زیاد، بیماری را برطرف می کند و با وجود آن احتیاجی به دارو نیست .

(7) امام صادق علیه السلام :

(سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول في الغبيراء: ان لحمه ينبت اللحم وعظمه ينبت العظم وجلده ينبت الجلد ومع ذلك فانه يسخن الكليتين ويدفع المعدة المعدة وهو اءمان من البواسير والتقطير ويقوى الساقين ويقمع عرق الجذام ؛ ⁽⁹⁷⁶⁾

از امام صادق علیه السلام : درباره سنجد شنیدم که می فرمودند: گوشت سنجد برای گوشت ، هسته آن برای استخوان و پوست آن برای پوست مفید است و در عین حال کلیه ها را گرم ، معده را ضد عفونی کرده و بازدارنده از بواسیر و تسلسل بول است . ساق پا را تقویت و جذام را از بدن ریشه کن می کند.

(8) رسول اکرم ﷺ :

کلوا الثوم وتداووا به فان فيه شفاء من سبعين داء؛⁽⁹⁷⁷⁾

بخورید سیر را و مداوا کنید با او، که هفتاد بیماری را شفا می دهد.

(9) امام علی عَلِيٍّ :

کلوا التمر فانه فيه شفاء من الادواء؛⁽⁹⁷⁸⁾

خرما بخورید که شفای دردهاست .

(10) رسول اکرم ﷺ :

عليکم بالزبيب فانه يكشف المرة ويذهب بالبلغم ويشد العصب ويذهب

بالاعياء ويحسن الخلق ويطيب النفس ويذهب بالغم؛⁽⁹⁷⁹⁾

شما را سفارش می کنم به خوردن مویز، زیرا صفرا را برطرف می کند، بلغم

را از بین می برد، اعصاب را قوی ، خستگی را دور، اخلاق را خوب می کند، به

روح آرامش می بخشد و غم را می برد.

(1) رسول اکرم ﷺ :

الجنة بناؤها لبنة من فضة ولبنة من ذهب وملاطها المسك الاذفر وحبصاؤها اللؤلؤ والياقوت وتربتها الزعفران...⁽⁹⁸⁰⁾
ساختمان بهشت خشتی از تفره و خشتی از طلاست ، گل آن مشک بسیار خوشبو و سنگریزه آن لؤلؤ و یاقوت و خاک آن زعفران است ...

(2) رسول اکرم ﷺ :

في الجنة ما لا عين رأت و لا اذن سمعت و لا خطر على قلب بشر؛⁽⁹⁸¹⁾
در بهشت چیزهایی هستند که نه چشمی دیده و نه گوشی شنیده و نه به خاطر کسی گذشته .

(3) امام صادق علیه السلام :

ان ادنى اهل الجنة منزلا لو نزل به الثقلان الجن والانس لوسعهم طعاما وشرابا و لا ينقص مما عنده شيء؛⁽⁹⁸²⁾
کمترین فرد بهشت چنان است که اگر جن و انس میهمان او شوند همه را با خوردنی و آشامیدنی پذیرایی کند و از آنچه دارد چیزی کم نشود.

(4) امام علی علیه السلام :

لذاتها لا تمل و مجتمعها لا يتفرق وسكانها قد جاوروا الرحمن وقام بين ايديهم الغلمان بصحاف من الذهب فيها الفاكة والريحان؛⁽⁹⁸³⁾

لذتها و خوشی های بهشت دل را نمی زند، انجمن آن را هم نمی پاشد، ساکنانش در پناه خدای رحمانند و در برابر آنان غلامانی با طبق های زرین پر از میوه و گل های خوشبو ایستاده اند.

(5) رسول اکرم ﷺ :

من اشتاق الى الجنة سارع في الخيرات ؛ (984)

هر کس مشتاق بهشت است برای انجام خوبی ها سبقت می گیرد.

(6) امام علی علیه السلام :

انه ليس لانفسكم ثمن الا الجنة فلا تتبعوها الا بها؛ (985)

برای جان های شما بهایی جز بهشت نیست ، پس آنها را جز به بهشت مفروشید.

(7) رسول اکرم ﷺ :

اضمنوا لي ستا من انفسكم اضمن لكم الجنة الدقوا اذا حدثتم واءوفوا اذا وعدتم وادوا اذا ائتمنتم واحفظوا فروجكم وعضوا ابصاركم و كفوا ايديكم ؛ (986)

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم ، راستی در گفتار، وفای به عهد، برگرداندن امانت ، پاکدامنی ، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

(8) رسول اکرم ﷺ :

والذي نفس محمد بيده لاتدخلوا الجنة حتى تؤمنوا و لا تؤمنوا حتى تحابوا افلا انبئكم بشيء اذا فعلتموه تحاببتم ؟ افشوا السلام بينكم ؛ (987)

به خدایی که جان محمد در دست (قدرت) اوست به بهشت نمی روید تا مومن شوید و مومن نمی شوید تا یکدیگر را دوست بدارید، آیا می خواهید شما

را به چیزی خبر دهم تا با انجام آن ، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

(9) رسول اکرم ﷺ :

ان في الجنة دارا يقال لها دار الفرح لا يدخلها الا من فرح يتامى المومنين ؛
(988)

در بهشت خانه ای است که آن را شاد سرا گویند و جز آنان که یتیمان مومنان را شاد کرده اند وارد آن نمی شوند.

(10) امام علی علیهما السلام :

لا يفوز بالجنة الا من حسنت سريره و خلصت نيته ؛ (989)

به پاداش بهشت نمی رسد مگر آن کس که باطنش نیکو و نیتش خالص باشد.

(1) امام علی علیه السلام :

اعلموا انه ليس لهذا الجلد الرقيق صبر على النار، فارحموا نفوسكم فانكم قد جربتموها في مصائب الدنيا. اءفراء يتم جزع اءحدكم من الشوكة تصيبه والعثرة تدميه والرمضاء تحرقه؟! فكيف اذا كان بين طابقيين من نار ضجيع حجر، وقرين شيطان؟ (990)

بدانید که این پوست نازک تحمل آتش را ندارد، پس به خودتان رحم کنید، شما در مصیبت های دنیا آزمایش کرده اید که وقتی خاری به بدن یکی از شما می رود و یا به زمین می خورد و خونی می شود و یا شنهای داغ پایش را می سوزاند چگونه بیتابی می کند؟! پس ، چگونه خواهد بود اگر میان دو لایه از آتش قرار گیرد و هم بسترش سنگ و همدمش شیطان باشد؟!.

(2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لو اءن دلوا صب من غسلین فی مطلع الشمس لغلت منه جماجم من فی مغربها؛ (991)

اگر یک سطل از چرک و خون دوزخیان در شرق عالم ریخته شود بر اثر آن جمجمه کسانی که غرب عالمند به جوش می آید.

(3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ءدنی اهل النار عذابا ینتعل بنعلین من نار یغلی دماغه من حرارة نعلیه ؛ (992)
کم عذاب ترین اهل جهنم دو کفش از آتش به پا دارد که از حرارت آنها مغرش به جوش می آید.

(4) رسول اکرم ﷺ :

ءكثر ما يدخل الناس النار الاجفان : الفم والفرج ؛ (993)

دو چیز میان تهی بیش از همه مردم را به جهنم می برد: دهان و شرمگاه .

(5) رسول اکرم ﷺ :

ءول من يدخل النار ءمير متسلط لم يعدل ، وذو ثروة من المال لم يعط المال

حقه وفقير فخور؛ (994)

اولین کسی که به جهنم می رود فرمانروای قدرتمندی است که به عدالت رفتار نمی کند و ثروتمندی که حقوق مالی خود را نمی پردازد و نیازمند متکبر.

(6) رسول اکرم ﷺ :

ان لجهنم بابا لا يدخلها الا من شفا غيظه بمعصية الله تعالى ؛ (995)

جهنم را دری است که جز کسی که با معصیت خدای تعالی خشم خود را فرو نشاند، از آن وارد نمی شود.

(7) حدیث قدسی :

فيما اوحى الى عيسى عليه السلام هي (يعنى النار) دار الجبارين والعتاة الظالمين كل
فظ غليظ و كل مختال فخور؛ (996)

به عیسی علیه السلام وحی شد که جهنم سرای جباران و سرکشان ظالم است و جایگاه هر تندخوی خشن و هر متکبر مغروری .

(8) رسول اکرم ﷺ :

والذى بعثنى بالحق بشيرا لا يعذب الله بالنار موحدا ءبدا؛ (997)

سوگند به آن کس که مرا نوید دهنده بر انگیخت ، خداوند هرگز یکتا پرست را در آتش عذاب ندهد.

(9) رسول اکرم ﷺ :

فی قوله تعالی (یا حسرتنا علی ما فرطنا) الحسرة اءن یری اءهل النار منازلهم
من الجنة فی الجنة فتلك الحسرة ؛ (998)

درباره آیه «دریغا که کوتاهی کردیم» فرمود: دریغ از این روست که جهنمیان
جایگاه بهشتی خود را در بهشت می بینند. این موجب حسرت می شود.
(10) امام صادق علیه السلام :

انما خلد اءهل النار فی النار لاءن نیاتهم كانت فی الدنيا اءن لو خلدوا فیها
اءن تعصوا الله اءبدا و انما خلد اءهل الجنة فی الجنة لاءن نیاتهم كانت فی الدنيا
اءن لوبقوا فیها اءن یطیعوا الله اءبدا فبا النیات خلد هولاء و هولاء ثم تلاقوا له
تعالی : (قل کل یعمل علی شاکلته) قال : علی نیته ؛ (999)

جهنمیان از این رو در آتش جاویداند که در دنیا نیتشان این بود که چنانچه
تا ابد زنده بمانند تا ابد خدا را نافرمانی کنند و بهشتیان نیز از این رو در بهشت
جاویداند که در دنیا بر این نیت بودن که اگر برای همیشه ماندگار باشند برای
همیشه خدا را فرمان برند. پس ، جاودانگی هر دو گروه به سبب نیتهایشان است
. آن گاه حضرت این آیه را تلاوت کردند: «بگو هر کس طبق نیت خود عمل
می کند»

پاورقی ها 948- وسائل الشیعه 2/575/3.

949- من لا یحضره الفقیه 4/4968/5.

950- بحارالانوار 76/130/17.

951- وسائل الشیعه 1/346/1.

952- خصال ص 481.

953- نهج الفصاحه ح 1975.

954- مکارم الاخلاق ص 51.

955- بحارالانوار 76/137/باب 18.

956- مکارم الاخلاق ص 153.

- 957- مكارم الاخلاق ص 152.
- 958- نهج الفصاحه ح 178.
- 959- خصال ص 481.
- 960- بحارالانوار 3/291/66.
- 961- كافي 6/510/6.
- 962- نهج الفصاحه ح 850.
- 963- كافي 7/511/6.
- 964- مستدرک الوسائل 1/418/1044.
- 965- نهج الفصاحه ح 1256.
- 966- نهج الفصاحه ح 1463.
- 967- كافي 4/510/6.
- 968- كافي 7/508/5.
- 969- بحارالانوار 1/255/103.
- 970- تحف العقول ص 101.
- 971- طب الائمه ص 135.
- 972- مكارم الاخلاق ص 166.
- 973- وسائل الشيعه 9/100/17.
- 974- مكارم الاخلاق ص 190.
- 975- وسائل الشيعه 1/133/17.
- 976- مكارم الاخلاق ص 176.
- 977- مكارم الاخلاق ص 182.
- 978- مكارم الاخلاق ص 168.
- 979- خصال ص 344.
- 980- نهج الفصاحه ح 1327.
- 981- نهج الفصاحه ح 1060.
- 982- بحارالانوار 11/120/8.
- 983- امالي طوسي 31/29/1.
- 984- بحارالانوار 1/96/77.

- 985- بحارالانوار 71/13/78.
- 986- نهج الفصاحه ح 321.
- 987- نهج الفصاحه ح 1555.
- 988- نهج الفصاحه ح 864.
- 989- غرالحكم 10868/423/6.
- 990- نهج البلاغه خطبه 183.
- 991- امالى طوسى 1162/533/1.
- 992- كنز العمال 39507/527/14.
- 993- كنز العمال 44071/103/16.
- 994- عيون الاخبار الرضا 20/31/1.
- 995- تنبيه الخواطر 121/1.
- 996- كافى 103/136/8.
- 997- التوحيد 31/29.
- 998- الدرالمثور 9/3.
- 999- كافى 5/85/2.

فهرست مطالب

2	مقدمه
4	1 - خداشناسی
8	2 - یاد خدا
11	3 - رابطه با خدا
14	4 - قرآن
17	5 - پیامبر
23	6 - ائمه
26	7 - نماز
29	8 - روزه
32	9 - امر به معروف
36	10 - جهاد
39	11 - توکل
42	12 - دعا
48	13 - شکر
51	14 - تقوا
54	15 - نیت
57	16 - دانش
59	17 - نادانی
61	18 - عقل
63	19 - مکارم الاخلاق

66.....	20 - اخلاق
71.....	21 - وفای به عهد
74.....	22 - گذشت
76.....	23 - راستگویی
79.....	24 - دروغگویی
82.....	25 - گشاده رویی
84.....	26 - حیا
86.....	27 - مدارا
89.....	28 - انصاف
92.....	29 - دوستی
98.....	30 - مشورت
101.....	31 - شجاعت
103.....	32 - بردباری
106.....	33 - خشم
109.....	34 - مردانگی
112.....	35 - سخاوت
115.....	36 - اسراف
118.....	37 - قناعت
125.....	38 - حرص
128.....	39 - رحم
131.....	40 - غبطه
135.....	41 - حسد

138.....	42 - امانتداری
141.....	43 - اصلاح بین مردم
144.....	44 - تشکر از مردم
149.....	45 - نصیحت
150.....	45 - نصیحت
153.....	46 - تواضع
156.....	47 - تکبر
159.....	48 - صبر
162.....	49 - محبت
164.....	50 - کینه
166.....	51 - عزت
172.....	52 - ذلت
174.....	53 - غیرت
176.....	54 - همت
178.....	55 - روانشناسی
180.....	56 - زبان
183.....	57 - غیبت
186.....	58 - سلام
188.....	59 - شوخی
191.....	60 - حلال
197.....	61 - حرام
200.....	62 - روزی

203.....	63 - افزایش روزی
206.....	64 - قرض
209.....	65 - ربا
212.....	66 - صدقه
215.....	67 - ورزش
220.....	68 - مسافرت
223.....	69 - پدر و مادر
226.....	70 - ازدواج
229.....	71 - مرد
231.....	72 - زن
233.....	73 - فرزند
236.....	74 - جوان
239.....	75 - تربیت
245.....	76 - خانواده
248.....	77 - یتیم
251.....	78 - میهمان
254.....	79 - همسایه
257.....	80 - صله رحم
259.....	81 - شیطان
263.....	82 - گناه
269.....	83 - انواع گناه
272.....	84 - آثار گناه

275.....	85 - پاک کننده گناه.....
278.....	86 - توبه.....
281.....	87 - حکومت.....
285.....	88 - جامعه شناسی.....
291.....	89 - حق.....
294.....	90 - عدالت.....
297.....	91 - ظلم.....
300.....	92 - آزادی.....
303.....	93 - طب.....
306.....	94 - عیادت.....
309.....	95 - پاکیزگی.....
315.....	96 - مسواک.....
318.....	97 - عطر.....
320.....	98 - خواص خوراکیها.....
323.....	99 - بهشت.....
326.....	100 - جهنم.....
331.....	فهرست مطالب.....